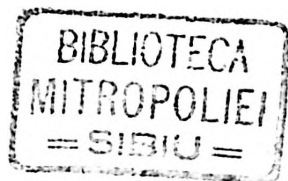

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALA A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI

ANUL XIV, NR. 7—8

IULIE—AUGUST, 1969

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

ANUL XIV, Nr. 7—8

IULIE—AUGUST 1969

Redacția și Administrația: ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ — SIBIU

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI

APARE CU BINECUVINTAREA ȘI SUB ÎNDRUMAREA
ÎNALT PEA SFÎNȚIEI SALE

D. D. Dr. NICOLAE MLADIN

Arhiepiscop și Mitropolit

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, strada 1 Mai nr. 24

Secretar de redacție : Pr. prof. dr. GRIGORIE MARCU

CUPRINSUL :

Pag.

- † NICOLAE, Mitropolitul Ardealului: Cuvînt la sărbătorirea celei de-a 25-a aniversări a eliberării Patriei noastre (23 August 1944—23 August 1969) . . . 451—454
- REDACȚIA: Un pătrar de veac de zidire nouă (23 August 1944—23 August 1969) 455—463
- În cinstea zilei de 23 August (reportaj) . . . 464—469

STUDII

TEOLOGIE EXEGETICĂ

- Pr. Prof. Dr. NICOLAE NEAGA: Vechiul Testament în tematica icoanelor pe sticlă . . . 470—479

TEOLOGIE ISTORICĂ

- Pr. Prof. Dr. MILAN ȘESAN: Despre Bisericile orientale necalcedoniene . . . 480—498
- Preot MIHAI MANOIACHE: Istoricul Mănăstirii Rîmneț din Transilvania . . . 499—517

TEOLOGIE SISTEMATICĂ

- Preot IOAN OPRÎȘ: Bazele eclesiologice ale ecumenismului biblic . . . 518—528

TEOLOGIE PRACTICĂ

- Pr. Prof. Dr. DUMITRU BELU: Marginalii la o carte de Omiletică . . . 529—536

ÎNDRUMĂRI OMILETICE

- Preot ZOSIM OANCEA: Popasuri omiletice la Duminici și sărbători . . . 537—544
- Preot SIMION SASAUJAN: „Rugați-vă neîncetat” (predică) . . . 545—548
- Pr. Prof. Dr. D. CALUGAR: Chemare la preoție (predică) . . . 548—551

Diacon GHEORGHE PAPUC: Predică la Duminică dinaintea Botezului	551—554
— Predică la Bunavestire	554—558
— Predică la Duminică a VII-a după Rusalii	559—562
Picot ION BUNEA: Predică la Duminică a IX-a după Rusalii	562—564
Preot SIMION CRISTEA: Noul Testament — Cartea vieții (predică)	565—568

VIATA BISERICESCA

Diacon GHEORGHE PAPUC: Sfințirea bisericii din Căptălan	569—580
REP.: Sfințirea bisericii din Ungra	580—591
I. Z.: P. S. Episcop Teofil al Clujului în mijlocul păstoriților săi	592—593
R.: Pentru cooperare internațională și pace	593—596
— Vizita unor oaspeți de peste hotare la centrul arhiepiscopesc din Sibiu	596—600

INSEMNARI

Pr. FILARET COSTEA, IONIȚA VIOREL și M. P.: Spicuiuri din Almanahul parohiei ort. rom. din Viena (1969). — O carte pentru tineri. — Studenți teologi din Sibiu în excursie de studii la mănăstirile din Oltenia și Muntenia	600—603
---	---------

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

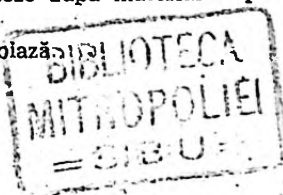
Orice corespondență privitoare la revistă (inclusiv cărțile și revistele de schimb) se trimite pe adresa: *Arhiepiscopia Ortodoxă Română, Sibiu, strada 1 Mai nr. 24*, cu mențiunea: pentru redacția (sau: administrația) revistei „Mitropolia Ardealului”.

Colaboratorii s'nt rugați să trimită manuscrise (autografe sau, de preferință, dactilografiate în 4 exemplare), scrise citeț, pe o singură pagină a filei, respectind noua ortografie a Academiei Republicii Socialiste România.

Citatele și trimerile, numele proprii și indicațiile cifrice să fie scrise deslușit, atât cele în românește, cit și cele în limbi străine.

Pentru uniformizarea indicării citatelor și trimiterilor (a celor biblice, mat ales), colaboratorii s'nt rugați să se orienteze după materialele pe care le publică revista.

Manuscrisele nepublicate nu se înpolază.

42.41t

CUVÎNT

LA SĂRBĂTORIREA CELEI DE-A 25-A ANIVERSĂRI
A ELIBERĂRII PATRIEI NOASTRE
(23 AUGUST 1944—23 AUGUST 1969)

Iubiți credincioși,

Sfântul Apostol Pavel aseamănă viața creștinului cu o alergare spre ținta desăvârșirii (Filipeni 3, 14). Asemănarea aceasta este potrivită pentru viața fiecărui om, a fiecărui popor, a omenirii întregi, căci în toți și toate Dumnezeu a așezat puterea creșterii, puterea dezvoltării spre o stare din ce în ce mai desăvârșită, putere care ne cheamă, ne obligă să ne străduim, să ne angajăm toate forțele spre a ne apropia din ce în ce mai mult de desăvârșire.

Năzuința și strădania aceasta a fost și este vie și în istoria poporului nostru. Cu toate greutățile prin care a trecut, el a crescut neconținut în zbucium și luptă, cu ființa întreagă îndreptată spre ținta luminoasă a unității lui într-o singură patrie, o patrie liberă și înfloritoare, în care să-și poată făuri o viață din ce în ce mai desăvârșită. Și această vreme a împlinirilor a venit. Ceea ce au visat moșii și strămoșii, și mai mult decît au îndrăznit să viseze ei, pentru ceea ce au luptat și s-au jertfit înaintașii noștri, este astăzi realitate vie. De aceea poporul întreg sărbătorește cu nemărginită însuflețire la 23 August a 25-a aniversare a eliberării patriei noastre, eliberare care a deschis zărilor unui veac nou de mari biruințe în viața poporului nostru.

Biserica Ortodoxă Română, care a fost alături de popor în toate împrejurările, care, la marea coticură de la 23 August 1944, a mers cu poporul, și a sprijinit și sprijinește munca lui pentru făurirea și desăvîrșirea vieții celei noi, se bucură astăzi împreună cu poporul și aduce prinos de cinstire și recunoștință tuturor celor ce — în frunte cu cei mai buni fii ai țării — au făurit mărețul act istoric din 1944, mărturisește nețărmurita sa prețuire pentru mărețele realizări ale patriei noastre în acest sfert de veac și se leagă — în fața lui Dumnezeu și a istoriei — să sprijinească și în viitor munca poporului pentru ridicarea României pe trepte tot mai înalte, mai luminoase.

• *Iubiți credincioși,*

Dacă am asemănat viața noastră cu o alergare spre ținta desăvîrșirii, putem spune că această asemănare se potrivește întru totul și vieții poporului nostru din ultimii douăzeci și cinci de ani.

Intr-adevăr, dacă în trecut, mersul înainte al poporului s-a săvîrșit încet, în perioade istorice lungi, ritmul de creștere, de dezvoltare a patriei noastre în răstimpul unui sfert de veac a fost așa de rapid, așa de accelerat — încît putem spune că am realizat în acest timp scurt ceea ce altădată n-am înfăptuit în două, trei secole și ceea ce alții au reușit să înfăptuiască într-un secol sau două secole. De aceea se vorbește în alte țări despre „miracolul românesc“.

Dezvoltarea aceasta multilaterală, care ne umple sufletele de mîndrie și ne înflăcărează la noi realizări și care a creat României un înalt prestigiu între toate țările lumii, izvorăște din faptul că după 23 August 1944 poporul a devenit stăpîn pe soarta sa și — sub călăuzirea Conducătorilor iubiți, încercați și înțelepți — a arătat ce poate face un popor liber și independent, cum își construiește o viață nouă, îmbelșugată și fericită. Intr-adevăr prin înlăturarea robiei sociale și naționale, care au ținut încătușate forțele poporului vreme de veacuri și prin punerea la temelie a vieții celei noi a muncii libere și creatoare, stăpîni în țara lor fiind oamenii muncii, au fost scoase în lumină toate talentele, toate capacitățile, toate forțele din sînul poporului, au fost valorificate toate bogățiile țării pentru binele poporului și astfel — prin munca însuflețită a tuturor, prin unitatea întregului popor — s-a făurit o patrie liberă și înfloritoare, una și nedespărțită, o patrie în neconținut progres. Astăzi ori încotro ne îndreptăm pri-

virile vedem cum fața țării noastre s-a schimbat și se schimbă mereu.

România a devenit dintr-o țară înapoiată o țară înaintată cu o industrie puternică, cu o agricultură modernizată, cu un nivel ridicat de cultură. Înfrățiți în muncă și năzuinți, oamenii muncii, români, maghiari, germani și de alte naționalități, aduc contribuția lor neprecupețită la propășirea și desăvârșirea vieții celei noi din patria noastră.

Ritmul acesta de dezvoltare a țării noastre, politica ei de pace și înfrățire cu toate popoarele, a făcut ca poporul nostru împreună cu Conducătorii lui înțelepți — să fie prețuit pretutindeni ca un popor vrednic, luminat și iubitor de pace și progres.

Noi, ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian — Patriarhul Apos-tolatului social — sîntem mîndri de mărețele realizări ale patriei noastre și ne bucurăm că am adus sprijinul nostru, conlucrarea noastră, la istoricele împliniri ale poporului.

Iubiți credincioși,

În ziua acestei luminate aniversări, după ce am făcut pe scurt bilanțul anilor ce au trecut, ne îndreptăm privirea spre viitor. Anii ce vin deschid perspective și mai mărețe patriei noastre, care se apropie astfel în ritm crescînd de țările avansate.

Ca fii ai României Socialiste — înfrățiți cu slujitorii și credincioșii celorlalte culte — în unitate indisolubilă cu poporul, noi, slujitorii și credincioșii ortodocși români — ne simțim legați cu întreaga noastră ființă de patria noastră, patria moșilor și strămoșilor noștri, patrie ce se înalță — prin vrednicia fiilor ei — între țările înaintate ale lumii și ne angajăm să sprijinim cu și mai multă însuflețire munca poporului pentru propășirea patriei și lupta lui pentru pace și înfrățire între popoare. În felul acesta împlinim și chemarea Sf. Apostol Pavel de a alerga fără răgaz spre ținta desăvârșirii nu numai în viața noastră, a fiecărui, ci și în viața poporului, căci vom sprijini dezvoltarea lui într-un ritm din ce în ce mai accelerat spre desăvârșirea continuă a vieții celei noi, libere, prospere și luminate.

Preamărit fie Dumnezeu, Cel ce călăuzește pașii popoarelor în istorie, Cel ce călăuzește și pașii poporului nostru spre zări de lumină! Lui să-i aducem laudă și mulțumire pentru toate

darurile ce le-a revărsat asupra noastră și pentru că ne-a ajutat și ne ajută să ne iubim patria din toată inima și să-i dăruim întreaga noastră ființă, toate forțele noastre. Dumnezeu să ne ajute și să ne binecuvinteze.

Data în reședința noastră din Sibiu, la 23 August 1969.

Al vostru de tot binele voitor,

† *NICOLAE*

arhiepiscop și mitropolit

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

UN PATRAR DE VEAC DE ZIDIRE NOUĂ

S-a spus că nota fundamentală a vieții este mișcarea, — și cu drept cuvînd. Aceasta însemnează că tot ceea ce viiază, crește. Crește însuși pămîntul către cer prin firul de iarbă și prin copacul falnic deopotrivă, prin dilma care spintecă monotonia cîmpiei și prin mașinăria care lărgeste rîvna de cunoaștere a omului pînă în împărăția astrelor a căror puzderie populează firmamentul.

Crește mai ales omul. Unul din spiritele scilpitoare și profunde ale epocii noastre (Rabindranath Tagore) a formulat acest adevăr în cuvinte simple și pătrunzătoare: „Omul este un copil; darul său cel mai înalt este darul creșterii”. Desigur că gînditorul indian are în vedere — în primul rînd — creșterea în anii și în vigoarea vîrstei, creșterea experienței de viață proprie fiecărei ființe raționale, cu dezvoltare normală.

Dar aceasta nu e totul, căci prin creștere, noi, oamenii, înțelegem de obicei propășirea sau progresul personal în înțelepciune și virtute, în acele însușiri sau calități personale care îl transformă pe insul din noi în personalitate creatoare de valori spirituale sau de bunuri materiale, într-un element folositor obștei mai ales prin mărinimia cu care se dă bucuros uitării pe sine de dragul de-a înlesni înaintarea pe front larg, colectivă, în spre zări de viață nouă, din ce în ce mai îndestulată sufletește și trupește, din ce în ce mai fericită.

Omul crește normal acolo unde mediul social se dezvoltă normal. Cu alte cuvinte, creșterea omului este asigurată atunci cînd societatea, obștea organizată, poporul prosperează, înaintează, se dezvoltă în întregul său.

Este, acesta, un adevăr elementar, la care ne dă prilej să cugetăm mai cu dinadinsul — și acum: cu bucuria împlinirii lui — a XXV-a aniversare a eliberării României de sub jugul fascist.

Această aniversare — în fiecare zi de 23 August a anilor luminoși pe care-i străbatem, și cu atît mai vîrtos acum, cînd ei s-au împlinit la douăzecișicinci — ne dă putința de-a socoti pașii făcuți pe calea netedă și fără întoarcere a istoriei noastre contemporane și de-a le cîntări agonisita.

Pașii făcuți de țara noastră în acest răstimp sînt voinici și viguroși, sînt repezi și siguri. De aceea, cîștigul obștesc al anilor căroră le facem socoteala de la eliberare încoace este evident, masiv și substanțial, este un cîștig fără precedent. Văzută în miezul ei, această reală și supremă „avuție națională” oferă certitudinea unei constatări generatoare de covîrșitoare bucurie: omul anilor

acestora — XXV — crește drept și sănătos, înnoindu-se fără oprire, îmbunătățindu-și traiul, îmbelșugându-și viața umăr la umăr cu semenii săi, în frățescă osîrdie cu ei. Urcușul statornic pe noi trepte de propășire — de care avem parte, fără slăbire, cu toții — se datorește faptului că înflorește și se întărește țara ca niciodată pînă acum.

Garanția înfloririi și întăririi Patriei zace în așezarea de temelii trainice progresului obștesc de astăzi, precum și în osîrdia exemplară cu care poporul nostru — înțelepțește îndrumat de ocîrmuitori ieșiți din plămada lui sănătoasă — știe să ridice pe aceste temelii construcțiile de viață nouă și înnoită ale capacității sale creatoare, copios dovedită mai ales în anii de după eliberare, anii descătușării și punerii în valoare a acestor capacități naționale.

Expresia concretă a osîrdiei și avîntului pilduitor cu care poporul nostru își făurește — constant și temeinic — o altă istorie, pe temeliiile așezate la 23 August 1944, este chipul cel nou al Patriei noastre iubite, propășirea ei, fără egal în trecut, în toate domeniile de activitate obștească. Fiecare țintă de plan de producție o dată atinsă și transformată în bun obștesc, stîrnește și dezlănțuie noi energii colective, în încordarea voinică a căroră depășirile de prevederi planificate devin atît de frecvente încît s-au transformat în ceva obișnuit și oarecum de sine-nțeles. Mijloacele de difuzare a știrilor — presa, radio-televiziunea ș.a. — precum și expunerile periodice ale factorilor competenți, înregistrează sobru și exact, zilnic sau la diferite soroace ale anului calendaristic, pașii fermi cu care poporul nostru constructor de viață nouă îmbogățește și înfrumusețează prezentul istoriei noastre naționale, lăsînd să se întrevadă astfel împlinirile de mîine.

Imaginea completă și exactă a vieții noastre obștești — aflată în plină dezvoltare socialistă — este prezentată științific, an de an, de către organul de Stat specializat în probleme de statistică. Din datele comunicate, a rezultat de fiecare dată — încurajator și invariabil — că în anii socialismului, economia noastră națională se dezvoltă pe o linie consecvent ascendentă și perfect echilibrată, în toate sectoarele ei componente, crescînd armonios „în ritmuri înalte”, cum sună expresia de specialitate.

O primă și îmbucurătoare constatare care se desprinde din expunerile statistice oficiale cu privire la dezvoltarea economiei noastre arată că venitul național sporește normal, fără salturi, sporul fiind remarcabil de la an la an.

Creșterea venitului național dă posibilitate conducerii noastre de Stat de a mări an de an acumulările socialiste, adică de a concentra resurse materiale și financiare sporite pentru creșterea și dezvoltarea bazei tehnico-materiale a construcției socialiste pe calea industrializării, știut fiind că industrializarea este temelia trainică a marilor transformări în procesul de construcție socialistă.

Aceste realități — cu impresionantul lor volum de realizări — au fost readuse în atenția întregului nostru popor — și, implicit, a opiniei publice

internaționalc — de către Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român și apoi de către sesiunea jubiliară a Marii Adunări Naționale consacrată celei de-a XXV-a aniversări a eliberării Patriei de sub jugul fascist.

Cu acele prilejuri, s-au făcut constatări care umplu de bucurie și de mândrie inimile cetățenilor țării, au fost lansate chemări înflăcărare la noi strădanii de înaintare pe căile progresului. Un vibrant clocot de idei s-a revărsat asupra tuturor celor ce pun la inimă, cu trează și trainică conștiință patriotică, binele de astăzi și de peste ani al Patriei noastre socialiste, despicînd zări de înțelegere superioară a misiunii ce ne revine tuturor și ascuțind spiritul de răspundere ce-l avem pentru zidirile de mîine. Etalînd — cu precizie și sobrietate — înfăptuirile epocale ale primului pătrar de veac din era noastră socialistă, ocîrmuirea țării a mers, de fapt, dincolo de constatările îmbucurătoare pe care le cunoaștem cu toții, indicînd „căile evoluției în continuare a societății noastre socialiste“, anticipînd „modul de soluționare a nenumăratelor probleme economice și sociale specifice actualei etape prin care trece țara noastră“. „Programul dezvoltării multilaterale a României socialiste în deceniul următor“ este astfel elaborat și pus la-ndemîna minților agere și a brațelor harnice care-i vor da viață cu verificata lor destoinicie.

*

De 25 de ani încoace, Ocîrmuirea socialistă a Patriei noastre prospere ne conduce cu înțelepciune și consecvență exemplară către zările luminoase ale progresului, bunăstării și păcii. Spre toate trei, simultan și cu egală vigoare, căci progresul, bunăstarea și pacea reprezintă nu numai aspirațiile majore ale poporului nostru în această epocă de culme a istoriei sale, ci însuși sensul existenței noastre libere pe aceste plaiuri, românești din veci și pentru de-a pururi. Una le condiționează pe celelalte două și toate trei țin deolaltă ca partea de întreg, constituind s u p o r t u l afirmării noastre constante și viguroase ca neam de sine-stătător.

Am cules pînă acum, an după an, roadele bogate ale suișului nostru obștesc în spre aceste ținte ale vieții luminoase pe care o trăim astăzi. Înăptuirile fără precedent care ne mîină înainte cu fiecare plan, cu fiecare zi, sporesc bunăstarea obștească și vaza noastră în lume, dînd mărturie grăitoare despre justetea drumului drept pe care am pornit acum un pătrar de veac.

Intr-adevăr, bogat și armonic încheșat este volumul acestor înăptuiri. Nu există zonă a țării care să nu fi avut — sau să nu aibă — parte de transformări înnoitoare. România socialistă merge pe un drum sigur, transformîndu-se treptat și neînterupt într-o țară înaintată, cu un indice de civilizație și cu un nivel cultural din ce în ce mai ridicat.

La amintita sesiune jubiliară a Marii Adunări Naționale s-a arătat — prin glasul autorizat al președintelui Consiliului de Stat, Dl Nicolae Ceaușescu — că rezultatul politicii consecvente de industrializare socialistă a țării, că-

reia i se datorește lichidarea înapoierii moștenite de la regimul burghezo-moșieresc, a fost „dublarea, în medie, la fiecare 5 ani, a producției industriale, care în prezent este de peste 14 ori mai mare decât în anul 1938; ponderea industriei în venitul național s-a mărit de la 30,8 la sută în 1938 la 54,2 la sută anul trecut, întărindu-se continuu poziția conducătoare a acestei ramuri în economia națională. Prin alocarea în toată această perioadă a peste jumătate din totalul fondurilor de investiții pentru dezvoltarea și modernizarea industriei au fost construite sute și sute de întreprinderi noi, dotate cu tehnică avansată, amplasate pe întreg cuprinsul țării; este semnificativ pentru eforturile făcute în acest sens, mai ales în ultimii ani, că din totalul fondurilor fixe industriale, aproximativ 70 la sută au fost date în funcțiune în perioada 1960—1968. O sintetică și concludentă ilustrare a succeselor obținute în acești ani o constituie Expoziția realizărilor economiei naționale, care reflectă progresul uriaș înfăptuit de România în dezvoltarea economiei, cu deosebire în creșterea și modernizarea producției industriale“.

Agricultura, la rîndul ei, a luat un avînt corespunzător. Mult rămasă în urmă altădată, în România socialistă a fost lichidată slaba înzestrare tehnică a acestei ramuri esențiale a economiei naționale. Datorită noii politici agrare, creșterea producției globale agricole a fost în anul trecut de 2,2 ori mai mare decât în anul 1950, astfel încît agricultura noastră socialistă asigură satisfacerea în tot mai bune condițiuni a nevoilor de consum ale populației și ale economiei.

Una din marile schimbări revoluționare petrecute în acești ani fierbinți de reală zidire nouă a fost înlăturarea — într-un timp istoric scurt — a înapoierii culturale, curmarea neștiinței de carte moștenite de la regimurile politice de odinioară. Toți cetățenii au acum acces larg și lesnicios la comorile culturii și științei. Aproape o cincime din populația totală a țării învață astăzi în școli și facultăți. Generalizarea școlii de 10 ani — acțiune care începe în toamna anului acestuia — va așeza România în rîndul țărilor avansate din punctul de vedere al nivelului învățămîntului și al culturii populației.

În anii socialismului s-a amplificat considerabil aria activității spirituale din țara noastră, a sporit în măsură substanțială potențialul științific, s-a dezvoltat baza materială a științei, corpul de cadre științifice e în continuă creștere. De aceea, în viața societății românești de astăzi „știința își dezvoltă tot mai pregnant atributele pe care i le conferă actuala revoluție tehnico-științifică — de forță de producție nemijlocită, de factor fundamental al progresului economic și social“.

Pe de altă parte, crescînd de peste patru ori venitul național pe locuitor față de perioada antebelică, s-au asigurat venituri sporite tuturor categoriilor de cetățeni de la orașe și de la sate, s-a îmbunătățit consumul de produse alimentare și nealimentare, binefacerile civilizației socialiste pătrunzînd astfel —

firesc și copios — în viața fiecărei familii de oameni harnici și echilibrați în toate ale lor.

În stufoșul mănunchi de realizări al acestor ani de epocă nouă — din care am spicuit unele date, cu titlu exemplificativ — poporul nostru își vede materializate năzuințe și strădanii creatoare care-i sînt proprii. „Bilanțul atît de bogat în victorii și înfăptuiri al acestui sfert de secol — precum a arătat Dl Nicolae Ceaușescu la sesiunea jubiliară amintită — încununează ani de luptă și muncă eroică, oglindește voința nestăvilită de progres a poporului român, devotamentul său față de idealurile socialismului, reprezintă un motiv de profundă mîndrie patriotică pentru toți oamenii muncii”.

Făuritorii atîtor realizări, care schimbă de la o zi la alta fața țării, sînt oamenii noi ai acestor vremuri înnoite. Cu nestrămutată încredere în politica științifică realistă, verificată de viață, pe care o practică consecvent Ocîrmuirea de Stat, cetățenii țării noastre se transformă — prin realizările lor la locul de muncă — în tot atîția constructori ai viitorului spre care năzuiește întregul nostru popor.

Spre acest viitor — mai apropiat și mai îndepărtat — poporul nostru merge astăzi cu ochii larg deschiși, cu brațele sumese, cu frunte înălțată, căci și perspectivele lui sînt cuprinse în grijile pentru ziua de mîine pe care le poartă cu dovedită destoinicie Ocîrmuirea de astăzi a țării. Dl Președinte al Consiliului de Stat, Nicolae Ceaușescu, a arătat Marii Adunări Naționale — și țării întregi — că prin dinamismul și amploarea dezvoltării asigurate României în deceniul următor, se va ajunge să se realizeze în anul 1980 un produs social și un venit național de peste 12 ori mai mare decît înainte de război.

„La baza acestui puternic avînt va sta creșterea de 34,5—40 ori a producției industriale, de peste 3 ori a producției agricole. Un indiciu deosebit de expresiv al capacității de progres a economiei noastre naționale este faptul că în 1975 volumul investițiilor va fi de 25 de ori, iar în 1980 de aproximativ 36 de ori mai mare decît în 1938. Progresul economic al țării se va reflecta, pe plan social, în creșterea de 4,5 ori a numărului de salariați și de aproape 4 ori a salariului real față de 1938”.

*

Sărbătorind împlinirea unui pătrar de veac de cînd poporul nostru și-a cucerit țara din nou — de astă dată devenind cu adevărat stăpîn la el acasă, pentru totdeauna — ne aducem aminte, cu simțăminte de recunoștință, de toate forțele care au înlesnit eliberarea României de sub jugul fascist și au promovat într-o formă sau alta construcția socialistă în țara noastră.

În rețeaua de aur a recunoștinței noastre cuprindem deopotrivă forțele insurecționale-muncitorești din interiorul țării și pe partenerii coaliției anti-hitleriste, în fruntea cărora s-au aflat armatele sovietice. Uniunea Sovietică a

purtat pe umerii ei greul războiului antibitlerist și a dat cele mai mari jertfe în zdrobirea mașinii de război naziste.

Sîntem recunoscători apoi — și vom fi de-a pururi — Armatei române, a cărei intrare în războiul antibitlerist a dus la prăbușirea frontului german în această zonă a Europei, a deschis calea înaintării rapide a trupelor sovietice spre Bulgaria, Jugoslavia și Ungaria. Alături de Armata sovietică, Armata română a alungat prin lupte grele trupele germano-hortyste din Transilvania, eliberînd întregul teritoriu al patriei, a luat parte activă la eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, luptînd cu eroism pînă la înfrîngerea definitivă a Germaniei hitleriste.

Începînd de la 23 August 1944 și pînă la terminarea războiului pe continentul nostru, efectivele militare angajate de România în acțiunile armate contra trupelor fasciste s-au ridicat la peste o jumătate de milion de oameni. Circa 170.000 de militari români s-au jertfit în luptele contra cotropitorilor naziști.

Aportul României la înfrîngerea nazismului s-a bucurat de-o apreciere întru totul meritată în opinia publică internațională. Aproape două sute de mii de ofițeri și ostași români au fost distinși cu ordine și medalii sovietice, cehoslovace și ungare, pentru bravura arătată în lupte.

Pomenindu-i după cuviință pe cei ce au luptat și au murit pentru ca Patria să trăiască, nu dăm uitării nici pe cei ce au construit pentru ca Patria să propășească.

Nu uităm — nu se poate uita — că în acest răstimp de excepție, de un pătrar de veac, exploatarea omului de către om a fost curmată radical și definitiv. „Desființînd clasele exploatare, socialismul a realizat cu adevărat unitatea social-politică a tuturor claselor și păturilor societății noastre, creează condiții pentru manifestarea deplină a energiilor și forțelor întregii națiuni, pe care a ridicat-o la o treaptă superioară de dezvoltare”.

Pe de altă parte, rezolvarea fericită a problemei naționale a asigurat egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor Patriei, fără deosebire de naționalitate, a cimentat frăția și unitatea poporului român și naționalităților conlocuitoare, astfel încît tot ceea ce se înfăptuiește astăzi la noi este rodul activității înfrățite a oamenilor muncii români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități. O deplină identitate de țeluri și aspirații a întregului nostru popor este acum realizată ca niciodată în trecut.

Pentru prima dată în istoria Patriei a fost înfăptuită — în era socialistă — suveranitatea poporului în Stat. Întreaga putere aparține poporului și se exercită prin reprezentanți aleși din rîndurile tuturor categoriilor sociale, toți cetățenii participînd nemijlocit la elaborarea și înfăptuirea politicii interne și externe a Statului socialist român.

În ultimii 25 de ani, stări de lucruri care ne impuneau destule servituși umiltoare, dinafară, au fost înlăturate. Libertatea noastră națională este asigurată; independența țării este garantată; prestigiul ei peste hotare a crescut la altitudini fără precedent.

Republica noastră socialistă, viața cea nouă care clocotește creator în toate sectoarele ei de activitate, are acum o vîrstă respectabilă. E adevărat că douăzeci și cinci de ani de existență liberă pe marele cadran al vremii nu reprezintă o durată temporală impresionantă. Pentru noi, însă, acest sfert de veac are cu adevărat statură de epocă nouă, fiindcă elementele lui constitutive nu sînt doar 25 de ani calendaristici, solari, ci 25 de ani care n-au fost iroșiți, 25 de ani creatori de capodopere socialiste. Ocîrmuirea noastră de Stat, sprijinită de elementele cele mai înaintate ale poporului nostru, de întregul nostru popor, a făcut din țara noastră o țară prosperă.

*

Comunitatea națională se sprijinește pe unitatea cetățenilor țării și se afirmă prin solidaritatea lor frățească întreolaltă și în jurul celor ce ne cîrmuiesc. Pricinile de învrăjbire și de dezbinare a fiilor aceluiași popor, în socialism dispar de la sine. Șeful Statului român, Dl Președinte Nicolae Ceaușescu, a arătat nu demult că: „Întemeind-se pe lichidarea exploatării și asupririi, pe instaurarea dreptății și egalității sociale, națiunea socialistă asigură pentru prima oară îmbinarea intereselor și aspirațiilor tuturor claselor, a tuturor membrilor societății, punerea în valoare și dinamizarea energiei întregului popor în direcția progresului și prosperității“. „Este cunoscut că burghezia, imperialismul nesocotește interesele naționale ale popoarelor, încalcă în mod brutal drepturile lor suverane, promovează o politică de inegalitate între națiuni, de subordonare a altor țări; aceasta generează opoziția înverșunată a popoarelor asuprite, adversitate și învrăjbire în relațiile internaționale, alimentează neîncrederea și suspiciunea între state. Națiunea socialistă nu-și realizează aspirațiile de progres pe seama sau în detrimentul intereselor altor națiuni, nu încalcă dreptul nimănui la dezvoltare liberă și suverană. Ca atare, dispar bazele obiective ale antagonismului între națiuni, ale cultivării naționalismului, ale tendințelor de hegemonie“.

Pe plan politic intern, la noi — așa cum aminteam mai sus — una din marile, din esențialele înfăptuiri ale orînduirii noastre socialiste este rezolvarea problemei naționale, crearea condițiilor pentru afirmarea socială multilaterală a tuturor cetățenilor țării, fără deosebire de naționalitate. Prin aceasta, unitatea poporului nostru în fața problemelor sale vitale, interne și externe, a fost viguros afirmată și considerabil întărită.

*

La afirmarea și consolidarea unității naționale a poporului român, Biserica noastră străbună, ortodoxă română, și-a adus ofranda ei de participare

substanțială încă înainte cu mai bine de două decenii, prin înfăptuirea unificării bisericești a românilor din Ardeal.

În anii de după aceea, consolidarea actului istoric înfăptuit în octombrie 1948, la Alba-Iulia, a constituit una din preocupările de bază ale conducerii noastre bisericești și a întregii preoșimii ortodoxe române. Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, personal, sprijinit permanent de I. P. S. și P. S. Ierarhi Membri ai Sfântului Sinod, împreună cu toți cei patru mitropoliți ai Ardealului, activi în acest răstimp istoric — Nicolae Bălan († 1955), I. P. S. Sa Iustin Moiescu, Nicolae Colan († 1967) și I. P. S. Sa Nicolae Mladin — au înscris la loc de frunte, în programul lor arhipăstoresc, problema, acum definitiv rezolvată, a cimentării unității noastre bisericești. Pe de altă parte, desfășurând — în spiritul definiției pe care i-a dat-o Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian — un apostolat social specific Ortodoxiei române și intereselor superioare, actuale, ale poporului român, ierarhii și preoții Bisericii noastre au fost mereu prezenți în clocotul înnoitor al vieții plenare a țării noastre, sprijinind cu deosebire lupta pentru pace și dovedindu-se — cu cuvântul și cu fapta — convinși și consecvenți participanți la afirmarea și întărirea unității întregului nostru popor în jurul celor ce bine ne cârmuiesc.

Reluând legături interbisericești întrerupte de război, dezvoltându-le și adâncindu-le, Biserica noastră — cu deosebire înalți ierarhi și profesori de teologie — au afirmat strălucit și intens prezența ortodoxă română în relațiile ecumeniste și au făcut cunoscută cu competență nedezmințită și cu avânt patriotic viața cea nouă a poporului nostru harnic și înzestrat, în diferite țări ale lumii, pe unde le-au purtat pașii și au făcut să vibreze corzile iubirii lor de „neam” și „lege” manifestările bisericești internaționale la care au participat.

*

Progresul este viață nouă, prielnică celor ce au parte de ea. Iar viața nouă o făuresc oamenii noi și înnoiți.

Cu aceasta, am indicat firesc și drept una din îndatoririle de fond pe care le avem toți cei ce sîntem slujitori și credincioși ai Bisericii străbune: să-i cinstim și să-i sprijinim pe ocîrmuitorii țării, cu cuvîntul și cu fapta, cu aceea neșăfărită cinstire pe care ne-o cere, imperativ, Apostolul neamurilor, Sfîntul Pavel, cînd zice: „Fraților, să cinstiți pe cei ce ostenesc între voi și care sînt mai-mari ai voștri... și să aveți față de ei covîrșitoare dragoste pentru lucrul lor” (I Tes. 5, 12—13). În acoladele acestei cinstiri să cuprindem deopotrivă pe ocîrmuitor și pe sondor, pe furnalist și pe economist, pe medic și pe drumar, pe miner și pe plugar, pe tractorist și pe zootehnist, pe dascăl și pe cancelist, pe toți cei ce — cu brațele și cu mintea — făuresc bunăstarea obștească, sporesc vaza țării și întăresc independența Patriei.

Nu trebuie să pierdem din vedere, apoi, că noi înșine trebuie să ne străduim permanent să ne înnoim, așa cum se înnoiește fără conținere țara. Iar

a te înnoi — în perspectivă și practică de conduită creștinească — înseamnă a te depăși mereu, așa cum depășește planul cel ce minuiște cu conștiință morală și cu competență profesională rigla sau ciocanul, cel ce conduce uzina sau mașina. A te înnoi înseamnă a te pătrunde de spirit progresist, de ideile umanitare care fac ocolul preocupărilor majore ale epocii noastre. Evanghelia Domnului nostru Iisus Hristos, în interpretările ei ortodoxe răsăritene, departe de-a fi ostilă sau neutră față de această aderență de fond la noul contemporan, ne mână firesc și imperativ în spre adoptarea lui integrală, în spre slujirea lui devotată, de pe pozițiile noastre bisericești tradiționale.

*

Au trecut XXV de ani de la eliberarea României de sub jugul fascist.

În fața acestui trecut, ne descoperim cu emoție și recunoștință și ne simțim îndatorați să mărturisim că l-am străbătut, împreună cu întregul nostru popor, ținând în deplină stare de funcționare strunele condiției noastre de creștini ortodocși români. Struna iubirii de Patrie cu deosebire, căci în tot trecutul ei — îndelungat cit zvîrcolita istorie a poporului român — Biserica noastră a așezat, mai presus de orice alte preocupări ale ei, România și Ortodoxia. Acestea, amîndouă, sînt constantele vieții noastre active și în perioada de culme a istoriei naționale care a început la 23 August 1944. Slujindu-le pe amîndouă cu osîrdie, în firească împletire, nu ne-a fost nici anevoie și nici fără priință a sta mereu cu fruntea sus în fața oricăror praguri de afirmare a unității noastre statale în jurul Ocîrmuirii de astăzi a țării iubite.

Zestrea fără de moarte a străbunilor, împlinirile îndrăznețe ale contemporaneității, răspunderea pe care o avem toți față de viitorul Patriei, ne impun să căutăm — în continuare — făgașuri drepte pentru pașii noștri ulteriori pe căile de-o aspră măreție ale istoriei — și să pășim pe ele fără șovăire.

Sînt căile desfășurării în continuare a potențelor acestui popor, care acum un pătrat de veac s-a regăsit pe sine însuși în exercitarea prerogativelor sale de stăpîn necontestat al țării devenită cu adevărat a lui.

... Sînt căile lui și căile noastre, căci noi toți u n a sîntem, cu e l l

• REDACȚIA

IN CINSTEA ZILEI DE 23 AUGUST

Joi, 22 august a. c., într-amiazi, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, a avut loc o şedinţă festivă în cinstea celei de-a XXV-a aniversări a eliberării României de sub jugul fascist.

Şedinţa a fost prezidată de Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Ardealului.

Au luat parte slujitorii aşezămintelor bisericeşti de la centrul Mitropoliei Ardealului.

Deschizînd şedinţa, Arhipăstorul nostru a spus, în esenţă, că ne-am întrunit ca să participăm şi noi, împreună cu întregul nostru popor, la mărcata sărbătoare a Patriei noastre, prilejuită de împlinirea unui sfert de veac de la eliberarea României de sub jugul fascist.

Noi, cei ce am trăit în epoca aceasta şi am participat activ la munca întregului nostru popor şi la lupta lui pentru pace, ne dăm seama că acest sfert de veac reprezintă o epocă deosebit de însemnată în istoria poporului român, pentru că în aceşti 25 de ani ritmul de dezvoltare a ţării noastre a fost atît de intens şi de accelerat încît am realizat în acest răstimp cît într-un secol.

Într-un răstimp atît de scurt am reuşit, într-adevăr să ne ridicăm de la treapta unei ţări înapoiate, predominant agricolă, la treapta unei ţări dezvoltate, cu o industrie puternică, o agricultură modernă şi o cultură care cuprinde toate păturile poporului nostru, care se prezintă într-un permanent progres şi se afirmă şi-n competiţia cu cultura internaţională.

Acest ritm rapid de dezvoltare multilaterală a ţării noastre este recunoscut peste tot, ca şi politica de pace şi colaborare cu toate ţările lumii, pe care o duce guvernul român. Aceasta face ca prestigiul ţării noastre să se ridice mereu pe plan internaţional, încît România nu s-a bucurat niciodată ca acum de-o atît de unanimă preţuire a realizărilor ei externe şi interne.

Aceste biruinţe le sărbătorim noi astăzi — a spus I. P. S. Sa — bucuroşi că am putut să aducem şi noi o contribuţie neprecupeţită la înfăptuirea lor, izvorîta din dragostea fierbinte ce o nutrim faţă de Patria şi poporul nostru.

Această sărbătorire — a continuat I. P. S. Sa — înseamnă totodată un angajament din partea noastră, ca și de-acum înainte să ne împlinim datoria pe care o avem ca cetățeni, sprijinind înălțarea Patriei noastre și propășirea poporului român pe calca deschisă vieții celei noi acum douăzeci și cinci de ani, pe calca desăvîrșirii păcii, bunăstării și fericirii.

După aceea, P. C. vicar arhiepiscopesc *Tr. Belasçu* a dat citire Cuvîntului îndreptat de către Arhiepiscopul nostru, cu prilejul celei de-a XXV-a aniversări a eliberării României de sub jugul fascist, către clerul și credincioșii Arhiepiscopiei Sibiului. (Textul lui apare în fruntea acestui fascicol al revistei noastre).

În continuare, P. C. prof. Dr. *Grigorie Marcu* a prezentat conferința festivă închinată sărbătoririi: „Un pătrar de veac de zidire nouă”. Conferința a înfățișat o sinteză a realizărilor mai de seamă ale României socialiste în acest răstimp, a relevat contribuția Bisericii Ortodoxe Române la propășirea poporului român și a desprins îndatoriri viitoare de fond pentru preoțimea și credincioșii ortodocși români.

Răspunzînd invitației I. P. S. Sale, din asistență au mai luat cuvîntul: P. C. vicar arhiep. *Tr. Belasçu* și P. C. prof. Dr. *Milan Șesan*.

P. C. vicar arhiep. *Tr. Belasçu* a arătat că Biserica noastră nu s-a îndepărtat niciodată de interesele superioare ale poporului român, fiind mereu alături de el cu deosebire în vremuri de cumpănă, cînd trebuiau luate hotărîri eroice. De aceea, pentru noi, românii ortodocși, n-a fost greu să ne angrenăm în viața cea nouă a poporului nostru din ultimul pătrar de veac.

P. C. Sa a arătat apoi însemnătatea actului istoric al unificării noastre bisericești din 1948 pentru unitatea poporului român și a încheiat dînd asigurări că preoțimea Bisericii noastre, strîns unită în jurul ierarhiei conducătoare, va sprijini și de-acum înainte, cu elan patriotic și cu devotament creștinesc, lucrarea de ridicare și întărire a Patriei.

P. C. prof. *M. Șesan*, pornind de la Expoziția realizărilor românești din sfertul de veac a cărui împlinire o sărbătorim, a subliniat capacitatea creatoare a poporului nostru, descătușată și pusă în valoare de conducătorii ridicați din sînul său, care se bucură de deplină încredere în toate paturile societății noastre.

Pentru credincioșii ortodocși români — a spus P. C. Sa -- 23 August 1944 a fost o schimbare de istorie națională, nu una de structură internă religioasă. Biserica a rămas aceeași în ființa ei și după eliberarea României de sub jugul fascist. Fidelă spiritului Evangheliei lui Hristos și învățăturii Sale de credință, Biserica noastră sprijinește lucrarea ziditoare de viață nouă a Patrii socialiste, în cadrele căreia își desfășoară normal viața ei. Volumul omagial dedicat Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian din prilejul împlinirii a două decenii de apostolat social la cîrma Bisericii Ortodoxe Române, arată

deslușit și detaliat realizările bisericești din ultimii 25 de ani, înlesnite de libertatea religioasă și de conștiință pe care Statul socialist o asigură tuturor cetățenilor săi. Ele arată totodată prețuirea deosebită pe care Statul nostru o are pentru toate mărturiile prezenței românești pe aceste plaiuri și grija pe care o poartă conservării și punerii lor în valoare.

În încheierea ședinței festive, Î. P. S. nostru Mitropolit *Nicolae* a exprimat mulțumiri conferențiarului și celor ce au luat cuvântul.

Î. P. S. Sa a constatat că s-au scos în evidență aspecte variate ale dezvoltării impetuoase a României socialiste și ale contribuției aduse de Biserica noastră la viața cea nouă de după 23 August 1944.

Biserica noastră — a spus Î. P. S. Sa — a fost o biserică legată de popor și a rămas așa. Prin unitatea ei, Biserica noastră întărește unitatea poporului român. Pe de altă parte, fiind autocefală, ea întărește independența Patriei noastre.

Contribuția Bisericii noastre la dezvoltarea vieții poporului român este din istorie și din actualitate. Apostolatul social pe care-l practicăm astăzi mărturisește că niciodată în trecut n-au existat condiții atât de prielnice ca acum pentru ca învățătura Bisericii noastre să fie aplicată în societate, ca învățătura a dragostei, a comuniunii, a păcii.

Pe plan intern, Biserica noastră își educă credincioșii în spiritul iubirii de Patrie, iar aceasta este o expresie a vieții celei noi pe care o duce și Biserica astăzi.

Pe de altă parte, dacă prestigiul Patriei noastre s-a ridicat vertiginos în acești 25 de ani, putem mărturisi că și prestigiul Bisericii noastre a crescut, — și anume nu numai în rîndurile cultelor conlocuitoare, cu care avem relații frățești de colaborare, ci și în sînul organismelor bisericești internaționale. Delegațiile noastre bisericești, active peste hotare, și-au spus de fiecare dată cuvîntul în problemele vieții contemporane și au prezentat în soluționarea lor o poziție teologică de actualitate, care ne-a agonisit cînstire și prețuire. Oaspeții bisericești de peste hotare, au constatat înfrățirea dintre culte, care la noi este o realitate. Ei sesizează și apreciază apoi că Biserica Ortodoxă Română are specificul ei în viața bisericească, în teologia ei, în toată lucrarea ei duhovnicească.

Ori de cîte ori trecem granițele țării, noi nu ducem acolo numai prestigiul Bisericii Ortodoxe Române, ci și prestigiul Patriei noastre socialiste. Viața noastră bisericească de astăzi mărturisește prin ea însăși despre libertatea pe care Biserica o are în Patria noastră.

De încheiere — a spus Î. P. S. Sa — ne îndreptăm gîndul, cu recunoștință și admirație, spre președintele Consiliului de Stat, Domnul *Nicolae Ceaușescu*, iubitul conducător al Statului nostru, care este identificat cu întreaga sa ființă cu interesele superioare ale Patriei, ale poporului nostru aflat în plin progres.

Ne îndreptăm gândul și către Departamentul Cultelor, mulțumindu-i pentru înțelegerea arătată mitropoliei ardelenе.

S-a dat citire apoi — în aplauzele entuziaste ale asistenței — textelor telegramelor omagiale. Telegramele au următorul cuprins:

*Domniei Sale
Domnului*

*Nicolae Ceaușescu
Președintele Consiliului de Stat*

București

Ingăduiți-mi ca la a 25-a aniversare a eliberării patriei să dau expresie — în numele Mitropoliei Ardealului — sentimentelor de deosebită prețuire, nețărmurită dragoste și devotament total cu care ierarhi, clerul și credincioșii ortodocși români din Transilvania Vă întâmpină pe Domnia Voastră, Domnule Președinte al Consiliului de Stat, cel mai bun, cel mai iubit fiu al poporului, conducătorul înțelept, identificat deplin cu poporul, cu idealurile lui de pace, unitate, libertate și progres multilateral, cu mărețele realizări și perspective ale patriei noastre scumpe.

Totodată, Vă asigurăm Domnule Președinte al Consiliului de Stat că — ierarhi, cler și credincioși — vom continua cu înnoită însuflețire să sprijinim munca poporului pentru înălțarea patriei pe noi trepte de cultură și civilizație, înfrățirea dintre oamenii muncii români și de alte naționalități, prin înfrățirea dintre Biserica Ortodoxă Română și celelalte culte din țara noastră, al patriei noastre — vom aduce partea noastră de contribuție la cauza păcii și colaborării între popoare, pe baza egalității, independenței și respectului reciproc.

Trăiască și înflorească scumpa noastră patrie, Republica Socialistă România.

Nr. 6239/1969

*Nicolae
Mitropolitul Ardealului*

*Domniei Sale
Domnului*

Emil Bodnaraș

*Vicepreședinte al Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România
București*

Cu prilejul celei de-a 25-a aniversări a eliberării patriei noastre, Vă rog să primiți din partea mea, a preoților și credincioșilor ortodocși din Mitropolia Ardealului cele mai alese felicitări și urări de sănătate, pace și de spor în munca ce o depuneți pentru propășirea Patriei noastre scumpe, Republica Socialistă România.

Vă asigur totodată de dragostea nețărmurită a Bisericii noastre față de poporul român și de dăruirea întregii noastre ființe în sprijinirea muncii lui pentru înălțarea patriei noastre scumpe, una, suverană și prosperă, pentru pacea a toată lumea.

*Nicolae
Mitropolitul Ardealului*

Domniei Sale
Domnului

Ion Gheorghe Maurer
Președintele Consiliului de Miniștri

București

Vă rog să-mi îngăduiți ca la a 25-a aniversare a eliberării patriei să Vă transmit din partea Mitropoliei Ardealului mărturia prețuirii deosebite și bunele urări de mulți ani cu sănătate, pace, bucurie și noi realizări în mersul înainte al poporului spre luminoasele perspective ale unei vieți din ce în ce mai desăvârșite.

Vă asigurăm că — așa cum în trecut Biserica transilvană s-a identificat cu soarta poporului — sîntem și vom fi întotdeauna alături de guvernul țării, de întregul popor, și sprijinim din toate puterile înălțarea patriei, una și nedespărțită, liberă și independentă, pe noi culmi de cultură și progres și politica de pace și înfrățire între popoare.

Nr. 6239/1969

Nicolae
Mitropolitul Ardealului

Prea Fericirii Sale
Prea Fericitului

Justinian
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

București
Sfînta Patriarhie

Cu prilejul celei de a 25-a aniversări a eliberării patriei noastre, Vă rugăm să primiți, Prea Fericite Părinte Patriarh, din partea noastră, a preoțimii și credincioșilor noștri adînc simțite și vii urări de sănătate, pace și de îndelungată și rodnică arhipăstorie întru povățuirea duhovnicească a credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române și slujirea scumpei noastre Patrii, Republica Socialistă România și a vrednicului popor român.

Vă asigurăm că Mitropolia Ardealului mergînd — cu întreaga Biserică — pe calea apostolatului social, inițiat și realizat de Prea Fericirea Voastră, este alături de poporul român în munca lui pentru înflorirea patriei, una, liberă și în neconținut progres, și pentru pacea a toată lumea.

Nr. 6239/1969

Nicolae
Mitropolitul Ardealului

Domniei Sale
Domnului

Prof. Dumîtru Dogaru
Secretarul General al Departamentului Cultelor

București

La a 25-a aniversare a eliberării patriei noastre, Vă rog Domnule Secretar General să-mi îngăduiți a Vă transmite din partea mea, a clerului și a credin-

cioșilor Mitropoliei Ardealului cele mai adânc simțite felicitări și urări de pace, sănătate și muncă spornică întru propășirea scumpei noastre Patrii, Republica Socialistă România.

Vă asigur totodată că însuflețiți de un cald patriotism sprijinim cu întrécaga noastră ființă munca poporului pentru înflorirea patriei, una, liberă și prosperă, și lupta lui pentru pace și colaborare între popoare.

Nr. 6239/1969

Nicolae

Mitropolitul Ardealului

Ședința festivă închinată celei de-a XXV-a aniversări a eliberării României de sub jugul fascist, a prilejuit participanților momente de aleasă desfătare sufletească, întărindu-i în hotărîrea de-a contribui și de-acum înainte la lucrările menite să întărească și să înalțe pe noi culmi de propășire Patria noastră socialistă.

REDACTIA

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

VECHIUL TESTAMENT IN TEMATICA ICOANELOR PE STICLA

În Țările românești pictura religioasă este veche. În mînăstirile noastre se află 4 icoane despre care „tradiția crede că ar fi zuvrăvite de chiar pictorul evanghelist Luca”.¹

În pictură s-au înfățișat de la început toate momentele principale ale Vechiului Testament, încît dacă nu l-am avea scris am putea alcătui din culori istoria Revelației de dinainte de Hristos. „Credincioșii români aveau explicarea Sfintei Scripturi în icoane vizibile, care influențau neconștient viața religioasă a strămoșilor noștri. Scene din Biblie, prin exemple vizibile pe icoane, îndemneau la fapte bune și amenințau cu pedeapsa pe păcătoșii acelor vremuri bătrîne”.²

Subiectele biblice rămîn dragi artiștilor. Multele subiecte pe care le-a popularizat meșteșugul vopselelor susțin această afirmare. Încă în 1848 Tattarescu cîștigă premiul cel mare de la Roma, medalia de argint, cu pictura: „Simeon și Levi salvîndu-și sora lor Dina”, răpită de Sichem și Hemor. „Agara în deșert” este o capodoperă de compoziție. Lecca († 1887) a pictat moartea lui Avel, o capodoperă a Muzeului Național din București; Stăncescu († 1900) a lucrat, în studiu cu creion, pe Moise; N. Grigorescu († 1907) s-a îndeletnicit vreme îndelungată cu zugrăveala icoanelor. A zugrăvit atîtea scene din Vechiul Testament și atîția profeți că era destul de familiarizat cu temele biblice:³ „luptam ca Iacob cu îngerul ca să izbutesc”,⁴ zice meșterul care s-a legat cu zăpăsit să împlinească scene din profeți la mînăstirile Zamfira, Agapia și Căldărușani. Pictura religioasă Grigorescu o lucrase cu o nespusă îngrijire calitativă. El întrebunța culori de calitate fiindcă zicea: „este păcat mare să zugrăvești chipuri sfinte cu boieli proaste”.⁵ Chiar și reproducerile

1. S. Reli, *Ceva despre artele frumoase religioase în trecutul românesc* (Almanahul Academiei ort.), Cernăuți 1935, p. 166.

2. S. Meteuș, *Istoria Bisericii românești din Transilvania...* Sibiu 1935, p. 113

3. V. Cioflec, *Pictorul N. Grigorescu*, București 1925, p. 18.

4. Cioflec, *o.c.*, p. 13.

5. Cioflec, p. 12.

ca „Justiția divină urmărind crima“⁶ și „Fuga în Egipt“, confirmă entuziasmul său pentru atmosfera mereu curată și proaspătă a Sfintei Scripturi.

Pentru partea întâia a vieții sale, Luchian († 1914) se aseamănă marelui Grigorescu în pătrunderea artei religioase. Original e Luchian și în lucrările cu subiect biblic, tot așa ca și în temele sale laice. Chipul „Pe drumul calvarului“, unde Hristos își duce povara crucii e o apoteozare a lui Isaia 53.

În ce privește Octavian Smigelschi, pictorul — parțial — al catedralei mitropolitane din Sibiu, opera lui artistică depășește orice așteptare. Profetul Ieremia, așa cum ni-l redă Smigelschi, e o figură liniștită și majestuoasă. În apropierea lui se vede un înger care-i lămurește un text misterios din Vechiul Testament. Din profilul lui Ieremia se degajă impresia unei tragedii proaspete, pe care luminat de puterea insiparției, o întrezărește profetul. O altă creație a pictorului sibian este profetul Ezechiel. „Ceea ce surprinde aici este emoția sufletească pe care rareori o întâlnim vibrând în asemenea măsură. Privirea vizionară a profetului, îndreptată spre lumea transcendentă, e cea mai impresionantă realizare a lui Smigelschi și cheia de boltă a întregii sale opere“.⁷ Alături de realizările mari ne-a lăsat în proiectul pentru catedrala din Sibiu o serie mai modestă de lucrări: „Alungarea din rai“, „Intrarea în Canaan“, „Ilie cerînd foc“, serafimi, heruvimi, David și alți cîțiva profeți,⁸ prin care păstrează o legătură organică cu Vechiul Testament.

Intr-o icoană de la Sinaia, Nicolae Iorga consideră ca cea mai reușită scenă „Vizita celor trei îngeri la Avraam“⁹ (Gen. 18). Costin Petrescu, I. Ioanid, Gh. Rusu, Demian, Belizarie, Brana etc. execută lucrări serioase și cînd își iau temele din mediul sever și grav al Sfintei Scripturi a Vechiului Testament.

Meșteșugul zugrăvitului pe sticlă a luat un mare avînt la noi. În Transilvania, manifestarea sentimentului religios era împiedicată prin oamenii regimurilor străine de sufletul nostru.

Stăpînirea străină nu avea nici un interes să stimuleze arta de genul acesta. De aceea nu s-a înfiripat vreo școală de pictură mai amplă, ci zugrăvitul icoanelor rămînea mai mult o preocupare izolată a cîtorva meșteri zugravi, călugări, preoți sau chiar simpli țărani.

6. După Prudhon, dar fondul e biblic, din Facere cap. IV.

7. V. Vătășan, Pictorul O. Smigelschi, Sibiu 1936, p. 80.

8. Se găsesc toate în Muzeul bisericesc din Sibiu.

9. N. Iorga, Vechea artă religioasă, Vălenii de Munte 1934, p. 34.

Unii dintre acești zugravi angajau la lucru pe membrii familiei proprii, care deprindeau meșteșugul din tată în fiu. Cu totul alta era situația dincolo de munți. Acolo s-au putut înfiripa adevărate școli de zugravi. Așa a fost școala de la Buzău, Cîmpulung,¹⁰ Hurezi, Căldărușani, Botoșani, Agapia,¹¹ Dîmbovița, schitul Bunea ș. a.¹²

Cu vremea industria icoanelor pe sticlă ia un avînt deosebit și în Transilvania și cu osebire pe valea Sebeșului, unde în comunele Lancrăm, Laz, Săsciori, Sebeșel și Răhău, s-au înfiripat ateliere de pictură, care alături de cele de la Nicula, Gherla, Făgăraș și Scheii Brașovului deveniră colportorii importante în răspîndirea icoanelor.

Erau și iconari ambulanți, care cu paleta, vopselele și pene-lul în desagi străbăteau de-a lungul țării, unde găseau ceva de lucru pe la vreo biserică sau la vreun creștin, pe bani sau pe bucate.¹³ Uneori icoana se picta după un anumit „izvod” sau după gustul clientului chiar. În cazul acesta nu arareori cu icoana se amesteca și folclorul, superstiția și obiceiurile locului.¹⁴

În biserici, în muzee și în colecțiile particulare sînt o mulțime de icoane, unele de o vechime considerabilă și de o valoare destul de apreciabilă și importante mai mult din punct de vedere istoric și religios decît din punct de vedere artistic.

Icoanele au fost pictate cu scopul de a înfățișa chipurile personalităților biblice, pe baza tradiției imprimată în cursul veacurilor. Chipul profeților a fost înfățișat mai des, al Sf. Ilie, apoi al patriarhilor, al protopărinților. Ele servesc ca mărturisiri ale unei concepții. Icoana trezește gîndurile pe care le exprimă figura pictată sau zugrăvită, și care rezumă o doctrină de credință. Această meserie din trecutul poporului nostru, a avut darul de a lumina cărările credinței noastre strămoșești și de a o păstra curată. Acei meșteșugari de cele mai multe ori anonimi, împlineau un apostolat, pe acela de a lucra sfinții după cum povățuiește cartea sfîntă, cu intenția de a se face nu numai văzut ci și simțit un caracter esențial, de a reda invizibilul, care trăiește dincolo de spațiu.¹⁵ Nu e de mirat că proporțiile și formele ana-

10. St. Meteș, Din Istoria artei religioase române, Cluj 1929, p. 11.

11. St. Meteș, Cîteva însemnări despre zugravii bis. rom. în veac. XVI—XIX, în „Renașterea”, Cluj nr. 5—6 1949, p. 3.

12. V. Brătulescu, Zugravul Gh. Gheronție, „Mitropolia Olteniei”, 1—2, 1962, p. 25.

13. Meteș, Din Istoria artei, p. 91.

14. Meteș, Din istoria artei, p. 13.

15. Costin Petrescu, Cum zugrăveau părinții noștri, Ramuri, anul 18, nr. 18—19, Craiova 1924, p. 17.

tomice nu--s totdeauna izbutite. Ei nici nu urmăreau aceasta, nici nu erau dotați cu talentul picturii, ci se urmărea un singur lucru, afirmarea unui adevăr, sau exprimarea sentimentelor morale ale înaintașilor lor.

Pentru meșteșugul zugrăvitului erau cărți, așa numitele Erminii, cum este b. o. cea rămasă de la Antim Ivireanu, care face un fel de genealogie în chipuri ale tuturor personalităților biblice, de la Adam pînă la Hristos, în 513 portrete. Astfel de Erminii ne-au lăsat și zugravii N. Teodorescu, Răducanu, Logofăt Oltean, David din Brașov sau „Erminia Athoniană”,¹⁶ Indrumările din Erminii treceau pe cale orală de la zugrav la zugrav.

De obicei opera lor nu e semnată. Icoanele sînt anonime. Ceea ce spune Costin Petrescu e adevărat: „după ce au îmbrăcat în cea mai cîștită și frumoasă haină darul ce au primit de sus, se ascund smerit înapoia operei lor ca niște nevrednici de darul hărăzit”.¹⁷

Probabil ei și-au dat seama că nu împlinesc o artă în adevăratul înțeles al cuvîntului. De fapt, examinîndu-le, constăți puțină originalitate. Mai toate icoanele au aceeași temă și se aseamănă unele cu altele. Icoanele pe sticlă sînt expresia ideii că viața pe pămînt e „un exil”, lumea o închisoare”¹⁸ prin răul care bînuie în ea, de aceea se trece repede peste ceea ce se numește frumosul artistic. De obicei pictorii pe sticlă erau mai puțin cărturari și pentru ca nu cumva să cadă în greșală, să rătăcească și să se abată de la tradiție, se mulțumeau să imiteze unele modele intrate de mult în circulație.

„Mai toate icoanele pe sticlă au o notă naiv de primitivă, dar primitive ne par azi multe opere de artă, pe care le întîlnim prin expoziții. Există însă o primitivitate voită, care e de obicei mai puțin prețuită decît una reală, născută dintr-un impuls al unei primitivități irezistibile”.¹⁹

Zugravii confereau lucrărilor lor un conținut biblic. Influența Bibliei asupra icoanelor pe sticlă este așa de puternică încît unele nici nu se pot înțelege decît prin referire la cărțile sfinte. Zugravii rămîn mai mult teologi decît artiști. Acest fapt a impus zugravilor pe sticlă o anumită restricție și o sensibilitate deosebită față de ceea ce reprezintă o valoare spirituală. Ei se vor fi inspirat din realitățile Vechiului Testament. Sf. Scriptură a Vechiului Testament nu interzice icoanele. Vechiul Testament însuși poruncește să se facă icoane sfinte. Moise pregătește icoane și chipuri în cortul sfînt, după cum citim la Ex. 25, 18; Ex. 36, 9; Ex. 37, 6—9 ș.a. Tot așa Solomon împodobește pereții templului din Ierusalim cu chipuri de heruvimi (III Împ. 6, 21).

16. St. Meteș, *Istoria artei*... p. 19, 23.

17. Costin Petrescu, o.c., p. 13.

18. Costin Petrescu, o.c., p. 17.

19. Gh. Oprescu, *Die Volkskunst, ein Kostbares Kulturschatz unseres Landes*. Cuvînt însoțitor la Albumul publicat de Cornel Irimie cu titlul *Hinterglasmalerei und Holzschnitte in der rumänischen Volkskunst*, Sibiu (nedatată).

Icoanele templului sînt numite sfinte. Mîntuitorul intrînd în templul din Ierusalim găsește acolo icoanele și nu le combate, dovadă că le-a considerat folositoare, pentru că icoanele înalță gîndul la Dumnezeu, la îngerii, la sfinți.

În Vechiul Testament s-au admis icoane de heruvimi, pentru că în Vechiul Testament nu s-a arătat Dumnezeu în chip văzut, ci numai heruvimii s-au arătat în forma în care au fost pictați la templu. Sfinții însă, au trăit în trup omenesc, iar Mîntuitorul a avut chip de om, tot așa și Fecioara Maria. De aceea zugravii lucrează chipurile cele trupesti ale Sfinților, ca și cînd i-ar vedea la față și prin aceste icoane se ridică cu mintea pînă la ei, se pun în legătură cu Dumnezeu și cu sfinții lui,²⁰ iar realizarea unor lucruri frumoase nu o datorau nicidecum talentului și priceperii lor personale, ci credinței că totul vine de sus și că vor putea zugrăvi lucruri sfinte cu atît mai izbutite, cu cît sufletul e mai curat. Iată pentru ce posteau și se rugau cînd trebuiau să zugrăvească chipurile sfinților, se spovedeau și se împărtășeau și cînd condeiele lor atingeau ochiul celui ce vede totul pare că cu buzele lor rosteau invocarea psalmistului: „Doamne, Doamne, caută din cer și vezi și binecuvintează...!”²¹

În felul acestor umili apostoli, meșterii zugravii pun icoanele în slujba propovăduirii biblice, meșteșugul lor devine o lucrare biblică.

Adam și Eva sînt reprezentați cu totul pe baza cap. 2—3 din Geneză: Protopărinții sînt zugrăviți de obicei, în picioare, ușor întorși cu privirea unii către alții. Eva ține în mînă un măr, iar Adam întinde dreapta spre a-l lua. Au corpul gol. În centru se vede „pomul vieții”, în jurul căruia șarpele încolăcit privește cu o cupiditate exagerată să vadă ce va fi.²²

Trebuie să spunem că Adam și Eva așa cum apar în icoanele pe sticlă sînt departe de figurile de un prea potențat omenesc, ca în alte reprezentări, și mai ales în cele lucrate sub influența Apusului. Adam și Eva apar de obicei încadrați într-o bogată natură vegetală. Românul știe că raiul, grădina paradisiacă, a fost pămîntesc și că omul s-ar putea iarăși întoarce în starea de fenicire din care a fost izgonit. De aceea leagă el de viața sa de agricultor, fragmentul de rai cu Adam și Eva, ca pe ceva accesibil omului.²³

20. N. Neaga, *Idoli și icoane în Vechiul Testament*, Tel. Rom. 33—34, 1958, p. 3—4.

21. Costin Petrescu, o.c., p. 18.

22. Așa îi vedem pe o icoană, care datează de pe la începutul veacului XIX, aflătoare în muzeul de istorie de la Cluj și care după opinia d. Cornel Irimie ar fi de proveniență din Maramureș. Cf. Cornel Irimie, o.c., p. 27.

23. Adam și Eva apar în multe muzee, la Cluj, Sibiu, Sighișoara. Cf. Irimie, o.c., nr. 1, 3, 22, 27, 34, 39, 135.

Avraam jertfind pe Isaac este una din temele cele mai răspândite ale Vechiului Testament. Din modul de prezentare a scenei biblice se deduce actul de supunere totală a patriarhului Avraam față de porunca lui Dumnezeu.

Jertfa lui Avraam se reprezintă închipuind un munte în vârful căruia Avraam leagă pe Isaac deasupra unui vraf de lemne. Acesta se supune cu respect și stimă, fără să cârtească, în timp ce Avraam pregătește cu o încredere desăvârșită în Dumnezeu, sfârșitul copilului propriu. Avraam cu cuțitul în mână e gata să-l junghie pe Isaac, însă îngerul Domnului îl oprește. Prezentarea este conformă cu descrierea din Geneză cap. 22, 1—13.²⁴

Jertfa lui Avraam reprezintă cel mai înalt fustei pe care-l poate urca omul pe calea pasiunii sale religioase. Avraam e tipul omului gata oricând a-și jertfi o lume întreagă de bunuri pentru a câștiga în schimb o biruință de ordin spiritual. Această temă biblică place pentru că promovează demnitatea și caracterul în care interesul obștesc primează în fața celui individual.

În pictarea „Apariției Sf. Treimi la stejarul lui Mamvre” iconarul are de scop de a expune învățătura Bisericii, de-a înfățișa Trinitatea în așa fel încât misterul să devină accesibil credinciosului și de a trezi acea sensibilitate față de „lumea” lăuntrică a omului care farmecă.²⁵

Sf. Treime se pictează de cele mai multe ori sub forma celor 3 bărbați. Modelul e din viziunea lui Avraam (Gen. 18). Acest capitol biblic e cel mai vechi pentru înfățișarea Sf. Treimi.²⁶ De obicei în centrul încăperii e o masă încărcată cu bunătăți. La locul de frunte șade persoana care, după toate aspectele, este mai importantă. În dreapta și în stînga celelalte două. Spiritul ospitalier al lui Avraam se vede din graba cu care alimentează pe oaspeți. El se apropie purtînd în mână un vas. În latura dreaptă Sara aduce ceva, probabil pîine și alte de ale mesei.

Uneori, pe icoanele care reprezintă Sf. Treime, modelul obișnuit — Dumnezeu Tatăl ca moșneag cu barbă albă, Iisus Hristos la vîrsta maturității și Sf. Duh în chip de porumbel — apar și profeții, ca unii care au pregătit lumea credincioșilor pentru înțelegerea misterului.²⁷ Simbolul are aici sens profetic.

Heruvimii cu 6 aripi, apar uneori în icoanele care reprezintă pe Maica Domnului cu Pruncul Iisus.²⁸

Profetul Ilie apare înveșmîntat într-o haină împodobită, cu capul înconjurat de nimb, șezînd într-un car tras de patru cai

24. Acest model l-am găsit în comuna Răhău (Alba) b.o. la D. Fulea de la nr. 405, azi în posesiunea Mînăstirii Sîmbăta de Sus, căreia i-a fost donată.

25. M. V. Alpatov, Andrei Rubliov, maestru al vechii picturi ruse, în Studii și cercetări de istoria artei, 2, 1960, p. 28.

26. Cum l-au identificat în colecția Ezechiel Oancea din Sibiu și care-i reproducere fidelă a scenei biblice.

27. În colecția Ez. Oancea din Sibiu.

28. Un astfel de caz am identificat în colecția Ez. Oancea din Sibiu.

înaripați. Suportul carului sînt norii cerului, așa cum îl descriu cărțile istorice ale Vechiului Testament. Pe unele icoane Sfîntul apare în două reprize, odată în carul de pe nori, altădată jos, alături de Elisei.²⁹

Icoanele cu Sfîntul Ilie au avut o mare căutare pentru faptul că Sfîntul ocupă un loc important în credințele populare. El aduce ploaia și tot el o îndepărtează, cînd dezlănțuirea ei ar produce pagube agricole.

În multe legende are de lucru Ilie cu Dumnezeu, dar în și mai multe cu dracul, care caută să facă rău oamenilor. Tunctele și fulgerele se produc cînd Sfîntul urmărește pe Necuratul.

Unii folcloriști stabilesc o legătură între cojocul pe care Sf. Ilie îl predă ucenicului său Elisei și viața păstoritului la români. Veșmîntul caracteristic și indispensabil al ciobanilor este cojocul.³⁰

Sîmburele istoric este luat din III, 17 și IV, 2, 1—2 Împărați, dezvoltat însă în mod utilitarist. Astfel Sf. Ilie apare într-un sugestiv stil rustic, ținînd plugul de coarne. Scena indică gradul înapoiat al agriculturii și greul muncii. Se vede că ceea ce afirmă Lucian Blaga este pur și simplu adevărat: „În poporul nostru cultura biblică, spre deosebire de celelalte popoare, este asimilată în spirit creator”.³¹

Șarpele ca simbol al răului, luat din Geneză 3, apare des pe icoanele de sticlă. Îl vedem mai ales pe acelea care reprezintă pe Sf. Gheorghe, zdrobind șarpele, pe „balaurul cel vechi”.³²

Mielul ca simbol al lui Iisus e luat din Isaia 53 („ca o oaie spre junghiere și ca un miel fără de glas... așa nu și-a deschis gura sa”). Sf. Ioan Botezătorul arătînd spre Iisus zise: „Iată mielul!” Simbolismul e vechi testamentar. Reprezentarea lui Iisus sub chipul unui miel, în picturile pe sticlă, este deci o influență a Sf. Scripturi.

Pe icoanele răstignirii apare uneori, în partea de sus, a crucii, soarele hașurat, întunecat. Simbolismul e luat din Ioil.³³

Arborele lui Iese, care pornește de la indicațiile date în Rut 4 și Is. 11, nu și-a pierdut coloratura biblică în icoanele pe sticlă. Arborele are un rost istoric, de-a confirma caracterul hristologic al Vechiului Testament și în această calitate rostul lui e să arate genealogia fizică și spirituală a lui Hristos. Dintr-un mic trunchi (trupul lui Iese) cresc diferite ramuri, sugerînd viața sau filiațiunea ce ajunge pînă la Hristos.³⁴ Icoanele cu tematica aceasta constituie o compoziție

29. La Muzeul din Orăștie și în colecția Ez. Oancea din Sibiu.

30. Cf. Irimie, o.c., p. 1 (Prefață la Album).

31. Spațiul mioritic, București 1936, p. 140. Icoane pe sticlă reprezentînd pe Sf. Ilie se pot vedea la Muzeul de artă în București, Muzeul din Poiana-Sibiu, Muzeul din Orăștie, Muzeul din Făgăraș, la Brukenthal-Sibiu, la Muzeul din Brașov, în biserica din comuna Vlădeni (Brașov), la Muzeul din Sighișoara (Cf. Irimie, Album).

32. La Sibiu (Brukenthal) mai multe. Una din ele provine din părțile Brașovului și e notată în catalogul C. Irimie cu nr. 43, alta de proveniență din Țara Oltului (Făgăraș) nr. 89.

33. Identificat în com. Răhău.

34. Petru Comarnescu, Îndreptar artistic al monumentelor din nordul Moldovei, București 1961, p. 204.

complexă, coardele, ramurile și minunatul frunziș al arborelui arată o armonie și ritmicitate destul de importantă în preocuparea iconarilor.³⁵

Pentru înfățișarea lui Dumnezeu, în icoane, se poate găsi un temei în Exod 33, 23.

Dumnezeu e duh, el nu poate fi văzut de oameni, cu ochii fizici. Numai când Dumnezeu coboară la nivelul omului, sau când omul este înzestrat în mod special cu daruri supranaturale, poate vedea o rază a strălucirii sale. La Exod 33, 23 scrie că Moise a văzut numai „spatele lui Dumnezeu“, ceea ce înseamnă că cunoașterea lui Dumnezeu poate fi numai parțială, chiar și Moise l-a văzut numai ca prin oglindă, nu față la față pe Domnul. Această cunoaștere parțială și imperfectă o mijloacesc icoanele.

Pentru reprezentarea lui Dumnezeu în forme omenești se purcede de obicei de la Gen. 1, 26—27, unde chipul lui Dumnezeu se reflectă în om, care-i după asemănarea Făcătorului. Prezentarea lui Dumnezeu sub forma omenească a unui bătrîn se face potrivit textului din cartea prof. Daniel: „Și-a șezut cel bătrîn de zile, al cărui veșmînt era alb-ca zăpada și perii capului său ca lîna cea curată“ (Dn. 7, 9). Dumnezeu stă cu picioarele pe globul pămîntului pentru că conform Ps. 24, 1 „al lui este pămîntul...“

Des se întîlnește modelul în care prin modestele lor mijloace iconarii izbutesc să concretizeze învățături abstracte. Este tipul de icoane în care raiul este imaginat prin „sînul lui Avraam“. Un corp impunător, cap plin de expresie, cu ochii transfigurați, cu barbă mare, un adevărat erou al virtuților pe care privindu-l iai parcă contact cu lumea de dincolo. Pe pieptu-i lat se întind cutele cămășii, lăsînd să se vadă, în sîn, mii de capete.

Cu totul sub influența ideilor popularizate de aceste icoane se zice: „A trăi ca-n sînul lui Avraam“, adică a duce o viață tihnită și fericită, a trăi bine ca la sînul mamei. Ideea e luată din locurile Vechiului Testament unde urmașii lui Avraam se arată așa de numeroși ca stelele cerului și ca nisipul mării și ajunși la fericire printr-unul dintre urmașii celebri ai patriarhului (Gen. 12, 3; Gen. 18, 18; Gen. 22, 17—18).

Moise cu tablele Legii în mînă, urmat de Israil, participînd la judecata din urmă, e un tablou care adesea se întîlnește pe icoanele de sticlă.³⁶

35. Cum apare în com. Răhău (Alba).

36. Se întîlnesc în Răhău.

Tot așa apare pe unele Isaia, în fruntea celorlalți profeți, urmat de lumea care în viață a bătorit căile Domnului.³⁷

Maica Domnului cu Fiul răstignit, la dreapta stînd în picioare profetul Isaia, cu un crin în mînă, e un ecou din Isaia 7, 14.³⁸

Inițiat în veacul XVI, meșteșugul icoanelor pe sticlă și-a ajuns culmea dezvoltării în sec. XX. Caracteristica lui este o stilizare expresivă, coloritul viu, mulțimea de motive decorative, introducerea de elemente luate din lumea înconjurătoare. momente din legendele istorice, care le dau un caracter folcloric.³⁹

Culorile reprezentate sînt mai ales cele „naționale”: roșu, galben-auriu și albastru.

În general ele au un stil bizantin, exprimat însă de multe ori destul de naiv, iar linia generală e cea indicată de Sf. Scriptură și de Sf. Tradiție.

O abatere de la linia aceasta se observă la icoanele de origine maramureșană, la care se constată o influență de origine apuseană. Despre o influență din Apus vorbește deslușit Nicolae Iorga afirmînd că în Ardeal, pe la 1820, la Ocna Sibiului, Rășinari, Săliște, Sadu, Avrig, Brașov și la Silaghi, în Țara Moților, se introduce școala din Viena, școala unui Popp, aducînd alte forme și alte tehnici.⁴⁰

Ordinea cronologică în dezvoltarea meșteșugului ar fi: Nicula, Gherla, Scheii Brașovului, Valea Sebeșului (Lancrăm, Laz, Răhău), ținutul Sibiului (Miercurea, Săliște, Poiana), regiunea Făgărașului (cu Arpaș, Cîrțișoara).

Din punct de vedere religios, icoanele au un rol important. Rostul lor e instructiv. Ele sînt un fel de cărți puse la îndemîna tuturor celor ce intră în biserici. Ele sînt un auxiliar al Sf. Scripturi. Credincioșii învață prin ele virtuțile propovăduite în cărțile sfinte. Ele procură o imagine sau o viziune spirituală a lumii cerești, viziune acomodată posibilității noastre de percepere și cunoaștere.⁴²

Nu mai mic este rolul moralizator al icoanelor. Ele trezesc și înviorează viața religioasă și sentimentele superioare de iubire, devotament și jertfă pentru Biserică și Stat.⁴³

37. Apar în Răhău.

38. Aflătoare la Mitropolia din Sibiu.

39. C. Irimie, o.c., p. 1.

40. Nicolae Iorga, Zugravii noi și vechi, *Analele Academiei Române, Mem. Secț. Ist.* 8, București 1929, p. 22(508).

41. După indicațiile lui C. Irimie.

42. E. Braniște, *Teologia icoanei. Studii Teologice* 3—4, 1962, p. 1840 u.

43. E. Braniște, o.c., p. 188.

Icoanele pe sticlă au umplut de lumină epoci întregi, au păstrat aprinsă feștila unei candelă sfinte a cărei licărire a luminat multă vreme cărările curate ale credinței noastre, acea credință care ne-a păstrat neîntinat caracterul, atâtea veacuri sufletul nostru etnic.⁴⁴ El nu s-a stins ca multe alte meserii din trecutul artistic al neamului nostru. Dimpotrivă își continuă dezvoltarea și azi, nu atât cu simțul frumosului, ci mai mult călăuziți de credința că meșteșugul iconarilor netezește calea spre apropiere între cei ce mărturisesc credința în aceleași idealuri.

Pr. Dr. NICOLAE NEAGA

Profesor la Institutul Teologic Universitar, Sibiu

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

44. Costin Petrescu, o.c., p. 13.

DESPRE BISERICILE ORIENTALE NECALCEDONIENE

În zilele de 10 și 11 noiembrie 1968, Mătropolia ortodoxă din Sibiu a primit vizita unei delegații din Patriarhia ortodoxă orientală etiopiană, care a venit în vizită în Patriarhia ortodoxă română.

Delegația Patriarhiei ortodoxe orientale etiopiene, trimisă de P. F. Patriarh Abuna Basilios din Addis Abeba, la expresa dorință a împăratului Etiopiei, Haile Selassie, patronul bisericii etiopiene, era compusă din: 1. P. S. Arhiepiscop Abuna Theofilos Comna de Harrar, locțiitor de patriarh, P. S. Episcop Abuna Abraham și P. Cuv. arhimandrit Ioanidis.

Prezența lor la Sibiu, ca și cuvântările rostite de Abuna Theofilos la Institutul teologic ortodox și în catedrala mitropolitană, au trezit un viu interes al credincioșilor cu privire la aceste „biserici ortodoxe orientale“, necalcedoniene.

Această curiozitate de a cunoaște mai multe din istoria acestor biserici frățești orientale, a determinat, în cadrul general al cunoașterii reciproce dintre biserici și expunerea de față, cu privire la bisericile orientale necalcedoniene.

GENERALITAȚI

Nestorianismul, monofizitismul și monotelismul au lăsat urme în Orient, prin organizarea de comunități eterodoxe, care s-au perpetuat și pentru faptul că apăreau ca niște expresii de re-religiositate populară, opusă celei impuse de bizantini. Venind însă osmanii și turcii islamici, situația s-a schimbat și atunci acești „eterodocși“, cum erau văzuți de bizantini, au început să caute legături cu Bizanțul și cu Biserica ortodoxă.

Acești eterodocși, acum numiți „necalcedonieni“, constituie mai multe comunități bisericesti și anume, biserica nestoriană siriană, biserica monofizită cuprinzând biserica iacovită din Siria și India, biserica coptică din Egipt, biserica armeană, biserica etiopiană-abisiniană și biserica Creștinilor Sf. Toma din India. În fine este biserica maronită monotelită din Liban. Situația lor era grea, pentru că credincioșii erau împărțiți pe state, în Turcia, Siria, Liban, Iordania, Izrael, Egipt, Etiopia, Arabia, Irac, Iran,

India, Europa și America, mai avînd de suferit de pe urma animozităților politice de colonialism francez și britanic, a diferențelor rasiale și sociale și de altă natură complexă. Ortodocșii care s-au menținut în aceste regiuni, erau denumiți „melkiți“, adică după termenul „melek“ — ai regelui, ai împăratului bizantin, și, în derivație, de etnicitate greacă.¹

PARTEA I

1. CONFESIUNEA NESTORIANĂ

Axîndu-se pe învățătura lui Nestoriu din 431, biserica nestoriană și-a organizat un catolicat la Ktesifon-Bagdad, în 585, considerîndu-se „a 5-a patriarhie a Bisericii lui Hristos“ (în locul celei din Antiohia) și chiar „mamă a patriarhatelor“. Dar apoi a suferit dominația arabă, între 637—1258 și apoi cea turcă, ambele islamice. Totuși în sec. XIII—XIV ea cuprindea 27 mitropolii și 230 episcopii, stabilite din Siria și pînă în Tataria, Mongolia, Tibet, China, India și Sumatra. Dar în sec. XV a început declinul. Nestorienii, care erau numiți și „sirieni“, s-au scindat în 1575 în Catolicatul lui „Mar Simon“ de la Kotceanes din Persia, cu patriarh pentru întregul Orient și Urmia, care se succeda din unchi la nepot, și în Patriarhia lui „Mar Ilie“ de la Mossul din Mesopotamia.²

Pentru a scăpa de persecuțiile islamiceilor turoi și kurzi, nestorienii, conduși de episcopul Mar Iona din Urmia au trecut în 1898 la ortodoxie și au fost primiți de Frăția misionară ortodoxă rusă a Sf. Chiril și Sergiu. Continuînd prigonirile sîngeroase și în timpul primului război mondial, alții au emigrat în India, în Persia-Iran și în Irac, catolicosul stabilîndu-și sediul la Mossul. Numai după multe insistențe la Societatea Națiunilor de la Geneva, li s-a permis să se stabilească și în Siria franceză. Astfel numărul lor a scăzut la 60.000 în 1920, și în 1936 s-a urcat doar la 105.000. Catolicosul avea în jurisdicție 6 episcopi, ereditari din familii nobile, la Gundug, Djelu, Bernari, Behems, Senna și Urmia și 6 horepiscopi, singurii care s-au mai păstrat în funcțiune. Bisericile le sînt simple, fără ornamentație, în afară de Sf. Cruce, care

1. Lucrări vechi despre Bisericile Orientale de: Lübeck K., 1911; Fortescue A., 1913; Janin R., 1926; Kidd J., 1927; Algermissen K., 1930; Sallaville S., 1932; Clercq C., 1937; Attwater D., 1938; Heiler Fr. *Ur-Kirche und Ostkirche*, München 1937, p. 417 ss; Janin R., *Les eglises orientales et les rites orientaux*, ed. IV, Paris 1955; De Vries V., *Die orientalischen Kirchen in Der christl. Osten* 14, 1959, p. 139—162; Hammerschmidt E.-Ouspensky L., colaboratori, *Symbolik des orthodoxen und orientalischen Christentums*, Stuttgart 1962; Preobrajenski S., *Bisericile neunit vechi orientale*, în *Revista Patriarhiei din Moscova* 4, 1962, p. 65—75; Madeg J., *Die Ostkirchen*, Köln 1964, p. 200; Spuler B., *Die Morgenländischen Kirchen*, Berlin 1964, p. 124 în *Handbuch der Orientalistik*, vol. VIII; Dick Og., *Qu'est-ce que l'Orient chrétien*, Tournai 1965, p. 175; Karmiris I., *Bisericile vechi nealcedoniene*, în *Theologia* 1, Atena 1966.

2. Mihăilescu I., *La theologie symbolique*, 1932, p. 65; Stafford R., *The tragedy of the Assyrians*, Londra 1935; Vine A., *The nestorian church*, Londra 1937; Heiler, op. cit., p. 420—453; Kawerau P., *Die nestorianischen Patriarchate*, *Zeitschrift für Kirchengeschichte* 67, 1956, p. 119 ss; Visiliu C., *Biserica nestoriană*, în *Ortodoxia* 1, 1966, p. 70 ss, cu bibliografie; Coliba M., *Cutul bisericii Nestoriene*, *Ortodoxia* 4, 1966, p. 533—551. Fily J., *Assyrie chrétienne*, 2 vol., Paris 1965, p. 890.

este deosebit de cinstită. Au încă multe cărți de cult în manuscris. Cît au putut, au rezistat presiunilor franceze de a se uni cu Roma. Alții au plecat atunci în America, și catolicosul Mar Simon XXI le-a organizat acolo o eparhie.

Deși ortodocșii și catolicii îi mai considerau drept eretici, pentru că separă naturile în Hristos, acceptă numai 3 Sf. Taine, resping prefacerea darurilor și nu recunosc sinoadele ecumenice IV pînă VII, totuși protestanții afirmă că nestorianismul nu este implicit eretic.

Dar împrejurările au provocat și ivirea de secte, precum sînt: Iohaniții, care țin la învățătura Sf. Ioan Botezătorul și aplică apa lă Sf. Taine (encratiți), și Iezidii, care susțin dualismul între Dumnezeu și Diavol, derivînd din vechiul maniheism și vechii Iezidi sirieni.

Apoi din 1932 nestorienii au cerut să li se organizeze în Iracul de nord un millet propriu, spre a scăpa de prigonirea sîngeroasă a kurzilor, fapt de care au căutat să profite misionarii dominicanii și iezuiți. Războiul al doilea mondial și urmările politice i-au atins din nou, așa că în 1959 se cifrau numai la 100.000, fiind împrăștiati în Irac, Siria, Liban, Egipt și S.U.A.

2. CONFESIUNEA MONOFIZITA

Monofizitismul a fost răspîndit în Siria, Armenia, Egipt și Abisinia-Etiopia în forma unui creștinism local național. El s-a putut aplica mai liber în Egipt, Armenia și Etiopia, ajungînd pînă peste cifra de 12 milioane, și cuprinzînd mai multe ramuri.

A. IACOVITII

Monofizitismul sirian a fost inaugurat de Iacov Baradaî în 543 și adepții lui s-au numit „iacoviți”, apoi și „sirieni”, după țara lor, stabilindu-și sediul la Mardin Patriarhul avea în jurisdicția sa 21 de mitropolii și 103 episcopii în Siria, Asia Mică și în Cipru și număra printre teologii săi unii de marcă, precum Jacob bar Salibi, și mafrianul — primul mitropolit Gregorie Abul-Faragiu-Barhebraeul.³ Dar în sec. XVI număra numai 20 episcopii, care depindeau de patriarhul „Mar Ignatie” din Mardin în Turcia, apoi mutat cu sediul la mînăstirea Dar-uz-Zafaran. Titlul său era orientat în cinstea Sf. Ignatie al Antiohiei, patron al lor.

În sec. XIX situația s-a înăsprit, așa că patriarhul avea în jurisdicție un mafrian la Ierusalim ca vicar, apoi 7 mitropoliți la Cheh-Mati, Edessa-Urfa, Emsa, Diarbekir, Djezireh, Mezraa și Mossul, apoi 3 episcopi-egumeni de mînăstiri și era ajutat, din 1913 de un consiliu mixt, compus din episcopi și mirenii; numărul credincioșilor era în 1910 de 80 mii, sporind pînă în 1936 la 200.000. Fiind mult persecutați de turci, numeroși iacoviți au emigrat apoi după 1914 în Siria și Liban, în Irac și India.

3. Lucrări vechi de: Lebon J., 1909; Baumstarck A., 1922; Wigram W., 1923; Mihăilescu, o.c., p. 61; Heiler, o.c., p. 454—470; Fradinski V., *Sirsko-iakobitska țerkva*, Sbornik 2, Beograd 1951 p. 89 ss; Patriarh Iakub, *Istoria bisericii siriene*, 2 vol. Beirut 1957/61; Dobrănin M., *Iakobitska țerkov*, Revista Patriarhiei din Moscova 1 și 3, pe 1956; informații în Pantainos 3, 1955 p. 51 s; Kawerau P., *Die jakobitische Kirche*, Berlin 1955, ed. II 1960; Costin V., *Cutul bisericii iacobite*, Ortodoxia 3, 1965, p. 354 ss; Vasile C., *Liturgia Sf. Iacob din ritul sirienilor iacobiți*, Ortodoxia 1, 1966, p. 99 ss.

Discutându-se poziția lor confesională, s-a trecut de la considerarea lor de a fi eretici la o atitudine mai moderată, căci iacovitismul ar diferi de învătătura corectă mai mult prin terminologie și prin neprecizii.

Urmind patriarhului Mar Ignatie, Mar Iacub Severios, autor de cărți istorice, a încercat la Beirut, în octombrie 1958 să mijlocească împărțirea Libanului, pentru ca creștinii să constituie un „mic Liban creștin” și să scape de acuza că sînt reacționari față de politica guvernului islamic. Pînă la urmă situația s-a potolît, cînd a fost creat la Homs un centru puternic iacovit. Apoi Patriarhul Mar Iacub III a căutat să se apropie de patriarhul ortodox din Antiohia-Damasc și la 10 decembrie 1960 a fost vizitat de S. S. Patriarhul Alexei al Moscovei. Apoi iacoviții s-au ferit să se amestece în politica țării, ca să nu fie acuzați de a complota contra pozițiilor arabilor islamici de la conducere.

B. COPTICI

Conceptia iacovită a fost adusă în Egipt, și în anul 567 a primit ca patriarh. la Alexandria pe Petru IV. Din coruperea nămirii de „aigyptioi” în grecește, s-a născut noțiunea prescurtată de „coptici”. În sec. VII, patriarhia număra 100 episcopii și citeva milioane de credincioși, dar venirea arabilor islamici a întrerupt această dezvoltare. În sec. XI sediul patriarhului s-a mutat la Cairo și a început o epocă de înflorire, legată de activitatea teologilor pe lângă marea bibliotecă, cu întruniri sinodale și legiferări canonice. Dar apoi stăpînirea arabă a redus biserica copticilor la numai 10 eparhii. De aceea patriarhul coptic Chiril s-a adresat în 1809 către patriarhul ecumenic Calinic cu dorința ca să accepte reîntegrarea copticilor în Biserica ortodoxă.⁴

La începutul sec. XX, biserica coptică număra mai puțin de 1 milion de credincioși „ortodocși”, avînd 470 biserici, 900 preoți și 80 mînaștiri. Apoi patriarhul Chiril V a reorganizat biserica în 11 mitropolii și episcopii în Egipt și urmașul său patriarhul Junes-Ioan XIX a completat organizația, în 1928, pînă la 18 eparhii, cu sediile la Alexandria, Asuan, Aksum, Abu-Ting, Beni-suef, Esneh, Fayum, Ierusalim, Keneh, Khartum, Manfahrt, Minieh, Sambo și altele, apoi 4 vicari și a reconfirmat că Abuna-mitropolitul Etiopiei va rămîne mai departe supus jurisdicției sale. Apoi a fost organizat un sobor permanent din: 24 clerici, episcopi și arhimandriți, 24 membri ai Adunării naționale și 48 de mireni, și pentru chestiunile economice a rînduit un Consiliu național, compus din 12 membri. Alegerea patriarhului urma să o facă Soborul permanent.

S-au impus ca buni scriitori bisericești coptici: Chiril Makkar, Ikladios Sahib-Bei, Murkos Semeika Pașa, Kirkes Filotei Auant, Soubhi Beis, egum.

4. Mîndălcescu, o.c., p. 67 s; Heiler, o.c., p. 471—491; Masih I., The faith and practices of the coptic Church, în Volumul Bibliotecii Alexandrine 1953, p. 189 ss; Sabatin I., în Revista Patriarhiei din Moscova 2, 1954; Hammerschmidt E., Die koptische Gregoriosanaphora, Berlin 1957; Müller C., Die Engellehre der koptischen Kirche, Wiesbaden 1959; Chaulier S., Histoire des coptes d'Egypte, Paris 1960, pp. 212; Meinardus C., The Copts in Jerusalem, Cairo 1960; Wesel K., Koptische Kunst, Recklinghausen 1966, pp. 279; Arvanitis A., Koptische Ekklēsia, Atena 1965, pp. 124; Kamil M., Aspekte de l'Egypte copte, Berlin 1965; Colobă M., Biserica coptică, Studii Teol. 5/6 1961, p. 321 ss; Colobă M., Cultul bisericii copte Ortodoxia 3, 1965, p. 338 ss; Cronici în: Revista Patr. Moscovei 9, 1957, și 4, pe 1961 și 3, pe 1966; Reforme 1006, Paris, din 27 iunie 1964, p. 7; Ceski Zpas 29/30, Praga din 15 iulie 1965, p. 7; Hlas Pravoslavi 6, Praga 1967, p. 141; Demokrati 148, Moscova, din 26 iunie 1968; Union 7, Berlin 1968, p. 24; Christianisme au XX s., 25, Paris, din 18 iulie 1968, p. 400.

Mihail Minas, egum. Monasa, Habib Gkirkes, egum. Iusuf Magkali și alții. Apoi patriarhul Ioan XIX s-a apropiat de patriarhia ecumenică, explicând că așa zisa erezie și diferențele teologice s-ar datora mai mult terminologiei formale, decât esenței teologice.

Dar această stare bună a bisericii coptice nu era pe placul regelui Faruk al Egiptului, convins islamic, așa că după moartea patriarhului Ioan XIX în 1942, el lasă scaunul neocupat și a interzis orice activitate creștină în Egipt, lumea învecinată fiind cuprinsă de război mondial. Abia în 1944 a îngăduit să fie ales Amba Macarie III din Asuan, un centru din cele mai importante pentru coptici. Patriarhul Amba a reușit să realizeze înțelegerea cu biserica Etiopiei, în urma conflictului iscat în 1937 în legătură cu proclamarea autocefaliei bisericii etiopiene, la îndemnul Italiei și Vaticanului, și când sinodul coptic de la Cairo l-a afurisit pentru aceasta, la 22 decembrie 1937, pe Abunna Avraam, potrivit deciziilor din 1881 și 1929.

Din 1946 a urmat ca patriarh Jusab II, ca al 115-lea succesor după Evanghelistul Marcu, ctitorul bisericii egiptene. Și el a menținut jurisdicția peste Etiopia, chiar dacă împăratul Haile Selasie i-a cerut să acorde autonomie bisericii etiopiene. Murind el, la 11 noiembrie 1956, sinodul l-a propus ca patriarh pe mitropolitul Atanasie de Beni-suef, dar credincioșii l-au susținut pe prof. Uahib Attala. Atunci sinodul a precizat în noul regulament, că pentru a ajunge patriarh, candidatul trebuie să aibă 15 ani preoție și vîrsta de 40 de ani. Apoi a precizat, că pentru creștini zi de repaus rămîne Duminica, deși statul arab sărbătorea vinerea. Pe atunci biserica număra 13 epărhii, aproape 3 mil. credincioși, cu 3.000 preoți și 650 parohii. Deoarece Sudanul a primit autonomie locală, a fost rînduită și o arhiepiscopie proprie, cu arhiep. Ioan. Acesta a vizitat apoi Patriarhia rusă în 1957.

În fine a fost ales patriarh Chiril VI, care caută apropierea de ortodocși, dă autonomie liberă bisericii etiopiene la 28 iunie 1959 și primește vizita S.S. Patriarhului Alexei al Moscovei, la 27 noiembrie 1960. Răzîmîndu-se pe mitropoliile din Ierusalim, Alexandria, Skut, Abutig și Esnen, și pe un Institut teologic propriu, patriarhul Chiril VI s-a intitulat „papă al Alexandriei, și patriarh de Atubinia, Ierusalim, al Nubiei, al 5 mari orașe și altora din patrimoniul Sf. Marcu”. În virtutea acestui titlu, a cerut papii Paul VI restituirea sf. moaște a Sf. Evanghelist Marcu, luate de venețieni de la Alexandria în 827 și regăsite în Veneția în 1811; dar aceste sf. moaște trebuia de fapt să le reclame patriarhul ortodox al Alexandriei, și nu cel coptic.

Dar patriarhul Chiril VI era bine văzut de președintele Nasser, care i-a promis ajutor pentru zidirea catedralei Sf. Marcu, încă în 1965, și l-a și sprijinit, ca la 28 iunie 1968 să prăznuiască aniversarea a 1900 de ani de la martiriul Sf. Marcu, patronul Egiptului; pe atunci se numărau deja 5 mil. de coptici.

C. ETIOPIENII

Organizată în anul 330 de Sf. Atanasie cel Mare al Alexandriei, prin Frumențiu-Abunna Salama, biserica abisiniană a rămas legată de patriarhia Alexandriei. Și astfel a ajuns în sec. VI să fie supusă patriarhului coptic egiptean. De aceea abunna abisinian-etioopian nu putea să hirotonească mai mult de 7 epis-

copi, ca să nu poată proclama autocefalia, pentru care erau necesari 12 episcopi, după legislația coptică.⁵

În credința lor se observa: stilul bisericilor după templul lui Solomon, postul cel mare de 55 zile înainte de Nașterea Domnului, praznicul Timkat din 19 ianuarie, respectarea stelei lui David și cultul special al Sf. Cruci, exprimat în mod deosebit de fastuos (precum la expoziția din 1964 de la Paris), abundența de Sfinți și cinstirea Sf. Gheorghe, care învinge draconul, primit ca erou național și patronînd marea catedrală din Addis Abeba; apoi vine cinstirea Bibliei cu 81 de cărți, sărbătoarea sîmbetei și explicarea oarecum monofizită despre Hristos. Au apărut și cîteva secte de caracter eshatologic. Aceste particularități și asimilări se explică prin faptul că etiopienii nu sînt nici albi, nici africani, ci de rasă deosebită și limba lor amhară se apropie de ebraică și arabă.

Secolul XIV a cuprins o epocă de înflorire, legată de mînăstirea Dabra Libanos, care a adus înnoirea vieții creștine.

Dar din sec. XVI Etiopia a ajuns în cercul de interes al propagandei iezuite, dar fără efect durabil. De atunci însă patriarhul coptic nu a îngăduit Abunei etiopiene să hirotonească decît numai un singur episcop. Dar Abuna avea dreptul, avînd sediul la Condar, să-l încoroneze pe negus-împărat, să hirotonească preoți și egumeni, să conducă administrația. Dar invazia musulmană din sec. XVII a produs o epocă de decadență.

Deși mai apoi negusul Ioan VI (—1889) a reușit să limiteze islamismul și să paralizeze unionismul papal, el nu a reușit să se înțeleagă cu patriarhul ortodox al Alexandriei. Discuțiile le-a continuat negusul Menelik II (—1913), care a înlăturat și protectoratul italian și a dat țării o constituție modernă. Fiul său Lidj Yasu (—1916) era însă mohamedan. De aceea a fost înlocuit cu sora sa Zaodith (—1930), care a înscris țara în Societatea Națiunilor de la Geneva și a abolit comerțul cu sclavi.

După moartea lui Abuna Matei în 1926, regina Zaodith a purtat tratative cu patriarhul coptic și la 21 mai 1929 s-a ajuns la următoarea înțelegere: Abuna va fi un coptic și se va conduce după un regulament nou, depinzînd însă de patriarhul coptic; vor fi hirotoniți 5 episcopi abisinieni, dar fără dreptul de a hirotoni ei pe alții, și este oprită separația bisericii etiopiene de patriarhia coptică. Că abuna a fost rînduit egipteanul Chiril V și el a rînduit ca episcopi pe etiopienii Sever, Petru, Avraam, Isaac și Mihail. Pentru a da oarecare satisfacție autocefaliștilor, s-a admis ca unul dintre episcopi să fie protos al clerului etiopian, numit „icegur“, egal cu abuna, consilier al guvernului și arhimandrit peste mînăstiri și ordinele călugărești; din cauza aceasta se ajungea adeseori la conflicte între abuna și icegur.

5. Hyott H., *The church of Abesynia*, Londra 1928; Wickert W., *Abessinien*, Lipsca 1931; Anstein H., *Die abessinische Kirche*, Stuttgart 1935; Heiler, o.c., p. 492—510; Lacy o'Leary, *The Ethiopian church*, Londra 1936; Monnerat de Villard, *Storia della Nubia cristiana*, Roma 1938; Moisescu I., *Proclamarea autocefaliei bisericii copte din Abesinia*, B.O.R. 1938, p. 181 ss; Barsotti G., *Etiopia cristiana*, Milano 1939; Fradinski V., *Abisinska tserkva*, Sbornik 2, Beograd 1951, p. 107 ss; Sabatin I., *Koptskaia tserkov*, Ethiopii, *Revista Patriarhiei Moscovei* 2, 1954, p. 61 ss; Stan L., *Patriarhia bisericii din Etiopia*, *Ortodoxia* 1, 1960, p. 34 ss; Ullendorff E., *The Ethiopians*, Londra 1960; Colibă M., *Cultul bisericii etiopiene*, *Ortodoxia* 3, 1966, p. 423 s; — *Cronici: Ekklesia* 23, Atena 1956, p. 405 s; *Revista Patriarhiei Moscovei* 2, 1956, și 4—7, 10—11 pe 1959, și 4—5 pe 1961, și 4, 1962, p. 71; *Ortodoxia* 3, 1959, p. 494 s; B.O.R. 5—6 pe 1961, și 5—6 pe 1967, o carte despre Etiopia; Hlas Pravoslavi 7, 1959 p. 218 s, și 6, pe 1967, p. 140; Giurcăneanu C., *Etiopia*, București 1965, pp. 192.

Devenind împărat, în 1930, rasul Tafari, sub numele de Haile Selasie, în tălmăcire „Puterea Sf. Treimi”, el a dat în iunie 1931 o nouă constituție bisericească spre a împăca relațiile dintre abuna și icegur, împăratul având calitatea de prim membru al bisericii și stăpîn.

Dar în octombrie 1935 italienii au atacat Etiopia și au cucerit și Addis Abeba; împăratul s-a refugiat. Atunci s-a intensificat prozelitismul catolic, activ încă din 1930, la îndemnul unui episcop din Eritrea. De îndată au fost organizate centre episcopale la Alitiena, Galla, Kaffa, Addis Abeba și Djibuti și s-a trecut la prozelitism unionist forțat, cu ajutorul a 300 misionari și al preoților militari italieni. Din protest, numeroși etiopieni au trecut atunci la islamism, la anglicani, luterani, presbiterieni, adventiști și milenariști.

În acest cadru s-a afirmat că etiopienii nu ar fi eretici și astfel se pregătea cuprinderea lor în jurisdicția papală. În acest scop Abuna Chiril V și episc. Ama Avraam, orb, au fost dați la o parte și mareșalul Grazziani, guvernator italian, a sprijinit tendințele autocefaliste, ca să rupă biserica etiopiană de Cairo și să o lege de Roma. Abuna a fost trimis la Roma și imobilizat în Venetia, și Vaticanul a pregătit o comisie pentru unificare deplină. Apoi Grazziani a sprijinit la 27 noiembrie 1937 alegerea episc. Avraam ca abuna și totodată ca patriarh autocefal, primind și îngăduința să hirotonească 3 mitropoliți, 3 episcopi și numeroși clerici, ca să constituie sinodul propriu autocefal. Patriarhul coptic a protestat și apoi l-a caterisit în sinod pe Avraam. Între timp colegiul pontifical etiopian de la Roma, înființat încă în 1931, a pregătit pentru viitoarea conducere a bisericii etiopiene pe msg. Chidane Mariam, de rit etiopian și pe capucinul etiopian Abba Ualde Micael.

Dar visurile s-au spulberat, intrînd englezii în Etiopia în 1942. Atunci s-a accentuat misionarismul, anglican și american. La 2 iunie 1942 s-a întors și împ. Haile și Abuna Chiril, care dă un nou Statut de organizare. Dar alăturîndu-se în 1947, Vaticanul Angliei și Americii, legatul apostolic papal din Cairo a căutat să se apropie de Abuna. Atunci abuna Jusuf II s-a înțeles cu patriarhul coptic să hirotonească 6 episcopi abisinieni pentru cei aproape 10 mil. de credincioși. Dar problema autocefaliei a rămas deschisă.

În 1955 noul Abuna Vasilios s-a apropiat de Patriarhia ecumenică, ca acolo să fie școliți noii ierarhi, deși exista încă din 1950 o Facultate teologică pe lângă Universitatea din Addis Abeba. În urma discuțiilor dintre exarhul Patriarhiei ecumenice, mitrop. Iacob de Malta, Abuna Vasilios și împ. Haile Selasie, și intervențiile la Cairo și din Patriarhia rusă, la 25 mai 1949 patriarhul coptic Chiril VI a încuviințat proclamarea abunei Vasilios ca „primul patriarh al bisericii etiopiene”, cu dreptul de a participa la alegerea patriarhului coptic. Va fi ajutat de un „eceg”, arhimandrit peste mînăstiri. Creștinii s-au recunoscut „ortodocși” și numărul lor a sporit la 15 mil. din 21 mil. locuitori. Vasilios a organizat 15 eparhii, la: Soa-Addis Abeba, Tigre, Harrar, Godjan, Această ortodoxie a susținut-o fațăș mitrop. Nicolae de Axum. Apoi Abuna Ualaga, Gondar, Sedanu, Djinuna, Volta, Comogotha, Gori, Asmara, Arusi, Ierusalim și una în America. Numărul uniților s-a redus la 100 mii și puținii neoprotestanți. Au fost apoi reorganizate 7 mînăstiri în Tana, 11 în munții Adofe și mîn. Libanos cu ordinul monahal Tacha Chaimanot, și mînăstirea Bizan și una în Ierusalim.

Apoi de Sf. Paști 1960. scaunul etiopian a fost ridicat la rang de Patriarhie canonică, împ. Haile a vizitat Patriarhia rusă în decembrie 1960 și a

primit vizita S.S. Patriarhului Alexei în Etiopia, în iunie 1961, înlăturînd o vremelnică disidență locală. Apoi a început pregătirea de cadre, misionare pentru Africa, India și America, în școlile proprii, Colegiul Sf. Treimi din Adis Abeba și în Seminarul de la Charara, apoi la Atena, Halki, Alexandria, Ierusalim, Leningrad și București. În 1961 și-a trimis ierarhii la Conferința creștină pentru pace de la Praga și la congresul Consiliului ecumenist al bisericilor de la Geneva, de la New Delhi din India și în 1962 a salutat apariția Bibliei în limba etiopiană. Apoi în bună înțelegere cu președintele Nasser al Egiptului (R.A.U.), a participat la serbările legate de aniversarea a 1900 ani a morții sf. Marcu de la Cairo, din iunie 1968.

D. ARMENII

Armenii se numesc „gregorienii” sau ortodocși, după apostolul lor Sf. Grigorie Luminătorul. Eterodoxia a fost introdusă prin sinoadele locale din 491 și 527, apoi prin sinodul de la Mantzikert din 719 sau 736, care a respins sinodul IV ecumenic și din nou în 869, cînd însă a fost condamnat Eutihiu. Apoi ei au intrat în intercomuniune cu iacoviții sirieni. Dar stăpînirea arabă islamică a provocat multe pierderi.⁶

În fața lor, catolicosul armean de la Edjmiadzin a început tratative de apropiere cu Patriarhia ecumenică, în 1170. Dar din punct de vedere administrativ, împrejurările istorice au provocat ivirea de alți proeștoși armeni, și anume: în 1290 pe cel de la Aghtamar, în 1311 e cel de la Ierusalim, în 1441 pe cel de la Sis-Cilicia, încotro au emigrat armenii și în 1461 pe cel de la Constantinopol, la dispoziția sultanului. Astfel contactul intercreștin, din timpul cruciadelor și mai tîrziu a provocat și unele particularități privitoare la Sf. Taine, la Sf. Liturghie, la cult, posturi, odăjdii etc, așa că în ochii ortodocșilor ei apăreau ca eterodocși și eretici, deși încă la sinodul de la Sis, din 1307, au fost primite toate cele șapte sinoade ecumenice cu toate deciziile lor, deci și condamnarea monofizitismului. De aceea din 1842 Biserica ortodoxă rusă a căutat o apropiere de confesiunea armeană.

În sec. XIX, la 3 milioane credincioși, armenii aveau 5 patriarhii și anume: Catolicatul de Echmiadzin-Vagarșabat, cu prioritate pentru armeni, și 17 eparhii în Armenia și Iran; catolicatul de Aghtamar cu 1 episcop în Turcia;

6. Lucrări mai vechi de: Ormanian M., 1910; Tournebize Fr., 1910; Abrahamian A., 1917; Lepsius J., 1919; Gabrielian M., 1918; Nansen Fr., 1928; Mestugean V., Sf. Liturghie a bisericii armenie, București 1937, și revista Ani, București; Heiler, o.c., p. 510—530; Fradinski V., Armenska crkva, Sbornik 1, Beograd 1950, p. 119 ss; Sarkissian K., The council of Chalcedon and the Armenian church, Londra 1965; Vaghen katolikos, Grigorie de Nareg, Ortodoxia 2, 1967, p. 166 ss; Meccarian J., Histoire de l'Eglise arménienne, Paris 1965 pp. 386; Chakmakjian H., Armenian christology, Londra 1965, pp. 160; Norocel E., Biserica Armeană, Mitropolia Moldovei 7—8, 1965, p. 374 ss; Siruni H., Pe marginea tricentenarului tipăririi Bibliei armenesti, Ortodoxia 1, 1967, p. 93 ss; D. G., Rapport sur l'Eglise arménienne et ses relations oecuméniques, Irénikon XXXIX—1, 1966; Episcop Nicolae de Makariopol, Biserica armeană, Duchovna Kultura 2—8, Sofia 1966; Cronici: Revista Patr. Moscovei 9, 1950, p. 13 ss, și 12, pe 1955, p. 64 ss; și 4, pe 1961 și 11, pe 1962, p. 13 s; B.O.R. 1—2 pe 1951, p. 53, și 7—8, pe 1958, și 9—10 pe 1962, p. 846 s; Ortodoxia 2, 1956, p. 315 s, și 2, pe 1964, p. 299 s; Ceskv Zpas 9, pe 27 febr. 1964; Hlas Pravoslavi 6, pe 1957, p. 139 s; Reforme 1049, pe 24 aprilie 1965, p. 12 s; Nuovi Tempi 16, Roma pe 23 iulie 1966, p. 3

catolicatul de Sis, cu 14 eparhii pentru Siria și Mesopotamia-Irac; Patriarhia din Ierusalim și Patriarhia din Constantinopol, cu 35 eparhii. Ea dispunea de Seminariile teologice de la Edjmiadzin, Sis, Ierusalim, Naxivan, Armash, Kaisarea, Tiflis, Mush, Erivan și Van. Din rîndurile armenilor s-au impus numeroși teologi și istorici, precum: M. Ormanian, E. Ter-Minassiantz, K. Ter-Mekertschian, B. Sarkissian, H. Tashian, A. Gheldjian, vardapetul Nerses Meliktaguian, V. Basdamiantz, N. Ter-Mikaelian, K. Hovsepianz, M. Teheraz și alții.

Dar islamicii turci, ca și kurzii au pornit persecuții sîngeroase contra armenilor, începînd din 1896, care au continuat cu masacrele din 1915 și 1918, pierzînd peste 1½ milion de armeni și însuși patriarhul Ormanian de Constantinopol a trebuit să fugă la Paris. Astfel în Turcia au rămas din 1,7 milioane suflete armenes numai 150 mii și vreo 20 de episcopi s-au refugiat în Siria franceză, în Iracul britanic, în Egipt, Europa, India și America. Astfel, că în 1923 situația era următoare: Catolicatul din Armenia, în frunte cu patriarhul-catolicos Georgia (—1930) cuprindea 28 eparhii, în Armenia, Azerbaidjan, Anglia, America, Australia, Cipru, Daghestan, Egipt, Georgia, Gruzia, India, Indonezia, Irak, Iran, Kamyk, Grecia, Turcia, Turkestan, Bulgaria și România (arhiep. Husik Zohrabian, —1943); — Catolicatul de Aghtamar cu 26.000 credincioși; — Catolicatul de Sis s-a mutat la Aleppo în Siria, avînd cam 180.000 credincioși; Patriarhia din Constantinopol cu 100.000, din care jumătate în S.U.A., în Cipru și Polonia; Patriarhia din Ierusalim, apoi în frunte cu Thorgam Kushukian (—1939) și-a păstrat 3 eparhii, în Liban, Damasc și Palestina, cu 50.000 credincioși. De toți erau, împreună cu noua Arhiepiscopie pentru Egipt, peste 3 milioane suflete, cu 28 arhiepiscopi, 40 episcopi, 4000 preoți, 900 monahi și 250 mînăstiri. Dar greutățile continuă atît din partea turcească, precum și islamică, a curzilor și colonialismului, agravîndu-se în timpul războiului al doilea mondial.

Abia în iunie 1945 s-a putut întruni soborul electiv al catolicatului armean, la Edjmiadzin, fiind ales catolicos George VI Ceorekian, bărbat de largă cultură. El a completat sediile episcopale vacante, a reușit să fie aprobat pentru Ierusalim patriarhul George II, cu jurisdicție peste Bagdad, Beirut, Cairo și alte regiuni; să fie întărit sediul catolicatului de Sis la Antelias din Liban, lîngă Beirut, și lărgită jurisdicția și peste Cipru, patriarhia din Constantinopol rămînînd cu un singur ierarh. Apoi la 5 august 1950 a precizat că apropierea de Biserica ortodoxă este posibilă, pentru că deosebirile sînt mici în doctrină și ritual. În același sens s-a adresat și patr. Karekin (—1960) de Constantinopol și arhiep. Vagan Konstantian din Beirut către Patriarhia rusă, în mai 1951.

După decesul catolicosului George VI la 9 mai 1954, a fost ales la 27 septembrie 1955 la Edjmiadzin, cu participare largă a episcopilor armeni din întreaga lume, în catedrala sf. Grigorie Luminătorul, episcopul Vasghen Balgian de la București, bărbat de cultură înaltă și cunoscător al teologiei ortodoxe. Pe atunci cercul teologilor și istoricilor fusese îmbogățit cu: Abelean M., Akinean N., Der-Nersesian S., Ter-Minasseantz E., Essebalian P., Gabrielian H., Hatzuni V., Inglistean V., Kassardjian B., Kiparean K., Malxaseantz S., Manadean H., Mecerian J., Nersoyan T., Siruni H. și alții. Ca și catolicosul Zareh I al Ciliciei-Sis-Antelias, și istoricul Karekin Sarkissian, Vardapet, s-a străduit să demonstreze că armenii nu au participat la sinodul IV ecumenic, dar totuși au respectat deciziile lui, așa că din principiu nu mai pot fi

acuzăți de eterodoxie eretică. În scopul cunoașterii armenilor, au fost publicate succesiv 6 reviste, în frunte cu rev. Ecimiadzin, a catolicotului armean, încă din 1943.

După vizita la Ierusalim, catolicosul Vasghen a prezidat în martie 1956 marele Congres pan-armean la Cairo; s-a constatat că numărul credincioșilor a sporit, în Armenia fiind 3.4 milioane, în catolicatul Ciliciei-Antelias 0,4 milioane și altă sută de mii în restul lumii. S-a hotărît traducerea Bibliei întregi în limba armeană modernă, pînă în 1966; clerul a fost chemat la activitate vie și teologică; s-a aprobat reluarea relațiilor mai strînse cu bisericile coptică, etiopiană și siriană-iacovită; a post susținută candidatura arhiep. Zareh I pentru catolicatul Ciliciei — stabilit la Aleppo — Antelios și la Ierusalim a fost sprijinită Frăția armeană a sf. Iacob, să-l aleagă ca patriarh pe Tiron Nersoyan, și la Constantinopol pe patriarhul Karakin Haciaturian (—1961). Apoi catolicosul Vasghen s-a apropiat de Patriarhia ecumenică, a vizitat Patriarhiile Română și Bulgară în mai-iunie 1958, și a participat la Adunarea pan-creștină a 2-a pentru pace de la Praga, din 1961, trimițînd delegați și la Congresul al 3-lea al Consiliului ecumenist al bisericilor de la New Delhi, din 1961. A sprijinit alegerea catolicosului Eghise Tertelian pentru Ierusalim, a realizat sfințirea Sf. Mir, a ținut soborul bisericii armene din 1—15 octombrie 1962, a vizitat comunitățile armene din Anglia, Ierusalim, Egipt și India în 1963; a publicat albumul „Ecimiadzin“, la Erivan în 1963; a organizat episcopia armeană de la București cu P.S. Dirayr Mardichian; a sprijinit seminariile și presa armeană; precum și alegerea pentru catolicatul Cilicia-Aleppo pe Choren I, la 5 mai 1963. În februarie 1964 s-a înțeles cu noul catolicos pentru o colaborare strînsă.

3. CREȘTINII SF. TOMA

Creștinii Sf. Toma din India, din regiunea Travancor, au fost influențați din sec. VI înainte de nestorienii, care s-au așezat în Nord la Cochin, și în Sud pe coasta Malabar, alcătuiind un alfabet local și traducînd Noul Testament în limba indoiranică. Apoi a venit și influența iacovită, așa că creștinii Sf. Toma s-au divizat în nestorienii, legîndu-se de catolicatul de la Kotceanes-Mossul, și în monofiziți, cu legătura spre patriarhia de la Mardin. Dar invazia mongolului Timur-Lenk de pe la 1400, apoi pătrunderea misionarilor catolici portughezi, care forțează o unire în 1599, urmată de dominația islamică și de cea britanică colonialistă, au provocat o împrăștiere a credincioșilor. Catolicoșii localnici, Mar Toma I și pînă la Mar Toma VIII din secolele XVII și XVIII, urmați de Dionisie II și III au căutat să refacă terenul pierdut, dar împrejurările istorice ulterioare, sporirea populației și naționalismul ind au produs alte greutăți, pînă la proclamarea în 1947 a două state inde, a Hindustanului și a Pakistanului islamic. Astfel creștinii din India au fost divizați în: creștini tomiști,

cu 4 $\frac{1}{2}$ milioane suflete și în creștini uniți și protestanți, cu alte 4 milioane suflete.⁷

Grupările principale sînt:

1. Creștinii Sf. Toma nestorienii, supuși patriarhului din Mossul, cu vreo 200 mii credincioși. Din 1906 au o școală a Sf. Efrem Sirul la Trichur-Kerala în India de Sud. Ei încă se consideră ortodocși, pentru că neînțelegerea provine numai din lipsa unui termen local pentru „substanță”; ei vorbesc încă în aramică, ca și sirienii. O fracțiune, inițiată de episc. Mellus, care în 1872 a vrut să se unească cu papa, și numită „mellusienii” nu a avut durată, căci episc. Mar Abimeleh i-a readus în 1908 la nestorianism și supunere către catolicosul din Mossul.

2. Sirienii iacoviți s-au divizat în două grupări: una cu vreo 100 mii credincioși a menținut și după 1757 legăturile cu catolicosul iacovit de la Mardin, avînd ca mitropolit un „Mar Iuliu”; dar unii s-au unit cu Roma în 1930. Cealaltă grupare, mai numeroasă, s-a separat în 1757 de catolicosul de Antiohia-Mardin, și ierarhia ei și-a pus în frunte cu catolicos propriu, Dionisie VI la Kanderat-Travancore, care în 1909 și-a luat titlul de „patriarh de Antiohia”. Era ascultat de vreo jumătate milion credincioși, cu 10 episcopi, 250 clerici și mînăstiri; credincioșii își ziceau „siro-ortodocși” și biserica lor o numeau „Biserica creștină din India”. Alături s-a organizat fracțiunea sirienilor independenți din Anyuri, cu vreo 15 mii suflete.

3. Malabarenzii sau creștinii Sf. Toma uniți, numiți și „siro-catolici”, au fost atrași cu forța în 1599 la ascultare de Roma și de aceea în cadrul lor s-au născut multe disidențe și schisme, începînd cu sec. XVII. În regiunile de Nord a fost organizată în 1923 Arhiepiscopia de Ernakulam, cu doi episcopi și jumătate milion credincioși, și în Sud Arhiepiscopia de Kottayam, cu vreo 40 mii suflete. În 1937 erau de toți 700 mii, cu 730 clerici, mînăstiri și stabilimente școlare și caritative. Dar fricțiunile locale au provocat în 1930 altă secesiune, cînd mitrop. Mar Ivanios a trecut de la iacoviți la uniație, cu vreo 35 mii suflete; așa s-a născut gruparea unită a Malancanienilor, care în 1932 a primit în frunte un arhiepiscop Trivandrum, fiind numită și ea „siro-unită”.

4. Anglo-sirii sînt creștinii Sf. Toma care au trecut la protestantism, în sec. XIX, datorită acțiunii misionare a ramurei de mijloc anglicane (low church); avînd 3 eparhii și vreo 120 mii credincioși; ei se numesc și „biserica Mar Tomită”.

7. Lucrări mai vechi de: Richards W., 1908; Anantakrishna L., 1926; Joseph E., 1937; Wert K., 1937; Keay F., 1938; Heiler, o.c., p. 531—544; Mihălcescu, o.c., p. 66 s; Maxim de Sardes, Biserica siriacă din India, Ortodoxia 4, Constantinopol 1953; Zabolotski N., Biserica Indiei, în Revista Patr. Moscovei 2, 1947, p. 51 s, și 1, 1955, p. 70 s, și 10 pe 1956, p. 71 s, și 3, pe 1956, p. 71 s, și 3, pe 1960, p. 49 s, și 2, pe 1962, p. 23 s, și 70 s, și 4, pe 1962, p. 69 s, și 2, pe 1964, p. 2 s, și 2, pe 1967, p. 62 ss; Brown L., The Indian Christians of St. Thomas, Cambridge 1956; Tisserant E., Eastern Christianity in India, Londra 1957; Urjuntev P., Biserica creștină în India, Revista Patr. Moscovei 3, 1960, p. 49 ss; Arvanitis, Apostol Toma și biserica siriană din Malabar, Atena 1962; Ionescu Al., O vizită făcută bisericii omodoxe de rit sirian din Malabar, B.O.R. 5—6, 1962; Ionescu Al., Liturgia Sf. Iacob de rit sirian din Malabar, Glasul Bisericii 5—6, 1963, p. 442 ss; Thomas P., Churches in India, Delhi 1964; Constantinescu Al., Istoria bisericii din Malabar, Glasul Bisericii 1—2, 1964; Vasiliu C., Biserica creștinilor tomiți din Malabar, Studii Teologice 5—6, 1965, p. 345 ss; Podipara P., Die Thomaschristen, Würzburg 1966, pp. 201; Cronici: B.O.R. 7—8 pe 1939 p. 492 s, și 1—2 pe 1963 p. 34, și 1—2, pe 1964, p. 59; Glasul Bisericii 1—2 pe 1963 p. 152 s; Glasnik srpske crkve 3, Beograd 1966 p. 117 s; Türkoven vestnik 22—23, Sofia 1966 p. 31 s; Iilas Pravoslavni 4, 1967, p. 94; Klijn A., The Acts of Thomas, Londra 1962 pp. 316, și trad. franceză.

În aceste împrejurări, Biserica creștină siro-ortodoxă s-a organizat mai temeinic, cu două mînăstiri, una de călugări, în 1912, și alta de maici, în 1925. Apoi catolicosul a început o apropiere de Biserica ortodoxă. În 1929 ajungînd catolicos de Konderat, Moran Mar Vasile II Gheverghhez, al „scaunului apostolic de Răsărit” la Kerala, din 1933 a început tratative serioase cu Patriarhia Ierusalimului, și apoi a realizat încetarea schismei față de patriarhul sirian al Antiohiei din Mardin. Catolicosul Mar Vasile a declarat că cu toții se leapădă de nestorianism, dar au rezerve numai față de cele patru sinoade ultime ecumenice. Apoi catolicosul și adunarea generală de la Kottayam din 1934 a aprobat Constituția Bisericii creștine din India, ca independentă-autocefală, în frunte cu catolicosul de Kerala și 7 eparhii, la: Kilon, Fubaman, Niranoru, Kottayam, Kocin, Kananad și Anamali și pentru acțiune misionară a fost înființată „Frăția slujitorilor lui Hristos”. Contra celor care mai credeau că ei ar fi eterodocși, au lămurit poziția lor ortodoxă. De aceea patriarhul din Ierusalim și Sinodul rus de la Carlovîț au trimis în India pe episcopul Dimitrie de Hailar, ca să cerceteze starea siro-ortodocșilor și în Ceylon, constatînd acolo la 700 mii de sirieni. Apoi catolicosul Moran Mar Vasile II a participat la conferința ecumenistă de la Edinburg din 1937, a discutat cu mitrop. Ghermanos al Tiatirelor, exarhul Patriarhiei ecumenice și a cerut misionari, greci, jugoslavi, români, și profesori pentru Colegiul teologic, de la Kottayama.

Războiul al doilea mondial a stînjenit relațiile, care au fost reluate după 1947, dar sub privegherea naționalismului și confesional ind. La sinodul de la Kottayama din iarna anului 1953/4, s-a precizat că siro-ortodocșii nu se deosebesc de ortodoxie și teologul rus N. Zernov a confirmat aceasta; singura lor caracteristică ar fi că vorbesc numai de o fire, o voință și o putere în unicul Fiul al lui Dumnezeu. Pe această bază și Patriarhia ecumenică a susținut discuții cu siro-ortodocșii în anul 1955, care își mai ziceau și „indo-ortodocși”. Un activist de frunte al acestei biserici este ecumenistul Paul Verghese, cunoscut în marile adunări intercreștine.

Hotărîtoare pentru relațiile cu ortodocșii a fost vizita I. P. S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei în acea biserică, în urma adunării ecumeniste de N. Delhi, din toamna anului 1961.

Decedînd catolicosul Moran Vasile II la 3 ian. 1964, i-a urmat ca locuitor mitrop. Timoteios de Malankara. Apoi a fost ales catolicos Moran Mar Vasile Ughen I, la vîrsta de 82 ani. El a prezidat serbările Colegiului teologic de la Kottayam din decembrie 1965.

4. NECALCEDONIENII UNIȚI

Profitînd de prilejuri politice favorabile, misiunea romano-catolică papală a stăruit să se infiltreze și printre eterodocșii orientali, fie în urma cruciadelor, fie în cadrul contra-reformei din sec. XVI, creînd „uniația”.

În total au fost organizate 6 patriarhate unite pentru Orient și anume: cel Melkit la Damasc, cel maronit la Bkorka, cel sirian la Beirut, cel chaldeean la Mossul, cel coptic la Cairo și cel ind la Goa, cu 51 episcopi ordinari, 34 titulari, 28 ordine de monahi și 41 de maici, cu variate stabilimente bisericesti. Din 1965 patriarhii au devenit cardinali.

Printre „melkiți”, adică ortodocși din Orientul apropiat, greci de origine, a fost înființată: Patriarhia de Alexandria-Ierusalim-Damasc, cu 17 sufragani în toată lumea, pentru vreo 200 mii suflete, folosind sprijinul Franței catolice. Al doilea război mondial a adus stagnări și reveniri, dar din 1950 acțiunea uniata s-a reafirmat, după ce cardinalul Andrea Cassulo a fost numit legat

pe lângă Patriarhia ecumenică, din 1951. Dar melkiții nu au fost mulțumiți cu Codul dreptului oriental, latinizat și publicat de Vatican între 1949—1957. De aceea patriarhul melkit Maxim IV a convocat un sinod de protest la Cairo, la 6 februarie 1958, venind episcopii din Egipt, Libia, Siria, Iordania și Izrael, care s-au asociat la critica „latinizării” codului și a ritului liturgic; episcopul-vicar Petru Medawar respinge latinizarea, după ce papa Leon XIII a recunoscut în 1894 intangibilitatea riturilor orientale unite, pentru că astfel este diminuată importanța orientalilor uniți și crește prăpastia între ei și necalcedonienii. La fel și arhiepiscopul unit El Zoghby din Nubia se asociază criticilor, confirmând că „uniația, așa cum o practică Roma, nu a dat rezultate” și mai bine să nu mai existe; gândurile au fost exprimate în noua revistă: „Vocea Bisericii din Orient”, publicată din 1962 la Freiburg în R.F.G. Riposta Vaticanului a fost severă și atunci patriarhul Maxim IV a venit cu critici și în ședința Conciliului Vatican II.⁸

Sirienii nestorienii au fost captați din 1681 în așa numita „biserică unită siro-chaldeeană”, în frunte cu un patriarh, intitulat „Mar Iosif”. În 1771 a trecut la uniație patriarhul Mar Elie XII de Mossul, fapt urmat de revolte, așa că în 1830 patriarhia unită a fost mutată la Bagdad, primind numirea de „patriarhia de Babylon”. În 1923 ea cuprindea 72 mii suflete și Mar Iosif Emanuil II a fost primit în Senatul statului Irac. El avea 10 eparhii sufragane din Irac, Iran, Turcia și Siria. În 1926 au venit în misiune Lazariștii și dominicanii. După frământări locale, în 1957 patriarhia cuprindea 4 arhiepiscopi, un seminar la Mossul, sinoade la Bagdad și vreo 200 mii credincioși.

Printre sirienii iacoviți au rămas urme din timpul cruciadelor, așa că pînă la urmă în 1854 a fost organizată o patriarhie la Beirut, pentru „sirienii catolici”, cu 8 sufragani, cu ordinul Sf. Efrem și 72 mii credincioși. Misiunea a fost sprijinită de colonialismul francez din Siria, fapt care a provocat dese revolte ale Druzilor. Pentru a ridica prestigiul acestei biserici unite, în 1935, arhiepiscopul Ign. Tappouni a fost proclamat cardinal, ca primul cardinal pentru orientali uniți, fapt care însă a accentuat criticile și nemulțumirea celorlalți patriarhi uniți, căci Tappouni se impunea drept conducător al catolicismului din Orientul Mijlociu. El a organizat la Beirut congresul euharistic, patronat de card. Tisserant. Încetînd apoi protectoratul francez, după 1945 încep revenirile la necalcedonieni și ortodocși, dar se încrucișează interesele arabilor localnici cu ale capitaliștilor apuseni.

Printre coptici a început prozelitismul după anul 1300, fiind creată o patriarhie la Alexandria, care a fost reorganizată în 1899 cu 3 eparhii și 3 vicariate. În 1929 Legatul papal și-a extins jurisdicția peste Egipt, Arabia, Eritrea, Abisinia, Palestina, Iordania și Cipru. De toți sînt la 80 mii în 1965.

Armenii au fost chemați la unire din timpul cruciadelor, între 1198 și 1375, ca să devină „armeni catolici”. Apoi în 1690 a fost creat ordinul

8. Lucrări mai vechi de: Korolewsky C., 1910; Fortescue A., 1923; Janin R., 1930; Black M., 1938; Roux Ch., France et chrétiens d'Orient, Paris 1939; Clercq De, Conciles des Orientaux catholiques, 2 vol. Paris 1962; Zananiri G., Catholicisme oriental, Paris 1966, pp. 266; Muraviev V., Biserica siro-chaldeeană, Revista Patr. Moscovei 1, 1962, p. 71 ss; Raphael P., Le rôle des Maronites, Beyrouth 1935; Faghali J., Histoire du droit de l'Eglise maronite, Paris 1962; Hayek M., Liturgie maronite, Tours 1963, pp. 435; Vasiliu C., Biserica creștinilor maroniți din Liban, Studii Teologice 3—4, 1966, p. 160 ss; Cronici: Mladin N., în Mitropolia Ardealului 1—2, pe 1959, p. 19 s; B.O.R. 9—10, 1963, p. 828 ss, citînd pe patr. Maxim IV și pe Zoghby; East Church Review 3, Londra 1967, p. 300 și B.O.R. 3—5, 1968, p. 430 s; Telegraf Român 21—22 pe 1968; Verghese P., Vatican II, Londra 1967.

Mechitarist pentru stimularea uniției, primind centre la Sf. Lazar din Veneția și la Viena. În 1742 a fost organizată o patriarhie deplină, cu sediul la Roma, din 1879, cu un vicar la Constantinopol și cu 19 eparhii și pentru armenii uniți la Lemberg. Dar nemulțumirea cu latinizarea a produs certuri și sinoade, chiar la Roma. Din 1920 sediul a fost mutat la Beirut. După 1945 a ajuns catolicos-unit Grigorie Petru XV, urmându-i din 1962 Ignatie Petru XVI. Numărul total nu trece de 150 mii.

Maroniții monoteleți din Liban au trecut apoi la unire în 1596 și 1736, păstrând Sfînți, ritual, posturile și obiceiurile locale. Au fost prigoniți de turci și de druzi. Din 1920 au profitat de protectoratul francez în Liban, așa că patriarhul Hokek a organizat o patriarhie cu 10 eparhii, și mai multe ordine, ca al Sf. Elisei cu 45 mănăstiri mici și Congregația Sf. Isaia cu alte 25 mănăstiri, și cu paralelele lor feminine. Patriarhul Petru Arida a și cerut ca întreg Libanul să devină o autonomie religioasă, crezînd că astfel va contrabalansa poziția cardinalului Tappouni. Dar Vaticanul l-a dezavuat, și a organizat congresul euharistic de la Beirut, din iunie 1939, spre a-l potoli. În 1941 patr. Arida a cerut protectorat britanic, spre evitarea celui francez, și din 1946 a sprijinit statul liber Liban. În 1950 s-a pronunțat pentru pace în lume. Din 1955 însă i-a urmat mag. Menachy, format la New York, fapt care supără. Sînt la 1 mil. suflete.

În cadrul străduințelor generale ecumeniste și de dialog, Vaticanul a acceptat și un dialog cu necalcedonienii, trimițîndu-și delegați la conferința de la Worcester din S.U.A., din 5—6 mai 1967.

5. NECALCEDONIENII PROTESTANȚI

Propaganda protestantă și anglicană a căutat să-și facă adepți și printre eterodocșii orientali, susținînd în acest scop că aceștia nu sînt eretici, ci buni creștini, explicînd doar unele probleme teologice în felul propriu.⁹

La nestorieni s-a organizat o misiune anglicană în 1918 și din 1931 s-a accentuat misiionarismul american, de 7 feluri, metodist, baptist, congregaționalist etc.

Pentru sirieni înființează anglicanii la Beirut o Universitate, în 1920 și din 1933 o școală de teologie pentru Orientul Apropiat. Se asociază și americanii. În Iran au fost organizate din 1929 conferințe comune între anglicani, evanghelici și eterodocși.

Pentru coptici a fost organizată o episcopie anglicană la Cairo, din 1918.

Printre armeni au început activitatea în 1894 presbiterienii, apoi luteranii germani. La congresul anglican de la Lambeth, din 1930, s-a precizat că armenii nu sînt eretici, ci pot fi considerați dreptcredincioși.

Din 1963 se publică la Strasbourg revista: *Cahiers d'études chrétiennes Orientales*, cu colaborarea P. S. episcop Ignatios Hazim, K. Sarkissian și B. Spuler, și din 1966 apare la Londra: *Eastern churches review*.

Mai există armeni „thontraciți” din 1845, protestantizanți.

După statistică sînt în total la 220 mii protestanți de limbă franceză și vreo 100 mii de limbă engleză, în statele Orientului Apropiat și Mijlociu, ca în: Egipt, Etiopia, Liban, Siria, Turcia, Iordania, Izrael, Irac, Iran și India.

9. Ross F., *The Near East and American philanthropy*, New York 1929; Barton J., *Story of the american University of Beyruth*, New York 1941; Heiler, o.c., p. 510 ss; Rev. *Cahiers d'études chrétiennes Orientales*, Strasbourg, din 1963 ss; *Illustré Protestant* 142, Paris 1966, p. 23 cu statistici; Sislian K., *Etudes sur la réforme armenienne*, Paris 1968.

PARTEA II

1. RELAȚIILE DINTRE BISERICILE NECALCEDONIENE

Nevoile comune și accentuarea ecumenismului intercreștin și al dialogului au determinat și apropierea mai strînsă dintre bisericile necalcedoniene. În ansamblu ele reprezintă o forță creștină. Astfel: Biserica apostolică armeană cuprinde în organele ei patriarhale aproape 5 mil. credincioși; Patriarhia ortodoxă siriană — iacovită din Antiohia — numără la 150 mii credincioși; Biserica ortodoxă siriană din Malabar și Ceylon are la 1,8 mil. suflete; Patriarhia ortodoxă coptică din Alexandria cuprinde peste 4 mil. suflete; Patriarhia ortodoxă etiopiană însumează între 8—15 mil. credincioși, și Biserica catolică apostolică a Răsăritului — nestoriană are 120 mii de credincioși, deci în total necalcedonienii, fără imaroniții uniți, numără 19 pînă la 26 milioane de credincioși.¹⁰

De aceea între proestoșii bisericilor necalcedoniene au început contacte mai strînse, inițiate după 1918, dar activitatea din plin după 1945. Mai întîi au legături comune delegații bisericilor armeană, coptică și etiopiană; apoi s-au asociat și delegații siro-inzilor și ai sirienilor iacoviți. Și astfel s-a realizat comuniunea rugăciunii între sirieni, coptici, armeni și etiopieni. Apoi pentru realizarea și a intercomuniunii catolicosul coptic Chiril VI l-a vizitat pe catolicosul iocovit Iacub III, în toamna anului 1961; și catolicosul armean Vasghen s-a întîlnit cu patriarhul armean Khoren I al Ciliciei, fiind aceasta prima întîlnire din 1631, în 1963. În fine s-au întîlnit toți proestoșii necalcedonieni, în 1964, și anume catolicosul armean Vasghen, Chiril VI al copticilor, patriarhul Vasilios al etiopienilor, patriarhul Mar Iacov al sirienilor nestorieni și Mar Timoteios, patriarh al Orientului din India. Primele contacte au generat apoi altele în urmare.

2. DIALOGURI ÎNTRE ORTODOCȘI ȘI NECALCEDONIENI

Vechile contacte bilaterale, sporadice însă, din trecutul istoriei bisericesti, între ortodocși și necalcedonieni, au aflat o întărire accentuată mai ales după 1946 și în deosebi, cînd la Congresul al 3-lea ecumenist de la New Delhi din India, din

10. Bucevschi O., în Mitropolia Olteniei 7—8, 1965, p. 707, cu statistică; rev. Junge Kirche 12, Dortmund 1963, p. 740; Revista Patr. Moscovei 5, 1965, p. 2.

toamna anului 1961 au participat: Patriarhia ortodoxă greacă din Alexandria, alături de Biserica ortodoxă coptică; apoi Biserica ortodoxă etiopiană; Biserica din Grecia; Biserica siro-ortodoxă a Orientului, din India; Patriarhia greco-ortodoxă din Ierusalim; Patriarhia greco-ortodoxă din Antiohia, alături de patriarhia siro-ortodoxă din Antiohia și a întregului Orient; patriarhia ecumenică din Constantinopol; Biserica siro-ortodoxă-antiochiană din S.U.A.; Biserica din Cipru; Patriarhia Rusă; Patriarhia bulgară; Patriarhia română și Mitropolia ortodoxă din Polonia. De aceea protestanții vedeau în acești reprezentanți un „bloc unitar ortodox”, afirmația care a fost repetată și cu prilejul întrunirii congresului al 4-lea ecumenist de la Uppsala, din iulie 1968.

Acest fapt a determinat și contacte bilaterale mai importante, dintre care reținem:¹¹ contactele proestoșilor armeni, copți și etiopieni cu Patriarhia ecumenică, mai ales din 1960; comuniunea rugăciunii între necalcedonieni și ortodocși, accentuată din 1961; vizita cu ecouri largi a I. P. S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei în patriarhia siro-ortodoxă din Malabar, în decembrie 1961; participarea în comun la Sf. Litughie de Paști 1962 a Patriarhului ecumenic Atenagora cu patriarhul armean Kalustian din Constantinopol; vizita S. S. Patriarhului Alexei al Moscovei la catolicosul gruzin Efrem II și la cel armean Vazghen I din Armenia, în octombrie 1963; vizita patriarhului armean Vazghen I în Patriarhia Română, din 17 iunie—3 iulie 1965, cu care ocazie au fost discutate problemele de interes comun pentru o și mai bună legătură de apropiere între ele; vizita patr. Vazghen în Patriarhia bulgară, încheiată la 17 iunie 1965; vizita mitropolitului Chiril Matia al Bisericii siro-ortodoxe din India în Patriarhia sîrbă, la 13 august 1965, cu care ocazie au mai fost vizitate și Patriarhia română și bulgară, apoi bisericile

11. Pulpea L., Posibilitatea întoarcerii bisericilor monofizite la Ortodoxie, *Ortodoxia* 4, 1952, p. 386 ss; Ionescu Al., Vizita la Patriarhul din Malabar, *B.O.R.* 5—6, 1962, p. 453 ss; Chițescu N., Ortodoxia și bisericile răsăritene, *Ortodoxia* 4, 1961, p. 483 ss; Anania V., Opinii ortodoxe în legătură cu vechile biserici răsăritene, *Ortodoxia* 4, 1964, p. 604 s; Petreună I., Biserica Ortodoxă și bisericile orientale necalcedoniene, *Mitropolia Banatului* 11—12, 1964, p. 654 ss; Problema reconcilierii între Biserica Ortodoxă și bisericile orientale, colaborări de Stăniloae D., Popescu T., Coman I. G., Braniște E., în *Ortodoxia* 1, pe 1965; Georgescu I., Perspectivele dialogului între Biserica Ortodoxă și bisericile orientale, *Mitropolia Olteniei* 7—8, 1965, p. 664 ss; Ciurea Al., Contacte și perspective de apropiere între B.O.R. și bisericile orientale, *Mitropolia Banatului* 1—3, 1966, p. 41 ss; Chițescu N., Poziții ortodoxe față de necalcedonieni, *Ortodoxia* 4, 1967, p. 550 ss; Karmiris I., The dialogue between the Orthodox and the Nonchalcedonian churches, *Atena* 1966, pp. 28; Verghese P., Orthodox churches, chalcedonian and nonchalcedonian, *East Churches review* 1, 1966, p. 136 ss; Ciurea Al., Relațiile Ortodoxiei cu bisericile orientale, *Mitropolia Moldovei* 3—4, 1967, p. 233 ss.

ortodoxe din Grecia, Cipru, Egipt și Etiopia, precizînd mitr. Matia că Biserica siro-ortodoxă face parte din Bisericile orientale ortodoxe, care numără la 30 mil. credincioși în total și se simt în frățietate teologică cu bisericile vechi-ortodoxe. A urmat vizita delegației Patriarhiei ruse în Biserica siro-ortodoxă din Malabar, în decembrie 1965. În anul 1966 vizitele au continuat prin delegația etiopiană condusă de arhiep. Ioan Gebre Esus în Patriarhia rusă, în octombrie 1966, după ce arhiep. Antonie de Minsk din Patriarhia rusă a vizitat, în delegație, Biserica etiopiană, în martie 1966, și S. S. Patriarhul Alexei a trimis urări patriarhului siro-ortodox Vasile Ughen I din Kotayama; a urmat vizita episcopului coptic Samuel din Egipt în Patriarhia rusă, în aprilie 1966 și P. F. Patriarh Justinian al Bisericii Ortodoxe Române a apreciat la justa valoare Biserica armeană; felicitările de Sf. Paști și de Nașterea Domnului între proeștoșii ortodocși și necalcedonienii, sînt deja un obicei vechi. În 1967 s-a impus vizita Bisericii siro-ortodoxe prin mitrop. Tomas Mar Timoteos în Patriarhia rusă, în septembrie. Patriarhia română s-a bucurat de vizita împăratului Haile Selasie al Etiopiei, de vizita președintelui Indiei S. Radhakrishnan, a teologilor Philipos Korah din Malabar, a sirianului K. M. Simon din S.U.A., a mitrop. Matei Mar Koorilos din Kerala, a pâr. Paul Verghese, personalitate ecumenistă și interortodoxă din India și altora, primind la studii teologice studenți etiopieni, ugandezi, libanezi și alții. Numeroși studenți din bisericile necalcedoniene studiază și în institutele teologice ortodoxe grecești și ruse.

3. CONTACTE COLECTIVE

Prima consultație neoficială între delegații ortodocși și necalcedonieni a avut loc la Aarhus din Danemarca, în zilele de 11—15 august 1964. Din partea ortodoxă erau prezenți Mitrop. Emilianos Timiadis și N. Nissiotis din patriarhia ecumenică; prof. I. Karmiris din Atena și prof. C. Konidaris; și teologii ruși V. Borovoi, G. Florovski și J. Meyendorff. Din partea necalcedonienilor au fost prezenți reprezentanți din bisericile armeană, siriană, malabaranză (P. Verghese), coptică și etiopiană. S-a discutat despre monofizitism și necalcedonienii au arătat „de ce” au devenit eterodocși, și pentru ce „nu” sînt eterodocși, ci ortodocși în conștiința lor; s-au dat precizări ce înseamnă monofizitism, ce au precizat Sf. Ciril al Alexandriei și Leonțiu din Bizanț, cu concluzia că schisma a avut la bază motive naționale și politice și nicidecum cele de ordin teologic, ca o erezie nevoită.¹² În acest sens a fost accep-

12. Despre discuțiile de la Aarhus, în: *Orthodoxia* 4, 1964, p. 604 s; Meyendorff J., *Les Chalcedoniens et les monophysites après Chalcedoine*, 1964; *Mitropolia Ardealului* 7—8, 1965, p. 629 s; *Eastern churches Newsletter*, pe octombrie, Londra 1965; *Glasnik srpske pravoslavne crkve*

tată: Declarația de înțelegere reciprocă, dar cu unele rezerve din partea bisericii de limbă greacă și a unor biserici vechi orientale pentru care biserica este și element fundamental de unitate și independență națională.

A urmat apoi conferința bisericilor vechi orientale, sau necalcedoniene, la Addis Abeba, din 15—21 ianuarie 1965, sub președinția împăratului Haile Selasie, onorat cu titlul „apărător al credinței”. Au participat cu însoțitori patriarhul Chiril VI al bisericii coptice, patriarhul Iacob III al Sirienilor, catolicosul Vazghen I al armenilor, catolicosul Choren I din Cilicia-Aleppo, catolicosul Vasilios Labuna al Etiopiei și catolicosul Augen Mar Timoteios al siro-ortodocșilor înzi. Tema principală a fost: studierea din nou a problemelor hristologice care după tradiție separă cele două grupe ale Bisericilor ortodoxe; apoi problema relațiilor cu Biserica romano-catolică, cerîndu-se încetarea prozelitismului și a uniției; în legătură cu colaborarea la lucrările Consiliului ecumenist al bisericilor de la Geneva s-a cerut ca să înceteze prozelitismul protestant, piedică a dialogului. Aceste precizări au fost luate și din Declarația de înțelegere reciprocă. Între reforme s-au cerut: reglementarea postului, a ascezei, renașterea monahismului, îndreptarea calendarului și participarea tineretului la viața bisericii. S-a precizat din nou că în conștiința lor, bisericile vechi orientale-necalcedoniene nu sînt monofizite, ci ortodoxe, așa că relațiile cu Biserica Ortodoxă se vor putea adînci în deplin optimism.¹³

În consecință, Patriarhia ecumenică a hotărît ca să constituie în iunie 1965 comisii pentru tratative directe și bilaterale, pînă vor putea fi colective, cu necalcedoniene; deci să fie studiate motivele istorice ale dezbinărilor eterodoxe, teologia Hristologică, problemele canonice și de cult, și apoi să fie discutate în conferințe comune. În consecință s-au întîlnit neoficial delegații Bisericii Ortodoxe și ai bisericilor necalcedoniene la sesiunea Comitetului de lucru al Consiliului ecumenist al bisericilor de la Geneva, din februarie 1966, explicîndu-se încetineala concluziilor prin necesitatea unei documentări serioase și nicidecum pripite, deși lucrurile sînt evidente, precum au fost expuse în Documentarul: *Decisions the Addis Abeba oriental orthodox Church conference*.

După unele vizite de caracter bilateral, în zilele de 6—11 februarie 1967 a avut loc la Antelias în Liban, ședința delegaților Patriarhiei ecumenice, ai Patriarhiei ortodoxe din Antiohia și ai Patriarhiei ruse, cu cei din Biserica coptică, din biserica etiopiană, din biserica armeană din Cilicia, din biserica siriană iacovită și din biserica Mar Toma-siro-ortodoxă din Malabar; s-a discutat despre modalitatea cum se vor putea întări legăturile frățești, și să se ajungă la intercomuniune.

Apoi a urmat a doua conferință comună, după cea din Aarhus, ținută la Bristol în Anglia, în zilele de 25—29 iulie 1967, pentru adîncirea dialogului.

Legăturile s-au menținut prin felicitări reciproce între proeștoșii ortodocși și necalcedonieni, în deosebi Abuna Basilios al Etiopiei și catolicosul

3, 1966, p. 131; Despre vizite: *Revista Patr. Moscovei* 4, 1961, p. 21, și 11, 1963, p. 7 s, și 1, 2, 3, 6, 7 și 12, pe 1966, și 1, 2, și 12, pe 1967; B.O.R. 7—8 și 11—12 pe 1967; *Mitropolia Moldovei* 7—8, 1965, p. 362 s.

13. Despre conferința de la Addis Abeba: Căciulă O., în B.O.R. 3—4, 1965; idem, *Mitropolia Olteniei* 7—8, 1965, p. 704 s; Zăboloski N., *Problema unității Bisericii răsăritene*, *Revista Patr. Moscovei* 5, 1965, p. 56—64 și Idem, *Perspectivile ecumenismului în bisericile necalcedoniene*, aceeași revistă 9, 1966, p. 41, ambele traduse în *Mitropolia Olteniei* 7—8 pe 1965, p. 664 ss; și 3—4, 1967, p. 279 ss; Pantainos 4, 1965; *Reforme 1038*, Paris, din 6 februarie 1965; B.O.R. 11—12, 1965, p. 1168 s; *Glasnik srpske crkve* 1, 1966, p. 31; și 2, 1966, p. 75; idem 5, 1967, p. 97; *Ortodoxia* 4, 1967, p. 618 s, despre Bristol.

Moran Mar Augen I al Indiei, de praznicele creștine ale Nașterii Domnului și ale Sf. Paști, precum și cu ocazia serbărilor jubiliare de la Cairo, legate de 1900 ani de la adormirea Sf. Evanghelist Marcu, din iunie 1968.

În aceste împrejurări, Comisia interortodoxă de la Chambesy de lângă Geneva, din 8—15 iunie 1968, cu participarea delegaților ortodocși din toate bisericile locale, și ale celor din bisericile armeană, etiopiană și malabarenă, a hotărât în unanimitate, printre altele, să susțină și dialogul cu bisericile postcalcedoniene (necalcedoniene) precum urmează: 1. dialogul este dorit, precum s-a pronunțat pentru el prima conferință panortodoxă de la Rhodos din 1961, precum și conferința bisericilor orientale de la Addis Abeba din 1966. — 2. comisia teologică interortodoxă propune ca teme: a) precizarea punctelor comune; b) indicarea precisă a diferențelor, și 3) lucrarea în comun a comisiilor interortodoxă și interorientală, pentru propuneri concrete în vederea dialogului.¹⁴

Astfel dialogul devine o lucrare deplin „proortodoxă”.

Pr. Dr. MILAN ȘESAN

Profesor la Institutul Teologic Universitar, Sibiu

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

14. Vezi B.O.R. 3—5, 1968, p. 214; Revista Patr. din Moscova 7, 1968, p. 6; Despre întrunirea de la Chambesy în: Rev. Patr. din Moscova 7, 1968, p. 49—54; Messengerul exarhatului Patriarhiei ruse la Paris, nr. 62—63, 1968, p. 74 s; Stimme der Orthodoxie a exarhatului Patriarhiei ruse de la Berlin, nr. 7, 1968 și nr. 9, 1968, p. 5—7.

ISTORICUL MÎNĂSTIRII RÎMEȚ DIN TRANSILVANIA

În Transilvania, unde viața monahală este asemănătoare cu cea din Țara Românească sau Moldova, numărul mînăstirilor cunoscute se ridică la peste 180¹, răspîndite pe tot cuprinsul Transilvaniei.

Încă din veacurile XIV și XV întîlnim un număr de mînăstiri și schituri, care fără să aibă averile celor din Țara Românească sau Moldova și trăind în condiții foarte aspre, au continuat totuși să ființeze și în veacurile următoare, unele chiar pînă astăzi.

În această categorie de mînăstiri se poate încadra și mînăstirea Rîmeț.

1. AȘEZAREA ȘI ÎMPREJURIMILE MÎNĂSTIRII

Mînăstirea Rîmeț este situată² în Munții Trascăului, pe așa-zisa „Valca Mînăstirii”, dominată de pereții de calcar ce se ridică de o parte și de alta a văii (Rîpa Rîmeților la nord și Culmea Prisăcii la sud). Este așezată la o altitudine de 440 m.

Vasile Bologa, vorbind de această mînăstire, zice: „mînăstirea însăși este un cuib de vulturi, un juvaer al naturii cu împrejurimea ei. Are o biserică mică rezemată de un turn puternic și e așezată la picioarele unei stînci uriașe, care abia deschide o porțiță îngustă, o cheie, cum îi zic localnicii, ca să treacă valea ce izvorăște din Munții Abrudului, de lîngă Detunata, și se varsă în Mureș, lîngă Teiuș. Stîncile uriașe ce o împrejmuesc, spintecă văzduhul cu piscurile lor înalte și străjuiesc vechiul așezămînt, ca uriașii din povești, făcînd parte dintr-un lanț de munți masivi ce se întind ca o șiră de spinare începînd de la Turda, în linie dreaptă, spre sud, pînă la Ighiu, lîngă Alba-Iulia. O privești cum rar se găsește în munții noștri”³. Stația C.F.R. cea mai apropiată este Teiuș, nod de cale ferată și Aiud.

Din Teiuș se poate merge pe șoseaua locală pînă la Geoagiul de sus (distanță de aproape 12 km), apoi, în continuare, pe Valea Mînăstirii sau

1. Ștefan Meteș, *Mînăstiri Românești din Transilvania și Ungaria*. Sibiu 1936, pag. XII—XIII.

2. În legătură cu așezarea mînăstirii vezi: Gh. Epuran, *Ghidul Cabanelor*, Ed. II-a, București 1964, pp. 239—41. Pr. Dr. Vasile Bologa, *Cuvîntări ocazionale*, Sibiu 1933, p. 84. Idem, broșura: „*Mînăstirea de la Rîmeț*”, Sibiu 1943, p. 4—5.

3. Dr. Vasile Bologa, *Mînăstirea de la Rîmeț*... p. 4.

Valea Rîmeș pînă la mînăstire (circa 10 km). Din Aiud se poate merge pe șoseaua Aiud—Abrud și apoi pe șoseaua locală pînă în comuna Rîmeși (distanță circa 30 km).

Mînăstirea Rîmeș, prin așezarea sa pitorească în mijlocul munților este un loc de o adîncă reculegere sufletească, ce atrage o mare mulțime de vizitatori ⁴.

Și împrejurimile mînăstirii sînt tot atît de încîntătoare. De aici se pot vizita:

a) *Cheile Rîmeșilor*, pe drumul care urcă pe Valea Mînăstirii (durată: circa o oră).

b) *Piatra Ceșii* (altitudine 1234 m) și *Cheile Intregalde*, pe drumul local pînă în satul Tecșești (durată: 3—4 ore).

c) *La Detunata* (altitudine 1254 m), urcînd Valea Rîmeșilor pînă la Mănești și apoi șoseaua care duce prin Cojocani, Ciocănești și Bîrlești pînă la Bucium-Sasa (distanță 35 km); de la Bucium-Sasa se urcă la Detunata (durată: circa 1 oră).

d) La peștera „*Huda lui Păpară*“, urmînd drumul ce urcă în satul Rîmeș și apoi șoseaua spre Brădești, de unde se coboară pe valea Poienii pînă la Vînătoare, locul de pierdere a apei care apare în Huda lui Păpară, lungă de 2½ km; în continuare se poate coborî la Săluna, în valea Arieșului (durată pînă la peșteră: circa 6 ore).

De unde vine denumirea de mînăstirea Rîmeș?

Nicolae Iorga, vorbind de această mînăstire, dă răspuns acestei întrebări: „De fapt însă, mai sus de Geoagiu, spre munte, pe o înălțime la care se străbate numai cu greu, se vede o biserică în ruină, de mai multe ori reparată, căreia i se zice Rîmeși. Rîmeși nu înseamnă însă altceva decît eremiți, adică pustnici.”⁵

2. VECHIMEA MINASTIRII

Această mînăstire este una din cele mai vechi din Transilvania⁶. Biserica e mică și are un turn puternic. Data zidirii nu se poate stabili cu precizie. Vasile Bologa deduce că: „zidirea acestei biserici este din sec. XIV sau XV, ori poate și mai înainte, considerînd faptul că altarul bisericii e zidit numai cu două uși, ceea ce se obișnuia foarte rar și numai în timpurile mai vechi”⁷.

A. Bunea, vorbind despre această mînăstire spune că: „Mînăstirea de la Rîmeș încă era cel puțin așa de veche ca Geoagiul de sus⁸, episcopie de care a și depins mult timp. Episcopul

4. De altfel încă din anul 1963 s-a înființat o primitoare cabană chiar în incinta mînăstirii.

5. Nicolae Iorga, *Istoria Bisericii Române și a vieții religioase a Românilor*. Ed. II-a, vol. I. București 1929, p. 141.

6. Ștefan Meteș, *ibidem*, p. 53—54.

7. Dr. Vasile Bologa, *o.c.*, p. 6—7.

8. Dr. A. Bunea, *Episcopul Petru Paul Aaron și Dionisie Novacovici, sau Istoria Românilor Transilvăneni de la 1751—1764*, Blaj 1902, p. 317.

Aron, într-o epistolă (data: 30 sept. 1762), adresată generalului Buccow, spune că mînăstirea Rîmețului de veacuri a fost supusă episcopatului român din Transilvania, iar în epistola din 7 aprilie 1763 a aceluiași episcop, adresată arhiepiscopului din Kolocsa și primatului din Strigoni, se zice despre aceeași mînăstire că era foarte veche⁹.

Dar documentul precis care aduce o mulțumitoare contribuție la lămurirea acestor probleme este o inscripție ce se află deasupra ușii la intrarea în biserică. Această inscripție e scrisă cu litere cirilice și sună astfel: „*Is(us) † H(risto)s. D'intîi au fostu zugrăvită această s(fîn)tă biserică în zilele lui Matias Crai, vă leatu 6895 (1486) (logofăt Dumitru)*“.¹⁰ V. Vătășeanu zice referitor la această inscripție că ea „se întemeiază evident pe o tradiție și nu avem motiv de a pune la îndoială cuprinsul ei”¹¹.

Din această inscripție se vede că biserica a fost zugrăvită pentru prima dată în anul 1487, în timpul lui Matei Corvinul. Dacă a fost zugrăvită în anul 1487, deducem că zidirea ei s-a făcut cu mult mai înainte. Această afirmație o bazăm pe următorul fapt: în comuna Rîmeț, în raza căreia se găsește și mînăstirea, sînt încă 6 (șase) biserici, dintre care nici una nu e pictată pînă azi; așa a fost și cu mînăstirea Rîmeț, de la zidirea căreia și pînă la zugrăveala din 1487, în timpul lui Matiaș Corvinul, s-au scurs ani peste ani.

În sprijinul acestei afirmații vine și registrul nr. 1 din arhiva mînăstirii, pe coperta căruia citim că ieromonahii Romulus și Ghenadie au plecat din mînăstirea Rîmeț la 1215 și au pus temelie mînăstirii Sfinții Arhangheli din Peri, care în 1225 a fost arsă de către tătari¹².

Nu e de mirare faptul că biserica mînăstirii Rîmeț a fost zugrăvită tocmai în timpul lui Matei Corvinul. Atît el cît și tatăl său Ioan Huniade, deși erau regi unguri, se trăgeau dintr-o veche familie românească și aveau și rude printre români. Ei nu numai că n-au persecutat Biserica ortodoxă, ci au și ajutat-o¹³. De-altfel, soția lui Mateiaș era ortodoxă, fată de despot

9. Dr. A. Bunea, o.c., p. 339.

10. Vezi inscripția la: Nicolae Iorga, *Studii și documente*, vol. XIII, București 1906. Vasile Vătășeanu, *Istoria Artei Fendale a Țării Românești*, vol. I, București 1959, p. 566.

11. Vasile Vătășeanu, o.c., p. 566.

12. Vezi: *Registrul nr. 1*, din *Arhiva mînăstirii*.

13. Vezi: Ștefan Meteș, *Istoria Bisericii Românești din Transilvania*, vol. I, Sibiu 1935, p. 44—45.

sîrb și avea la curtea ei și preoți ortodocși, influențînd pe soțul ei, regele, să fie bun cu ortodocșii¹⁴.

Se pare că tocmai în urma acestei influențe Mateiaș a amenințat scaunul român cu trecerea sa la ortodoxie, și tot el a intervenit la papa Sixtus IV, în 1476, ca episcopii latini să nu mai persecute pe românii ortodocși, pentru credința lor, într-un mod așa de neomenos.

Tot în legătură cu vechimea mînăstirii mai notăm și o informație tîrzie, anume un raport al protopopului Ighian din 1826, în care se arată că Mihai Viteazul a zidit biserica mînăstirii cu tot ce este în jur de ea¹⁵. De asemenea și Ștefan Meteș arată că „Mihai Viteazul, în scurta lui domnie peste Ardeal, a zidit din nou, sau a renovat cîteva biserici-mînăstiri de aici, așa în Alba-Iulia, Rîmeț (jud. Alba), Ocna Sibiului, Lușirdea (jud. Someș), Tîrgu Mureș, pe care desigur le va fi și zugrăvit“¹⁶; iar mai tîrziu, în 1935, tot el afirmă că „Mihai Viteazul, printre multe alte biserici și mînăstiri pe care le-a reparat și ajutat este și mînăstirea Rîmeț, căci înșiși zugravii lui: Petre Armeanul, Mina și Nicolae din Creta au reparat-o“¹⁷.

Din toate acestea conchidem că nu Mihai Viteazul a zidit mînăstirea, ci el cel mult a reparat-o, căci inscripția spune clar că în 1487 a fost zugrăvită, deci cu mult mai mult înainte de epoca lui Mihai Viteazul.

Datorită valorii de netăgăduit și avîndu-se în vedere vechimea ei, biserica mînăstirii Rîmeț a fost declarată, în ultimul timp, monument istoric.

3. MÎNĂSTIREA RÎMEȚ — MONUMENT ISTORIC

Comisia Monumentelor Istorice, în anul 1924, a început o muncă grea de inventariere a unor biserici și mînăstiri, considerate monumente istorice. Cu secțiunea din Transilvania și ținuturile mărginașe s-a ocupat academicianul Constantin Daicoviciu care, în ziua de 2 iulie 1924, a vizitat printre alte biserici și mînăstirea Rîmeț.

14. Vezi: A. Bunea, *Ierarhia Românilor*, p. 127, după Ștefan Meteș, *Istoria Bisericii Românești din Transilvania*, p. 44—45.

15. Vezi: Ștefan Meteș, *Mînăstirile Românilor din Transilvania*, p. 55. Stanca Sebastian, *Calendarul Eparhiei Ortodoxe Române a Clujului*, Cluj, p. 35.

16. Ștefan Meteș, *Istoria artei religioase române*, Cluj 1929, p. 114.

17. Idem, *Istoria Bisericii Românești din Transilvania*, p. 181. Idem, *Satul ardelean*, Cluj 1933, p. 22.

În articolul: „Inventarierea monumentelor și obiectelor istorice și artistice”¹⁸, pe lângă monumentele istorice existente atunci s-a cerut Ministerului Cultelor și Artelor înscrierea și a altor monumente istorice. Astfel, biserica ortodoxă din Rîpa Rîmeț (jud. Alba) ocupă locul al IV-lea în rîndul acelor monumente istorice. La sfîrșitul listei, Constantin Daicoviciu afirmă: „atît siguranța monumentelor cît și valoarea netăgăduită a lor a făcut indispensabile aceste clasări, la care cu timpul se vor adăugi și altele, umplîndu-se astfel lacunele din inventarierea existente”¹⁹.

Tot el arată într-un raport²⁰ că printre alte biserici a fost vizitată și mînăstirea Rîmeț și s-a propus ca în anii viitori (1925), să înceapă restaurarea ei. Nu s-a făcut o reparație capitală cum ar fi trebuit ci, așa cum spune Vasile Bologa, „i s-a făcut o mică reparație în timpul din urmă (1933), prin care turnul nu s-a mai lăsat cum a fost din bătrîni, ci s-a cam stîl-cit”²¹.

Dintr-o cerere a preotului Tecșa către Comisia Monumentelor Istorice, secția pentru Transilvania, aflăm că edificiul de lângă biserică (prînzitorul călugărilor) este tot atît de vechi ca și biserica²². Sub edificiul acesta se întinde o pivniță de 10—15 m lungime.

Începînd cu data de 18 iunie 1955, Comitetul executiv al Sfatului popular regional din Cluj, Secțiunea de arhitectură și sistematizare (nr. 34), a luat o hotărîre prin care se aduce la cunoștința preotului locului că următoarele clădiri sînt declarate de C.S.A.C. monumente istorice de arhitectură: „Biserica Izvorul Tămăduirii din Rîmeț și casa veche a mînăstirii”. „Aceasta, pentru a fi bine îngrijite și în a se lua toate măsurile de conservare și protecție a lor”²³. Ceea ce a făcut ca mînăstirea Rîmeț să fie trecută în rîndul monumentelor istorice a fost, așa precum am mai spus, atît vechimea ei, cît și stilul arhitectonic și pictura.

4. ARHITECTURA ȘI PICTURA MÎNĂSTIRII RIMET

V. Vătășcanu, după ce în prima parte a lucrării sale monumentale: „Istoria artei feudale” în Țările Române, arată felul cum a evoluat și s-a

18. Vezi articolul la Constantin Daicoviciu, *Comisia Monumentelor Istorice, secțiunea din Transilvania și ținuturile mărginașe*. Cluj 1926, p. 5—6.

19. *Ibidem*, p. 7.

20. *Ibidem*, p. 9—10.

21. Vasile Bologa, *Cuvîntări ocazionale*. Sibiu 1923, p. 85.

22. Vezi: *Documentul nr. 7, Dosarul nr. 5 din Arhiva mînăstirii*, cf. căruia biserica a fost declarată monument istoric pe data de 8 dec. 1924. Vezi și *Documentul nr. 12, dosarul nr. 5*.

23. Vezi: *Document nr. 27, Dosar nr. 3*, din 1955, în *Arhiva mînăstirii*.

dezvoltat arhitectura, sculptura, pictura, argintăria, miniaturile, în cele trei provincii, în a doua parte a lucrării (ce cuprinde sec. XV pînă în primul sfert al sec. XVI, perioadă căreia îi aparține și mînăstirea Rîmet), arată că anumite culmi fuseseră depășite în prima perioadă și că în a II-a perioadă se observă „o stagnare sau chiar un regres”²⁴, continuînd această idee afirmă: „În realitate e însă vorba mai curînd de o regroupare parțială a obiectivelor artistice și a modului de exprimare în conformitate cu o serie de principii noi care se răspîndesc tot mai mult. În ceea ce privește îndeosebi arta din Transilvania și Moldova, vom putea conchide că anumite țării își dobîndesc acum fizionomia lor artistică cea mai caracteristică”²⁵.

Pentru ca să înțelegem specificul acestei faze culminante, este necesar să amintim că această perioadă (sec. XV—XVI) în anii domniei lui Matei Corvinul în Ungaria (1458—1490) și a lui Ștefan cel Mare în Moldova (1457—1504), sistemul feudal atinsese un echilibru politic impus cu forța. În Transilvania în acest timp luase ființă un patriciat orășenesc puternic, interesat să-și apere pozițiile dobîndite. „Afirmarea acestui patriciat și răspîndirea culturii renașterii în rîndurile aristocrației laice și eclesiastice, duc la dezvoltarea individului, la o oarecare desprindere a acestuia din masă și la accentuarea particularismului. În consecință și arta începe să servească unor finalități mai apropiate, mai umanizate, iar utilul individual, elementul practic, în sensul propriu al cuvîntului, dobîndește un rol mai precumpănitor”²⁶.

În domeniul clădirilor bisericești, plănuite în perioada precedentă, adeseori peste puterile și necesitățile reale, se revine acum la proporții mai modeste, dar interiorul acestora va fi mobilat mai confortabil²⁷. De asemenea, deosebit de important mai e și faptul că noile aspirații se manifestă și caută să pătrundă și la țară în comunele rurale neînfeudate.

Astfel arta feudală se răspîndește, se uniformizează, trezind adeseori și colaborarea artei țărănești, „iar din întrepătrunderea celor două curente se produce o adîncire și o comuniune din care se caracterizează mai ales fizionomia specifică a artei transilvănene și a celei moldovene”²⁸.

În ceea ce privește arta românească și ortodoxă din Transilvania, poziția ei pare mai slăbuță, deoarece numeroși reprezentanți mai de seamă trec la catolicism, iar poporul de rînd rămîne tot mai izolat. Dar această pierdere parțială a Ortodoxiei e însă, într-o oarecare măsură, compensată prin intervenția ctitorilor domnești din Moldova și Țara Românească, mereu preocupată de problemele transilvănene.

Cultura renașterii în timpul lui Matei Corvinul se răspîndește foarte mult, mai ales în sediile episcopale din Oradea și Alba-Iulia. La conducerea acestor eparhii, ostile uneori, „regelașului valah”, cum îi zic lui Matei Corvinul magnații transilvănene²⁹, ajung ierarhi noi, unii prieteni și colaboratori ai lui Matei, oameni instruiți în Italia, răspîndind germenii noii gîndiri. Relațiile strînse cu Italia au contribuit în mare măsură la răspîndirea culturii renașterii³⁰. Cultura renașterii apare, între altele și în domeniul arhitecturii. În această epocă sînt așa numitele biserici-sală, care au devenit așa prin ampu-

24. Vasile Vătășeanu, *ibidem*, p. 477.

25. *Ibidem*, p. 477.

26. *Ibidem*, p. 478.

27. Aici breslele, alături de ctitorii mai de seamă își vor asigura altare particulare și locuri de morminte.

28. *Ibidem*, p. 478.

29. *Ibidem*, p. 513.

30. Soția a doua a lui Matei Corvin, Beatrice de Aragonia era fiica regelui Neapolului.

tarea navelor laterale, iar alte biserici din câteva orașe mai însemnate vor fi transformate în biserici-hală. Dar după anul 1500 se mai construiesc numai în cazuri excepționale biserici-hală, „semnificația e că în această perioadă majoritatea comunelor neiobăgești își construiesc biserici noi de piatră”³¹.

Așa este și mînăstirea Rîmeț, care în întregime a fost construită din piatră.

Aceste biserici de piatră în parte absorb elemente răzlețe ale arhitecturii gotice.

Informații mai temeinice asupra clădirilor de piatră avem mai ales cu cu privire la mînăstirile ortodoxe din Vad și Rîmeț³².

În făgașul arhitecturii ortodoxe transilvănene se încadrează și biserica mînăstirii Rîmeț. Aceasta e o clădire compusă dintr-o navă dreptunghiulară și o absidă pentagonală. Altarul poartă o calotă, iar nava o boltă cilindrică. Spre apus se află o tindă acoperită cu un semicilindru pe axa transversală. Încălecată de un turn masiv. Inscripția deasupra ușii, precum am văzut, arată că biserica a fost zugrăvită întii în zilele lui Matiaș Crai văleatu 6995 = 1487”. „Această inscripție — zice Vătășeanu — se întemeiază evident, pe o tradiție și nu avem motiv de a pune la îndoială cuprinsul ei”³³. Dar se pune întrebarea ce a mai rămas din biserica zugrăvită în vremea lui Matei Corvinul? „Planul navei și altarului ar putea aparține veacului al XII-lea nu însă bolțile și trebuie să recunoaștem că biserica a suferit cel puțin o refacere recentă foarte radicală, căreia i se datorește întregul parametru al fațadei”³⁴. De asemenea nici clopotnița nu pare a fi inițială.³⁵

În prezent biserica e acoperită cu plăci de eternită și are următoarele dimensiuni: 12 m lungime, 5,80 m lățime, 18 m înălțimea turnului, 90 cm grosimea zidului.

Așa cum am văzut, începînd cu data de 18 iunie 1955 Comitetul Executiv al Sfatului Popular Regional din Cluj, Secțiunea de Arhitectură și sistematizare nr. 34 a luat o hotărîre prin care se aduce la cunoștință preotului din Rîmeț că alături de biserica mînăstirii, C.S.A.C. a declarat monument istoric și *Casa veche a mînăstirii*, care are următoarele dimensiuni: 12 m lungime, 8 m lățime și 7 m înălțime. În total casa are 4 camere de diferite dimensiuni.

PICTURA

Fenomenele observate în capitolul „arhitectură” se oglindesc la fel și în pictură. Alături de arta catolică apuseană e reprezentată și pictura ortodoxă unde se observă un proces de osmoză. Importanța picturii apusene crește, dar ea nu rămîne fără ecou și în cultura răsăriteană. În special școala de pictură italo-cretană se afirmă pe de o parte și la Athos, iar pe de altă parte ea exercită o înrîurire directă asupra Moldovei. „Prinsă

31. *Ibidem*, p. 513.

32. *Ibidem*, p. 617—618.

33. *Ibidem*, p. 566.

34. *Ibidem*, p. 566.

35. După cele ce am auzit de la bătrîni octogenari, la fața locului, se spune că cea inițială a fost mai înaltă cu 16 m.

între arta catolică transilvăneană și evoluția picturii din Moldova, pictura românească din Transilvania e relativ modestă, fiindcă și ea suferă de pe urma trecerii la catolicism a păturii naționale românești la fel cum suferise arhitectura de piatră ³⁶.

După ce V. Vătășeanu descrie amănunțit pictura bisericii din Densuș ³⁷, care aparținea tradiției bizantine, spune: „... spre deosebire de zugrăvelile din Densuș, frescole din Zlatna și Sînta-Maria Orlea sînt continuatoare într-o fază nouă a stilului ortodox transilvănean, reprezentat în faza precedentă îndeosebi prin grupul picturilor din Munții Apuseni și prin monumente catolice rezultate și ele din aceeași simbioză specifică cum sînt frescele din biserica reformată din Deva... și în continuare adaugă: „Poate vor fi făcut pante din această familie și picturile din biserica mînăstirii Rîmeț, care, după cum reproduce pisană de la ușa bisericii, fusese zugrăvită în zilele lui Mateiaș Corvinul 1487 ³⁸. Dar, din păcate, din această pictură nu cunoaștem însă nimic deoarece peste pictura inițială s-au pus noi straturi de tencuială, „dar nu e exclus că se vor putea descoperi urme sub tencuială actuală” ³⁹.

Zugrăvirea cea mai nouă, după Vasile Bologa, ar fi din anul 1809. Sub aceasta însă s-a găsit o zugrăveală mai veche, din materiale mai trainice și mai fine. Din această veche zugrăveală se păstrează la Sfînta Proscomidie patru cadre în margini noi, cuprinzînd patru pomelnice ⁴⁰. Al doilea pomelnic amîntește cîțiva ctitori. Aici noi reproducem întocmai al treilea pomelnic și anume: Pomelnicul zugravilor Po: Georgie... zugrav, Petru: Z: Ere: Matei, Stanca, Sandru: MariC...) Anuța, Ravite... Maria:“. Aceste nume se pomenesc cu cînte ori pe care va învrednici Dumnezeu... Că au zugrăvit și chramul de pomenire peste an” ⁴¹.

Veacul XVIII, cu frămîntările lui religioase, a atins aspru pe călugării de aici, făcînd să se vorbească mai mult despre ei și bisericile lor. Așa, inscripția de la proscomidiar din altar, cu data iulie 1741 spune că s-a isprăvit altarul sub vîlădicia episcopului Făgărașului Inochentie de Sadu, cu toată cheltuială de la... Palaghia, din Ponor, Ioan... din Rîmeț, fiind egumen ieromonahul Sofronie și ocîrmuitor acestui altar Bolog Nicolae, încă zugrav Gheorghe din Iăgăraș, iar protopopul locului (din Gronol) 1741 ⁴². În afară de acest zugrav se mai găsesc în pomelnicul zugravilor și alții care au împodobit toată biserica cu pictură (vezi pomelnicul cu zugravii). Zugrăvirea s-a făcut în mai multe rînduri, căci sînt trei straturi de pictură din veacul al XV-lea pînă în veacul al XIX-lea; ultima dată, așa cum am mai

36. V. Vătășeanu, *o.c.*, p. 755.

37. *Ibidem*, p. 755—760.

38. *Ibidem*, p. 761.

39. *Ibidem*, p. 761.

40. Vezi aceste pomelnice redată la: V. Bologa, *Cuvîntări ocazionale*, Sibiu 1933, p. 85. Ele se găsesc și azi într-o stare foarte bună.

41. Reprodus după V. Bologa, *o.c.*, p. 86.

42. *Ibidem*, p. 86 și Ștefan Meteu, *Minăsturile transilvănene...* 56.

spus, în 1809, de un zugrav de mînă a doua, cum ni-l prezintă chipurile ce s-au păstrat în biserică.

Iată scenele ce se observă astăzi din pictura existentă. Sub inscripția de la intrarea în biserică se află slabe urme de pictură din tablourile: „*Izgonirea lui Adam din rai*” și „*Adormirea Maicii Domnului*”, ceea ce ne face să bănuim că chramul mînăstirii a fost cîndva Adormirea Maicii Domnului. În altar, pe boltă, se află „*Iisus Hristos Pantocrator*” în medalion suprapus pe alt medalion în care se observă o altă pictură. Mai jos e sfîntul Duh în chip de porumbel, apoi Iisus Hristos înconjurat de o parte de Maica Domnului și de alta de Sf. Ioan Botezătorul. Sub acest rînd se află Sfinții Ierarhi: Vasile, Grigorie și Ioan, Sfîntul Ierarh Spiridon, Sfîntul Nicolae și Sfîntul Ștefan. La Proscomidiar se află Iisus Hristos, Maica Domnului, Sfîntul Ioan și de jur împrejur 4 pomelnice în cadru roșu. Aceste pomelnice fac parte din prima pictură. Deasupra Proscomidiarului se află Iisus Hristos binecuvîntînd.

Catapeteasma este din piatră și are două intrări, una laterală-diaconească și două mici uși împărătești. Pe catapeteasmă este pictat „*Soborul Maicii Domnului*”. În absidă, spre MZ, se află trei tablouri praznicale: Nașterea Maicii Domnului, Intrarea în Biserică și Bîna Vestire.

Pe bolta naosului sînt prezentați zece proroci în zece medalioane și cei patru evangheliști cu simbolurile lor. În pronaos la intrarea deasupra ușilor se află un tablou reprezentînd un balaur cu trei capete și Sfînta Fecioară Maria. Pe pereții laterali ai pronaosului sînt pictați Sfintele femei mironosițe. Acestea sînt tablourile ce se pot vedea astăzi.

La zugrăvirea bisericii mînăstirii Rîmeț a contribuit și Mihai Viteazul, prin zugravii săi. Astfel, Ștefan Meteș arată că: Mihai Viteazul, printre multe alte biserici și mînăstiri pe care le-a reparat și ajutat este și mînăstirea Rîmeț, căci înșiși zugravii lui Petre Armeanul, Mina și Nicolae din Creta au reparat-o⁴³.

Dar, așa precum am mai spus, din pictura veche de la 1487, din timpul lui Matei Corvinul, nu se cunoaște nimic însă precum spune Vasile Vătășeanu „nu e exclus ca în viitorul apropiat se vor putea descoperi urme sub tencuielile actuale”⁴⁴.

5. CTITORI, DONATORI ȘI OCROTITORI AI MÎNĂSTIRII RIMET

Mînăstirea Rîmeț nu face parte din mînăstirile ridicate de către voievozi. La zidirea ei au participat credincioșii din diferite regiuni ale țării. Așa că nu vom găsi la această mînăstire un ctitor mai renumit decît altul, ci toți sînt amintiți pe rînd. Dintre ctitori amintim în lucrarea de față doar pe aceia care se află însemnați în al doilea pomelnic la proscomidiar. „Bi ctitorilor Ermonah (Gelase, Ermonah Petronie, Er. Mihai (în litere cirilice) Ioan, Avram, Ștefan, Damian, Maria, Ana, Ioan, Anuța † Ereu, Iancu, Maria, Ereu Nicolae (1 literă cirilică), Ioan, Ștefan, Kireana (3 litere cirilice), Nicolae, Mărina, Er. Vasile, Meletie, Iancu⁴⁵. De asemenea se află în biserica parohială a mî-

43. Ștefan Meteș, *Istoria Bisericii Române din Transilvania* . 81.

44. V. Vătășeanu, *Ibidem*, p. 761.

45. Am reprodus pomelnicul după V. Bologa, o.c., p. 85

năstirii Rîmeț un pomelnic de 102 ctitori care sînt pomeniți de preotul locului la Sf. Liturghie. Dacă despre ctitori nu avem prea multe știri, în ceea ce privește donatorii acestei mînăstiri, datele pe care le vom reda și din care se va vedea și starea materială a mînăstirii, ne sînt suficiente.

Șirul donatorilor este deschis de Mitropolitul Teodosie cu un antimis, astăzi vechi, ponosit și zdrențuit, avînd următoarea inscripție cu litere cirilice: „Acest dumnezeiesc jertfelnic pe care se săvîrșește dumnezeiasca cea fără de sînge și sfințită slujbă ... S-au blagoslovit și sfințit ... mîna Prea Sfințitului mitropolit Chir Teodosie. În zilele prea luminatului și de Hristos iubitului domn Constantin Basarab voevodul a toată Țara Românească (2 litere cirilice) 7200 (1692) ⁴⁶. Acest antimis dovedește în ce legături trainice trăiau pe atunci Transilvania cu ierarhia bisericii din Țara Românească. S-au mai păstrat antimise la mînăstirea Rîmeț, în afară de cel amintit, de la episcopul Atanasie și Teodosie (1691—2) ⁴⁷. La 9 iunie 1614 principele Gavriil Bethlen dăruiește călugărilor-popa Sava și Toma Moisiu, pentru viața lor curată, a moravurilor bune și a erudiției lor, mînăstirea Rîmeț, cu o livadă numită Hopaț, care pînă astăzi se află în proprietatea bisericii ⁴⁸. Un bun creștin, Simion Brad, dăruiește mînăstirii, în martie 1678, șase boi, cum se vede din inscripția slavo-română cu data de 7 martie 1678 ⁴⁹. Dascălul Simion scrie în Sfînta mînăstire, la 20 decembrie 1743, în prezența a șapte martori, următorul testament prin care „Vlad Petru, cu soția sa Marcinica și cu fiul său Ioan s-au rugat la egumenul mînăstirii de acolo, popa Chirilă și dascălul Simion, ca să slujească un sărindar pentru ei și pentru părinții lor. Dar ei, neavînd parale, dau un fînaț în vale, în luncă, de doi (2) pari de fîn și-l dau pentru totdeauna mînăstirii ca ei să-i rămîie ... ⁵⁰. În 8 septembrie 1785 se află o altă danie scrisă de egumenul mînăstirii, ieromonahul Calinic prin care „Epure Todară din Rîmeț dau cîte 1 fînaț, din valea Izii (Uzii), din jos de Albești, la sfînta mînăstire, de pomană să fie a mînăstirii în veci, iar cine s-ar ispiți a-l înstrăina de la Sfînta Biserică din neamul meu să fie afurisit ⁵¹. Mai cunoaștem printre aceștia și alți binefăcători ca acei

46. *Ibidem*, p. 86.

47. Ștefan Meteș, *Istoria Bisericii Române* ... p. 478.

48. Nicolae Dobrescu, *Fragmente privitoare la Istoria Bisericii românești*, Budapesta 1905, p. 17—18. N. Iorga, *Istoria Bisericii Românești* ... vol. I, ed. II. București 1919, p. 142.

49. N. Iorga, *Studii* ... p. 158.

50. V. Bologa, *Cuvîntări ocazionale* ... p. 93—94

51. *Ibidem*, p. 93—94.

crîsnici ce au cheltuit în 3 ani 70 de zloți cu turnul din pămînt pînă în vîrzu numai din puterea lor „mărturisesc 20 de săteni într-un act fără dată”⁵².

Printre alte lucruri donate mînăstirii unii dau și cărți. Astfel pe un minei la pag. 508—511 se află cu litere cirilice următoarea notiță: „1756 să se știe că acest mineiu l-am cumpărat Domn Ioan din Ponor cu 24 de numărături și l-au dat de pomană la această sfîntă biserică în veci a lui pomenire să fie și a părinților și a tot neamul lui. Scris-am eu Silvestru monah în luna lui Martice în 9 zile și egumen mînăstirii Rîmeților au fost popa din Geoagiu pe acea vreme”⁵³.

De aici deducem că averea mînăstirii Rîmeț era foarte mare, avînd la numele ei și o moară. Pe prima pagină din cartea numită „Mărgăritare”, tipărită la 1476 în București se află însemnate cu litere cirilice următoarele: „Leatu 1762, înștiințare să fie pentru această dumnezeiască carte ce se cheamă Mărgăritare a lui Zlataust că le-am dăruit de pomenire pentru tot neamul la sfînta mînăstire ce se cheamă de la Rîmeț, care este hramul Precistei eu smeritul între ieromonahi Antonie, de loc fiind din Tibru”⁵⁴. Cărțile bisericești, precum am mai spus, erau aduse din Țara Românească cu care Ardealul întreținea cele mai strînse relații. Cuib de veche Ortodoxie, atît mînăstirea cît și călugări ei au fost luați la ochi de episcopul unit Petru Aron, care întîi a încercat să strecoare aici călugări uniți, alungînd pe cei de credință strămoșească. Așa e cazul cu ieromonahul Antonie de la Rîmeț, care se refugiază la Brădești, unde vine, în 12 ianuarie 1766, un liturghier, creștinului Toma Stancu⁵⁵. Călugării țineau la această mînăstire și școală, unde copii învățau slujba și cîntările bisericești⁵⁶.

Averea mînăstirii, la anul 1760 era de: 5 locuri de arat, 4 fînețe, 2 vii, din care s-au păstrat pînă astăzi, mai multe mori⁵⁷. După dărîmarea mînăstirii, în anul 1762, de către generalul Buccow, averea mișcătoare a mînăstirii a fost dusă la Blaj, iar cea imobilă: pămînturile, fînețele, etc., au fost ocupate de episcopul catolic din Alba-Iulia și cu toate insistențele episcopului unit Aaron și Rednic de a li se ceda lor, au fost zadarnice, deși generalul Buccow dăduse ordin la 12 iunie 1712, ca averea să fie pusă la dispoziția episcopului Aaron⁵⁸.

Printre donatorii și ocrotitorii mînăstirii Rîmeț se numără și Radu de la Afumați. El, care ca pribeag căpătase de la regele Vladislav moșia de la Stremț, lîngă Geoagiul de sus, ar fi făcut aici — se putea crede — mînăstirea sa, al cărui egumen ar fi cel pe care la 1557 regina Isabela îl recunoaște ca vlădică.⁵⁹ Pe astfel de călugări singurateci „de la Rîmeț”, la rîpa din sus de

52. *Ibidem*, p. 91.

53. Stanca Sebastian, *Calendarul din 1936*, p. 39.

54. V. Bologa, *Cuvîntări ocazionale*... p. 86.

55. Stanca Sebastian, *Ibidem*, p. 39, apud Ștefan Meteș, *Mînăstirile românești*... p. 58.

56. N. Iorga, *Sate și preoți din Ardeal*, București 1902, p. 274.

57. Ștefan Meteș, *Mînăstirile Românești*... p. 62—63.

58. Dr. A. Bunea, *Petru Pavel Aaron și Dimitrie Novacovici*... p. 340—341.

59. N. Iorga, *Sate și preoți*... p. 17—18.

Geoagiu, îi va fi luat numai sub ocrotirea sa, Radu-Vodă, făcînd să se recunoască egumenului lor titlul episcopal⁶⁰.

6. MINASTIREA RIMET: O PAGINĂ DE LUPȚĂ ORTODOXĂ ÎN ARDEAL

(Distrugerea mînăstirii și apărarea credinței ortodoxe)

Încă din anul 1759, s-a întemeiat o Episcopie neunită în Ardeal. Greaua misiune de a conduce pe românii ortodocși neuniți i s-a încredințat lui Dionisie Novacovici, episcopul Buhei și al Cîmpiilor Mohaciului, care ajunsese nu „vlădică al Ardealului”, ci numa „vlădică în Ardeal”⁶¹. În acest timp de restriște pentru Biserica Ortodoxă, trăiau însă și marii apărători ai ei: Visarion Sarai, Oprea Miclăuș, Sofronie de la Cioara. Acesta din urmă a răsculat tot Ardealul pentru apărarea credinței ortodoxe⁶². Începînd cu anul 1760 el a cutreierat toate satele din Ardeal pentru a-i îndemna pe credincioși să se lepede de unirea cu Roma. Pentru ca să pună capăt revoluției religioase a lui Sofronie, la 12 martie 1761, s-a ținut la Viena, sub președinția prim-mareșalului de curte, Contele Ulfeld, o conferință ministerială, la care a luat parte nu numai cancelarul transilvănean, contele Gavriil Bethlen, ci și generalul de cavalerie, Nicolae Adolf Baron de Buccow, care tocmai fusese numit comandant al tuturor trupelor împărătești din Transilvania și cu toții au hotărît ca acest general să plece îndată în Ardeal „așa încît poporul nici să nu prindă de yeste despre sosirea lui”⁶³. Împărăteasa a aprobat această hotărîre și prin decretul din 13 martie 1761 aviza guvernul transilvănean de plecarea lui Buccow la Sibiu.

Iată ce atribuții avea de îndeplinit generalul Buccow, odată sosit în Ardeal: „de a reazeza pe preoții uniți în casele și pămînturile răpîte; a împărți bisericile între uniți și neuniți; a îndemna poporul la ordine și liniște; a marca atît uniților, cît și neuniților marginile drepturilor lor și unde nu ar putea răzbi cu mijloace blînde să recurgă la forța militară”⁶⁴. Deci generalul Buccow fusese trimis în Transilvania „să facă pace”. Dar la îndemnul catolicilor el a făcut pace dărîmînd bisericile și mînăstirile ortodoxe, care erau un puternic centru de luptă împotriva

60. Idem, Documente, XIII, p. 158—159.

61. Idem, *Istoria Bisericii Române*, vol. II. București 1950, p. 131.

62. Idem, *Istoria Bisericii Române*, Manual pentru Institutele teologice, vol. II. București 1958, p. 285—286.

63. Vezi: Dr. A. Bunea, *Petru Paul Aaron și Dimitrie Novacovici*, p. 206.

64. *Ibidem*, p. 206.

uniației și care îl sprijineau pe călugărul Sofronie. Ordinul generalului Buccow de dărîmare a mînaștirilor a fost adus în foarte multe locuri la îndeplinire. „Au căzut astfel jertfă o seamă de lăcașuri vechi românești; s-au nimicit cu acest prilej mînaștirile Prislop, ctitoria starețului Nicodim de la Tismana, mînaștirea Geoagiu de sus, unde a fost odinioară scaun episcopal și mînaștirile: Rîmeș, Arpaș, Cioara, Bucium, Dejani, Ohaba, Scorei, Șinca, Trestioara, Strîmba, Veneția, Vîrsteu, etc.⁶⁵.

Pe filele îngălbenite ale unui octoih găsim următoarea însemnare în legătură cu această problemă: „Scriș-am eu Silvestru monachul cînd au stricat necredincioșii mînaștirea de la Rîmeș și cea de la Geoagiu, la anul 1762, în august 20, într-o zi de sîmbătă, spre pieirea lor“⁶⁶. După această distrugere, din anul 1762, de către generalul Buccow, mînaștirea a fost restaurată și iarăși dărîmată, cum ne spune același călugăr, într-o carte ce se zice „Obște“: „Aceasta eu aici am însemnat aceste lucruri cu jale adevărat cînd au stricat mînaștirile cea de la Geoagiu și cea de la Rîmeș, la întîia stricare au fost numărul anilor 1762, iar la a doua stricare 1785, luna lui decembrie în 23 zile, într-o zi de marți scriș-am eu Silvestru Monahul“⁶⁷. Era în anul cînd au fost executați Horia și Cloșca și astfel „urii nețărîmurite a stăpînirii ce domnea în Ardeal trebuia să cadă pradă a doua oară și mînaștirea ai cărei credincioșii din Rîmeș și din jur participau efectiv la revoluția lui Horia“⁶⁸. În tot acest timp de restriște poporul a rămas credincios credinței ortodoxe.

În doua jumătate a sec. XVIII și prima jumătate a sec. XIX s-a dus o luptă acerbă între episcopia unită a Blajului și episcopia ortodoxă de Alba-Iulia și Sibiu, în privința apartenenței mînaștirii Rîmeș. Iată cum au decurs lucrurile:

Faptul că tendința episcopiei unite din Blaj era să pună mîna și pe mînaștirea de la Rîpa Rîmeșilor a atras după sine o luptă dîră între protopopul Iosif Ighian din Baia de Arieș și Alexandru Sterca Suluțiu, protopop de Bistra, mai tîrziu episcop al uniților. Acest lucru se constată din două rapoarte ale protopopului Ighian: unul din 5 sept. 1821 și altul din decembrie 1826⁶⁹, din care reiese următoarele lucruri.

65. *Istoria Bisericii Române, Manual*... p. 286.

66. N. Iorga, *Studii și Documente, XII*, București 1906, p. 158

67. V. Bologa, *Cuvîntări*... p. 87.

68. Ștefan Meieș, *Mînaștirile din Transilvania*, p. 60.

69. Vezi aceste rapoarte la: Dr. Sebastian Stanca, *Mînaștirea de la Rîpa Rîmeșilor — 1486—1827*, Cluj 1936, p. 18—23.

Din cauză că Biserica Ortodoxă din Ardeal a fost lipsită de episcopul său în perioada 1700—1760, episcopia Blajului a consemnat toate bisericile în patrimoniul său, făcând apoi pretențiune asupra tuturor. Același lucru l-a făcut și cu biserica mînăstirii Rîmeț. Dar, cu toate că Blajul o înscrisese în registrele sale, mînăstirea era în stăpînirea ortodocșilor „și poporul care rămăsese credincios legii străbune a apărut-o cu toată hotărîrea ori de cîte ori s-a încercat răpirea ei”⁷⁰.

Dovadă este faptul că în 1760 cînd s-a început conscrierea oficială a populației române din Ardeal, Comisia a aflat mînăstirea în stăpînirea ortodocșilor. După ce în anul 1759 apăruse decretul Mariei Tereza de conscriere a mînăstirilor, în 1760, tot Maria Tereza trimite pe seama ortodocșilor din Ardeal ca episcop pe Dionisie Novacovici, poate dîndu-și seama, în urma celor consemnate că populația ortodoxă din Ardeal era încă mare în comparație cu cea unită.

Ca să-i întărească pe ortodocși în rezistența lor mitropolitul Moldovei trimite în 1761 mînăstirii Rîmeț un antimis în locul celui distrus de uniți⁷¹.

După ce am văzut în 1762 intră în acțiune violența și temerile lui Buccow, cărora mînăstirea Rîmeț le cade pradă de două ori⁷².

După prima stricare, mînăstirea e renovată foarte repede de credincioși, ceea ce face pe episcopul Blajului Petru Aaron să ceară, la 30 iunie 1762, generalului Buccow pedepsirea ortodocșilor rîmețeni, iar averea mînăstirii să-i fie dată lui. Generalul Buccow aprobă această cerere și dă ordin la 12 iulie 1762 ca averea ei să fie pusă la dispoziția lui Petru Aron, în favoarea seminarului de la Alba-Iulia, deși mînăstirea își avea școala ei condusă de călugări: „ubi etiam pueri nostri in litteris et divinis servitiis instruuntur”⁷³. Cererea românilor de a li se cruța mînăstirea și școala a fost însă zadarnică.

După potolirea urgiei lui Buccow ortodocșii din jurul mînăstirii trimit o cerere Curții din Viena să li se dea voie să refacă mînăstirea și biserica. Deabia în vara anului 1792 răspunde Curtea din Viena prin decretul nr. 472 pe care guvernul ardelean îl comunică protopopului Ighian cu adresa nr. 1132 din 2 martie 1792, cu această rezoluție: „S-a îngăduit din partea P. Î. Împărat a se repăra lui Biserica, dar numai cu biserică de mir, iar din chiliile călugărești să facă școală”⁷⁴.

Mînăstirea rămîne deci desființată, iar biserica o trece în posesia exclusivă a credincioșilor ortodocși de la Rîpa Rîmeț.

70. Idem, *Ibidem*, p. 4.

71. Dr. A. Bunea, o.c., p. 340

72. Cf. Dr. Sebastian Stanca, o.c., p. 6; Dr. A. Bunea, o.c., p. 340; I. Dăncilă, *Episcopia Geoagiului și Rîmețului*, în *Telegraful Român*, Sibiu 1916, nr. 62.

73. N. Iorga, *Sate și preoți din Ardeal*... p. 274; cf. și Sebastian Stanca, o.c., p. 6. (Căci acolo copiii noștri învață literile și slujbele divine).

74. Dr. Sebastian Stanca, o.c., p. 18.

Deoarece mînăstirea Rîmeț acum nu-și mai avea preotul său ci a fost administrată cînd de preotul de la Geoagiul de sus (1760—1818), cînd de cel de la Valea Uzii (după 1818), acest lucru a atras atenția protopopului Suluțiu, care a crezut că e prilej potrivit de a atrage pe credincioșii rîmețeni la unire. Pentru acest lucru cheamă la sine pe cîntărețul de la Rîmeț, Alba Gavrilă, pe care-l ademenește să treacă la uniți promițîndu-i în schimb că-l va face preot la Rîmeț. Alba Gavrilă încîntat de promisiune face drumul la protopopul unit din Aiud, Constantin Molnar, la episcopul catolic din Alba-Iulia și la episcopul Ioan Bob din Blaj, care îi fac promisiuni, dar îi cer să ducă cu sine și alți credincioși de la Rîpa. Încurajat de episcopul de Alba-Iulia, Alba Gavrilă și Morar Filip încearcă să ia mînăstirea cu forța pe seama Blajului. „Poporul se alarmează și îi alungă”⁷⁵. Alba Gavrilă face pîră la episcopul catolic de Alba-Iulia, care dă ordin gornicilor (brigadei silvice) să dețină pe cei acuzați și să-i aresteze. Gornicii nu îndrăznesc să execute ordinul pentru că întreaga populație din jur apără biserica.

În situația aceasta încordată preoții din satele Rîmețului se jeluiesc în 21 februarie 1820 protopopului Ighian, cerîndu-i grabnic ajutor. Protopopul Ighian le trimite în 24 februarie 1820 „opt dărbabe de scrisori”, opt documente pentru ca să se apere cu ele în fața instanțelor și să-și dovedească dreptul asupra bisericii; face și un raport la episcopul Vasile Moga la Sibiu arătînd că uniții vor să ia biserica și cere să trimită de urgență preot la Rîpa⁷⁶. Episcopul Vasile Moga îi îndeamnă să se grupeze în jurul preotului Moisi de la Rîmeț-Sat, soluție cu care protopopul e mulțumit.

Dar lupta nu se termină aci, au mai urmat și alte rapoarte și de o parte și de alta, alte certuri⁷⁷. Semnificativ pentru noi e raportul protopopului Ighian din decembrie 1826, către episcopul Vasile Moga, în care arată clar că biserica mînăstirii „n-a fost unită niciodată, ci s-a dovedit și cu prilejul anchetei din 1760 și cu decretul din 1792 și cu anchetele din 1821 că inventarul din 1741 al episcopiei Blajului e ireal, în el fiind înscrise cu sila toate bisericile din Ardeal și unite și neunite. Mînăstirea a fost totdeauna ortodoxă”⁷⁸. Episcopul Vasile Moga face un referat la raportul protopopului Ighian și trimite întreg dosarul guvernului în 14 februarie 1827 sub nr. 338. Guvernul rezolvă chestiunea definitiv prin decretul nr. 6375 din 20 iulie 1827. „*Prin acest decret Biserica mînăstirii rămîne deci pe seama ortodocșilor*”⁷⁹.

Cu aceasta s-a încheiat definitiv litigiul în chestiunea dreptului de proprietate asupra acestei biserici care a rămas apoi în continuare pînă astăzi ortodocșilor ca biserică parohială, apoi din nou mînăstire. Astfel s-a încheiat o pagină de luptă ortodoxă acerbă în Ardeal în jurul acestei mînăstiri.

7. RENOVAREA MÎNĂSTIRII ȘI STAREA EI ACTUALĂ

După cum am văzut, mînăstirea Rîmeț a fost distrusă, de-a lungul veacurilor de două ori: o dată, la 1762, de către generalul Buccow, iar a doua oară la 1785. După această a doua distrugere, din 1785, credincioșii cer voie de la Curtea din Viena,

75. *Ibidem*, p. 7.

76. *Ibidem*, p. 7—8.

77. A se vedea toate aceste certuri la Dr. Sebastian Stanca, o.c., p. 10—13.

78. *Ibidem*, p. 13.

79. *Ibidem*, p. 14.

să-și refacă mînăstirea și biserica. În urma acestei cereri guvernul ardelean, la 2 martie 1792, comunica următoarele sătenilor, prin protopopul Ighîan: „S-a îngăduit din partea Prea Înălțatului Împărat a se repălălui biserica dar numai ca biserică de mir, iar chiliile călugărilor să se facă școală”⁸⁰.

Nu avem alte știri spre a ne convinge ce lucrări s-au mai făcut la această mînăstire înainte de a fi declarată monument istoric, în ședința din 8 decembrie 1924⁸¹. Lucrările cele mai de seamă s-au făcut între anii 1930—1931. Într-un raport din 25 februarie 1931, preotul Emilian Repede, raportează protopopiatului ortodox român, la cerere, situația lucrărilor săvîrșite în acești ani⁸². Din acest raport se vede că serviciul apelor al regiunii Aiud a săvîrșit următoarele lucrări la biserica mînăstirii: Cu data de 16 noiembrie 1930 s-a început un zid de piatră cu dimensiunile: lungime 48 m pe 0,70 m, lățime și 1—2 m înălțime, după poziția terenului, cu ciment printre pietre; apoi încă un zid (în continuare) de 63 m lungime și 0,70 m grosime, înălțimea fiind tot de 1—2 m fără ciment. Acest zid înconjoară mînăstirea din spre vale și drum. S-a mai făcut apoi un canal în jurul bisericii și apoi în continuare un canal principal, pe locul canalului vechi, de scurgerea apei ce era sub biserică, în lungime de 180 m; s-a curățit biserica de nămol; a fost canalizată cu tuburi de ciment și pe deasupra s-a pus petriș ca astfel apa să se scurgă printre petriș pînă la canalul principal ce e umplut tot cu petriș deasupra tuburilor. În primăvara anului 1931 s-a betonat biserica. Tot pentru acest an s-a proiectat și introdus în buget construirea a trei baraje pe pîrîul Pleșii, pentru care, după spusele conducătorului tehnic au fost introduși în buget 108.000 lei, iar lucrările săvîrșit, în totalitatea lor, au costat 92.000 lei⁸³.

Un merit deosebit pentru renovarea mînăstirii îl are ieromonahul Evloghie Oța. A reparat biserica, a împodobit-o și înfrumusețat-o cu icoane (unele, chiar din Orient), candelabre, sfeșnice, odăjdii, covoare, etc. Însă tot el a produs o mare tulburare în popor, trecînd, în anul 1954, la stiliști, pentru care fapt a fost înlocuit de Sf. Episcopie Ortodoxă a Clujului prin părintele Gherman Baciș, prin ordinul nr. 4540/din 1 aug. 1955. Din dosarul nr. 3, documentul 41, se vede că părintele Gherman Baciș raportează situația călugărilor, precum și a poporului de aici, trecuți la stiliști: „Ei sînt atașați de această mînăstire și am impresia că chiar după plecarea lor de aici vor căuta să cerceteze cît mai des, cu voia sau fără voia superiorilor lor”⁸⁵. De aceea, în continuarea raportului arată că e de părere să se transforme această mînăstire într-o mînăstire de maici. În urma acestei cereri, Sf. Episcopia a Clujului prin ordinul nr. 5282/1955, din 17 sept., numește ca stareță la această mînăstire pe monahia Pelaghia Prică, iar prin hotărîrea Sfîntului Sinod, nr. 7139 din 3 octombrie 1955 „mînăstirea să se transforme din mînăstire de călugări, cu hramul Izvorul Tămăduirii, de la Rîmeș, în mînăstire de maici”⁸⁶.

80. Idem, *Calendarul* ... p. 43.

81. Știm atît că în anul 1809 a fost zugrăvită, zugrăveală ce se păstrează pînă astăzi.

82. Vezi: *Dosarul nr. 3*, Document nr. 27 din 1955, în Arhiva mînăstirii.

83. Pentru toate aceste date *Dosarul citat*, în Arhiva mînăstirii.

84. *Dosar nr. 5*, în Arhiva mînăstirii.

85. *Dosarul nr. 3*, Documentul nr. 41, în Arhiva mînăstirii.

86. *Dosarul nr. 3*, Document nr. 41.

Dăm în continuare, lista preoților ce au slujit și au fost administratorii acestei sfinte mănăstiri, de la primele începuturi pînă azi⁸⁷

- 1) Ieromonah Romulus și Ghenadie, 1215.
- 2) Ieromonah Savu Popa și Toma Moisiu, 1614.
- 3) Ieromonah Sofronie, egumen la 1741.
- 4) Ieromonah Petronie, ucenic la mănăstire în 1740.
- 5) Ieromonah Antonie și Ernie în 1762.
- 6) Ieromonah Mihali +1810.
- 7) Ieromonah Chiril Popa, egumen în 1742 și 1756.
- 8) Monah Silvestru, ucenic la mănăstirea Rîmneț între 1756 și 1785, sub ochii căruia s-au petrecut cele două distrugerii ale mănăstirii din anii 1762 și 1785.

9) Monah Ioan, 1740—1810.

10) Monah Ioanichie, 1810.

Începînd cu anul 1850 mănăstirea a figurat ca biserică parohială pînă la anul 1940. Iată tabloul preoților de la anul 1850, în continuare:

- 1) Preot Vasile Neagoe, 1850—1864, administrator.
- 2) „ Gheorghe Repede, 1864—1876, paroh.
- 3) „ Iacob Petre, 1876—1878, administrator.
- 4) „ Vasile Baebu, 1878—1902, administrator.
- 5) „ Gheorghe Albu, 1902—1917, administrator.
- 6) „ Antonie Repede, 1903—1904, administrator.
- 7) „ Ioan Neagoe, 1905—1909, paroh.
- 8) „ Dumitru Anca, 1908—1910, administrator.
- 9) „ Vasile Tecșa, 1908—1926, administrator.
- 10) „ Vasile Buta, 1909—1912, administrator.
- 11) „ Ioanichie Groza, 1909—1910, administrator.
- 12) „ Ioan Dăncilă, 1910—1915, paroh.
- 13) „ Victor Cioara, 1915—1919, administrator.
- 14) „ Aurel Tecșa, 1924—1926, administrator.
- 15) „ Emilian Repede, 1926—1940, paroh.
- 16) Ierom. Evloghie Oța, 1940—55, stareț.⁸⁸
- 17) „ Damaschin Rotaru, 1955—56, paroh.
- 18) „ Ghenadie Ionescu, 1956—57.
- 19) „ Filagrie Beju, 1957—59.
- 20) „ Arsenie Bîrsan, 1957—59.
- 21) „ Dometie Manolache din 1959 în continuare.

Mai amintim și faptul că în biserica mănăstirii se află, într-un sicriș, moaștele Sfîntului Ghelasie. Nici în bibliografia studiată și nici în arhiva mănăstirii nu am găsit însă date despre aceste sfinte moaște, dar localnicii vorbesc foarte mult despre ele.

8. ROLUL CULTURAL AL MĂNĂSTIRII RÎMNEȚ

Așa cum am văzut în capitolele precedente, mănăstirea Rîmneț a jucat un rol important în menținerea Ortodoxiei în timpul și după revoluția religioasă a lui Sofronie de la Cioara. Dar mănăstirea Rîmneț a mai avut și un deosebit rol cultural. Aici călu-

87. Acest tablou l-am luat din *Registrul nr. 1*, Arhiva mănăstirii alcătuit de Evloghie Oța.

88. Pînă aici este lista din *Registrul nr. 1*, dar noi am adus la zi lista, cercetînd registrele de la Arhiva mănăstirii.

gării țineau școală în care învățau copiii carte, slujba și cântările bisericești⁸⁹, sau cum spun sătenii, în`august 1821: „Noi Rîmețenii și Panoreni (sat în apropiere de mînăstirea Rîmeț) de cîndu-s aceste două sate, noi acolo (la mînăstire) ne-am pomenit a avea școală și dascăli și prunci de învățat și dacă ni se ia aceea noi rămînem fără învățătură ca „dobitoacele“⁹⁰. Școala se ținea în chiliile călugărilor, după 1785, cînd biserica mînăstirii a devenit biserică de mir, iar în ultimul timp, pînă la 1940, școala s-a ținut în clădirea de vis-a-vis de biserică, care este tot atît de veche ca și biserica⁹¹.

Din cele spuse rezultă că mînăstirea Rîmeț, pe cît i-a fost cu putință, și-a adus aportul său la ridicarea nivelului cultural al Rîmețenilor.

III. ÎNCHEIERE — CONCLUZII

1) Mînăstirea Rîmeț este una din cele mai vechi mînăstiri din Transilvania. Inscripția de la intrarea în biserică dovedește din plin acest lucru. Ea a durat peste veacuri datorită temeliei sale foarte groase, fiind construită numai din piatră. Datorită așezării sale pitorești, ea prezintă și un deosebit loc de atracție al excursioniștilor.

2) Mînăstirea Rîmețului a fost declarată, în ședința din 8 dec. 1924, de către Comisia Monumentelor Istorice, monument istoric. Așa precum a arătat Constantin Daicoviciu, ea a fost trecută în rîndul monumentelor istorice datorită vechimii, arhitecturii și picturii sale specifice. Mînăstirea Rîmeț, alături de cea din Vad, stau ca mărturie a pătrunderii elementelor gotice.

3) Această mînăstire n-are drept ctitor pe vreun oarecare domnitor, ci a fost zidită prin evlavia rîmețenilor și a satelor din jur, la un loc. E drept însă faptul că ea a fost ajutată și de domnitorii și mitropoliții din Țara Românească, prin diferite danii, mai ales în antimise și cărți. Printre domnitorii ce au ajutat și au ocrotit această mînăstire se numără Matei Corvinul, Radu de la Afumați, Mihai Viteazul, Constantin Brîncoveanu, iar dintre mitropoliții Țării Românești: Teodosie și Atanasie.

4) Mînăstirea Rîmeț a luat parte activă la revoluția religioasă a călugărului Sofronie de la Cioara, care se ridicase împotriva unirii cu Roma. Ca urmare a acestui fapt a avut mult de suferit. Ea a fost dărîmată de două ori: o dată în 1762 de către generalul Buccow, la îndemnul preoților catolici, iar a doua oară în 1785. Dar ea n-a fost lăsată în paragină ci, datorită enoriașilor

89. Vezi: N. Iorga, *Sate și preoți...*, p. 16 și 274.

90. Sebastian Stanca, *Calendarul...* 43, apud Ștefan Meteș, *Mînăstirile...*, p. 58—59 și 60—61.

91. Vezi: *Documentul nr. 7, Dosar nr. 5*, în Arhiva mînăstirii.

ca a fost renovată. Un merit deosebit în renovarea mînăstirii l-a avut starețul Evloghie Oța în anul 1940.

5) Mînăstirea Rîmeș de-a lungul veacurilor a îndeplinit un dublu rol: a) acela de apărătoare a drepteî credințe ortodoxe și b) acela de dascăl al copiilor din Rîmeș.

Biserica și casa veche a mînăstirii — ca monumente istorice — sînt păstrate azi și îngrijite cu o atenție deosebită.

Pr. MIHAI MANOLACHE

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

BAZELE ECLESIOLOGICE ALE ECUMENISMULUI BIBLIC

În ultima vreme, mai ales în diferitele încercări pe care Patriarhatul ecumenic din Constantinopol le-a făcut cu scopul de a se apropia de Biserica romană, s-a folosit mult expresia de „unitate în dragoste”. Poziția constantinopolitană a fost însă stăruitor combătută de celelalte Biserici ortodoxe surori, în special pentru motivul foarte firesc că așa după cum în scara virtuților „cea mai mare dintre ele este dragostea” (I Cor. 13, 13), tot așa între etapele eforturilor spre unitate, cea din urmă care poate fi împlinită este tocmai unitatea creștinilor în dragostea lui Hristos. De aceea, aceasta, ca încoronare a oricărei legături frățești, trebuie să fie neapărat anticipată, pregătită și solid întemeiată pe alte două etape: acelea ale realizării unității de credință și nădejde.

Unii însă văd în unitatea de credință un total de învățături cuprinse și limitate exclusiv la Sf. Scriptură, luată în afară de orice relație cu Sf. Tradiție, iar în unitatea de nădejde, la fel, doar țelul vag și foarte general al unui eshatologism scripturistic. Dacă am voi să precizăm mai bine acest mod de a concepe ecumenicitatea, nu l-am putea caracteriza altfel decât ca pe un ecumenism biblic.

Desigur, cu drept cuvânt, Biblia a fost numită „Cartea cărților”, deoarece în afară de ea creștinii de pe toate meridianele n-au răsturnat în brazda sufletului lor o altă slovă mai rodnică, pe temeiul căreia să considere că s-ar putea mântui. Astfel, Scriptura se îmbie ca un însemnat izvor al credinței, rîurindu-și pretutindeni resfirarea apelor de viață făcătoare ale cuvîntului sacru, ca pe un bun comun al tuturor celor care, cu înduhovnicită cucernicie, se închină aceluiași: Fiu al lui Dumnezeu celui viu (Matei 16, 16).

Dar de aici și pînă la „bibliolatrie”, adică la învestirea cuvîntului biblic cu puteri proprii, de adevărat „alt chip” al prezenței plene a lui Hristos pe pămînt, independent de opera sfințitoare care se săvîrșește, prin puterea și lucrarea Duhului Sfînt în Biserică, este o mare deosebire. Transformînd Biblia în ipostas unic și autentic al imanenței lui Hristos, bibliolatria de fapt îl rupe de Trupul Său tainic, minimizează importanța Celei de a treia persoane a Sfintei Treimi, se face inutilă lucrarea acesteia, care se săvîrșește specialmente în con-

textură strânsă cu mădularele Bisericii. Precum vom vedea însă, ecumenismul ca o lucrare de refacere fundamentală a unității creștine nu se limitează numai la biblicism, putându-se dezvolta firesc și necesar doar între coordonatele realității eclesiologice integrale. Ecumenismul nu este și nu trebuie să rămână izolat pe planul preocupărilor strict intelectuale și al colocviilor savante, angajate între vîrfurile vieții eclesiastice, ci trebuie să pătrundă în mase, să prindă cheag trainic în viața zilnică a fiecărui credincios și a fiecărei comunități în parte. În afara coordonatelor sale eclesiologice naturale, orice efort spre unificare pe temeiul credinței și al nădejzii va fi inutil și absurd și cu atât mai mult va fi lipsită de sens însăși încercarea finală de unificare prin dragoste, virtute ale cărei valențe și baze eclesiologice sînt indiscutabile.

Nu ne îndoim că Sf. Scriptură este cu adevărat un însemnat izvor, dar nu este totuși unicul izvor al credinței noastre. Și mai ales ea nu trebuie considerată o antiteză antitraditională și anti-eclesiologică, deci ca o contradicție absolută, metafizică, între Cuvîntul lui Dumnezeu și lucrarea Sf. Duh în Biserică. Dacă Cuvîntul scris ar fi unicul temei al credinței, ca un fel de veritabil „incognito” al prezenței tainice a lui Hristos în lume, ar trebui ca acest cuvînt scris să se impună de la sine, drept cel mai puternic și mai sigur temei al ecumenismului creștin. Dacă Scriptura ar fi suficientă sieși, ar trebui să fie în stare să-i adune împreună pe toți cei ce cred în același Cuvînt al lui Dumnezeu și să-i determine să mărturisească îndeobște „un singur Domn, o singură credință și un singur botez” (Efes. 4, 5). Din păcate însă universalismului literal scripturistic i se opune relativismul de sens, inevitabil oricărei alcătuirii extratraditionale și extraeclesiologice, în cadrul căreia Biblia, în loc să unească pe credincioșii din lumea întreagă, îi dezbină în zeci și sute de biserici și biseri-cuțe, făurite de oameni despre care nu rareori se poate spune că: „Nu cu gînd bun sînt ei plini de rîvnă față de voi, ci vor doar să vă dezlipească de noi, ca să fiți plini de rîvnă față de ei” (Gal. 4, 17). De aceea priveliștea credinței creștine de azi de multe ori ne aduce aminte cuvintele aceluiași luminat Apostol că „cunoștința îngîmfă” și numai „dragostea zidește” (1 Cor. 8, 1) sau cum spune alt învățăcel că „și dracii cred și se înfioară” (Iac. 2, 19) dar nu dau dovadă de credință adevărată și nu se mîntuiesc, pentru că „credința fără fapte este moartă în ea însăși” (ibid. v. 17).

Astăzi cînd asupra cupolelor de cleștar spiritual ale Bisericilor din lume stăruie în zboruri concentrice, tot mai luminoase și mai apropiate, filfiriile pneumatice ale voinței de înfrățire ecumenică a confesiunilor creștine, se cuvine să stăruim o clipă asupra acestei celei mai generale punți de legătură dintre creștini, care este Sf. Scriptură, și să vedem în ce măsură ecumenismul biblic poate deveni o realitate spirituală, dincolo de extensiunea pur spațială a biblicismului

relativist modern, deci în ce condiții Cuvîntul scris se poate constitui în factor esențial al ecumenicității. Căci, fără îndoială, problema Scripturii ca izvor al evlaviei creștinești, ca forță tainică, irezistibilă, de înrîurire a adevăratei credințe vii și lucrătoare, care să-l prefacă pe creștin dintr-un om care umblă „prin vedere” într-o făptură nouă care umblă și „prin credință” (Cor. 2, 5, 7) depășește granițele cunoștinței pure, ale slovei reci, care „omoară”, silind mintea cu neclintită înduplecare, să ancoreze în împărăția Duhului care „dă viață” (ibid. 3, 6) și care trăiește din plin numai în comunitatea de har și tradiție sfîntă a plenumului Bisericii.

Este fapt bine cunoscut că Domnul însuși n-a scris și cu toate acestea popoarele „au rămas uimite de învățătura Lui, căci El îi învăța ca unul care avea putere, nu cum le învățau cărturarilor lor” (Matei 7, 29). Această putere era cuprinsă desigur și în conținutul dumnezeiesc al Cuvîntului Său, dar era legată și de capacitatea de penetrație a modului Său particular de a vorbi, și mai ales de minunile cu care-și însoțea în mod obișnuit propovăduirea (ibid. 4, 23). După aceea Apostolii au țesut mai departe pînza luminoasă a acestei propovăduiri, „vestind Evanghelia la toată făptura” (Matei 16, 15). În timpul acesta „Domnul lucra împreună cu dînșii, întărind cuvîntul prin semnele care se făceau” (ibid. v. 20).

De la început trebuie să ne atragă atenția esența tradițională a învățurii creștine, precum și faptul că cuvîntul — fie el chiar și Cuvîntul lui Dumnezeu — nu-și este suficient sieși, ci trebuie „întărit”, prin diferite „semne” și puteri care depășesc mijloacele obișnuite de pătrundere ale cuvîntului vorbit sau al slovei multiplicată (cf. I Tes. 1, 5). De aceea, deși la începutul începutului a fost „Cuvîntul” (Ioan 1, 1) totuși, la începutul propovăduirii Evangheliei a fost fapta, după cum la temelie Bisericii a stat minunea Pogorîrii Duhului Sfînt. Cuvîntul lui Dumnezeu n-a rămas rod ascuns în tainița fiecărui suflet în parte, ci a dăruit peretele despărțitor din mijloc, nu numai dintre om și Dumnezeu, ci și dintre om și semenul său (Efes. 2, 14). Astfel, s-au întemeiat primele comunități creștine, în lăuntrul cărora nu mai întîlnim discriminări rasiale, sociale etc. căci în fața lui Dumnezeu propovăduit (Ioan 15, 15) nu mai există „nici iudeu, nici elin, nici rob, nici slobod”, ci toți sînt „una în Hristos Iisus” (Gal. 3, 28).

Deci nu numai mijloacele ci și țelul propovăduirii Evangheliei lui Hristos a fost fapta, voga tendință de universalism biblic fiind sistematic înlocuită cu organizarea concretă a unei puternice vieți de obște. Căci cei ce au primit propovăduirea lui (Petru) au fost botezați... „Ei stăruiau în învățătura Apostolilor, în legătură frățească, în frîngerea pîinii și în rugăciune” (Fapte 2, 41—42). Dar alături de credința subiectivă, pur interioară la primii creștini se cristallizează concomitent și o credință exterioară, indisolubil legată de cea dintîi, manifestată obiectiv în acte de trăire liturgică și cult. Astfel, pe toți cei ce și-au deschis inimile, să primească și buzele să mărturisească cuvîntul Evangheliei, Duhul Sfînt i-a adunat laolaltă spre îndeletnicirea pioasă a unei vieți trăită în unitate de cinstuire și rugăciune, ba chiar și în comunitate de bunuri (ibid. v. 44). Așa încît putem spune că ceea ce noi astăzi cultivăm doar ca pe

o năzuință ecumenistă, primii creștini posedau plenar și în fapt, iar ceea ce avem noi din Cuvîntul lui Dumnezeu doar fragmentar (Ioan 21, 25) era odinioară un bun prisoselnic și comun atît al Bisericii care în acel timp era „una“, cît și al fiecăruia din mădularele ei sfințite, în parte. Precum vedem, primii creștini nu erau în situația noastră de azi, de a vorbi doar „despre“ Evanghelie, ci ei trăiau de-a dreptul în ea, se adăpau din Evanghelie, ca dintr-un izvor de fiecare zi, viu și răcoros.

Greșala de căpetenie a noastră, a creștinilor de astăzi, despărțiți, sau ceea ce este mai trist, chiar învrăbiți, stă în aceea că de la început, în peregrinările noastre dramatice de căutare a paradisului pierdut al unității ecumenice a Bisericii celei „una, sfîntă, sobornicească și apostolească“ — dată plenar în comunitățile din primele veacuri ale creștinismului — pornim de la premisele false ale unui pretins ecumenism biblic. Ori, ecumenismul biblic, cel puțin în condițiile relativismului exegetic actual, rămîne o himeră, deoarece bibliolatria care naște dintr-însul nu ține seama de condițiile de dezvoltare firești istorice și veșnice, ale adevăratului ecumenism.

Acest ecumenism integral și deplin nu face nepotrivită deschilinire între Cuvîntul lui Dumnezeu și lucrarea suprafirească a Duhului Sfînt în lume, ca și cînd acest cuvînt ar fi independent sau rupt de lucrarea sfințitoare a Duhului, iar învățăturile lui Hristos ar avea rolul doar să ne lumineze mintea la fiecare în parte nu și ca să ne desăvîrșească în nădejde și în dragoste, prin integrare necesară în viața de obște a Bisericii.

Într-adevăr, deși Triada este veșnic „neîmpărțită“ și „nedespărțită“ pe baza principiului perihoretic, atît în actele de creație, cît și în cele de providență, totuși, sub aspectul lucrării Sale imanente, se pot remarca epoci istorice care poartă amprenta distinctă a prezenței active a cîte unei persoane anumite ale Sf. Treimi. Oare monoteismul monoipostatic al mozaismului nu cultivă aproape cu exclusivitate prezența tutelară a principiului de unitate însuși al Sf. Treimi? Fiului i-a fost rezervată minunea întrupării, a descoperirii Evangheliei și a învierii, în timp ce, în epoca Tatălui, Purcezătorul torcea neîntre-rupt din mătasea graiului înspirat al profeților, firul de borangic al nădejdlor de mîntuire ale omenirii căzute, pentru ca după aceea, în epoca Fiului, pînă la ziua cea mare a Desăvîrșirii, cînd Acesta își va întemeia o împărăție veșnică.

Același Duh Sfînt să îplinească întru lumină și putere sfințitoare cuvîntul Celui ce a zis: „Cînd va veni Mîngîietorul, Duhul adevărului, Acela are să vă călăuzească pe voi în tot adevărul; însă Acesta nu-va grăi de la El, ci va vorbi tot ce va fi auzit. El mă va proslăvi, pentru că va lua din ce este al Meu, și vă va face cunoscut totul“ (Ioan 16, 13—14). Deci de la Înălțarea la Cer și pînă la a doua venire, atît activitatea immanentă a Tatălui, cît și aceea a Fiului este simțitor limitată, pe primul plan trecînd Duhul Sfînt, a cărui lucrare se desfășoară, mai ales în și prin mijlocirea Bisericii, El fiind acela care stabilește contactul dintre Cap și Trup, dînd viață organismului eclesiologic. De aceea, în această perioadă, rareori se poate vorbi de Hristofanii (cf. Fapte cap. 9). De obicei prezența lui Hristos se manifesta mijlocit, prin lucrarea Duhului Sfînt, în actele liturgice și harismatice ale Bisericii, în sobornicitatea vieții reale și ideale a comunității credincioșilor (cf. Matei 18, 20).

Precum vedem, nu se poate vorbi despre ecumenism, fără a se avea în vedere activitatea Sf. Duh în lume și a se lua în considerare caracterul profund eclesiologic al ecumenicității. Ori această viziune eclesiologică a ecumenismului exclude din capul locului orice bibliolatrim, întemeiat mai mult sau mai puțin

pe doctrina lui sola fide. În ordinea naturală cuvîntul Scripturii rămîne slovă moartă ca toate slovele. El devine viu și lucrător numai cînd este cuprins de sufletul omenesc ca un rod împlinit, crescut din glia arată și îngrijită de Duhul Sfînt, în viața sacramentală pe care acesta o desfășoară prodigios, în ogorul duhovnicesc al Bisericii.

În adevărata concepție „ecumenică“ și implicit „ecumenistă“, Evanghelia și credința care decurge din ea, nu sînt numai cuvînt ci și faptă. De aceea, dacă am încerca să închidem Cuvîntul lui Dumnezeu între laturile meschine ale unui pur intelectualism teologic, smulgînd credința din îmbrățișarea ei firească și necesară cu nădejdea și dragostea, care sălășluiesc plenar numai în sînul comunității bisericești, am răstigni a doua oară pe Hristos. Evanghelia nu poate fi strîmtoată în țarcul limitat al literelor unei cărți, căci Cuvîntul lui Dumnezeu este „duh și viață“ (Ioan 6, 63) iar „Împărăția lui Dumnezeu“, pe care tinde să o realizeze Evanghelia „nu stă în vorbe, ci în putere“ (I Cor. 4, 20). Ori, puterea lui Dumnezeu sparge tiparele nevolnice ale cuprinsului unei simple cărți și se revarsă năvalnic în viața de toate zilele a credincioșilor, impunîndu-se ca izvor al credinței numai în măsura în care se hrănește din plinătatea vieții sacramentale a Bisericii.

Precum se știe, chiar în timpul Apostolilor, mulți se apucaseră să vînture crîmpeie din Evanghelie, încopciindu-le în slove încîlcite și întunecînd cerul albastru și înmiresmat de buna mireasmă duhovnicească al dreptei credințe cu miasele norului de pămîntești lăcuste ale eresurilor. În fața unei asemenea tentative care urmărea în acțiunea ei diversionistă să descumpănească justa orientare creștină a credincioșilor, Sf. Apostol Pavel se vede silit să-și încredințeze insistent adresanții că „noi nu stricăm Cuvîntul lui Dumnezeu, cum fac cei mai mulți, ci vorbim cu inimă curată, din partea lui Dumnezeu, înaintea lui Dumnezeu, în Hristos“ (II Cor. 2, 17). De aici vedem nu numai grija pe care Duhul Sfînt a manifestat-o prin Sf. Apostoli, pentru păstrarea nealterată și neîmpuținată a tradiției evanghelice autentice, ci și importanța pe care condiția eclesiologică o are în păstrarea unității de înțeles a Cuvîntului lui Dumnezeu, fără de care nu se poate vorbi de un ecumenism biblic real. În litera ei, de cele mai multe ori, propovăduirea eretică se apropia de „litera“ Evangheliei celei drepte. Ceea ce „strica“ însă Cuvîntul lui Dumnezeu era faptul că același unic cuvînt poate fi înțeles diferit, datorită punctelor de vedere particulare care se stabileau în unele comunități depărtate de esența ecumenică a Bisericii și mai ales de unitatea, sfîntenia, sobornicitatea și apostolicitatea autentică și deplină a adevăratelor comunități întemeiate de Apostoli. De aceea Sf. Apostol Petru ne îndeamnă cu stăruință să nu ne rupem din unitatea de credință, nădejde și dragoste a Bisericii celei una, căoi înțelesul Cuvîntului lui Dumnezeu nu se dezleagă „după bunul plac al fiecăruia“ (II Petru 1, 20). Această dezlegare este dată drept și negreșelnic doar înălăuntrul și în virtutea sobornicității Bisericii. Căci ceea ce unește sufletele credincioșilor într-o singură credință nu e unitatea literii, ci unitatea de înțeles. Ea singură este în stare să-i facă pe toți una, într-un Trup, al cărui Cap e Hristos, înțelegerea nedezbînată și lămurită a aceluiași unic Cuvînt al lui Dumnezeu fiind garantată de Duhul

lui Hristos care sălăşluieşte deplin numai în lucrarea săvârşită de Duhul Sfânt în Biserica ecumenică, adică în aceea Biserică cu adevărat clădită „pe temelia Apostolilor şi a Proorocilor, piatra din capul unghiului fiind însuşi Hristos”. În sînul acestei Biserici credincioşii nu se mai socotesc nici străini nici oaspeţi ci „împreună cetăţeni cu sfinţii, casnici ai lui Dumnezeu” (Efes. 2, 19, 20).

Numai încadraţi în viaţa sacramentală, deci în unitatea liturgică a comunităţii apostolice şi soborniceşti a Bisericii, ecumenismul virtual al Scripturii, adică biblicismul, poate fi convertit într-un factor viu, efectiv, care să constituie o bază trainică a înfrăţirii ecumenice dintre creştini. Căci numai aşa Cuvîntul lui Dumnezeu îşi poate recăpăta în toate conştiinţele credincioşilor care se închină aceluiasi Hristos şi cinstesc aceeaşi Biblie, unitatea ecumenică de înţeles, sensul evanghelic tradiţional, genuin, care să poarte pecetea unităţii, apostolicităţii şi sobornicităţii primare, autentice şi originare, şi tot numai în astfel de condiţii eclesiologice, acelaşi unic şi ecumenic Hristos se poate identifica şi transpune însufleţitor în Cuvîntul Său, transformînd litera Scripturii în duh de viaţă şi o carte ca toate cărţile în izvor esenţial şi infailibil al credinţei. De altfel despre virtuţile unificatoare ale vieţii sacramentale a Bisericii ne vorbeşte şi Sf. Apostol Pavel cînd spune că: „Avîndu-se în vedere că este o (singură) pîine, noi care sîntem mulţi, sîntem un trup, căci toţi luăm o parte din aceeaşi pîine” (I Cor. 10, 17). De aceea, se înţelege de la sine că premiza teoretică şi practică de la care trebuie să plecăm pe drumul osteneţilor înfiripării unui ecumenism creştin, nu sînt poziţiile şubrede ale unui părelnic ecumenism biblic, bibliolatu, ci integrarea tuturor celor care doresc unitate de credinţă şi înfrăţire creştinească, în unitatea sacramentală genuină, de nădejde şi împreună trăire în dragoste a Liturghiei.

Intr-o religie superioară, cu adevărat spirituală, cum este creştinismul, nevoia de cunoaştere, de sfinţire personală şi de slăvire a lui Dumnezeu, nu pot apare niciodată despărţite, ci ele se întrepătrund în arcuirea aceleiaşi credinţe, care nu-i niciodată numai pură cunoaştere, ci musteşte de seva întregii vieţi practice şi harismatice care se desfăşoară în sînul Bisericii. De altfel, prin însăşi rînduiala Domnului, porunca propovăduirii Evangheliei nu întîmplător a fost dată nu izolat, ci în cadrul aceleiaşi unităţi a activităţii învăţătoreşti şi sacramentale a Bisericii (Matei 28, 19—20). Datorită acestui fapt, totdeauna credinţa, ca act de cunoaştere a lui Dumnezeu şi viaţa în Hristos, ca trăire şi împlinire vitală a acestei cunoaşteri, se întîlnesc la confluenţa aceleiaşi act unic de prezenţă sacramentală a transcendentului divin

în imanent. Această viață tainică pe care Duhul Sfânt o activează în sînul Bisericii este însăși latura imanentă a vieții celei veșnice, în care actul de trăire este echivalent cu intuiția religioasă, deci ca un act de cunoaștere (cf. Ioan 17, 3) care singur poate constitui esența integrală și autentică a unui act de credință. Numai în cadrul vieții sacramentale și a comunității liturgice a credincioșilor, cuvîntul prezentat ca din partea lui Dumnezeu dintr-un cuvînt „în sine” și „pentru sine”, primește sancțiune divină și se transformă în conștiința credinciosului încadrat în Biserică, în cuvînt revelat, adică în „Cuvînt al lui Dumnezeu”, „pentru noi”. De aici rezultă ființa și originea eclesiologică a oricărei cunoașteri religioase, experiența liturgică a comunității bisericești constituind baza certitudinală subiectivă însăși a oricărei credințe și a oricărui adevăr creștin.

Deși Sf. Apostol Pavel mărturisește că a primit Evanghelia independent de legătura firească cu tradiția mărturisită de ceilalți Apostoli „prin descoperirea (directă a) lui Iisus Hristos” (Gal. 1, 12), totuși această Evanghelie — despre care spune că „chiar dacă noi înșine sau un înger din cer ar veni să vă propovăduiască altă Evanghelie, deosebită de aceea pe care v-am propovăduit-o noi, să fie anatema” (Gal. 1, 8) — n-a fost totuși independentă de Duhul care lucrează în Biserică, fiind perpetuată, tălmăcită și dezvoltată drept, în sînul comunităților aflate sub directa supraveghere a deținătorilor harului profetic neotestamentar, în centrul căreia plancază tutelar misterul liturgic. Datorită unității ființei euharistice a Bisericii, căreia propovăduirea Evangheliei îi slujea nu ca scop, ci ca mijloc, printre celelalte mijloace de convertire și activitate sfințitoare și mîntuitoare, se putea atunci vorbi și de un ecumenism biblic, profund tradițional. El se manifesta în consensul unanim al Bisericilor, adică în unitatea de înțelegere a Scripturii și de mărturisire a dreptei credințe din partea tuturor credincioșilor. Deci în primele veacuri creștine era posibilă o unitate de credință între creștini, deci și un ecumenism biblic, datorită perfecte unități care exista în conștiința și viața spirituală a acelor vremuri, între Cuvîntul obiectiv al lui Dumnezeu și rezonanța subiectivă a credinței, garantată de nivelul general comun de înțelegere a acestui Cuvînt, din partea credincioșilor integrați în unitatea de trăire a aceleiași vieți liturgice și sacramentale a comunității creștine.

Datele din „Evanghelia lui Hristos” (Gal. 1, 7), fie cea transmisă „după cum ni le-au încredințat cei ce le-au văzut în ochii lor de la început și care au ajuns slujitori ai Cuvîntului” (Luca 1, 2), fie Evanghelia descoperită direct de Domnul Sf. Apostol Pavel, au avut un caracter eminamente oral și tradițional. De aceea putem spune că înainte de a avea Evanghelia scrisă, am avut-o pe cea nescrisă, trăită în viața comunităților creștine. Această protoevanghelie tradițională stăruia în mijlocul acestor comunități ca un bun comun, prisoselnic al vieții de obște a Bisericii, care în acel timp își păstra toate atributele ecumenis-

mului, datorită unității de credință, de nădejde, de dragoste și viață sacramentală care exista și pulsa dintr-însa energiile creatoare ale Duhului Sfânt. Nevoia scrisului apare mult mai târziu, când comunitățile creștine se înmulțesc, când de credință se apropie din ce în ce mai mult „neamurile” și în genere oameni care n-au văzut și n-au auzit cu ochii și cu urechile lor pe Hristos, ca și datorită celor care, dintr-un zel fără dreaptă socoteală, au început să „strice” Cuvîntul cel nescris al lui Dumnezeu cu scrieri lăturalnice și îndoielnice, numite „apocrife”. Pînă la urmă, cărțile bune și rele, fiind prea amestecate, spre a deosebi neghina de grîu și a-și păstra întreita unitate: de credință, sacramentală și canonică, Biserica ecumenică a Sf. Soboare a simțit nevoia să ia în cercetare și să cearnă cu sita cea deasă, tot ce s-a scris pînă atunci despre cele sfinte, alcătuiind canonul cărților Noului Testament. Astfel dintre toate cărțile propuse, sub supravegherea Sf. Duh, Sf. Părinți sobornicești au ales pe acelea care se aflau în conștiința majorității membrilor Bisericii vechi ca fiind expresii autentice ale adevărului creștin, ca fiind insufflate de Duhul Sfânt și provenind neîndoielnic din Evanghelia cea adevărată, nescrisă sau transmisă prin epistole, de Domnul și de Apostolii Săi.

Apropierea Părinților Bisericii de vremea cînd toate faptele evanghelice s-au petrecut, precum și asistența plenară a Duhului Sfânt, viu și lucrător în cadrul sobornicității ecumenice, a făcut ca selecționarea să fie mai ușoară și mai cu spor, iar viza controlului infailibil al Bisericii să fie mai competentă și mai autentică. De aceea dacă ținem seama de toate acestea ne putem da seama că bibliolatria nu poate sta în picioare și că Biblia, în alcătuirea ei actuală poartă o puternică amprentă eclesiologică și tradițională și ea nu poate fi înțeleasă, nici chiar ca apariție și structură formală, în afara tradiției și a vieții sacramentale a Bisericii. De aceea, dacă Evanghelia nescrisă, ca expresie a tradiției orale autentice a Bisericii, poate fi comparată cu un fluviu, Evangheliile scrise, raportate la ea, apar doar ca niște ramificații și Noul Testament întreg ca o eferență a acestui fluviu.

După cum se știe, Scriptura nu îstovește toată propovăduirea, nu secularizează pe Hristos Cel de-a dreapta Tatălui și nu micșorează importanța Celei de a treia persoane a Sf. Treimi, iar Biserica însăși nu s-a născut și nu se întemeiază pe litera Evangheliei scrise de Apostoli și Evangheliști, ci pe duhul plenar al Evangheliei nescrise, a cărei expresie autentică o reprezintă Sf. Scriptură și Sf. Tradiție, deopotrivă. Și din acest punct de vedere poziția bibliolatră e greșită, căci Sf. Scriptură nu se ridică mai presus sau împotriva duhului Bisericii și al tradiției sale nestricate și cu atît mai puțin împotriva vieții sale sacramentale, ci se integrează perfect în unitatea organică și func-

țională a organismului eclesiologic al Trupului ecumenic al lui Hristos. Ca fiică bună a Bisericii, Sf. Scriptură poate fi considerată nu ca ceva străin de acest Trup și de viața lui tainică, ci ca forma cea mai autentică și mai concentrată a tradiției bisericești, ca un rod al vieții trăite cu Hristos și în Hristos, după mărturia însăși a alcătuitoarelor ei (cf. Luca 1, 1—4).

Faptul că Scriptura a apărut istoricește după nașterea Bisericii, din Ziua Cincizecimii, nu diminuează cu nimic valoarea ei incontestabilă. Nu însemnează că pentru aceasta noi nu aflăm în Sf. Scriptură toate învățăturile de căpetenie incluse în Evanghelia nescrisă și că în ea nu s-ar cuprinde fără greșală, prin grija specială a lui Dumnezeu (II Tim. 3, 16), tot ceea ce ne este de folos sau necesar pentru mântuire. Ceea ce vrem să subliniem însă este rolul covârșitor pe care l-au avut necesitățile vieții interne a Bisericii, precum și aportul activ și indispensabil al acesteia, la alcătuirea ca și la înțelegerea justă a Scripturii, caracterul ei profund bisericesc și legăturile ei indisolubile cu tradiția și comuniunea de viață ecumenică din sînul primelor comunități creștine. Duhul și litera Evangheliei scrise nu este străin de tradiția unitară a ecumenismului creștin al primelor veacuri, ci ea își trage seva, autenticitatea și puterea, nu numai din descoperirea și însuflarea directă a Duhului Sfînt, ci și din Evanghelia nescrisă, propovăduită, trăită și perpetuată în viața de împreună viețuire și har a acestor comunități primare. Așa cum se accentuează de multe ori (cf. Ioan 21, 28) această Evanghelie nescrisă este mult mai largă și mai cuprinzătoare decît cea dintîi.

Pentru noi, care nu ne-am putut învrednici de harul de a cunoaște, învăța și trăi evanghelia nescrisă ca primii creștini. Sf. Scriptură rămîne izvorul cel mai desăvîrșit al credinței obiective, adică al credinței care „vine prin auzire” (Rom. 10, 17). Dar această credință, venită oarecum „din afară” nu este de ajuns pentru a istovi bogăția resurselor credinței. Oricît ar fi de autentică și de insuflată de Dumnezeu, Sf. Scriptură nu poate fi considerată ca fiind însuși Cuvîntul lui Dumnezeu, dacă e ruptă din contextura vieții bisericești. Ea nu se poate constitui în Cuvînt al lui Dumnezeu, prin litera ei; Biblia nefiind însuși Hristos, ci o simplă mărturie despre Hristos. Cuvîntul biblic primește duh și viață, iar Hristos cel din Biblie devine o a doua persoană, un subiect care te agrăiește, care te cheamă sau te desăvîrșește în credință, numai în împrejurări eclesiologice. Dacă ar fi altfel ar însemna că orice om care citește Sf. Scriptură ipso facto trebuie să devină un credincios. Cuvîntul, fie el chiar al Scripturii, singur, printr-un simplu „tolle el lege”, numai în mod excepțional convertește, litera Evangheliei neimplicînd în mod necesar prin ea însăși și prezența rezonanței interioare a credinței. Aceasta explică și incapacitatea Bibliei ruptă din unitatea ecumenică a vieții bisericești, de a se constitui în factor efectiv, monovalent, de unificare a Bisericilor. Domnul ni se descoperă a fi însuși în Scriptură și deci Scriptura primește și complementul subiectiv,

deci valoarea de izvor autentic al credinței, care în esență sa este obiectiv subiectivă numai înlăuntrul Trupului tainic al lui Hristos. Atunci când cititorul ei își află rădăcinile spirituale adânc înfipte în solul Evangheliei celei ecumenic mărturisite, explicate de Biserică, păstrată și dezvoltată prin Tradiție și hrănită din seva viețuirii tainice cu Hristos, prin Hristos și în Hristos, litera Evangheliei se face una cu duhul evanghelic și Hristos una cu Cuvîntul Său. Un cititor indiferent, rupt de viața de obște a Bisericii, neîmpărtășit din nădejile veșnice ale acesteia, necrotit de aripa Duhului Sfînt și de lucrarea lui care se efectuează în Sf. Taine, care nu s-a păstrat în strînsă legătură cu tradițiile sacre bisericești, poate afla în Biblie, desigur, lucruri interesante, care să-l facă să crească întru înțelepciune și prudență, dar nu și învățături de credință, pe temeiul cărora să aibe conștiința că se poate mîntui.

Întrucît am făcut mereu distincție între Evanghelia primordial nescrisă și Evanghelia primordial scrisă, sau Sf. Scriptură — abstracție făcînd că tradiția bisericească a fost și ea consemnată în scris, ulterior, în scrierile Sf. Părinți — trebuie să subliniem că, deși cantitativ, cea dintîi o depășește pe cea de a doua, Sf. Scriptură depășește totuși calitativ tradiția nescrisă sau numai ulterior consemnată, prin aceea că simplului cuvînt vorbit i s-a adăugat responsabilitatea veșnică și deplina consacrare numai prin scris. Prin aceasta nu se anulează sfințenia tradiției bisericești ci se afirmă o puternică biruință a spiritului tradițional obiectiv, asupra celui subiectiv, Sf. Scriptură fiind o expresie noetică superioară a aceluiași unic spirit tradițional al Evangheliei, care trăiește și germinează mereu în suflute forțele luminoase și sfințitoare ale lucrării Duhului Sfînt în Biserică. De aceea, cînd se propovăduiește „un Domn, o credință, un botez”, trebuie să înțelegem că același unic Hristos domnește sus în cer și jos pe pămînt, în Biblie ca și în tradiția autentică a Bisericii, ca și în Sf. Taine, fiind cuprins întreg și nedespărțit, ca izvor veșnic al credinței, în unitatea bisericească a cuvîntului a tradiției și a vieții sacramentale a Bisericii, deci în unitatea de credință, nădejde și dragoste, care leagă laolaltă mădularele Bisericii, de Capul unic al unicului Trup al lui Hristos.

Din cele expuse pînă aici, am putut constata că Sfînta Scriptură nu trebuie socotită nici în afară și nici mai presus de Biserică, ea izvorînd din aceeași lucrare plenară care se săvîrșește de Duhul Sfînt în sînul acesteia, Evanghelia nescrisă, adică tradiția bisericească propriu zisă și Evanghelia scrisă, sau tradiția bisericească concentrată în slove scrise, conținînd în ea același duh și același adevăr. În afara vieții sacramentale a Bisericii cuvîntul lui Hristos rămîne cuvîntul unui simplu om. El primește valențe și semnificații divine numai prin participarea cititorului la unitatea agapică a Trupului lui Hristos, în cadrul căruia odată cu pîinea vieții ni se dăruiește și ni se des-

coperă și Cuvîntul Mîntuitor al lui Hristos. Poziția bibliolatră este greșită, Biblia primind viață și consistență și devenind izvor al credinței, care nu poate fi decît obiectiv subiectivă, deci obiect și conținut lăuntric în același timp, numai în sînul obștei liturgice a credincioșilor. De aceea, deși Biblia este bunul cel mai general al tuturor bisericilor și bisericuțelor creștine, ea singură, izolată de climatul spiritual al Bisericii celei una nu poate îndreptăți nădejdlile acțiunilor ecumeniste.

Ecumenismul rămîne o himeră dacă nu se sprijinește pe un ecumenism agapic și mistagoric. De aceea, în eforturile de unitate a Bisericilor se subliniază inițial restabilirea unității ecumenice tradiționale și sacramentale a Bisericii primare, în așa fel încît între plusul de tradiție și minusul de tradiționalism existent în diferitele confesiuni actuale să se realizeze un echilibru. De aceea, privită din această perspectivă se și spune că de fapt în esență orice pășire serioasă și sinceră la ecumenism începe cu o legitimă și firească invitație de întoarcere la Ortodoxie și la izvoarele ei ecumenice.

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

Preot IOAN OPRIS

MARGINALII LA O CARTE DE OMILETICA

E vorba de cartea lui Wolfgang Trillhaas: „Evangelische Predigtlehre“, apărută la Berlin în 1954 și destinată școlilor teologice din R. D. Germană.

Lucrarea s-a bucurat de o largă răspîndire în cercurile bisericești impunîndu-se atenției prin conținutul ei bogat și printr-o expunere sobră, concentrată și de o limpezime impunătoare.

Ocolind divagațiile, prolixitatea, excursurile inutile, autorul își organizează materialul în patru părți principale, precedate de o scurtă introducere.

În partea introductivă se relevă că predica e parte constitutivă a Liturghiei și are menirea de a îndruma pe credincioși spre mîntuirea în Hristos. Predica e strîns legată de Sacramente. Sacramentele fără cuvînt sînt mute. Cuvîntul fără Sacramente e lipsit de pecetluire. Cine primește Sacramentul știe că predica prin care vorbește Hristos i se adresează chiar lui personal. Sacramentele: Botezul și Cina, sînt semnele sigure ale mîntuirii individuale.

În partea primă intitulată: *Omiletica principială* se arată că predica nu are alt temei și conținut decît cuvîntul lui Dumnezeu cuprins în Scriptură. Deși pătașă la condițiile umane ale propovăduitorilor, predica e totuși cuvîntul lui Dumnezeu care o fundamentează și-i dă substanță.

Nu se poate vorbi însă despre o identitate între cuvîntul lui Dumnezeu și predică. Predica e cuvîntul dumnezeiesc în gura omului. A preotului care e supus eșecurilor, tentației, eroilor, înfatuării. Dar prezența Duhului în Biserică face ca Dumnezeu să se facă auzit și înțeles.

Faptul că predicatorul e supus erorilor îl obligă să rămînă în cea mai strînsă legătură cu Scriptura și cu mărtunisia de credință a Bisericii pe de o parte, iar pe de alta, îl obligă să-și agonisească o cultură, în primul rînd, teologică. În ultima analiză, însă, succesul predicii stă în mîna lui Dumnezeu.

În comunitatea creștină ascultătorii sînt botezați. Botezul constituie temeiul agrării păstoriilor prin cuvîntul lui Dumnezeu.

Cînd predica se adresează unor ascultători nebotezați, ea face lucrul acesta în temeiul faptului că sîntem creaturi ale lui Dumnezeu, care voiește ca toți să ne mîntuim.

În cadrul comunității, predicatorul se cuvine să aibă în vedere toate categoriile de păstoriți.

Ascultînd predica, credincioșii se pot mîngîia la gîndul că ceea ce aud ei este cuvîntul lui Dumnezeu, prin care lucrează Duhul Sfînt.

Prin corelarea Duhului cu percepția auditivă a cuvîntului se aruncă lumină și asupra laturii psihologice a împărtășirii Duhului. Ceea ce auzim ne umple și ne luminează gîndurile și prin aceasta ne simțim mișcate inima și conștiința.

Partea a doua e intitulată: *Omiletica materială*. Aici se arată mai întîi necesitatea textului în propovăduire. Predica creștină e predică biblică. Textul are tocmai menirea de a chezașui biblicitatea ei. Dar textul își împlinește numai atunci misiunea cînd predicatorul îl folosește nu pentru a da expresie propriilor sale gînduri, ci pentru a face auzită solia Sf. Scripturi.

Predica e biblică, nu cînd își pune în frunte un text, ci cînd se lasă pătrunsă și dominată, de la început pînă la sfîrșit, de densitatea textului sau a pericolei respective.

Deșigur — zice autorul — predică nu trebuie să facă o exegeză pneumatică, pe lîngă cea științifică istoric-critică, ci e chemată să tîlcuiască conștiințios textul, să arate ce cuprinde el ca solie îndreptată către ascultătorii prezenți.

A explica un text înseamnă a-l pune în situația de a vorbi el însuși. Iar a-l aplica înseamnă a-i înlesni concrevizarea intenției de a se adresa direct ascultătorilor prezenți.

Apartenența unui text biblic la canonul bisericesc indică doar o obligativitate externă a lui pentru credincios. Abia prin tîlcuire și aplicare textul devine cuvînt către credincios, cuvînt care îl revendică și-l obligă în ființa lui personală.

Iată de ce, în cadrul canonului biblic, predicatorul are obligația de a cunoaște temeinic specificul textului ce și-a ales: De cunoașterea textului depinde tîlcuirea autentică și aplicarea lui.

În sens strict nu există predică prin care să nu se împărtășească învățătură. Fără îndoială, a predica înseamnă mai mult decît a da învățătură și anume înseamnă: a îndemna, a avertiza, a mîngîia, a chema la credință. Credința începe, însă, cu notiția, cu un act de cunoaștere.

Dacă predica e chemare la credință în Hristos, iar credința implică cunoașterea, atunci e limpede că predica trebuie să transmită învățătură, element care solicită, în primul rînd, puterile cognitive ale ascultătorilor.

Dar, deși orice predică transmite învățătură, totuși în unele elemente didactice e mai accentuat, fapt care îndreptățește denumirea lor de predici didactice, doctrinare. Specificul acestora constă în menirea lor de a hrăni material credința comunității, care trebuie să fie conștientă de temeiurile ei ca entitate, ca individualitate creștină. Prin predicile doctrinare, comunitatea bisericească este pusă în posibilitatea de a fi coresponsabilă în mod conștient de învățătura creștină.

A treia parte principală a Omileticii tratează despre problemele de ordin formal ale propovăduirii.

Slujirea cuvîntului de către predicator e necesar să se înfăptuiască în așa fel ca înțelegerea soliei biblice de către ascultători să nu fie împiedicată, ci dimpotrivă facilitată.

Textul e prin el însuși inteligibil. Dumnezeu vrea — și se și face de fapt inteligibil și perceptibil credincioșilor. Misiunea predicatorului e de a urma limpezimii Scripturii, de a se încrede în ea și de a o sluji.

Încrederea în text trebuie să-l călăuzească pe predicator în direcția de a întreba și cunoaște înțelesul lui autentic. Textul biblic nu se cuvine să fie umplut cu alt înțeles decît cel pus într-însul de Dumnezeu.

Acolo unde regula aceasta nu se respectă, predica e amenințată de primejdia degenerării în cuvîntare religioasă, centrată pe ideea că lumea divină ar putea fi sensibilizată ascultătorilor prin valorificarea realităților naturale, considerate ca înveliș, ca icoane ale celor dumnezeiești.

Autorul adaugă însă, că legarea prediciei de cuvîntul biblic nu împiedică, ci include folosirea lumii create ca izvor de pilde, asemănări, comparații etc., în scopul concretizării învățăturilor dumnezeiești. Dar folosirea unor asemenea mijloace de intuitivizare a prediciei, e necesar să se facă într-un spirit de răspundere și înțelepciune.

După ce face distincție între pildele Mîntuitorului (prin ele Domnul se descoperă pe Sine și împărăția Sa), pildele Apostolilor (acestea nu descoperă învățături proprii, ci ale Mîntuitorului) și pildele alcătuite liber de către predicatori (care, acestea, trebuie să ocupe locul cel mai din urmă), lucrarea arată că importanța teologică a mijloacelor de intuiție omiletică constă în convertirea elementelor create, în mijloace de propovăduire a Evangheliei.

Predicatorul nu poate crea credința, dar el poate face posibilă înțelegerea externă a cuvintelor, prin care Dumnezeu vrea să cheme la credință. În acest scop el, predicatorul, trebuie să se pregătească temeinic și să pună întotdeauna ordine și limpezime în predica lui.

Nu există reguli care să arate cînd să se folosească omilia și cînd predica tematică. Hotărîtoare în această privință sînt: structura textului, posibilitățile predicatorului, situația ascultătorilor.

În practicarea prediciei tematice, predicatorul să fie mereu conștient de faptul că menirea temei e să *slujească nu să poruncească*. Tema trebuie subordonată textului, nu invers.

Importanța organizării prediciei constă în faptul că pe calea aceasta se asigură o transmitere clară a învățaturii cuprinsă în text. Tot în vederea clarității, predicatorul se cuvine să fie atent și la limba folosită. Să cunoască bine felul de a gândi, simți și vorbi al ascultătorilor. Să se adreseze inimii și conștiinței lor, în așa fel ca ei să fie puși în situația de a lua o decizie în materie de credință.

Numai cuvîntul lui Dumnezeu îi poate arăta credinciosului ce este el în adîncul ființei sale proprii. Iar cuvîntul poate face aceasta în măsura în care e slujit cu fidelitate de către predicator.

Desigur, predicatorul trebuie să vorbească ascultătorilor în limba acestora, pe înțelesul lor. Dar e necesar să se păstreze o anumită măsură în ce privește turnarea în forme mereu altele a învățaturii și soliei creștine. Prezentarea în formule mereu schimbate a doctrinei implică primejdia pierderii de substanță. De aceea e bine ca predicatorul să știe că Dogmatica are valoarea ei de păzitoare a învățăturii, tocmai prin faptul că păstrează nealterată o terminologie bine chibzuită.

A patra și ultima parte a Omileticii, de care ne ocupăm, e intitulată: *Predică și Comunitate*, sau cum îi mai zice autorul: *Omiletica pastorală*.

Predicatorul — se arată în această secțiune — nu este un slujitor al cuvîntului în general. El este păstorul unor anumiți credincioși, aparține adică unei comunități religioase determinate, limitate. Faptul acesta impune predicatorului obligația de a-și adapta propovăduirea la individualitatea, la trebuințele comunității respective.

Adaptarea propovăduirii la cerințele păstoriților nu-i posibilă fără o temeinică cunoaștere multilaterală a acestora. Iar o asemenea cunoaștere a cre-

dincioșilor nu e cu puțință decît prin integrarea predicatorului în comunitatea lor, prin trăirea împreună cu ei și prin slujirea lor dezinteresată.

Adaptarea predicii la specificul comunității înseamnă punerea cuvîntului dumnezeiesc în slujba pastorației. Și după cum pastorația înseamnă slujirea Trupului lui Hristos, în membrele Sale, tot așa predica parohială înseamnă agrăirea comunității în membrii ei.

Predicatorul trebuie să acorde atenție și predicilor cazuale. Acestea se deosebesc de predicile obișnuite prin faptul că sînt determinate de ivirea unor cazuri speciale: Botez, Cununie, împărțășirea bolnavilor, înmormîntare.

Regula de urmat în asemenea împrejurări e ca predicatorul să lase liberă calea cuvîntului lui Dumnezeu. Să scoată din acest cuvînt și nu din altceva, învățătura potrivită pentru cazul respectiv. Predicatorul să-și facă simțită prezența permanentă și cu dragoste, atît în bucuria cît și în tristețea credincioșilor săi.

Nicăieri responsabilitatea păstorului de suflete nu iese mai mult la iveală ca în activitatea lui predicatorială. În serviciile divine, preotul nu e singur, ci lucrează ca reprezentant al unei comunități slujitoare și e subordonat regulilor liturgice.

În administrarea Sacramentelor, el e de asemenea în ascultare față de rînduiele care nu-s ale lui.

În propovăduire însă, păstorul e liber și de aceea constituie ca punctul de culminație al responsabilității sale pastorale.

Ca faptă liberă și responsabilă a păstorului — zice autorul — predica e deasupra Liturghiei și a Sacramentelor. În cadrul Bisericii Evanghelice, predica constituie punctul cel mai important atît pentru activitatea păstorului cît și pentru întreaga comunitate religioasă.

Ca slujire sacerdotală a cuvîntului dumnezeiesc, predica e amenințată nu numai de eroare, dar și de o serie de slăbiciuni, ca: ton afectat, verbalism, clericalism, adică tendința de a impune puncte de vedere religioase în domenii care nu intră în sfera de competență a Bisericii.

Asemenea slăbiciuni pot fi arătate prin controlul critic exercitat de Biserică, prin pregătirea temeinică a predicatorului. Și mai ales printr-o înnoire, printr-o renaștere a acestuia.

Vorbînd despre puterile predicii, lucrarea relevă ca mai importante: conținutul de idei clare; concretivitatea; capacitatea de a angaja și pune în lucrare elementul emoțional. Predica în care vibrează un sentiment viu dovedește că vorbitorul nu transmite pasiv învățătura, ci ca unul care o trece prin inima lui, o învâluie în unda caldă a propriului suflet.

Ultimul paragraf al lucrării e intitulat: *Lucrurile mărunte*. Lucruri mărunte, dar care își au ponderea lor în activitatea predicatorială. De pildă, în caz de succes, unii cuvîntători sînt ispițiți să se îngîmfе. Dar ei trebuie să se ferească precum de foc de asemenea primejdie. Să-și aducă aminte că izbînzile propovăduirii sînt în primul rînd ale lui Dumnezeu. Și e-ntrebare, dacă și-n al doilea rînd nu sînt tot ale lui Dumnezeu.

În caz de insucces — căci se-ntîmplă și asemenea situații — predicatorul să se cerceteze pe sine, să-și recunoască lipsurile și să se străduiască a și le înălătura. Principala cauză a insuccesului s-o cauți în tine, nu în altcineva.

Predicatorul să citească Scriptura și să mediteze asupra ei. Să stea în cea mai strînsă comuniune cu credincioșii. Să se roage pentru sine și să se roage pentru păstoriții săi.

Să se pregătească temeinic pentru predică. Să înlăture tot ceea ce ar putea împiedica limpezimea, claritatea expunerii.

Predica să fie scrisă după ce, mai întâi, a fost întocmită și asimilată bine prin meditație. Predica să nu fie citită, nici din manuscris și nici din memorie.

Începătorii să aibă mereu vie în conștiință întreaga răspundere ce-i revine unui propovăduitor al cuvîntului dumnezeiesc.

Să nu se înceapă prematur activitatea predicatorială. Faptul ar slăbi simțul pentru importanța și seriozitatea unei asemenea activități.

Să nu se țină de două ori aceeași predică. Repetarea aceleași predici l-ar pune pe predicator în primejdia de a-și îndrăgi prea devreme propriile elaborate.

Să se ocolească textele grele. Predicatorul să se ferească de împrăștiere. Și mai presus de toate să nu uite niciodată cuvintele Sf. Apostol Pavel care-l îndeamnă să caute sfințenia (Evr. 12, 14), ca nu cumva propovăduind altora, el însuși să se facă netrebnic (1 Cor. 9, 27).

Acum, ne-am îngădui să sublinim ceva mai apăsător cîteva lucruri care prezintă importanță deosebită și pentru predicatorii ortodocși.

Un prim lucru, care merită să fie relevat, e legătura strînsă dintre propovăduire și Scriptură, despre care autorul vorbește aproape pe fiecare pagină a lucrării sale.

Cuvîntul lui Dumnezeu cuprins în Biblie este izvorul și trebuie să constituie conținutul permanent al predicii. Numai predica scripturistică e predică creștină. Conformitatea cu Scriptura îl ferește pe preot de primejdia de a se predica pe sine, intențiile, gîndurile, opiniile sale și ea se realizează numai atunci cînd textul dă substanța predicii și o guvernează de la început pînă la sfîrșit.

E necesar să subliniem lucrurile acestea, deoarece, unii dintre predicatorii noștri, s-au obișnuit să predice fără text, iar cînd îl folosesc, o fac mai mult pentru a da satisfacție unei regule omiletice, decît pentru a da conținut predicii.

Pe de altă parte, predica fără text privează pe credincioși de un important drept al lor: acela de a cunoaște Scriptura. Se-nțelege, dreptul acesta poate fi satisfăcut, mai din plin, prin folosirea omiliei. Dar el poate fi satisfăcut în bună măsură și printr-o mai conștiințioasă axare a predicilor pe texte pericopice.

Un alt punct pe care am dori să-l relevăm e faptul că autorul cere o aducere a predicii în strînsă legătură cu realitățile vieții.

Propovăduirea nu e o lucrare desfășurată în abstract sau în general, ci e o activitate în-cadrul unei comunități determinate. A unei comunități care își are individualitatea, specificul, ne-

voile, condițiile ei de viață, pe care propovăduitorul e dator să le cunoască în vederea adaptării predicilor la realitățile date.

Dar adaptarea nu trebuie înțeleasă ca o diluare sau îndepărtare de sensul textelor biblice, ci numai o prezentare a înțelesului lor, în așa fel ca ascultătorii să-l perceapă ca pe însuși cuvântul lui Dumnezeu rostit pentru ei în situația dată.

Importanța acestei teze omiletice e evidentă. Ea pune-n gardă pe aceia dintre predicatorii noștri, care, mai ales în partea aplicativă a predicilor, depășesc limitele îngăduite de sensul autentic al textelor. Tendința aceasta, manifestată mai ales în direcția de a cuprinde nemijlocit, în sfera de priză a Scripturii valori umane, care-și au domeniile lor proprii, se explică prin ambiția nejustificată a unor predicatori de a bibliciza, cu orice preț, toate planurile vieții. Cuvintele Mîntuitorului: „Dați Cezarului cele ce sînt ale Cezarului, și lui Dumnezeu cele ce sînt ale lui Dumnezeu“ (Mt. 22, 21), își au valoarea lor și în cadrul Omileticii.

Atenție deosebită merită și accentul pe care, lucrarea la care ne referim îl pune pe pregătirea predicatorului.

Autorul cere ca propovăduitorul să aibă o temeinică pregătire teologică. Dar și una filozofică și literară.

Cultura teologică îl ajută să cunoască limitele înăuntrul cărora trebuie să-și mențină eforturile exegetice practice. Cultura filozofică (în sfera căreia intră: psihologie, pedagogie, etică, sociologie), îl va ajuta să cunoască mai bine diferitele aspecte ale vieții interne și externe a credincioșilor în vederea unei mai bune îndrumări pastorale a lor.

Cultura literară îi va pune pe predicatori în condiția de a-și afiniza sensibilitatea pe de o parte, iar pe de alta, le va pune la îndemînă bogate și variate mijloace de expresie.

Și sublinierea aceasta e bine venită, mai ales, pentru aceia dintre predicatorii noștri care, din comoditate, sau din alte pricini, se rezumă, ca pregătire, la ceea ce au primit cîndva pe băncile școlii. Nu e de mirare că predicile unora ca aceștia sînt lipsite de substanță și, uneori, chiar și de o minimală investimîtare stilistică.

Pentru asemenea predicatori — în primul rînd pentru ei — îndemnul de pregătire temeinică dat de autorul la care ne referim e de stringentă actualitate.

Nu e lipsit de interes nici faptul că omiletul despre care vorbim dă expresie și unei note de nu prea mare încredere în virtuțile Omileticii. Disciplina aceasta dă principii, reguli, căi

de urmat în activitatea de documentare, de organizare și rostire a unei predici. Pentru eficiența propovăduirii, însă, atîta nu e de-ajuns.

O predică poate fi perfectă din punct de vedere omiletic și totuși să nu dea rezultate. Ceea ce i se mai cere e ca ea să crească din însăși ființa transfigurată a predicatorilor, din însăși experiența lor practică și duhovnicească.

Principala cale de înviorare a propovăduirii este convertirea predicatorului, integrarea lui nu numai formală externă, dar cu întreaga lui ființă în misiunea de propovăduitor al cuvîntului.

Iată un punct care privește mai ales pe aceia dintre predicatori care s-au deprins să-și concentreze eforturile mai mult spre măiestria retorică formală și să lase pe plan secundar tocmai ceea ce e mai important și anume predica prin fapte, ca parte integrantă a propovăduirii creștine. Adevărul creștin este adevăr de viață și un asemenea adevăr nu se transmite numai pe calea cuvîntului. La acesta trebuie să se adauge neapărat și fapta, purtarea, pilda de fiecare zi a cuvîntătorului.

Predica prin cuvînt, sprijinită constant pe exemplul personal, iată încă unul din punctele cuprinse în Omiletica de care ne ocupăm, punct care obligă în gradul maxim pe orice predicator.

Apelul constant la Scriptură; pregătirea multilaterală și temeinică a predicatorului; adaptarea la realitățile vieții; renașterea predicatorului ca principală cale de înviorare a propovăduirii, iată cîteva principii fundamentale comune Omileticii evanghelice și celei ortodoxe. Și am spune, comună Omileticii creștine, în general.

Dar Omiletica lui Trillhaas cuprinde și alte semne care o apropie și mai mult de Omiletica ortodoxă.

Astfel, deși arată că Scriptura este temeiul și izvorul predicii, lucrarea nu ezită să adauge că la alcătuirea predicilor să se țină seama și de mărturisirile de credință ale Bisericii. Prin aceste mărturisiri — zice autorul — Biserica răspunde în fața sa și a celeilalte creștinătăți despre felul cum ea înțelege Scriptura și credința.

Cu alte vorbe, predica să se întemeieze pe Scriptură, dar și pe mărturisirile de credință. Adică pe Tradiție, cum spune Omiletica ortodoxă.

În aceeași legătură de idei, autorul relevă că predica nu poate fi rostită de oricine, ci numai de cei anume pregătiți și instalați public în oficiu.

Și punctul acesta de vedere se apropie de cel ortodox care, se știe, susține că activitatea predicatorială ordinară cade în sarcina preotului canonic hirotonit și instalat în oficiul său.

Dar iată că și în puncte la care nu ne-am fi așteptat, lucrarea vădește apropiere de poziția ortodoxă. De exemplu, autorul recomandă ca solia și învățătura creștină să nu fie mereu re-topite și turnate în alte și alte formule pentru că, zice el, asemenea operații nu se pot face fără pierdere de substanță. E necesar să fim atenți și la formulele dogmatice stabilite, care, prin conciziunea lor, ne feresc de alunecare.

De asemenea, ne spune lucrarea, trebuie avut în vedere și faptul că, deși liberă, propovăduirea stă totuși sub controlul Bisericii. E mai bine ca predica să fie sub îndrumările Bisericii decât să se dovedească nedestoinică în fața oamenilor și reprobabilă în fața lui Dumnezeu.

Iată teze care se situează în nemijlocita apropiere de punctul de vedere ortodox.

Lectura lucrării de care ne-am ocupat nu lasă impresia că ar urmări anume, scopuri ecumeniste. Dar chiar dacă nu și-a propus în mod intenționat asemenea scopuri, ea le servește totuși într-un chip vrednic de subliniat.

Putem spune, că, prin spiritul în care a fost alcătuită, Omiiletica lui Trillhaas constituie o contribuție importantă la eforturile ecumeniste de apropiere a Bisericilor.

Pr. Prof. Dr. DUMITRU BELU

POPASURI OMILETICE LA DUMINICI ȘI SĂRBĂTORI

Duminica a V-a după Rusalu

Evangelhia: Matei 8, 28—9; Apostolul: Romani 10, 1—10.

Subiecte: I. *Din Evanghelie*: 1. Demon și demonizare (28); 2. Lăcașurile răului (28); 3. Chinurile răului (29). II. *Din Apostol*: 1. Rugăciunea pentru cei răătăciți (1); 2. Cunoașterea dreptății lui Dumnezeu (3); 3. Finalitatea V.T. (5). III. *Din Minei*: (6 iulie, Sf. Sisoe) 1. Pofta — negativ și pozitiv (canon. p. 1, st. 3); 2. Trup și suflet (p. 3, st. 1); 3. Vederea cugetului (p. 8, st. 1)

DEMON ȘI DEMONIZARE

Biblioteca Mitropoliei
„*leșeau din morminte, foarte cumpliți, încît nimeni nu putea să treacă pe calea aceea*“.
(Matei 8, 28)

În revelațiunea biblică, atât a V.T. cât și a N.T., *demonul* apare ca o existență reală, care a generat și susține răul moral în viața omenească. El nu este numai o personificare a răului moral, ci cauza acestuia. Răul moral e numit adesea demon, prin asemănare cu cauza lui. În felul acesta se poate vorbi de două aspecte ale demonului: *demonul, realitate existențială și demonul, realitate morală*.

Prin lucrarea lor în lume, apare în viața omenească: *demonizarea*, care e de asemenea de două feluri: *demonizare reală*, care înseamnă posedarea de un demon real și trăirea în robia lui, cum se prezintă cazul în sfînta evanghelie de azi, cu cei doi, care se arătau atât de cumpliți, „încît nimeni nu putea să treacă pe calea aceea“; *demonizare morală* în care căzuseră cei mulți din ținutul Gadarenilor, care l-au rugat pe Iisus „să treacă din hotarele lor“ (v. 3-4). Aceștia erau posedați de demonul egoismului.

Pentru viața omenească mai primejdioasă e cea de a doua. Căci dacă cea dintîi a fost atât de rară în viața omenirii, că aproape se pot număra cazurile, în cea de a doua sînt fără de număr, oriunde pătrunde egoismul, chiar și între zidurile sfîntelor așezăminte, cum se vede în viața Sfîntului Sisoe, a cărui pomenire se face astăzi.

A venit la el un pustnic, care se supărase pe altul, și i-a spus că vrea să se răzbune. Sfîntul nu-i putu schimba hotărîrea, dar îi zise: „Cel puțin să ne rugăm amîndoi lui Dumnezeu“ și începu: „Doamne, nu mai este nevoie să ne ajuți și să fii protectorul nostru, pentru că fratele acesta zice, că vrea să se răzbune singur!“

Pustnicul își reveni la aceste cuvinte. Asupra lui s-a revărsat harul și cuvîntul lui Dumnezeu, singurele puteri care pot tămădui și demonizarea reală și pe cea morală, din viața nefericiților fii ai Evei.

Duminica a VI-a după Rusalii

Evangelhia: Matei 9, 1—8; Apostolul: Romani 12, 6—14.

Subiecte: I. *Din Evanghelie*: 1. Cuvîntul lui Dumnezeu — puterea lui (2); 2. Gîndul rău (4); 3. Fiul Omului — misiunea lui (6). II. *Din Apostol*: 1. Misiuni specifice (4—8); 2. Slujbă corectă (7—8); 3. Rezumatul legii (9). III. *Din Minei*: 13 iulie — Arhanghelul Gavriil; Mucenița Golinduh; 1. Bunătatea (alt canon, p. 4, st. 1); 2. Chip și frumusețe (p. 5, st. 3); 3. Vederea în duh (sinaxar-Golinduh).

GÎNDUL RĂU

„Pentru ce cugetați cele rele în gîndurile voastre?”

(Matei 9, 4)

Gîndul... este mare putere, mare dar și mare binecîntare în viața omenească. El este rădăcina faptelor, dar este și diriguitorul și susținătorul lor. Și nu încetează niciodată, încît pe drept cuvînt a fost asemănat cu *moara* (Filocalia vol. I, p. 130), care nu stă nici o clipă.

În gînd se zămislește omul, ca fîntă morală, să fie după chipul lui Dumnezeu, sau chipul diavolului, în măsura în care se îndreaptă spre rînduiala lui Dumnezeu, sau spre strîmba și întunecata rînduială a Satanei. Căci adesea gîndurile vin „de la draci” (Filocalia I, 380).

E ceea ce a surprins Mîntuitorul în inimile unora „dintre cărturari” (Matei 9, 3), la vindecarea slăbănogului din Capernaum, și i-a apostrofă: „Pentru ce cugetați rele în inimile voastre?”

Căci gîndul rău întunecă, umple de ură, izvodește minie, stîrnește patimi, desfigurează, mină spre făptuire egoistă, atît de dăunătoare societății și aproapelui.

Așa stînd lucrurile, înseamnă că primul și cel mai mare războiu, pe care-l duc oamenii în general și creștinii în special, în viața pămîntească, este: *războiul gîndului*.

Care este arta acestui război?

Dacă rămîi în admirație, citind despre marii mînuitori ai sabiei pe cîmpurile de luptă dintre popoarele pămîntului, nu găsești cuvînt de caracterizare cînd privești în Sfintele Nevoînte ale Desăvîrșirii metoda marilor strategii ai gîndului, *Sfinții Părinți*.

În general, ea pornește de la deosebirea gîndurilor și vădirea lor, pentru a ajunge la „tăierea gîndurilor” (Filocalia, vol. I, p. 53) rele prin altele bune, apoi la *nimicirea* și nu la acoperirea și refularea lor.

Se dă astfel loc, în sufletul creștinului, gîndului care să dăltuiască în el chipul „de foc” și de „frumusețe prealuminată” (canon, p. 5, st. 3), pe care ni-l pune azi înaintea Sf. Bisericii, prin pomenirea preaputernicului și prealuminatului *Arhanghel Gavriil*.

*

Duminica a VIII-a după Rusalii

Evangelhia: Matei 14, 14—22; Apostolul: I Cor. 1, 10—17.

Subiecte: I. *Din Evanghelie*: 1. Milos și milostiv (14—20); 2. Spațiu și timp — în mîntuire (15); 3. Hrană și rugăciune — în mîntuire (15—21). II. *Din Apostol*: 1. Ecumenicitatea (10); 2. Desbinările — primejdia lor (11—13); 3. Botezul — în numele lui Hristos (13). III. *Din Minei*: 27 iulie — Sf. Pantelimon: 1. Milos și milostiv (vec. st. 1); 2. Părinți și copii (sedealna, după înțîia stihologie); 3. Pomenirea Sfinților (icos).

MILOS ȘI MILOSTIV

„Cînd iubirea de oameni tuturor ai tîns, purtarea de grijă pentru sufletele și tămăduirea trupurilor arătînd, atunci cu numirea de milostiv te-ai îmbogățit”.

(vec. st. 1)

Fără îndoială că mila este unul dintre cele mai nobile sentimente ale omului. În fond, am putea-o defini ca *mișcarea de înduioșare a inimii, față de suferințele altuia*.

Cînd s-a săvîrșit această mișcare în suflet, omul devine *milos*. Dar se poate opri la atît. Un sentiment și o caracterizare frumoasă, dar distinsă, inactivă și nefolositoare suferinței, de care s-a înduioșat o clipă iubirea.

De calitatea iubirii și de proveniența ei în suflet atîrnă al doilea pas: apropierea de suferință, îmbrățișarea și ajutarea ei, pas care aduce cu sine altă caracterizare a celui care-l săvîrșește, aceea de: *milostiv*.

Este icoana, pe care ne-o pune în față sfînta Duminică de azi, în chipul de desăvîrșire al Mîntuitorului și în chipul unui sfînt al său, *Pantelimon*.

Nu numai că „i s-a făcut milă” (Matei 14, 14) Mîntuitorului de mulțimile care l-au urmat în pustie, dar a pășit la fapta milostivă: „a vindecat pe bolnavii lor” (ibid.), i-a hrănit apoi și trupește și sufletește.

Fapta Lui din pustia Galileii, repetată mereu prin atîtea veacuri de istorie creștină, e ilustrată azi în chipul Sf. Pantelimon, exprimată în însuși numele, care înseamnă: *atotmilosul*.

Stihul stranei, care încearcă să cuprindă în scurt această față a vieții Sfîntului, e în același timp o arătare lămurită a legăturii între: milă, milos și milostiv: „Cînd iubirea de oameni tuturor ai tîns, purtarea de grijă pentru suflete și tămăduirea trupurilor arătînd, atuncea cu numirea de milostiv te-ai îmbogățit”.

*

Duminica a IX-a după Rusalii

Evangelhia: Matei 14, 22—34; Apostolul: I Cor. 3, 9—17.

Subiecte: I. *Din Evanghelie*: 1. Mare și valuri — viață și ispite (24—25); 2. Noapte și vînturi — rătăcire și necazuri (24—25); 3. Pașii credinței (29). II. *Din Apostol*: 1. Răspunderea faptei (10); 2. Eternitatea lucrului (14); 3. Pervertirea altora (17). III. *Din Minei*: 3 august, Isachie, Dalmat și Faust: 1. Îndumnezeirea (canon, p. 1, st. 2); 2. Dar și bogăție (p. 3, st. 3); 3. Bunătăți și lupte (icos).

PAȘII CREDINȚEI

„A venit la ei Iisus, umblind pe mare”.

(Matei 14, 25)

Fără adunare de lume, care să-l vadă, dimpotrivă, după ce a dat „drumul mulțimilor” (Matei 14, 23) Iisus a făcut pași pe mare.

Și după El i-a făcut și îndrăznețul Său Apostol: „Iar Petru, coborîndu-se din corabie, a mers pe apă” (v. 29). Că după cîțiva pași a început să se scufunde, s-a întîmplat tot în desfășurarea planului dumnezeiesc, ca să se arate puterea, prin care s-au făcut pașii pe fața mării. Lipsind ea, omul a reintrat în nevolnicia sa: „Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?” (v. 31).

Măreți au fost și alți pași, pe care i-a făcut omul în raport cu Firea, de la uriașele construcții din vechime și pînă la atingerea luminătorului nopții. Toți acești pași s-au făcut

prin folosirea legilor și puterilor Firii. Pașii din evanghelie înseamnă confruntarea directă între puterile omului și puterile Firii. Prin unii, pașii Tehnicei, omul a intrat în tainele Firii, prin pașii credinței o depășește.

Tocmai prin aceasta e fără egal omul de pe Marea Galileii, ca și cel reeditat, mai pe urmă, în viața creștină: că a trecut cu pașii credinței peste toate înălțimile, s-a coborât în toate adâncurile, a potolit toate valurile, nu numai ale apelor, ci și cele mai greu de potolit, ale patimilor și a înfrînt toate vînturile, nu cele cu care se luptau vechile pînze ale corăbiilor, ci vînturile și furtunile cele aspre ale ispitelor.

Pe urma acestor pași a venit întotdeauna liniștea, iar Omul s-a înălțat mereu la dimensiunea cea mai presus de cosmos: *Fiu de Dumnezeu*.

*

Duminica a X-a după Rusalii

Evangelhia: Matei 17, 14—23; Apostolul: I Cor. 4, 9—16.

Subiecte: I. *Din Evanghelie*: 1. Umilința — atitudine sufletească și trupească (14); 2. Credința (16); 3. Mînia mîntuitoare (17). II. *Din Apos.ol*: 1. Umilința și umilire (9—13); 2. Binele pentru rău (12—13); 3. Părinte și pildă (15—16). III. *Din Minei*: 10 iulie, Sf. Laurențiu și Ippolit: (Cărbunți focului și cărbunii înșelăciunii (vec. st. 5); 2. Chivernisirea (sinaxar); 3. Pedepsa fărădelegii (ibid.).

MÎNIA MÎNTUITOARE

Domnul nostru Iisus Hristos, în întruparea Sa, a trăit toată gama sentimentelor omenesti, în exprimarea lor pozitivă. În acest sens îl vedem și în cuvintele de mai sus: *mîniindu-se*.

Mînia Lui de aici, ca și cea din templu, cînd a scos afară pe neguțători, este o mînie mîntuitoare, căci este împotriva răului. Este sentimentul natural de mînie, făcînd parte din firea cea nestricată a sufletului omenesc. Această mînie arătată de Sfinții Părinți ca: „bună” (Filocalia, vol. I, p. 112); împotriva patimilor (ibid.) p. 342—397; neprihănită (ibid. p. 364); împotriva dracilor (Filocalia, IV, p. 112).

În aria Duminicii de azi, în Minei, se arată și reversul ei, *mînia pierzătoare*, care este trecută între cele șapte păcate de moarte.

În timp ce era martirizat St. Laurențiu, a fost îngrijit de către Ippolit, care l-a și îngropat. Faptul acesta a stîrnit mînia prigonitorilor, Deciu și Valerian, în așa măsură, că au dat ordin să fie supus și el la chinuri. L-au legat de cai sălbatici, care l-au tîrît pînă a murit.

Mînia și fapta ei le-a fost pierzătoare, nu numai sufletește, ci și trupește, prin neîntîrziata pedeapsă a lui Dumnezeu. A șaptea zi, după moartea martirilor, încălecînd pe cai, au murit pe loc. În clipa morții, l-au văzut pe martirul Ippolit și au strigat către el: „O, Ippolite, că mă iei așa rob legat!” — Deciu; „Dară cu lanțuri de foc mă tragi!” — Valerian (sinaxar).

Pentru creștin, rămîne de urmat cea dintîi: *mînia cea bună*, pe care s-o întrebuițeze ca armă ori de cîte ori se află în fața răului. Despre această mînie vorbește Sfîntul Pavel cînd zice: „*Mîniați-vă și nu greșiți!*” (Efes. 4, 26).

*

Duminica a XI-a după Rusalii

Evangelhia: Matei 18, 23—35; Apostolul: I Cor. 9, 2—12.

Subiecte: I. *Din Evanghelie*: 1. Sărăcia morală (25); 2. Greșală și răscumpărare (25—26); 3. Dreapta socoteală (33). II. *Din Apostol*: 1. Pecetea lucrării (2); 2. Apărarea în fața judecății — faptele (3—7); 3. Răbdarea în pastorație (12). III. *Din Minei*: 17 august, Sf.

Mucenic Miron: 1. Împuternicirea Duhului (vec. st. 1); 2. Răbdare și smerenie (canon, p. 4, st. 1); 3. Bărbăția (sinaxar).

DREAPTA SOCOTEALĂ

„Nu se cădea, oare, ca și tu să ai milă de cel împreună slugă cu tine, precum și eu am avut milă de tine?”

/ (Matei 18, 33)

La Sfântul Antonie s-a frământat o noapte întreagă întrebarea despre cea mai mare virtute, pînă cînd a spus Sfântul, că este: *dreapta socoteală*. Le-a dat părinților călugări de față și pilde, între care una cu doi frați, în călugărie, care se hoiăriseră să nu mănînce, decît hrană primită prin minune. Pînă la urmă erau să moară, dacă nu le-ar fi oferit pîine un trib de sălbatici. Unul dintre ei mîncă și se salvă, celălalt însă refuză și muri (Filocalia, vol I, p. 133—135).

După dreapta socoteală, care înseamnă puterea 'de a ști și a alege, în orice situație, calea cea mai potrivită cu învățătura și cea mai morală. Părinții călugări nu trebuiau să-l îspitească pe Dumnezeu și să aștepte minunea, într-o problemă dezlegată de El în rînduiala firii.

După aceeași dreaptă socoteală, sluga din sfînta evanghelie de azi ar fi ales calea iertării soșului său de muncă, după ce el fusese iertat de stăpîn, și nu cea a răutății și a răzbunării.

Avînd dreapta socoteală, căreia i-am mai putea spune și: *cumpăna minții și a inimii*, rînduri și rînduri de sfinți și mucenici, socotind prețul celor trecătoare, față de cele netrecătoare, s-a umplut de bărbăție și de răbdare (canon, p. 4, st. 1).

*

Duminica a XII-a după Rusalii

Evanghelia: Matei 19, 16—26; Apostolul: I Cor. 15, 1—11.

Subiecte: I. *Din Evanghelie*: 1. Autoritatea — pe linie de adevăr (16); 2. Calea vieții (17—19); 3. Comoară și urmare (21). II. *Din Apostol*: 1. Calea mîntuirii (1—2); 2. Smerenia (9); 3. Eficacitatea harului (10). III. *Din Minei*: 24 august, Sf. Eutihie: 1. Hrană din cer (vec. st. 3); 2. Împuternicire de la înger (p. 6, slava); 3. Solidaritatea universală cu omul (sinaxar).

COMOARA ȘI URMARE

„Dacă voiești să fii desăvîrșit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor și vei avea comoară în cer; după aceea, vino și urmează-Mi”.

(Matei 19, 21)

Curios sfatul desăvîrșirii, dat de Mîntuitorul tînărului bogat! Cuprinde două momente: vinderea averii pămîntești, nu pentru a o pierde, ci pentru a o transforma în comoară cerească; în al doilea rînd, urmarea Lui.

Dar comoara aceea, care ar fi avut-o în cer, ascultîndu-L, n-ar fi fost suficientă, ca să-l mîntuiască, fără al doilea moment: urmarea? Mai ales că „avea multe avuții”. Și însăși vinderea, n-ar fi însemnat eliberarea sufletească de un demon așa de mare, cum este cel al bogăției?

Firește că da! Dar tot acest act putea însemna un entuziasm de moment, o clipă de însuflețire, cum se trăiesc atîtea în viață, ca după ea să urmeze din nou permanența de răutate și împietrire. Reluarea acestei permanențe, lipsit de acum și de avere, i-ar fi făcut fără nici o valoare comoara lui din cer.

Pentru mîntuire, era necesară permanentizarea clipei de însuflețire, iar pentru permanentizarea clipei de însuflețire, îi era necesară: *urmarea lui Hristos*.

Orice dar, făcut Bisericii sau săracilor, prin sine numai, nu aduce mîntuirea, dacă nu este fructul urmării permanente a lui Hristos, în toate simțămintele, în toate gîndurile și în toți pașii vieții.

În fața acestei situații, poate ne înfiorăm și noi, ca cei din evanghelie, și ne întrebăm: e cu putință unui om, să le facă pe amîndouă?

Răspunsul rămîne neschimbat, ca și însăși neschimbabilitatea lui Dumnezeu și a Cuvîntului Său, cel dat în evanghelie și verificat de două mii de ani de istorie creștină: „*La oameni, aceasta e cu neputință, la Dumnezeu însă toate sînt cu putință*” (v. 26).

*

Duminica a XIII-a după Rusalii

Evanghelia: Matei 21, 33—44; Apostolul: I Cor. 13—24.

Subiecte: I. *Din Evanghelie*: 1. Mîntuirea — condiția divină și umană (33); 2. Lucrătorii viei și slujitorii lui Dumnezeu (34—39); 3. Împărăție și roade (43). II. *Din Apostol*: 1. Privegherea (13); 2. Dragostea — în relația socială (14); 3. Supunere celor ce slujesc (16). III. *Din Minei*: 31 august: Punerea cinsutului brîu al Născătoarei de Dumnezeu.

MINTUIREA — CONDIȚIA DIVINĂ ȘI CONDIȚIA UMANĂ

*„A împrejmuț-o cu gard, a săpat în ea teasc,
a clădit un turn și a dat-o lucrătorilor”.*

(Matei 21, 33)

Via, ca imagine a lucrării de mîntuire, deschisă de Dumnezeu în lume, e de mai multe ori întîlnită în Sf. Scriptură: Ps. 79, 9—17; Cîntarea Cîntărilor 8, 11—12; Isaia 5, 1—7; Ieremia 2, 21; Matei 21, 33—44, care este sfînta evanghelie de azi.

Aproape în toate aceste locuri apare gardul, ca simbol al legii; turnul, al virtuții; teasc, al altarului de jertfă.

Dar pe toate acestea le-a făcut Stăpînul, și înseamnă la un loc: *rolul harului în lucrarea de mîntuire a omului*.

El a trasat legea iubirii, El a însuflat puterea virtuții, El a rînduit altarul, prin care să se reverse neîncetat harul Său, peste via, pe care a „sădit-o dreapta Sa” (Ps. 79, 16).

Cu acestea însă nu se încheie actul mîntuirii. În cadrul lor, trebuie să intre efortul omului, truda lucrătorilor, ca din împreuna lucrare cu cele primite de Sus, să crească și să se realizeze finalitatea vieții omenești: *roadele aducătoare de mîntuire*.

În loc de acestea, s-a întins în istorie drama omului, de realizare negativă, că via, în loc să rodească „struguri”, „a făcut aguridă” (Isaia 5, 2).

A cui a fost vina?

Cale ai făcut înaintea ei și ai răsădit rădăcinile ei și s-a umplut pămîntul — zice Psalmistul (ps. 79, 10); „Ce se putea face pentru via mea și n-am făcut?” — strigă Isaia (cap. 5, 3); „Eu te-am sădit ca pe o viță de soi, ca pe cea mai curată sămînță” — întărește Ieremia (cap. 2, 21).

Vina rămîne doar a lucrătorilor. Nu numai că au rupt gardul, legea iubirii, care a adus cu sine dărîmarea turnului, întunecarea virtuții, încît au putut intra în vie: „mistrețul din pădure și porcul sălbatic” (ps. 79, 14), urîte imagini ale păcatului, și nu numai că au profanat toate altarele, izgonind de pe ele harul lui Dumnezeu, dar nevolnicii lucrători au făcut și mai mult, s-au așezat într-o poziție de dușmănie față de Stăpînul a toate, Dumnezeu, și față de slujitorii Săi (Matei 21, 35—39).

De aceea drama istorică, pentru lucrătorii răi, se va transforma, în mod firesc și drept, în dramă veșnică, atunci când, venind Stăpînul, „*Pe cei răi cu rău îi va pierde*” (Matei 21, 41).

*

Tăierea capului Sfîntului Ioan Botezătorul

Evanghelia: Marcu 6, 14—30; Apostol: Fapte 13, 25—33

Subiect: I. *Din Evanghelia*: 1. Abuzul de putere (17); 2. Înfruntarea păcătoșilor (18); 3.3. Grijă de cei morți (29). II. *Din Apostol*: 1. Împlinirea destinului (25); 2. Smerenia (25); 3. Cuvîntul mîntuirii — pentru toți (26). III. *Din Minei*: 29 august: 1. Mai mare între cei născuți din femeie (vec. mică, stihoavna, st. 1); 2. Lepădarea de jurămîntul pentru rău (vec. mare st. 2); 3. Inger, Apostol și Mucenic (litie, st. 1).

INGER, APOSTOL ȘI MUCENIC

„*Ce te vom numi proorocule; inger, sau apostol, sau mucenic?*” (litie, st. 1)

Nu numai că pune întrebarea, dar cîntărețul din Minei dă și răspunsul, în continuarea stihirei.

„*Inger, că ai viețuit ca om fără de trup*”.

Inger, prin misiunea lui, de a fi fost crainicul cerului, vestind arătarea Celui ce avea să ridice păcatele lumii; inger prin toată viața sa severă, față de toate cele pămîntești: „Că scaunul, masa și patul lui era pămîntul, iară pentru nevoia firii, odată în zi, gusta acride și miere sălbatică” (sinaxar).

De aceea apare în pictura bisericească cu aripi — inger pămîntesc — și stă împreună cu Maica Domnului, între cetele îngerești.

„*Apostol, că ai învățat pe păgîni*”.

„Și mulțimile îl întrebau, zicînd: Ce să facem, deci? Răspunzînd, Ioan le zicea: Cel ce are două haine, să dea celui ce nu are și cel ce are bucate să facă asemenea. Și au venit și vameșii să se boteze și i-au spus: Învățătorule, noi ce să facem? El le-a răspuns: Nu cereți nimic mai mult, decît este rînduit. Și îl întrebau și *ostași*, zicînd: Dar noi ce să facem? Și le-a zis: Să nu asupriți pe nimeni, nici să învinuiți pe nedrept și să fiți mulțumiți cu solda voastră!” (Luca 3, 10—14).

Ca și cei 12, ca și toți apostolii lui Hristos, predica Sfîntului Ioan a avut caracter universalist. Nu numai vameșii, nu numai cei mari ai lui Israil, ci iată și alții au fost ținta predicii și învățaturii sale.

„*Mucenic, că ai pătimit pentru Hristos!*”

Față de Mirele, a cărui avea să fie nunta, el a fost Prietenul; față de Soarele, ce avea să răsară cu lumina unei noi învățături, el a fost raza din revărsatul zorilor; față de Mielul, care avea să „ridice păcatele lumii”, el a fost pîrga, deschizînd șirul mucenicilor pentru Hristos.

Prin naștere, prin învățătură, prin moartea de martir, pe care o sărbătorim azi, Sf, Ioan Înaintemergătorul și Botezătorul Domnului s-a arătat, într-adevăr: *Inger, Apostol și Mucenic*.

*

Schimbarea la față.

VEDEREA SLAVEI LUI DUMNEZEU

„*Schimbătu-te-ai la față, în munte, Hristoase, Dumnezeuule, arătînd ucenicilor slava ta, pe cît li se putea*”.

(tropar)

„Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată” (Ioan 18), se spune în evanghelia. Și totuși, în mai multe momente biblice, El și-a arătat slava Sa, într-o întrupare materială, accesibilă simțurilor omenești.

Din V.T. ne oprim la momentul Moisi, cînd a primit legea, pe muntele Sinai.

„Și Moisi a zis: Arată-mi slava Ta!” „...Eu voi trece pe dinaintea ta cu toată slava mea... Fața mea însă nu vei putea s-o vezi, că nu poate vedea om fața mea și să trăiască” (ibid. 33, 18—20). I-a spus apoi să șadă pe o stîncă, iar cînd va trece Dumnezeu, îl va ascunde în scobitura stîncii și-i va pune mîna pe cap. „Iar cînd voi ridica mîna mea, tu vei vedea spatele meu, iar fața mea nu o vei vedea” (v. 23).

Cînd se cobora Moisi de pe muntele Sinai, fața îi strălucea, încît cei de jos „s-au temut să se apropie de el” (Ieșirea 34, 30). De aceea el și-a acoperit fața cu un văl (v. 33—35).

Aceeași slavă, strălucind pe chipul de om al lui Iisus Hristos, s-a arătat pe Tabor, dar nu în toată înfinitatea Sa, ci cum spune troparul: „*pe cît li se putea*”, adică după capacitatea lor de a suporta, însă îndeajuns de strălucitoare ca să-i convingă de prezența lui Dumnezeu și să ceară eternizarea clipei: „*Să facem trei colibe!*”...

Dar slava lui Dumnezeu se arată permanent, în alte forme. În natură: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu”...; în istorie, surpînd nedreptăți și înălțînd frunzi umilite; în viața omenească, călăuzind, păzind, ocrotind, îndreptînd, luminînd...

Numai că peste ochii omenești se lasă, prea adesea, vălul lui Moisi, încît trece pe lingă ei slava lui Dumnezeu și n-o văd...

Harul Praznicului Schimbării la Față e înlăturarea vălului, ca fulgerați de lumina taborică, să vedem și noi slava Sa, pe aceeași măsură a omului: „*pe cît li se putea*”.

*

Adormirea Maicii Domnului

UȘA LUI DUMNEZEU

Biblioteca Mitropoliei Arhiepiscopale Sibiu

„Ușile deschideți-vă, ca să intre ușa lui Dumnezeu”.

(vec. mică, st. 2)

A fost într-adevăr *ușă a lui Dumnezeu*, ușă către răsărit, cum o mai numesc și alte cîntări de la strană, pentru că prin ea a intrat Fiul lui Dumnezeu în lume.

În lume fiind și pe pămînt trăind, Maica Domnului a rămas pe mai departe *ușă a harului*: „Nu mai au vin!... Faceți ori ce vă va spune!... Și a zis lor Iisus: Umpleți vasele cu apă!”... (Ioan 2, 3—11).

Și a fost așa în toată istoria, de două mii de ani, a creștinătății: *ușă spre Hristos*, mijlocitoare și împreună rugătoare în toate necazurile, la toate răspîntiile și în toate suferințele fraților Fiului Său, fii ai ei, deci, toți, după nașterea spirituală a sfîntului botez.

Cîntarea sărbătorii ne ridică vălul de dincolo de istorie, ca s-o vedem în același rol: „Se duce patul Împăratului, se înalță sicriul sfînteniei. Ușile deschideți-vă, ca să intre ușa lui Dumnezeu!”

Dar stihul ne spune mai mult și ne descopere una din condițiile mîntuirii: „Ușile deschideți-vă!”... ușile sufletului, ca să se așeze în el *ușa lui Dumnezeu*. Căci așa cum nu s-a putut face întruparea Domnului în lume fără Maica Sa, nu se poate face fără Ea nici *întruparea Lui în suflet*, iar fără întruparea Lui în suflet omul rămîne înapoia de Hristos și înapoia de mîntuire.

Să luăm dar aminte și să ne însușim îndemnul Sfintei Sărbători a Adormirii Maicii Domnului: „Ușile deschideți-vă, ca să intre ușa lui Dumnezeu!”

Pr. ZOSIM OANCEA

„RUGAȚI-VĂ NEINCETAT“

(I Tes. 5, 17)

— Predică —

Precum cerbul se dorește după culmi înalte și izvoare curate, după roua dimineților senine și după răsărituri de soare pline de măreție, tot așa sufletul se dorește mereu după ceea ce este bun, frumos, curat, înălțător și sfânt.

Ținta spre care sufletul încreștinat tinde cu toată puterea sa este izvorul a tot ce există: Dumnezeu însuși. Calea pe care sufletul se îndreaptă spre Dumnezeu și mijlocul prin care apoi rămîne în El, este Rugăciunea.

Rugăciunea este auzită de pe buzele tuturor creștinilor care s-au împărtășit de taina Sf. Botez.

Se știe, că orice lucru pe care-l cunoaștem în viață de la alții, datorăm acelorora lauda osteneții noastre. De știm a ne ruga, vrednicia este a Sf. Biserici, „care drept învață cuvîntul adevărului“. Biserica a învățat totdeauna, ca și astăzi, că rugăciunea este o convorbire între om și Dumnezeu, ridicarea minții, a cugetului și a voii noastre către Dumnezeu. Rugăciunea este astfel nu numai o forță aducătoare de bunătăți cerești, ci și un dar dumnezeiesc și cea mai curată desfătare a sufletului nostru.

Cu ajutorul rugăciunii fiecare ajunge în relație personală cu Creatorul. În această înîmîtate a „zidirii“ cu „Ziditorul“, rugăciunea nu mai este pur ome-nescă, ci este o rugăciune „în Duh“ și Duhul lui Dumnezeu, astfel sălășluind în noi, ne face „fii ai lui Dumnezeu“ și în stare să ne rugăm ca niște fii. Atunci „însuși Duhul acesta mărturisește împreună cu duhul nostru că sîntem fii ai lui Dumnezeu“ (Rom. 8, 16).

Pentru creștinii de totdeauna, pilda cea mai luminată a unei rugăciuni adevărate a dat-o Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. Sfintele Evan-ghelii îl înfățișează pe Fiul lui Dumnezeu rugîndu-se El însuși Tatălui și învă-țînd pe cei ce-l urmau cum să se roage.

Parte din capitolul 6 al Sf. Evanghelii după Matei este o mărturie în acest sens: „Cînd vă rugați, nu fiți ca fătarnicii...“ (Matei 6, 5). „Iar tu cînd te rogi, intră în camera ta și închizînd ușa ta, roagă-te Tatălui tău întru as-cuns...“ (Matei 6, 6). Și rugîndu-vă să nu grăiți multe ca păgînii... Ci așa să vă rugați: Tatăl nostru carele ești în cer...“ (Matei 6, 9). Despre acest fel de rugăciune vorbește și Sf. Evanghelist Luca. El înfățișează un episod în care, după ce Iisus s-a rugat într-un loc, ucenicii l-au rugat să-i învețe a se ruga, zicînd: „Doamne învață-ne să ne rugăm“ (Luca 11, 1). „Și le-a zis lor: Cînd vă rugați ziceți: Tatăl nostru...“ (Luca 11, 1).

Rugăciunea în Evanghelia după Sf. Evanghelist Marcu e înfățișată ca o expresie vie a credinței: „Toate cîte cereți, rugîndu-vă să credeți că le veți primi și le veți avea“ (Marcu 11, 24). Credința în rugăciune aduce slobozire de păcat: „Iar cînd stați de vă rugați iertați orice aveți asupra cuiva, ca și Tatăl vostru cel din ceruri să vă ierte vouă greșelile voastre“ (Marcu 11, 25).

Rugăciunea creștină presupune credința într-un Dumnezeu personal și prezent. El este Tatăl căruia Fiul i se adresează cu dragoste și încredere. El este pretutindenea și ascultă rugăciunile tuturor. De fapt, rugăciunea curată se înalță la Tatăl în numele lui Hristos, adică în unire cu Hristos“ (Rom. 1, 8), „spre mărirea lui Dumnezeu“ (Rom. 16, 27).

Evanghelia după Sf. Ev. Ioan dovedește acest lucru prin însăși spusele Mîntuitorului: „Eu sînt calea, adevărul și viața. Nimeni nu vine la Tatăl fără

numai prin mine" (In. 14, 6). „Credeți Mie că eu întru Tatăl și Tatăl întru mine este" (In. 14, 11). „Orice veți cere întru numele meu voi face ca să se preamărească Tatăl întru Fiul" (In. 13, Rom. 16, 17).

Cei ce s-au nevoit întru împlinirea rugăciunii în vremea întrupării Mîntuitorului Iisus Hristos și după aceea, au fost Sf. Apostoli. De la ei posteritatea a luat pilda de rugăciune și viețuire în Hristos. Practicarea rugăciunii de către cei ce-l urmau pe Iisus, de către primii creștini, a rămas Sf. Biserici ca o moștenire sfîntă formînd caracteristica principală a vieții creștine din vremea apostolică și postapostolică.

Această îndeletnicire spirituală Biserica o recomandă să se facă în tot cuprinsul zilei. În acest fel de viețuire, toată osteneala zilei este binecuvîntată și sfînțită prin rugăciune. La o astfel de trăire duhovnicească îndeamnă Sf. Apostol Pavel pe Tesaloniceni, zicîndu-le: „Rugați-vă neîncetat" (I Tes. 5, 17). Înțelesul acestei recomandări este următorul: toate acțiunile noastre zilnice să le transformăm în rugăciune. Prin toate cîte facem să ne înălțăm sufletul la Dumnezeu: „Ori de mîncăți, ori de beți, ori altceva faceți, toate spre mărirea lui Dumnezeu să le faceți, mulțumind totdeauna lui Dumnezeu în numele Domnului" (I Cor. 10, 31; Ef. 5, 20).

În cele 14 cărți cuprinse în „Noul Legămînt", „Pavel apostol al lui Iisus Hristos după porunca lui Dumnezeu Mîntuitorul nostru" (I Tim. 1, 1), în multe împrejurări ale vieții se arată a fi un „neastîmpărat" rugător către Cel care l-a chemat la apostolie. Rugîndu-se, el a îndemnat și pe destinatarii scrierilor sale să facă la fel. Colosenilor le scrie: „Stăruți în rugăciune, priveghiați într-o ea cu mulțumită" (Colos. 4, 2). În epistola I către Timotei cere ca fiecare să cuprindă în rugăciunile lui pe toți oamenii, căci Dumnezeu vrea ca toți oamenii să se mîntuiască: „Rogu-vă, deci, înainte de toate, să faceți rugăciuni, cereri, mijlociri și mulțumite pentru toți oamenii" (I Tim. 2, 1). „Voiesc, dar să se roage bărbații în tot locul, ridicînd mîini curate, fără mînie și fără gîlceavă" (I Tim. 2, 8).

Apostolul socotește rugăciunea ca o putere prin care se învinge răul și se dobîndește Împărăția Cerurilor. De aceea îndeamnă la stăruință în rugăciune (Rom. 12, 12). Rugăciunea după Sf. Apostol Pavel este o acțiune care cuprinde toate forțele omului spre a dobîndi fericirea în Dumnezeu.

Sf. Biserică a Răsăritului aduce laudă lui Dumnezeu, după cuvîntul Psalmistului: „De șapte ori în zi te laud, Doamne, pentru judecățile tale cele drepte" (Ps. 18, 164).

Seara, la Vecernie, lăudăm pe Dumnezeu ca creatorul și purtătorul de grijă al creațiunii, aducîndu-ne aminte de căderea lui Adam în păcat și de răscumpărarea lui, de întreaga economie a mîntuirii. După ce se dă Binecuvîntarea, la strană se deapănă întreaga gamă a celor făcute de cuvîntul lui Dumnezeu: Binecuvîntează suflute al meu pe Domnul; Doamne, Dumnezeul meu, măritute-ai foarte... Cel ce te îmbracă cu lumina ca și cu o haină. Cel ce întinzi cerul ca un cort... Cel ce faci pe îngerii tăi duhuri și pe slugile tale pară de foc... Cel ce întemeiezi pămîntul... Cel ce trimiți izvoare în văi... Cel ce răsari iarbă dobitoacelor și verdeață pentru trebuința oamenilor... Doamne, toate cu înțelepciune le-ai făcut... Recunoscător al „ostenelii" Stăpînului, credinciosul aduce laudă de seara: „Cînta-voi Domnului în viața mea, cînta-voi Dumnezeului meu pînă ce voi fi" (Ps. 103).

În aceeași lucrare de rugăciune îl găsim și pe preot la înserat: „Cela ce ne-ai făcut în partea cea trecută a zilei să ne ferim de tot răul, dăruiește-ne ca

și pe cea rămasă fără de prihană să o potrecem înaintea Sfintei Tale slave, ca să te laudăm pe Tine, Dumnezeuul nostru" (Rug. VI de la Vecernie).

La Pavcerniță ne amintim de pogorîrea în iad a Mîntuitorului și de eliberarea omului de sub stăpînirea întunericului și îl laudăm pentru binele din ziua ce a trecut rugîndu-l să ne fie ocrotitor în noaptea ce vine: „Ziua, trecînd, cu cîntare te laud pe tine, Sfinte, seara, rogu-mă, noapte fără de bîntuială dăruiește mie, Mîntuitorule, și mă mîntuiește" (Cîntarea Profetului Isaia — Pevecernița mare).

Împlinitori ai învățăturii Sf. Apostol Pavel de-a se ruga neîncetat se fac cei care se nevoiesc în cele către Dumnezeu și la miezul nopții, își aduc aminte de rugăciunea lui Iisus înainte de pațima Sa cea mîntuitoare și apoi de timpul cînd a înviat din morți.

O dată cu ivirea zorilor aducem laudă și mulțumită lui Dumnezeu pentru că am trecut cu pace noaptea și-L rugăm ca la începutul lucrului să ne binecuvînteze: „Mulțumim ție, Doamne, Dumnezeuul nostru, care ne-ai ridicat din așternuturile noastre și ai pus în gura noastră cuvînte de laudă ca să ne închinăm și să chemăm numele tău cel sfînt" (Rug. I la Utrenie). „Dimineata auzi glasul meu, împăratul meu și Dumnezeuul meu, graiurile mele ascultă-le Doamne înțelege strigarea mea" (Ceasul 1).

În ceasul al treilea din zi (ora 9) Sf. Biserică ne îndeamnă iarăși să ne rugăm, amintindu-ne de Pogorîrea Duhului Sfînt peste Apostoli și cerînd lui Dumnezeu să înnoiască lucrarea Mîngăitorului în viața noastră, ocrotiți fiind în toată vremea în tot locul: „Doamne, cela ce pe Preasfîntul Tău Duh în ceasul al treilea l-ai trimis Apostolilor Tăi, pe acela, Bunule, nu-l lua de la noi, ci ne înnoiește pe noi cei ce ne rugăm ție" (Ceasul al III).

Ca unii ce păcătuim neîncetat și dorim ca prin căință să ne apropiem iarăși de Dumnezeu, ne îndreptăm cu pași repezi și cu îndrăznire spre Cel care pe altarul Crucii a șters păcatele lumii. Așa ne rugăm: Cela ce în ziua și în ceasul al șaselea pe cruce ai pironit păcatul cel cu îndrăzneală făcut de Adam în rai, rupe și zapisul greșalelor noastre" (Ceasul al VI).

Dacă la anumite soroace din zi ne-am rugat aducîndu-ne aminte de răscumpărarea din păcat, de pogorîrea în iad, de înviere, de Cînoizedime, de răstîgnire, se cade să ne rugăm și în vremea cînd Hristos a murit: „Cela ce ... cu trupul moarte ai gustat, omoară cugetul trupului nostru, Hristoase Dumnezeule ..." (Ceasul al IX).

Mai mult decît oricare alt serviciu divin, în cadrul Sf. Liturghii credincioșii aduc prinos de rugăciune în fața Sfintelor Altare. Aici rugăciunea lor este mai bine primită ca oricînd. Ei știu că Liturghia este slujba dumnezeiască în care în mod continuu se actualizează jertfa Mîntuitorului Hristos, pentru ca roadele acesteia să fie împărtășite credincioșilor din toate timpurile. De aceea, prezența reală a Mîntuitorului în Sf. Liturghie revărsă har peste har asupra celor ce participă cu credință și cu dragoste. „Doamne, Dumnezeule, atotîitorule ... învrednicește-ne să aflăm har înaintea Ta, ca să-ți fie Tine bine primită jertfa noastră și să se sălășluiască Duhul Tău cel bun a harului Tău peste noi" (Rugăciunea punerii înainte).

Cunoscînd însemnătatea pe care o are rugăciunea continuă, Sf. Părinți au întocmit o rugăciune scurtă care chiamă pe Domnul Iisus Hristos în ajutor: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiule al lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul". Această rugăciune se recomandă a fi repetată în gînd tot timpul, ca în

acest fel mintea noastră să fie mereu ocupată cu ceea ce ține de mântuirea sufletului. Numai așa se pot înlătura ispitele, gândurile rele și faptele păcătoase.

Neîncetata rugăciune aduce credinciosului multe binefaceni: îl unește cu Dumnezeu, făcându-l o făptură nouă în asemănare cu Dumnezeu, îl ridică mai presus de lumea sensibilă ca să se concentreze în Dumnezeu, de la care primește harurile sale. Intreaga ființă se curăță de tot ceea ce este patimă. Mintea se luminează, inima se îmbunătățește, iar voința lucrează după voia lui Dumnezeu.

Să ne urcăm zilnic pe treptele rugăciunii mântuitoare ca să primim „toată darea cea bună și tot darul cel desăvârșit care de sus vine, pogorînd de la Părintele luminilor“ (Rug. amvonului).

Preot SIMION SASAUJAN

CHEMARE LA PREOȚIE ¹

Din sfânta Evanghelie după Matei (4, 18—20), aflăm că Mântuitorul Iisus Hristos, în căutările Sale după oameni cu suflete alese, i-a întâlnit și pe frații Simon, Petru și Andrei, care se îndeletniceau cu pescuitul, deci duceau un meșteșug destul de greu și de pe urma căruia își câștigau cele trebuitoare traiului zilnic. În momentul întâlnirii cu viitorul lor Învățător, cei doi frați se găseau tocmai pe punctul de a-și arunca mreaja în apele Mării Galileii. Fără a folosi cuvinte meșteșugite, Mântuitorul Hristos li s-a adresat într-un grai simplu de tot și întru totul limpede, zicându-le: „Veniți după mine și vă voi face pe voi pescari de oameni!“ (Matei 4, 19).

Astfel, prin această chemare, Mântuitorul Hristos îi sortea unei munci mult mai grele decât aceea pe care o făceau până aici, îi chema la o lucrare plină de răspundere și anume să devină *pescari de oameni*. Cu alte cuvinte, să caute, să afle, să câștige, să determine suflete omenești pentru Fiul lui Dumnezeu, pentru Hristos Iisus, pentru o viață nouă, în această lume, cu perspective în trăirea ei, mai apoi, în veșnica lumină a lui Dumnezeu.

Frații Petru și Andrei nu au creat o problemă personală și nici chiar familială de pe urma chemării ce li s-a făcut de Mântuitorul Iisus Hristos. Adică nu s-au întrebat și nioi pe ai lor nu i-au întrebat dacă este sau nu cazul să răspundă afirmativ sau negativ acestei chemări. Acest lucru se conturează puternic din relatarea Sf. Evanghelist Matei, care precizează că ei, „lăsându-și mreajile, îndată au mers după dînsul“ (Matei 4, 20), adică după Hristos.

Tot din Sf. Evanghelie după Matei mai aflăm că, mai târziu, Mântuitorul Iisus Hristos a întâlnit alți doi frați, pe Iacov și pe Ioan, fiii lui Zevedei. Și ei aveau meseria de pescari. Iar în momentul întâlnirii cu Hristos tocmai își dregeau mreajile, ca să pornească la îndeplinirea slujbei lor. Minunată potriveală! Mântuitorul li se adresează și lor, chiar în acest moment, cu simplitatea și limpezimea cunoscută. Iar ei, ca și Simon Petru și Andrei, măcar că îl aveau în corabie și pe Zevedei, tatăl lor, l-au lăsat și „au mers după dînsul“ (Matei 4, 22). Astfel, și ei s-au arătat gata să pornească la un pescuit pe măsura unei chemări cu rezonanță mântuitoare, la chemarea pe care Hristos le-o făcea cu rostul mântuirii lor și a multora.

Dar nici Matei vameșul, cel oropsit de semeni pentru adevăratele și neadevăratele sale păcate, nu s-a dovedit mai prejos decât pescarii chemați la

1. Către studenții în teologie.

propovăduire. Matei vameşul, obișnuit cu cumpăneala, nu a cumpănit nici într-un fel chemarea Mântuitorului Hristos. Când i s-au adresat cuvintele: „Vino după mine”, el „a lăsat toate, s-a sculat — căci ședea la vamă — și a mers după dînsul” (Luca 5, 27—28), după Hristos.

Chemarea pe care Mântuitorul Iisus Hristos a îndreptat-o către pescarii amintiți mai sus și mai apoi și către alți oameni, pînă la împlinirea apostolescului cenadlu, s-a dovedit a fi fost „cu putere multă”, o chemare de sus, oarecum de dincolo de zări, dar cu răsunet puternic în sufletul oamenilor: *marea chemare la apostolie*, făcută unora din cei mai modești și mai smeriți dintre pămînteni; chemare pornită de la Dumnezeu, menită să le fie urmașilor de folos, să le fie spre a lor mîntuire. Mai întîi ea a fost împărtășită celor care aveau să devină, atunci, pescari de oameni; dar de atunci și pînă azi ea se îndreaptă către toți aceia care intenționează să ia „jugul lui Hristos”, să se facă slujitori ai lui Dumnezeu în Biserica întemeiată de Fiul lui Dumnezeu, de Chemătorul cel Mare către mîntuire sufletească.

*

Dacă nu am cugeta la puterea ce iese totdeauna din cuvîntul cel netrecător al lui Dumnezeu, am putea rămînea oarecum nedumeriți în fața spontaneității cu care pescarii de la Marea Galileii și alți soți asemenea lor au răspuns chemării Mîntuitorului Iisus Hristos. Măcar că aproape toți nu se puteau mîndri cu origine aleasă, așa cum făceau mulți alții din vremea lor; nu se puteau lăuda cu o cunoaștere deosebită în ale științei de carte — ori, poate, unii din ei nu se îndeletniceau cu ispitirea slovelor —; nu cutreieraseră țări și mări, ca să afle multe și de toate; oameni care abia dacă erau cunoscuți în satul lor, în cercul restrîns al rudeniilor și prietenilor lor; unii, vameși, cuprinși, pînă în momentul chemării, de meseria lor prea puțin vrednică de învidiat; alții, țărani legați de glie; ei bine, unii ca aceștia și alții pe măsura lor spirituală, „cu omenescul lor prin nimic deosebit de al celor mulți dintre semenii”, la chemarea Mîntuitorului Iisus Hristos, au lăsat totul și au mers după El. Și aceasta tocmai ca urmare a puterii dumnezeiescului cuvînt ce li s-a adresat.

Iar dacă au urmat lui Hristos, apoi, în preajma Lui, ei au putut cunoaște o zidire duhovnicească după statura spirituală a neîntrecutului lor Dascăl. Ei i-au urmat întru totul lui Hristos: „s-au bucurat și s-au întristat pentru ale Lui și ale lumii pricini de bucurie sau de deosebită întristare, i-au îndrăgit și imitat viața în așa măsură, încît, luînd asupra lor destinul Lui, mai tîrziu au pătimit și au munit pentru El și pentru Evanghelia Sa, așa cum El însuși a murit pentru ei înșiși și pentru a lor mîntuire”. Se înțelege deci limpede, că chemarea adresată lor avea în ea însăși o taină izvorîtă din tainicul Dumnezeu, „care face pe îngerii Săi duhuri și pe slujile Sale pară de foc” (Ps. 32, 15).

Mîntuitorul Iisus Hristos i-a ales pe ucenicii Săi din lume, din mijlocul societății omenești. Căci, prin ei, avea să lucreze tot în lumea noastră, între oameni. Dar a crescut în ei duhul apostoliei, duh de slujire și de jertfă duhovnicească, prin propovăduirea Sa, prin slujirea Sa, prin jertfa Sa. Iar, în cele din urmă, prin trimiterea Sfîntului Duh, a potențat în ființa lor însușirea harică personală, care avea să le fie putere în toată lumea.

*

La chemarea pe care Mîntuitorul Iisus Hristos a adresat-o viitorilor Săi ucenici și apostoli vi se cade să cugetați și voi în adîncă meditație. Am putea zice în multă și cuvioasă meditație. Căci Mîntuitorul Hristos vi se adresează întocmai așa cum li s-a adresat și viitorilor Săi apostoli, acum cînd, nu peste multă vreme, veți avea să luați același „jug” al Lui. El vă grăiește așa cum le-a grăit celor dintîi chemați să lucreze în via Sa. El vi se adresează cu aceeași simplitate și limpezime, cu aceeași putere și nemărginită dragoste, ca și lor, zicîndu-vă: „Veniți după mine!”

Da, „Veniți după mine!”, vă zice Hristos. Dar cum? „Veniți după mine”, dar numai dacă socotiți că veți fi în stare să vă ridicați la înțelesul cuvintelor: „Oricine voiește să vină după mine, să se lepede de sine, să-și lăseze crucea și să-mi urmeze. Căci cine vrea să-și scape viața, o va pierde, iar cine și-o va pierde pentru mine, o va afla” (Matei 16, 24—25). Și ar mai adăuga: „Veniți după mine!”, dar numai dacă vă hotărîți să și rămîneți pururea întru mine, dacă puteți să luați hotărîrea de a fi totdeauna curați la suflet și cinstiți, dacă voiți să lucrați din conștiință în sînul Bisericii mele, dacă, în același timp, vă angajați să slujiți cu credință, cu devotament și cu nețărmunită dragoste poporului din care faceți parte și Patniei pămîntești care vă ocrotește viața și vă asigură cadrul de manifestare în lume.

Mîntuitorul Iisus Hristos vă întîmpină cu această invitație și, în același timp, chemare, știind că „ochii Domnului caută pe cei dreپți și urechile Lui iau aminte la rugăciunea lor” (Psalm 33, 15) și că Dumnezeu „este drept și iubește dreptatea și fața Lui spre cei dreپți privește” (Psalm 10, 7).

Iar ca să plinească invitația de mai sus, vă mai zice iarăși: „Veniți după mine!”, dar numai în împrejurarea că vă înfrățiți întru totul cu această chemare, ca astfel să puteți înfățișa, mai tîrziu, podoaba Bisericii mele și a credincioșilor ei, pîrga virtuților creștinești și cetățenești; ca frumusețea sufletului vostru să covîrșească astfel toată mintea și să alunge, prin curăția și strălucirea ei, orice umbră și deșertăciune.

Cu adevărat, această chemare, condiționată de cerințe duhovnicești cu totul deosebite, și care se cer împlinite din adînc de conștiință, vine ca un imperativ ce nu admite echivoc; ea vă cere să dați ceea ce vă este mai ales în ființă voastră, să vă înfățișați înaintea lui Dumnezeu în toată curăția sufletească și trupească de care sînteți capabili.

De altfel, din cele de pînă aci, ați putut ușor înțelege că preoția însăși este o chemare și anume una din cele mai înalte chemări. Și cum oare nu ar fi astfel, cînd doar cu ale lor mîini, preoții lui Hristos aduc, aproape zilnic, Jertfa nesîngerioasă, Jertfa mîntuitoare! Chiar întru aceasta stă cea dintîi pricină pentru care cei ce vă pregătiți să intrați în preoție trebuie să vă amintiți neconștient de curăția sufletească și trupească a nevinovatului jertfitor Avel. Căci doar pentru această nevinovăție, pentru gîndul neprihănit cu care el s-a apropiat de jertfelnic l-a văzut și l-a iubit Dumnezeu. Apoi părintele Avram, în slujirea sa eroică, în atitudinea sa condiționată numai de gînd curat față de Dumnezeu, s-a încumetat să aducă jertfă și încă să-l jertfească pe unicul său fiu. Pentru această curată pricină a privit Dumnezeu spre el, în virtutea ei i-a însemnat viața, i-a redat fiul mult iubit în deplină dragoste și bucurie și spre înmulțirea la nesfîrșit a spîței sale. Iar arhiereul cel din veac, Melchisedec, prin pietate și sfințenie s-a făcut și rămîne prototipul arhiereului desăvîrșit, care este însuși Hristos.

Astfel fiind, dacă intenționați să ajungeți adevărați urmași ai lui Hristos, deci împreună lucrători cu Fiul lui Dumnezeu în opera de mîntuire a semenilor, vi se cere să vă asemănați în curăție cu nevinovatul Avel, în hotărîre de slujire cu Avram, în pietate și sfințenie cu Melhisedec, — de bună seamă în toate acestea pe măsura puterilor morale pe care Dumnezeu vi le-a încredințat în a Sa înțelepciune negrăită. Căci veți fi puși întru continua zidire a împărăției lui Dumnezeu, a Bisericii lui Hristos, prin viața și prin faptele voastre de fiecare zi.

De fapt, preoția înseamnă o slujire mai mult pentru alții decît pentru preotul însuși. Vă pregătiți deci pentru a sta în slujba credincioșilor pe care Dumnezeu o să vi-i încredințeze; vă pregătiți pentru îndrumarea unor credincioși pe calea păcii, a dragostei pentru aproapele, a iubirii de popor și de casa acestuia, de patrie. Și toate acestea în scopul mîntuirii lor în Hristos Domnul. În această privință, adevărat grăiește cineva: „Cine este botezat, pentru sine este botezat; cine se împămățește cu Sf. Cuminecătură, pentru sine se împămățește. Dar nimeni nu este hirotonit numai pentru sine, ci este hirotonit ca să-i ajute pe mulți alții în a cîștiga cerul“, adică spre mîntuirea multora; de este cu putință, spre mîntuirea tuturor celor așezați sub povăța duhovnicească a preotului.

Pentru toate aceste pricini, îmi îngădui să vă fac și eu o chemare; o chemare cu valoare în sine numai dacă se leagă de duhul aceleia pe care Hristos Domnul a îndreptat-o către viitorii Săi apostoli, și anume: Cuceriti-vă de pe acum de măreția și însemnătatea misiunii preotești. Rugați-vă neconținut Chemătorului cel Mare, lui Hristos Dumnezeu, ca prin harul Său cel pururea creator să vă facă vrednici nu numai de însușirea și pătrunderea sfintei Sale învățături, în cadrul acestui înalt așezămînt de instrucție și educație creștină, dar și de ridicare în lumina cinstitei Sale preoții. Întăriți-vă cu realitatea că harul lui Dumnezeu lucrează în fiecare și că acest har poate înlătura orice slăbiciune. Fiți, de asemenea, încredințați, că bunătatea și milostivirea lui Dumnezeu vă pot aduce desăvîrșirea în Hristos Iisus Domnul nostru, dacă spre aceasta vă puneți în lucrare tot ceea ce Dumnezeu a așezat mai bun în ființa voastră.

D. CALUGAR

PREDICĂ LA DUMINICA DINAINTEA BOTEZULUI

„Fii treaz întru toate“.

(II Tim. 4, 5).

Era prin toamna anului 66 al erei noastre creștine. Înflăcăratul și neobositul propovăduitor al lui Iisus Hristos cel înviat, marele Apostol Pavel, se afla la Roma, întemnițat pentru a doua oară. Supus unui regim cît se poate de sever, cu extraordinarul său simț de orientare, Sf. Apostol Pavel își dădea seama că sfîrșitul trupesc i se apropie. Acest lucru nu-l neliniștea, dimpotrivă, îl înserina, pentru că trecea mai repede la Hristos — Domnul nostru, pe care l-a slujit cu atîta credincioșie după întîlnirea pe calea Damascului.

Îl durea însă, îl îngrijora nespul de mult pe marele Apostol soarta fiilor săi duhovnicești, viitorul multelor comunități creștine de el înființate. În acest zbucium sufletească fiind, Sf. Apostol Pavel scrie ultima sa scrisoare, ultima sa epistolă, testamentul vieții sale pline de roade, pe care o adresează celui mai apropiat și, poate, cel mai iubit ucenic al său, Timotei, episcopul Efesului din Asia Mică.

În această epistolă, Pavel-Apostolul îi aduce aminte, îi atrage atenția încă odată lui Timotei asupra chemării sale în lume, asupra rostului prezenței sale într-o cetate în care se încrucișau nu numai drumurile comerciale ale vremii, ci și curențele de gândire ale timpului. În acest scop, Timotei primește și un ultim mănunchi de povețe în care i se arată, printre altele, să fie neodihnit în a se instrui pe sine și destoinic a învăța pe alții, să trăiască în dragoste și pace cu toți oamenii, să fie blând, răbdător, gata la orice lucru bun.

Ca o încoronare a acestor sfaturi, ca un suprem îndemn, Timotei este îndrumat să fie „treaz întru toate“ (II Tim. 4, 5), cuvinte pe care le-am auzit cuprinse în Apostolul care s-a citit la Sf. Liturghie de astăzi.

Acest îndemn, pe care Sf. Apostol Pavel îl dădea lui Timotei în urmă cu 1900 de ani, ne este adus aminte, ne este pus în față și nouă de strămoșeasca noastră Biserică, acum la început de an. „Fii treaz întru toate!“ — sîntem învățați și noi în această Duminică și bun lucru face Biserica noastră cînd ne strecoară în traista minții o asemenea înțeleaptă povață pentru lunga călătorie a anului care ne stă în față.

*

A fi treaz înseamnă, întîi de toate, a nu dormi, a sta pe picioarele tale, înseamnă a avea minte limpede, gata a lua în orice clipă o hotărîre. În înțele creștin însă, a fi treaz înseamnă mult mai mult, înseamnă activitate, grijă, atenție, priveghere, vigilență, înseamnă stare de straajă asupra noastră înșine și asupra a ceea ce se petrece în jurul nostru.

De aceea, pentru noi creștinii, porunca de a fi treaz este de o vie și permanentă actualitate, pentru că ea exprimă un înalt program de muncă, pentru că ea reprezintă o întreagă concepție de viață.

Știm cu toții că omul în general și cu deosebire noi cei ce credem în Mîntuitorul Iisus Hristos, avem o înaltă, o nobilă și inexprimabilă misiune pe acest pămînt. Este bine să ne amintim mereu acest lucru, pentru că de felul în care ne dezlegăm problema rostului și chemării noastre în lume atîrnă în bună parte întreaga frumusețe sau nefrumusețe a vieții.

În această ordine de idei arătăm deci că sarcina precisă a creștinului în această lume este aceea de a-și desăvîrși ființa, de a-și perfecționa mereu personalitatea. Dumnezeu, în nemărginita Sa înțelepciune și dragoste, ne-a dat această mare cinste, ca, alături de harul Său și luminile învățaturii Sale, să venim și noi cu partea noastră de efort, cu partea noastră de contribuție, de participare la realizarea minunatului edificiu pe care-l constituie ființa noastră.

De aceea, îndăurirea, obligația noastră fundamentală, a credincioșilor Bisericii noastre, este de a privi, de a tinde, de a urca permanent spre înălțimile albastre ale sferelor divine, spre culmile asemănării cu Dumnezeu: Binele, Frumusețea, Dragostea și Adevărul absolut.

Însuși corpul nostru, însăși ființa noastră fizică ne este turnată parcă, ne este croită pentru această înaltă chemare. Toate viețuitoarele au privirea ațintită în jos, aplecată spre pămîntul care le hrănește și de care sînt legate prin toate ale lor. Omul însă are o ținută dreaptă, plină de noblete, de demnitate, tocmai pentru chemarea superioară pe care o are față de celelalte ființe. Atunci cînd bătrînețea sau alte poveri nu și-au pus amprenta asupra sa, în mod natural, în chip firesc privirea omului este ațintită înainte, cu un unghi de orientare spre aspirațiile sale de sus.

De altfel, cunoaştem că noi venim în lume, că noi ne naştem cu anumite predispoziţii, cu anumite însuşiri pe care, atunci cînd ajungem la vîrsta deplinelor responsabilităţi, avem obligaţia de-a ni le cultiva, de-a ni le face să crească cît mai frumos, cît mai armonios.

Această lucrare a creştinului, a credinciosului Bisericii noastre se poate asemana cu aceea a unui pictor, care, aşternînd cu grijă şi pricepere culoare peste culoare, scoate, dintr-o imagine abia schiţată, chipul frumos al unei persoane sau al unui peisaj. Dar munca noastră de îmbunătăţire, de permanentă autodepăşire se poate asemana mai bine cu aceea a unui sculptor, care, cioplinind cu mîgală zi şi noapte, scoate o statuie încîntătoare dintr-un bloc de piatră în care chipul statuii abia se întrezărea la început. La fel şi noi, călăuziţi şi întăriţi fiind de harul divin, trebuie să lucrăm zi de zi, dăluindu-ne clipă de clipă chipul nostru moral, modelîndu-ne permanent fiinţa noastră lăuntrică după chipul de nimeni întrecut al Mîntuitorului Iisus Hristos.

Acest lucru însă, acest urcuş spre culmile desăvîşirii noastre nu-l putem străbate decît treji, decît cu ochii minţii mereu deschîşi. Înalta chemare pe care o avem de împlinit pe acest pămînt n-o putem realiza decît fiind permanent atenţi la noi înşine, decît cenzurîndu-ne cu toată rigurozitatea toate gîndurile şi faptele noastre, decît ţinînd în frîu şi zmulgînd din rădăcină tot ceea ce simţim rău în fiinţa noastră şi lăsînd să crească nelimitat pornirile noastre bune.

Aşa cum un soldat cu dragoste de ţară stă neclintit la postul său, fiind numai ochi şi urechi la tot ceea ce se petrece în jur, la fel şi noi trebuie să veghem cu grijă la tot ceea ce intră şi la tot ceea ce iese pe poarta minţii noastre. „Fiţi treji, privegheaţi, căci potrivnicul vostru, diavolul, umblă răcînd ca un leu, căutînd pe cine să înghită” — ne spune Sf. Apostol Petru (I Petru 5, 8). Acest leu, care aleargă nebun după pradă, este păcatul sub toate formele lui, sînt ispitirile spre rău, sînt patimile de tot felul, care ne dau tîrcoale ca nişte fiare hidoase, sînt beţia, desfrîul, lăcomia, egoismul feroce, mîndria oarbă şi alte atîtea patimi, care, din neatenţie, ne atacă şi ne stăpînesc, măcinîndu-ne sănătatea noastră trupească şi sufletească, degradîndu-ne întreaga noastră fiinţă.

Este grea, desigur, această muncă, acest urcuş sufletesc, mai ales în perioada lui de început. Dar el este înălţător şi ne este absolut necesar.

Mai întîi, activitatea de ridicare şi înnobilare a fiinţei noastre este împreunată de obicei cu satisfacţii şi bucurii lăuntrice, pe care toţi cei angajaţi pe o asemenea cale le experimentează adesea. Acest adevăr ni-l întăreşte chiar Sf. Scriptură, cînd zice: „Ferice de cei ce-şi păzesc neprihănită calea” (Ps. 118, 1), sau: „Fericit este cel ce priveghează şi-şi păstrează veşmintele sale” nepătate (Apoc. 16, 15). Ne este ştiut totodată că nimic nu este mai frumos, nimic nu constituie o podoabă mai minunată pe acest pămînt, ca un om aşezat, ca un om bun, cuminte, cinsit, harnic, plin de omenie.

Este necesar apoi să fim cu veghe asupra noastră, pentru că singurul bagaj cu care călătorim dincolo de aceste tărîmuri văzute este acela al realizărilor noastre bune şi frumoase. Nu luăm cu noi de aici nici bani, nici haine luxoase, nici ambiţii deşarte, nici fală, ci numai gîndurile noastre drepte, numai chipul nostru sufletesc atît cît am reuşit să-l şlefuiim şi să-l înfrumuseţăm în această viaţă, numai dragostea de oameni pe care am revărsat-o concret în jurul nostru.

Mai este necesar, de asemenea, să fim treji pentru a fi cît mai pregătiţi să ne putem da seama în orice clipă de viaţa noastră, pentru a putea da răs-

puns bun la examenul neanunțat la care putem fi chemați în orice moment. Căci ne este cunoscut că zilele noastre sînt cît se poate de relative, că nici chiar clipa următoare nu este în stăpînirea noastră. Din acest motiv Sf. Scriptură ne îndeamnă de atîtea ori „să nu dormim și să fim treji” (I Tes. 5, 6), pentru că — așa după cum ne învață Mîntuitorul — „Nu știți cînd va veni stăpînul casei: seara, la miezul nopții, sau la cîntatul cocoșilor, sau dimineața și ca nu cumva venind fără de veste să vă afle dormind” (Marcu 13, 35—36), adică nepregătiți.

Pe deasupra tuturor însă este nevoie, este absolut necesar să fim treji, să priveghem asupra noastră, să ne perfecționăm ființa, pentru că noi toți sîntem colaboratori ai lui Dumnezeu în uriașa lucrare de înfrumusețare a vieții, de desăvîrșire a lumii. Este deosebit de important acest lucru, pentru că dacă fiecare dintre noi, dacă fiecare om de pretutindeni, indiferent de treapta ierarhică pe care se află, și-ar pune cu toată seriozitatea problema formării sale morale, dacă ar fi mereu preocupat de disciplinarea ființei sale interioare, atunci viața ar progresa într-adevăr în toată plenitudinea ei, atunci tot ceea ce creem ar fi numai spre binele omenirii; puterea răului ar scade, iar binele ar crește nemăsurat, pe toate planurile, spre bucuria tuturor fiilor planetei noastre. Dacă toți oamenii ar fi oameni în adevăratul înțeles al cuvîntului, așa cum ne vrea Dumnezeu și așa cum ne dictează conștiința noastră trează, atunci am fi mai blînzi și mai dreپți unii cu alții, mai cinstiți cu noi înșine și cu cei din jurul nostru, atunci războaiele, aceste fiare nesătule de sînge omenesc, ar dispărea, iar viața ar intra pe făgașul ei firesc, așa cum cer interesele reale ale maselor de oameni.

*

Despre formarea creștinului după asemănarea lui cu Dumnezeu se pot spune, desigur, încă multe lucruri folositoare. Să reținem însă, să punem la inimă adevărul că fieștecăre dintre noi avem o înaltă și cu totul plină de răspundere misiune de împlinit pe acest pămînt.

Această misiune însă nu ne-o putem înfăptui decît numai luminați și întăriți de Hristos-Domnul nostru, dar, în același timp, asudînd și noi în a veghea permanent asupra noastră, în a ne șlefui fără răgaz ființa noastră lăuntrică. Acesta să ne fie, ca creștini buni, idealul suprem, acum la început de an, cînd fiecare gospodăru își rînduiește lucrurile spre o mai rodnică activitate în viitor.

Să ne străduim deci a ne disciplina cît mai mult lăuntricul nostru, să depunem toate eforturile în a ne transforma mintea noastră, întreaga noastră ființă, într-un laborator model, viu și intens, în aparatul cărui să se plămădească și din care să emane totdeauna numai gînduri și fapte de zidire și înălțare a noastră și a semenilor noștri, aducîndu-ne mereu aminte de cuvîntul Domnului, care ne învață: „Celui ce ia seama la calea sa, acelaia îi voi arăta mîntuirea mea” (Ps. 49, 24), Amin.

Diacon GH. PAPUC

PREDICĂ LA BUNA-VESTIRE

„Voi toți sînteți frați”

(Matei 23, 8)

Primăvara ne bate-n ușă și știm cu toții că acest anotimp înseamnă renaștere, reînviere, înseamnă clocotire, potop, revărsare nelimitată de viață, de frumuseți negrăite pe care întreaga fire le îmbracă sub mii și mii de forme. Acest impresionant tablou pe care ni-l așterne înaintea privirilor cel mai

tînăr dintre anotimpuri nu-l poate reda nici un pictor, oricît de vrăjit i-ar fi penelul, și nici un grai nu-l poate tălmăci.

Ni s-a întîmplat apoi ca, pe creste de munte sau pe la margini de mare aflîndu-ne, să fim martorii unui răsărit de soare, care ne apare ca o nouă lume ce se ridică majestuosă din neant, îmbrățișînd cu razele sale întreg orizontul nostru vizual într-un tablou încîntător de asemenea cu anevoie de redat.

Meditînd la astfel de fenomene, cît și la frumusețea bolții cerești, la armonia Universului, la drumul fără greș al milioanelor și milioanelor de aștri, care populează imensitatea spațiului cosmic — psalmistul David exclamă entuziasmat, ca o pîsnire de rugă fierbinte, că nu sînt graiuri nici cuvinte care să exprime înțelepciunea Marelui Ziditor, autorul tuturor celor văzute și nevăzute.

Căutînd să intuiască ceva din măreția lui Dumnezeu, Dante, marele poet italian, spune în partea finală a volumului său „Paradisul“:

*Căci ochii mei avînd puteri depline,
Adînc s-au scuîndat în punctul care
Lumină e, etern perfectă-n sine.
Iar cum văzui apoi, și tot mai tare,
de-atare văz nici n-avem noi cuvinte
Nici minte-a-nvinge-atîta-mbelșugare.*

Toate aceste realități însă și altele asemenea lor ne dau doar o palidă imagine a tabloului „Bunei-Vestiri“, eveniment pe care-l prăznuim astăzi.

Acum mai ales, în fața acestei minuni, cea mai mare dintre toate minunile, vom spune cu vorbele Psalmistului: Cu adevărat nu sînt graiuri nici cuvinte care să tălmăcească mulțimea de aspecte, gama bogată de adevăruri pe care acest praznic creștinesc ni le dezvăluie.

Căci a grăi despre Buna-Vestire înseamnă a vorbi despre întreaga istorie a mîntuirii; înseamnă a vorbi despre dragostea nemărginită a lui Dumnezeu, care nu și-a părăsit făptura Sa cea mai aleasă; înseamnă a vorbi despre cea dintîi Bună-Vestire dată de Părintele ceresc primei perechi de oameni după pasul greșit făcut de ei; înseamnă a vorbi despre marea taină a întrupării lui Dumnezeu, cum Cel necuprins încape în pîntecele unei fecioare, devenind om deplin și rămîinînd Dumnezeu deplin; înseamnă a vorbi despre frumusețea morală a omului, căci datorită vieții ei neprihănite Fecioara Maria s-a învrednicit, dintre mîile de alte fecioare din timpul său, să aibă negrăita cinste de-a i se împărtăși „taina cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută“, cum spune Sf. Apostol Pavel (Ef. 3, 9).

A încerca să tălmăcim înțelesurile Bunei-Vestiri mai înseamnă a vorbi despre Evanghelia noastră creștină, căci cuvîntul Evanghelie veste bună înseamnă; vestea cea bună a pogorîrii lui Dumnezeu pe Pămînt, pentru a arăta cum să se trăiască pentru ca viața pe pămînt să devină o tîndă a raiului cel ce va să fie; vestea cea bună că forțele întunericului, ale răului sub orice formă pot fi înfrînte, că binelile este și poate fi mai tare decît răul; vestea cea bună a restabilirii armoniei, a păcii între Dumnezeu și oameni, a păcii între oameni și din inima fiecărei făpturi omenești; vestea cea bună că toți oamenii, fără deosebire, au dreptul la bucuria vieții, că toți sînt egali și frați buni întreolaltă.

Toate acestea și încă altele avea să ni le spună Cel ce în urmă cu peste 19 veacuri și jumătate era vestit Fecioarei Maria și prin ea lumii întregi în această zi prealuminată.

De aceea, în fața atîtui noian de înțelesuri pe care Buna-Vestire le are, în continuarea cuvîntului nostru vom zăbovi puțin asupra unuia singur și anume acela că toți oamenii sînt frați.

*

Demascînd fățarnidia, viața de fațadă, de ochii lumii a multora dintre fariseii și cărturarii din vremea petrecerii Sale pe pămînt, Iisus Hristos-Domnul nostru își învăța ucenicii să nu se numească întreolaltă rabi, adică învățător, căci singurul nostru învățător în cel mai înalt înțeles al cuvîntului este El, Iisus Hristos, iar noi toți sîntem frați (Matei 23, 2—8).

Într-adevăr, după învățătura noastră creștină întreaga omenire formează o singură mare familie, provenind din aceeași protopărinți: Adam, care se tălmăcește „om“, și Eva, care înseamnă „viață“.

Întrecă această familie trăiește sub razele aceleiași providențe divine, a purtării de grijă a aceluiași Părinte ceresc, Ziditorul a toate, Tatăl nostru al tuturor.

Așa se face că încă acum aproape 2500 de ani, profetul Maleahi afirma obîrșia comună a oamenilor, spunînd: „Oare nu este un singur Părinte pentru noi toți? Nu ne-a creat oare pe noi un singur Dumnezeu?“ (Maleahi 2, 10).

Dar cu mult mai în urmă, pe vremea patriarhilor, cam acum 4000 de ani, dreptul Iov spunea și el același lucru: „Cel ce m-a făcut pe mine în pîntecele mamei mele nu l-a făcut și pe robul meu?“ (Iov 31, 15). Spus altfel, nu este oare un singur Părinte care m-a zidit și pe mine și pe sluga mea și pe toți cei ce trăim pe acest Pămînt?

Adevărul că avem același izvor, că sîntem plămădiți din același aluat, că avem aceleași calități și aceeași frățască menire, este arătat apoi cît se poate de pe înțeles în vedenia pe care Sf. Apostol Petru a avut-o în cetatea Iopi, pe cînd acesta se afla în casa lui Simon curelarul.

Ne aducem aminte cum, sub forma unor mulțimi de viețăți, care simbolizau de fapt toate neamurile pămîntului, — Apostolului Petru i se poruncește să nu disprețuiască pe nici una, căci toate sînt sfințite de Dumnezeu.

În urma acestei descoperiri, privirea sufletească a Apostolului se luminează, încît a treia zi după această împlinire avea să spună în casa lui Corneliu sutașul luminoasele cuvinte: „Dumnezeu mi-a arătat, ca pe nici un om să nu-l socotesc spurcat sau necurat“ (F. Ap. 10, 28). În casa aceluiași dregător roman, după o scurtă convorbire cu el, Sf. Apostol Petru va spune și aceste vorbe pline de învățătură: „Cu adevărat înțeleg, că Dumnezeu nu se uită la față. Dimpotrivă, pe cel ce se teme de el și face dreptate, de orice neam ar fi, îl primește“ (F. Ap. 10, 34—35).

Vrînd să redea același adevăr al filiațiunii noastre, al egalei îndreptări la sarcinile și bucuriile vieții, Sf. Apostol Pavel face neîntrecuta comparație cu corpul omenesc, care se întregeste prin fiecare mădular, fiecare element al corpului reprezentînd o persoană sau un popor. Și anume, așa după cum măduarele unui trup sînt la fel de necesare bunei desfășurări a vieții trupului și, astfel, deplin egale între ele, la fel toate popoarele, toți oamenii sînt întru totul egali între ei, ca membrii aceleiași mari familii umane.

Dacă medităm apoi cît de puțin asupra cuvintelor „Tatăl nostru“, cu care începe rugăciunea domnească, ne dăm ușor seama cum în fața minții ni se deschide minunata imagine a uriașei familii pe care o constituie toată suflarea omenească de pe planeta noastră.

Explicînd această rugăciune, Sf. Ioan Gură de Aur spune că Mîntuitorul ne-a învățat să zicem „Tatăl nostru“ nu „Tatăl meu“, pentru ca orice om să se uite la interesul tuturor. În felul aceasta, El — Iisus — alungă toate dușmăniile și certurile, înăbușă îngîmfarea, îndepărtează invidia, distruge toate inegalitățile și deosebiriile de condiții și stare dintre oameni, egalîndu-i minunat de frumos. Pe toți oamenii — conchide Sf. Părinte — Dumnezeu îi face deopotrivă de nobili, atunci cînd vrea să se cheme Tatăl tuturoră“.

Întărind acest adevăr, tot Sf. Ioan Gură de Aur ne învață în altă parte zicînd: „Aerul, soarele, apa, pămîntul, cerul, marea, lumina, stelele, pe toate Dumnezeu le împarte tuturor deopotrivă, ca unor frați. Ochii de asemenea i-a făcut tuturor la fel, trup la fel, suflet la fel, aceeași făptură la toți deopotrivă“.

Un mare scriitor bisericesc din vechime, Tertulian, arată că principiile morale fundamentale, dictate în general de orice conștiință trează, sînt înscrise în chip firesc în plămada fiecărui om, de totdeauna.

Acest lucru îl sublinia, din porunca Celui Prea Înalt, și profetul Moise, încă acum 3500 de ani, în a cincea sa carte în următoarele cuvinte: „Da-ți-va Domnului, Dumnezeul tău, cu prisosință spor în tot lucrul mîinilor tale, la rodul pîntecelui tău, la rodul dobitoacelor tale, la rodul pămîntului tău, de vei asculta glasul Domnului Dumnezeului tău, păzind și împlinind toate poruncile lui, hotărîrile lui și legile lui din toată inima și din tot sufletul tău. Căci porunca aceasta pe care ți-o poruncesc eu nu este neînțeleasă de tine și nu-i departe. Ea nu este nici în cer, ca să zici: Cine se va sui pentru noi în cer, ca să ne-o aducă și să ne-o dea ca s-o auzim și s-o facem? Ea nu este nici peste mare, ca să zici: Cine se va duce pentru noi peste mare, ca să ne-o aducă și să ne facă s-o auzim și s-o împlinim? Ci cuvîntul acesta — poruncile de bază ale lui Dumnezeu adică — este foarte aproape de tine: el este în gura ta și în inima ta ca să-l faci“ (Deut. 30, 9—14).

Este deosebit de grăitoare în această privință informația pe care ziarele de acum 12 ani ne-o transmiteau și anume cum o expediție etnografică italiană a descoperit în pădurile tropicale din Venezuela un trib, pe nume „Piaroua“, care nu știa ce înseamnă crima, furtul și inegalitățile sociale. Membrii acestui trib nu se războiesc, nu se ceartă și nu seucid.

Așadar, acest trib „din fire plinește poruncile legii“ — cum spune Sf. Apostol Pavel (Rom. 2, 14), ceea ce ne întărește cele spuse de Moise și de Tertulian, că în conștiința fiecărui om, indiferent de culoarea sau numele lui, sînt sadite de Creator legile de bază ale conviețuirii oamenilor pe pămînt. Așa de pildă: să nu uciți, să nu nedreptățești pe altul, să-ți cinstești părinții ș. a. sînt considerate porunci valabile și la noi, și la un african, și la un sud-american, și la un australian ș. a. m. d.

Semnificative sînt și mărturiile pe care le făcea doctorul Albert Schweitzer, mort de curînd, care a activat ca medic, dintr-o curată dragoste frățească, între negrii din statul Gabon din Africa, și care arată că negrii au adesea sufletul mai alb, mai nepătat decît al nostru, care avem pielea albă.

În lumina acestor cîteva temeieri, putem afirma deci cu toată tăria, că nu există „rasă superioară” și „rasă inferioară”, că nu există popor nobil și mai puțin nobil, ci prin vinele tuturor oamenilor curge același sînge uman, de aceeași nobilă calitate. Provenind din aceeași pereche și avînd același Ziditor, toți oamenii, fără deosebire, au aceeași structură trupească și aceeași zestre sufletească, au aceeași capacitate de gîndire și simțire umană, aceeași putere de creație, aceeași inexprimabilă sau negrăită valoare.

Toți oamenii, din toate țările și de pe toate continentele, sînt, așadar, frați buni întreolaltă, iar deosebirile de culoare, de limbă, de viață etc. nu sînt altceva decît amprenta, pecetea împrejurărilor istorice și a influențelor geografice prin care fiecare ramură mai mică sau mai mare omenească a trecut în decursul mileniilor.

Pentru ce trebuie să știm toate acestea?

Este deosebit de important să cunoaștem aceste lucruri, pentru că 'dacă aruncăm o privire asupra vieții oamenilor și popoarelor vedem că una din cauzele principale ale multelor dureri și suferințe care au bîntuit și mai bîntuie lumea este tocmai neglijarea sau sfidarea acestui fundamental adevăr al vieții și anume acela că toți sîntem frați.

Pătrunzînd acest adevăr, ne dăm seama cum, pe de o parte, o viață de familie, fie mică sau mare, firesc imprimă simțiri frățești membrilor ei, ceea ce nu îngăduie ca unul dintre frați să fie îmbuibat, în timp ce fratele de lîngă el n-are ce mîncă; aceste simțiri frățești nu admit exploatarea semenului, asuprirea lui, nedreptățirea lui, răpirea libertății lui și atîtea alte cauze care duc la neînțelegeri, la crime, la războaie.

Pe de altă parte, o viață frățească adevărată înseamnă egalitate reală între toți oamenii și între toate popoarele, înseamnă dragoste și armonie, înseamnă colaborare, înțrăjutorare, înseamnă pace și prosperitate pentru toți fiii Pămîntului.

*

„Voi toți sînteți frați” — ne binevestește Mîntuitorul Iisus Hristos — și, după cum am văzut, acest lucru reprezintă un adevăr evident.

Toți oamenii avem aceeași obîrșie, aceeași plămadă trupească și sufletească, aceleași aspirații spre lumină, spre frumos, spre bucurii înalte, aceeași nobilă chemare, în lume.

Să ne străduim deci ca, mai întîi, în familiile noastre, la locurile noastre de muncă și oriunde ne desfășurăm viața să trăim unii cu alții ca niște frați adevărați, ca fii buni ai lui Dumnezeu și ai binecuvîntatei noastre Patrii.

Să facem apoi ca sublimul adevăr adus în lume de Buna-Vestire, anume acela că toți sîntem frați, să răsunе pe toate meridianele Pămîntului, ca să nu mai fie om asuprit de om și nici popor asuprit și jefuit de alt popor.

În numele negrăitelor lumini, al marilor adevăruri aduse nouă de Buna-Vestire să luptăm cu toate puterile împotriva a tot ce este rău în noi și în jurul nostru, să facem să se oprească orice faptă neconformă cu dragostea de frate, să se oprească orice mînă neagră care, sfidînd dreptul oamenilor și al popoarelor la viață, ar încerca să mai aducă pîrjol și suferințe în lume.

În felul acesta binele va triumfa deplin, dreptatea va înflori, pacea se va instaura pe tot întinsul Pămîntului, iar bucuria Bunei-Vestiri va fi o realitate vie. Amin.

PREDICA LA DUMINICA A VII-A DUPA RUSALII

*„Toți într-un suflet și cu o gură să preamăriți pe Dumnezeu”
(Romani 15, 6)*

În una din zilele trecute, un bun credincios de-al nostru, om harnic și de omenie, îmi spune printre altele că el simte pe Dumnezeu, îi vede prezența în legile vieții, în realitatea aceasta măreață care ne înconjoară, dar nu poate să și-l imagineze ca pe un bătrîn cu părul și barba albă, tronînd undeva într-un loc necunoscut de noi.

Această nedumerire nu m-a surprins cîtuși de puțin, pentru că mi-am dat imediat seama că acest credincios a avut în vedere imaginea unor icoane, reprezentînd Sf. Treime. În aceste icoane, așa cum putem vedea și pe tîmpla catedralei noastre, Duhul Sfînt de pildă este zugrăvit sub forma unui porumbel, așa cum s-a arătat El la apa Iordanului, Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, este reprezentat cu trupul Său omenesc, așa cum a petrecut aievea printre noi acum aproape 2000 de ani, iar Dumnezeu-Tatăl este zugrăvit sub chipul unui bătrîn cu părul și barba ninsă de fulgii anilor.

Am arătat credinciosului în cauză, că zugrăvirea lui Dumnezeu sub chipul unui om bătrîn a fost inspirată pictorilor noștri bisericești de textul cuprins în cartea proorocului Daniil, cap. 7, v. 9, unde se vorbește de „cel vechi de zile — cum zice profetul — îmbrăcămîntea lui albă ca zăpada, iar părul capului său curat ca lîna, iar jîlțul său flăcări de foc”.

Prin această imagine însă, prin această viziune, autorul sfînt a vrut să ne arate anii cei fără de ani ai lui Dumnezeu, veșnicia Sa adică.

Întîmplarea de mai sus ne-a fost adusă în atenție de Evanghelia și cu deosebire Apostolul care s-a citit la Sf. Liturghie de astăzi, Apostol în care, printre altele, sîntem îndemnați să preamărim pe Dumnezeu, cu toții, într-un gînd și într-o inimă (cf. Rom. 15, 6). Acest îndemn mereu actual al Sf. Apostol Pavel, căci lui îi aparține, ne oferă un potrivit prilej să zăbovim puțin asupra a ceea ce știm despre Dumnezeu și asupra motivului pentru care bine și de folos este a-l lăuda sau a-l preamări.

*

De la început trebuie să arătăm că ființa divină, pe Dumnezeu nici într-un caz nu trebuie să ni-l imaginăm sub chipul unui venerabil om bătrîn. Dar tot de la început trebuie să spunem că Dumnezeu este o realitate care nu poate fi turnată în calapoade omenești. Firea noastră mărginită, limitată, nu poate cuprinde ființa nemărginită a lui Dumnezeu, pentru a cărei exprimare „nu sînt graiuri, nici cuvinte”, după cum spune Psalmistul.

Încercarea deci de a defini pe Dumnezeu, cel necăptuns și necuprins și mai presus de orice numire, se poate asemăna cu jocul unui copil, care vrea să toarne marea în gropița lui de nisip, cum atît de plastic ne arată Fer. Augustin. Cu toate acestea, noi vorbim adesea de ochii lui Dumnezeu, de urechile Sale, de lucrul mîinilor Sale ș. a. m. d. Cînd Sf. Scriptură folosește astfel de cuvinte, o face pentru a ne veni în ajutor spre a înțelege mai bine anumite însușiri ale lui Dumnezeu, anumite lucrări ale Sale.

Judecînd deci după aceste însușiri, putem spune despre Dumnezeu că este unul în ființă și întreit în fețe sau persoane, că El este duh, spirit, ființă nematerială, netrupească, simplu și necompus. El este veșnic, fără început deci și fără sfîrșit, infinit sau fără de margini, prezent cu întreaga ființă în tot ceea ce se vede și nu se vede, după cuvîntul Sf. Apostol Pavel, care zice că „în el — în Dumnezeu — viem și ne mișcăm și sîntem” (F. Ap. 17, 28).

Dumnezeu este apoi strălucire, lumină neînserată, în primul rînd, desigur, lumină spirituală, duhovnicească. „Aceasta este vestea pe care am auzit-o de la Dînsul — spune Sf. Apostol Ioan — și v-o vestim vouă, că Dumnezeu este lumină și nici un întuneric nu este întrînsul“ (I Ioan 1, 5). Este semnificativ în acest sens răspunsul unui înțelept din vechime dat împăratului Adrian, care a întrebat pentru ce Dumnezeu nu se arată creaturilor Sale, întrebare la care înțeleptul a răspuns: Dumnezeu nu se arată, pentru că lumea n-ar fi în stare să suporte strălucirea Sa. Și într-adevăr, schimbarea la față a Mîntuitorului Iisus Hristos pe Muntele Taborului este doar o fărîmă din ceea ce înseamnă strălucirea divină. Știm cum cei trei Apostoli, care au însoțit pe Domnul în munte, la vederea acestei lumini au căzut cu fața la pămînt, neputînd-o suporta, simțind doar că sînt învăluiți în unduirea ei fericitoare.

Dumnezeu este frumusețe, frumos în Sine și prin Sine, în chip unic și veșnic. Cînd se dă lui Dumnezeu acest atribut, se are în vedere lumea care ne înconjoară, construcția minunată a omului, întreg Universul, această măreață operă a Sa, care încintă orice privire, orice simțire. De aceea, încă cei vechi au numit întreaga creație Cosmos, cuvînt care înseamnă frumusețe, podoabă. „Toate aceste frumuseți — spune Fer. Augustin — ce vă plac și care desfătează privirea noastră sînt create de Dumnezeu. Dacă atît de mare este frumusețea operelor create de El, cu atît mai mult va fi El însuși“.

Dumnezeu este dragoste, dragoste desăvîrșită, dragoste prin esență, dragoste creatoare și pronietoare, purtătoare de grijă pînă la jertfă, după cum ne învață Sf. Evanghelist Ioan cînd zice, că „atît de mult a iubit Dumnezeu lumea încît și pe Fiul său cel unul născut l-a dat, ca tot cel ce crede întrînsul să nu piară“ (Ioan 3, 16).

Dumnezeu este atotputernic, putînd face toate cîte poate vrea. Atotputernicia Sa este întărită și de Sf. Evanghelie de astăzi, prin vindecarea suprafirească a celor doi orbi, care au crezut în puterea nemărginită a lui Iisus Hristos. „Toate cîte a vrut Domnul a făcut — spune Psalmistul — cerești și pămîntești, în mare și în toate adîncurile“ (Ps. 134, 6).

Dumnezeu este de asemenea atotștiutor. El cunoaște toate deodată: și cele trecute și cele prezente și cele viitoare — și le cunoaște din veci și în mod deplin. „Dumnezeu este martor gîndurilor celor mai ascunse și pătrunde fără greș inimile și aude toate cuvintele“ — ne încredințează Înțeleptul Solomon (Înțelepciunea lui Solomon 1, 6), sau cum spune Sf. Apostol Pavel: „Lui Dumnezeu din veac îi sînt cunoscute toate lucrurile“.

Dumnezeu mai este apoi atotprezent, sfințenie, puritate sau perfecțiune, dreptate deplină, bunătate prin excelență și alte asemenea însușiri.

În atotperfecțiunea Sa, Dumnezeu deci nu atîrnă de ceva dinafară de El, pentru că nu există ceva în afara Lui și mai mare decît El. „De vreme ce tuturor le dă viață și suflare și toate“ — cum spune Sf. Apostol Pavel (F. Ap. 17, 25), de vreme ce „toată darea cea bună și tot darul cel desăvîrșit de Sus este, pogorînd de la El“, „Părintele luminilor“, cum auzim că se citește în rugăciunea amvonului de la sfîrșitul Sf. Liturghii, Marele nostru Ziditor nu are nevoie de nimic. Și totuși pentru ce îl lăudăm, pentru ce ne poruncește Apostolul de astăzi să-l preamănim.

Cauza acestui lucru trebuie s-o căutăm în primul rînd în noi înșine, în ființa noastră.

Astfel, este îndeobște știut că oricît de bolovănoși am fi la suflet, totuși tresăltăm cu toții în fața unei idei frumoase, în fața unui ideal înalt, în fața unei lucrări de artă, în fața unei fapte bune, în fața oricărei valori care poate să ne înalțe sufletește. Sau tot ceea ce reprezintă valoare în adevăratul înțeles al cuvîntului, ca: adevărul, dreptatea, dragostea, bunătatea, frumusețea etc., îl găsim în cel mai înalt grad în Dumnezeu.

În fața acestor mărețe realități, sufletul nostru nu stă rece, nepăsător, ci le contemplă, se entuziasmează de ele, le cinstește, le proslăvește. Grăitor exemplu ne este în această privință pilda celor doi orbi din Sf. Evanghelie de astăzi, cărora, după ce au fost vindecați, Mîntuitorul le-a poruncit să nu spună la nimeni. Fapta de care s-au învrednicit însă, atotputernicia și dragostea de oameni a Fiului lui Dumnezeu strigau oarecum în sufletele lor, încît ei n-au putut să tacă, ci, după cum ne spune Evanghelia, mergînd „au vestit pe Iisus în tot pămîntul acela” (Matei 9, 31).

Preamărind pe Dumnezeu, așadar, noi preamărim Frumusețea, Dreptatea, Pacea, Dragostea desăvîrșită, veșnică, culmi, dacă se poate spune așa, spre care sufletul nostru este permanent atras, după care el mereu tinjește. La temelia Psaltirii de pildă, carte sfîntă atît de prețuită de credincioșii noștri, stă și această sete a sufletului după desăvîrșire, după frumusețile divine, căci în bună parte ea este o carte de laudă, de preamărire a lui Dumnezeu.

Știm de asemenea că, potrivit învățaturii noastre creștine, noi sîntem zidiți după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, ceea ce înseamnă că fiecare din noi poartă în sine o scînteie divină, care este sufletul nostru. Sau, ca să se asemene cît mai mult cu Dumnezeu, Ziditorul său, sufletul nostru trebuie îngrijit, cultivat, hrănit, ajutat să crească cît mai mult în cele bune.

Această lucrare de continuă îmbunătățire și înălțare a ființei noastre lăuntrice n-o putem realiza decît, stînd în strînsă legătură cu obîrșia noastră, cu izvorul vieții noastre, cu Dumnezeu. Așa cum un lan de floarea soarelui este orientat, este îndreptat atît de impresionant spre Soare de la care primește puterea de viață, la fel și sufletele noastre trebuie să stea mereu deschise spre Dumnezeu, de la care primesc lumina, înțelepciunea și tăria în urcușul spre El. Legătura aceasta nemijlocită cu El o realizăm prin gîndurile, prin preocupările noastre frumoase, prin rugăciunile noastre, prin faptele noastre, prin orice lucru bun pe care îl facem, toate la un loc constituind preamărire a lui Dumnezeu.

De aceea, preamărind pe Dumnezeu noi tindem spre El, iar tinzînd spre El ne însușim din virtuțile Sale divine, adăugînd, în felul acesta, mereu cîte ceva la zidirea ființei noastre sufletești, la înfrumusețarea chipului nostru lăuntric, ba chiar și a celui din afară.

Dar nu numai omul, ci, într-un fel sau altul, întreaga fire, „toată suflarea”, cum zice Psalmistul, laudă pe Domnul. Corpurile cerești prin neabaterea lor de la legile care guvernează Universul, viețuitoarele prin împlinirea cu strictețe a rostului pe care Stăpînul a toate îl-a sădit în fiecare. Ba mai mult, se spune despre unele păsări de pildă că în fiecare dimineață, ca la un semnal, întorc capetele spre Răsărit ca pentru o tainică rugăciune.

*

Din cele arătate și, desigur, din alte multe care se pot spune, ne-am dat seama de măreția cea negrăită a lui Dumnezeu. Am văzut că El este ființă spirituală, unică și veșnică; El este Frumusețe, Adevăr, Bunătate deplină, atributul Său cel mai evident pentru noi fiind dragostea. Această însușire a lui Dum-

nezeu a dus la crearea lumii în general și a omului în special, pentru ca, prin asemănarea cu El, să participăm și noi, ca ființe raționale, la bucuria, la fericirea divină.

Să preamărim deci pe Dumnezeu cu toate coardele ființei noastre, cu un gând și cu o inimă, cum ne îndeamnă Apostolul, în deplină unitate și dragoste frățească adică; să-l preamărim pentru măreția Sa, pentru dragostea Sa, pentru bunătatea Sa, pentru dreptatea Sa, pentru înțelepciunea Sa; să-l preamărim prin gândurile noastre curate, prin graiul nostru drept, prin preocupările noastre serioase, prin faptele noastre bune, pentru ca, astfel purtându-ne, bucuria să ne fie cât mai deplină, atît în veacul acesta, cît și în cel care va să fie. Amin.

Diacon GH. PAPUC

DUMINICĂ A IX-A DUPĂ RUSALII

Matei XIV, 22—34

Ispita — Păcatul

1. După săvîrșirea minunii: „Înmulțirea pîinilor“, Iisus s-a retras în munte, să se roage. Se înnoptase. Apostolii plecaseră cu corabia la Capernaum. Pe lac s-a iscat o furtună și corabia era amenințată să fie înghițită de valuri. Apostolii s-au luptat cu valurile pînă la straja a patra din noapte, cînd a venit Mîntuitorul spre corabie, mergînd pe deasupra apei ca pe uscat. Părîndu-li-se că este o nălucă, Mîntuitorul i-a încredințat că El este, poruncindu-i lui Petru să iasă din corabie și să se îndrepte spre El, ceea ce a și făcut. Vîntul — însă — era năpraznic, iar Petru s-a înfricoșat și a început să se cufunde, de aceea a apelat la ajutorul lui Iisus, zicînd: „Doamne, scapă-mă“. Iisus i-a întins mîna și i-a spus: „Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?“ Apoi, a certat vîntul și furtuna a încetat. Cei de față i s-au închinat, exclamînd: „Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu ești“ (Matei XIV, 22—34).

2. Asemenea mării bîntuite de furtună este și viața noastră. De aceea, irmosul pesnei a VI-a de la slujba înmormîntării glăsuiește astfel: „Marea vieții vîzîndu-o înălțîndu-se de vișorul ispitelor, la limanul cel lin alergînd, strigă către Tine: scoate din stricăciune viața mea, mult milostive“.

Pe marea învîforată aleargă corabia vieții noastre, purtată încoace și încolo de vînt și de furtună. Furtuna o simțim — întîi — în sufletul nostru, unde binele și răul se războiesc cu furie, cum se luptau Apostolii cu valurile mării. Sufletul nostru este teatrul unei lupte, fiindcă „poftele trupului sînt potrivnice duhului, iar ale duhului sînt potrivnice trupului. Și acestea se împotrivesc între ele, ca să nu faceți ceea ce voiți“ (Gal. V, 17). Cu alte cuvinte, există în noi anumite înclinări spre rău, spre păcat; este firea noastră slăbită de păcatul strămoșesc, de care se lovește încercarea făptuirii binelui.

Ce să mai zicem de viața dinafară? E o mare învolburată, mereu în furtună, amenințată de o mulțime de primejdii sufletești. Între acestea, locul prim îl ocupă ispitele.

Ispita este îndemnul la păcat. Ea trezește poftă spre a dobîndi ceva prin căltarea legii morale. Ispita este prilejuită de pofta trupului (mîncare, băutură, desfrînare), de pofta ochilor (bogăție) și de pofta inimii (trufia vieții), așa cum zice slova sfîntă: „Căci tot ce este din lume, adică pofta trupului și pofta ochilor și trufia vieții, nu este de la Tatăl, ci sînt din lume... Nu iubiți lumea, nici cele ce sînt în lume (adică primejdiile sufletești) (I In. II, 15—16).

Ispita vine apoi și de la diavol, precum și de la lume. Mîntuitorul zice: „*Simone, Simone, iată Satana v-a cerut să vă cearnă ca grîul*” (Luca XXII, 31). Sf. Petru îi spune lui Anania, care ascunsese o parte din prețul țarinei: „*Anania, pentru ce a umplut Satana inima ta, să minți Dubului Sfînt?*” (Fapt. V, 3). „*Cel rău*” „*umblă răcnind ca un leu, căutînd pe cine să înghită*” (I Petru V, 8). Răi sînt și oamenii care ațîță în alții felurite fapte și porniri păcătoase, fie prin cuvinte, fie prin gesturi sau prin fapte.

Ispitele — ori de unde ar veni — înfățișează în locul binelui adevărat un bine înșelător și pierzător de suflet. Lucrurile se petrec întocmai ca în străvechea poveste păgînească, în care se spune că virtutea era cunoscută numai locuitorilor dintr-un ținut îndepărtat. Intr-o zi, s-a pornit la drum să se arate locuitorilor din orașul cel mai apropiat. În acest scop, s-a îmbrăcat într-o prea frumoasă manta de flori. Intrînd în cetate, păcatele s-au coalizat și au alun-gat-o dincolo de zidurile cetății. Peste noapte, virtutea s-a așezat sub un palmier și a adormit. În timpul nopții au venit fărădelegile din oraș și-au furat mantaua cea frumoasă a virtuții. De atunci — se zice — că ispitele se acopere în mantaua virtuții și cer să ne îndreptăm spre fapte, care numai în aparență sînt bune, dar în realitate sînt rele. Ispita, care incită la păcat, trezește pofta plăcerilor înșelătoare, răstoarnă ordinea morală firească, ea se apropie mios de noi, ca să ne determine să intrăm în acțiune, fără să întrevedem că această dulceață se va preface în venin aducător de moarte. Spre a întări cele afirmate, e suficient să reflectăm la cele ce se întîmplă cu prilejul unui divertisment, la o petrecere oarecare. Totul se desfășoară frumos, în limitele buneii cuviințe. E și explicabil, fiindcă distracțiile sînt îngăduite și necesare, constînd în ocuparea trupului și sufletului cu acte ce nu cer încordare prea mare, ci, din contră, aduc destindere. „*A trăi bine de pe urma muncii tale, este un dar al lui Dumnezeu*” (Ecles. III, 3).

Distracțiile în sine nu sînt vătămătoare, din contră, ele sînt utile. Ele constituie izvorul din care ne stîmpărăm setea ce ne stăpînește. Cine va căuta să-și stîmpere setea dintr-un izvor liniștit, luînd apa cu atenție, se va învrednici de o apă excelentă și limpede. Dimpotrivă, cine se va arunca cu lăcomie asupra izvorului, îl va tulbura și se va alege cu urmări neplăcute. Spre exemplu dacă sîntem obosiți, și ne lăsăm ademeniți de glasul de sirenă al ispitei și recurgem la distracții ce obosesc trupul, cum ar fi băutura, dansul etc., comitem — în felul acesta — un atentat la sănătatea noastră.

Momeala ispitei ni se întinde mereu, dar cu deosebire în timpul distracțiilor, cînd exercită un miraj ipocrit, oferînd, la început, bună dispoziție, pentru ca după ce ne-a aruncat în focul patimei, să aducă: dezgust, scîrbă, amărăciune, vid sufletesc și zile mohorîte. De aceea, zice Sf. Ap. Pavel: „*Toate îmi sînt îngăduite, dar nu toate îmi sînt de folos; toate îmi sînt îngăduite, dar eu nu mă voi lăsa biruit de nimic*” (I Cor. VI, 12). Cu alte cuvinte, îngăduite și binevenite sînt și distracțiile, dar numai în măsura în care nu știrbesc bună-cuviința și morala, nu vatamă nici pe cel ce se folosește de ele și nici pe ceilalți oameni. Binevenite sînt distracțiile, dacă aduc bucurii înveșmîntate într-un înalt înțeles al purității, deci nu sînt prihănite de pofta ispitelor, care este sinonimă cu concupiscenta, cu apetitul după cele potrivnice legii morale.

În privința distracțiilor, grijă deosebită se cere celor nevîrstnici, cărora le este greu să vadă punctul luminos și punctul lor negru, din cauza puternicei lor receptivități oricăror impresii, fie bune, fie rele. Este epoca cînd încă nu

ș-au depris cu lupta împotriva ispitelor, când n-au energia trebuitoare să stăvilească înclinarea spre păcat, mai ales că orice ispită este mîeroasă și mo-mește cu tot felul de delicioși înșelătoare. Este epoca, când imaginația incendiază ușor și prefăce în scrum floarea neprihanei tinereții. În cartea lui *Jean de la Brète: Mon oncle et mon curé*, este redată următoarea discuție, plină de învățăminte, dintre un paroh și o tînără dornică să cucerească viața. Pentru a o feri de o aventură costisitoare, parohul îi spune fetei: „... nu te încrede în imaginație. Eu o compar cu o flăcără frumoasă care luminează, dă viață inteligenței, care o alimentează discret; dar dacă i-a dat prea multă hrană, ea devine un foc de bucurie care împresoară casa, incendiind-o și lăsînd în urma ei cenușa și zgura.

— Eu mă voi strădui să stăpînesc flăcără cu înțelepciune; vă mărturisesc, însă, că iubesc mult focul bucuriei, răspunde fata.

— Dar ferește-te de foc! Să nu ne jucăm cu focul, Reine (numele fetei), îi zice parohul.

— Nimic nu este mai fermecător ca un foc de bucurie. Dacă ți-e frică de foc, arunci nițică apă rece pe vatră.

— Dar unde găsești apă rece, mica mea?

— Ah! Nu știu încă, dar poate voi învăța într-o zi.

— Facă Dumnezeu să fie! — zise preotul. *Apa rece, draga mea copilă mică, sînt deziluziile și amărăciunile; eu mă voi ruga fierbinte, în fiecare zi, ca ele să nu se ivească în drumul tău*” (pag. 133—134).

3. Viața este o mare învîforată și sîntem pîndiți la fiecare pas de primejdii, ne gîndim, în primul rînd, la cele sufletești, care sînt ispitele, izvorul păcatelor.

Ținînd seama de aceste primejdii, precum și de firea noastră slăbită de păcatul strămoșesc, Mîntuitorul ne povățuiește să ne rugăm: „*Și nu ne duce pe noi în ispită*” (Cererea a VI-a din Rugăciunea Domnească). Noi avem datoria să ne ferim de bîntuiala ispitelor și să ne rugăm ca Dumnezeu să ne dea ajutorul Său, ca să le biruim, spre a nu ne prăvăli în păcat. Chemîndu-ne la împotrivire față de ispite, El voiește să facă din noi vrednici lucrători împotriva răului, împotriva păcatului, care odată săvîrșit aduce moartea (Iacob I, 15). Evident că datoria credinciosului este de a ocoli ispitele, iar cînd nu le poate ocoli, să li se împotrivească cu bărbăție, chemînd — prin rugăciune — ajutorul lui Dumnezeu, care, după cuvîntul Sf. Ap. Pavel nu va îngădui să fie ispitit peste puteri „*cî odată cu ispita va găsi și sfîrșitul ei*” (I Cor. X, 13).

Marea vieții este furtunoasă, ușor putem cădea pradă valurilor (ispitelor), de aceea se cade a da ascultare îndemnului paulin: „*Vedeți, fraților, să umblați cu luare aminte*” (Efes. V, 15). În primejdie, e necesară rugă stăruitoare, asemenea aceleia rostite de Petru: „*Doamne, mîntuiește-ne*”, căruia Iisus i-a întins mîna și l-a izbăvit. Ciocîrlile petrec mai mult în văzduh și prin cîntarea lor, dau laudă lui Dumnezeu. Se slobod pe pămînt cînd au nevoie de hrană. La fel ar trebui să facă și creștinii, spre a fi feriți de ispite. Să nu uite că pămîntul le dă hrana, iar legea lui Dumnezeu, păzirea ei, izbăvirea de orice întîmplare rea. Lor li se recomandă stăruitor: „*Umblați în lumea aceasta în chip vrednic de Dumnezeu*” (I Cor. X, 13).

NOUL TESTAMENT — CARTEA VIEȚII

„Cuvintele pe care vi le spun sînt duh și viață”.
(Ioan 6, 36)

Sfînta Biserică învață pe toți fiii ei că Descoperirea lui Dumnezeu (Revelația), se cuprinde în Sf. Scriptură și Sf. Tradiție.

Sf. Scriptură — Cartea cărților — cum o numesc Sf. Părinți și unii oameni de seamă, se împarte în două părți mari: Vechiul Testament și Noul Testament. Asupra acestuia din urmă vom face aici un scurt popas.

Noul Testament, spre deosebire de cel Vechi, față de care e de vreo trei ori mai mic, formează cea mai importantă parte a Bibliei, care, cu toată mulțimea scrierilor pe care le cuprinde, formează un întreg prin miezul ei: Domnul Iisus Hristos. În mijlocul Sf. Scripturi stă Fiul lui Dumnezeu așa cum stătea odinioară pomul vieții în mijlocul Raiului nepătat de șarpe.

Dacă Noul Testament e mai mic ca volum, apoi ca valoare este neînchipuit de mare, fiindcă toate povestirile și nădejile Testamentului Vechi s-au împlinit în el. Dacă în Vechiul Testament se revarsă treptat zările mîntuirii, în cel Nou se cuprinde soarele întreg. Dacă Vechiul Testament este așteptarea lui Mesia, mai mare decît toate așteptările, Noul Testament e împlinirea așteptării: Mesia a sosit în lume real și viu și-I împreună lucrător cu omul la mîntuirea lui. După „umbra legii” — spune Sf. Pavel — a sosit însuși „Darul” — Domnul Iisus Hristos, în care toți cei ce cred cu adevărat se restabilesc într-o viață clădită în „duh și adevăr”.

Dorința oamenilor după mîntuire s-a ridicat valuri-valuri de-a lungul vremii. Mîntuirea a fost ținta cea mai înaltă a dorințelor omenești, căci după nimic nu se zbate mai tare sufletul ca după ea. Dorința mîntuirii, s-a aprins în ființa omului îndată după căderea în păcat. Și nu numai un singur popor ca Izrael, ci toate popoarele pămîntului visau și doreau acea „epocă de aur” în care omul să poată fi pe deplin mulțumit și fericit. Și mîntuirea s-a arătat în Domnul Hristos, iar Noul Testament e cartea mîntuirii, cartea sfințeniei; e cartea vieții Fiului lui Dumnezeu trăită și ca om, între oameni, afară de păcat. Noul Testament e cartea cea mare a triumfului: triumfă adevărul contra minciunii, viața contra morții, binele contra răului; e cartea învierii și a celor mai sfînte nădejdi.

Sînt multe cărți în lume, bogate în adevăruri mari, vrednice de luare-aminte, dar la înălțimea Noului Testament nu poate sta nici una. Eroul acestei cărți nu-i creat de închipuirea oamenilor; nu-i nici vreun erou care a trăit cîndva în istorie din a cărui cenușă s-a făcut relicvă; nu-i un erou uman ci unul divin, e însuși Fiul lui Dumnezeu înomenit ca să-i ridice pe oameni la mărirea cea dinții pentru care au fost creați.

Ce mică e cartea aceasta și despre ce Ființă înaltă vorbește; ființă pe care n-o poate cuprinde lumea întreagă și nici cerul cerurilor, fiindcă e Stăpînul a toate care și peste puterea morții a pus lacăt.

Această carte mîngîie cînd ești întristat, îți dă curaj cînd deznădăjduiești, te fericește cînd săvîrșești vreun bine, iar pentru răutăți te mustră ușor, îți arată calea întoarcerii, apoi te iartă. Ea nu te lasă niciodată singur, fiindcă cuvintele Mîntuitorului sînt veșnic vii ca El însuși.

În clipele de cumpănă ale vieții nu poți înlocui cu nimic această carte sfîntă. Un genial scriitor creștin (Dostoievski, 1821—1881) în singurătatea tristă a exilului său, departe de familie, n-a găsit o altă mîngîiere mai dulce

decît convorbirea zilnică cu Domnul și cu ucenicii Săi din paginile Noului Testament (Respectul lui față de Sf. Scriptură a fost mai mult decît sacerdotal, a fost, ca respectul unui sfînt ¹⁾). Nu se poate să te apropii cu inimă caldă de Noul Testament și să nu te îmbogățești sufletește! El ne oferă de toate:

a) ne oferă cuvîntul credinței: „Aproape de tine e cuvîntul, în gura ta și în inima ta. Acesta este cuvîntul credinței” — zice Sf. Pavel (Rom. 10, 8);

b) ne oferă cuvîntul mîntuirii, că „... nouă ne-a fost trimis cuvîntul acestei mîntuiri” (F. A. 13, 26);

c) ne oferă cuvîntul lui Hristos care trebuie să locuiască între noi cu bogăție mare (Col. 3, 16);

d) ne oferă cuvintele vieții: „cuvintele pe care vi le spun sînt duh și viață” (In. 6, 63) — zice Domnul.

Din fiecare rînd al Noului Testament scînteiază un adevăr dumnezeiesc pentru viața noastră:

„Hristos s-a făcut ascultător pînă la moarte pe cruce (Fil. 2, 8) — exemplu de ascultare;

„Priveghiați și vă rugați că în ceasul în care nu gîndiți Fiul Omului va veni” (Luca 12, 14) — îndemn la trezvie vieții;

„Șezi totdeauna la locul cel mai de jos” (Luca 14, 10) — sfat pentru smerenie, etc.

Noul Testament cuprinde un număr de 27 de cărți, scrise de 8 sfinți autori: Matei, Marcu, Luca, Ioan, Petru, Pavel, Iacob și Iuda. Ei au scris în limba vechilor greci (Sf. Matei a scris Evanghelia sa în limba ebraică și apoi a tradus-o) și cu vremea, s-au tradus în toate limbile pămîntului, Noul Testament devenind, astfel, cea mai răspîndită carte din lume.

La noi, la români, întreg Noul Testament, s-a tipărit pentru prima dată în anul 1648 la Bălgărad (Alba-Iulia) de către Simion Ștefan, mitropolitul Ardealului. Biblia întregă s-a tipărit la București în 1688 sub domnia lui Șerban Cantacuzino. A fost bucurie mare pentru poporul nostru cînd a văzut cuvîntul dumnezeiesc îmbrăcat în haina limbii sale. Trupul Revelației divine era cuprins cu multă sfințenie în odăjdile limbii noastre. Casele de sfințim cu aghiasmă iar limba noastră melodioasă s-a sfințit prin aceste cărți care aveau misiunea sacră de a suna pentru toți românii la fel. Țara Românească, Moldova și Ardealul erau chemate la același ospăț de limbă și de credință ca un singur neam. El găsea în aceste cărți și limba și credința, așa cum găsește albinda și polen și miere în aceeași floare.

Între primele scrieri ale Noului Testament se înscriu cele patru Sf. Evanghelii ale Sfinților: Matei, Marcu, Luca și Ioan, care, sub patru forme, prezintă unica viață pămîntească a Domnului Iisus Hristos. Începînd cu ieslea înconjurată de îngeri, de păstori și de magi, ele cuprind viața de predică și de fapte minunate a Mîntuitorului Hristos. O viață cum n-a fost alta pe pămînt, numai umilință și răbdare, numai iubire și iertare, numai înțelepciune și fapte luminoase, numai jertfă.

Sf. Evanghelie, alături de Sf. Euharistie tronează pe Sf. Masă a tuturor altarelor creștine, împodobind cu cuvîntul ei sufletele creștinilor care îl primesc cu inima smerită și cu genunchiul plecat, în cadrul Sf. Liturghii, a Sf. Taine, și a altor sfînte slujbe ale Bisericii noastre dreptmăritoare. Iar în pre-

1. Vezi romanul Frații Karamazov, vol. I.

dicile creștine cuvîntul cel dintîi și întreg miezul lor e tot al Sf. Evanghelii, sau al altei cărți a Noului Testament.

După Sf. Evanghelii urmează Faptele Apostolilor în care sînt cuprinse de Sf. Ev. Luca, faptele cîtorva sfinți apostoli și ucenici ai acestora. Mai mult vorbesc despre Sf. Ap. Pavel al cărui ucenic a fost.

Urmează, apoi, scrierile marelui și zelosului răspînditor, de Hristos prin cuvînt vorbit și scris, Sf. Pavel, patrusprezece la număr. Scrierile sale minunate, bogate în adevăruri adînci, sînt adresate fie unor comunități creștine ca cele din Roma, Corint, Efes etc., fie unor persoane ca: Timotei, Tit sau Filimon. Prin aceste scrisori, Sf. Pavel a dat lămuriri celor cărora erau adresate, fie în chestiuni de învățătură, fie în probleme de comportare. Toate învățăturile în scris, ca și cele prin grai viu, marele Apostol le dădea nu în numele său, ci în numele Domnului Hristos, care l-a chemat prin minune la apostolie.

Tot așa au învățat și Sf. Apostoli: Petru, prin două scrisori, Iacob și Iuda prin cîte una fiecare, iar Sf. Ioan Evanghelistul prin trei și, la urmă, prin Apocalipsa sa plină de tainice profeții.

De ce nu a scris însuși Mîntuitorul Hristos Noul Testament? Fiindcă El n-a venit ca să scrie o carte prin care să învețe pe oameni tainele vieții și să-i mîntuiască. Fiul lui Dumnezeu s-a înomenit pentru ca să descopere adevărul prin propria Sa viață. E mult ușor a scrie o carte decît a trăi o viață neatinșă de păcat; iar mărturisirea adevărului prin propria Sa viață e mai convingătoare decît mii și mii de cărți scrise.

Mîntuitorul a trăit Evanghelia, iar Duhul Sfînt a scris-o prin unii dintre Sf. Apostoli și ucenici ai acestora. El e descoperitorul adevărilor și păzitorul condeiilor de a nu aluneca în greșală. Duhul Sfînt a aprins inima sfinților autori după Dumnezeu, iar din mintea lor a făcut chivot pentru cele mai înalte învățături ale vieții.

Noul Testament poate fi citit de oricine... Fiind cartea vieții, ea se adresează tuturor așa cum a făcut și Domnul Hristos. Țăranul cel mai simplu ca și cel mai mare învățat găsesc ca într-un fagure plin, învățătura cea mîntuitoare. De el (Noul Testament) trebuie să ne apropiem cu evlavie și credința cu care îngenunchem în fața Sf. Altar. Oricine poate să-l citească, dar nu-l poate explica, fiindcă pe alocuri e mai greu de înțeles, pentru vechimea, cuprinsul cărților și felul de a scrie al autorilor. Numai Sfînta Biserică, prin slujitorii săi sfinți: episcopi, preoți și diaconi, are dreptul să explice Sf. Scriptură. Însuși Sf. Petru în a doua sa epistolă spune despre epistolele Sf. Pavel că: „În ele sînt unele lucruri anevoie de înțeles, pe care cei neînvățați și neîntăriți le răstălmăcesc ca și pe celelalte Scripturi spre a lor pierzanie (II Petru 3, 16). Sînt și alte locuri în Noul Testament în care se arată nevoia unui povătuitor în explicarea învățăturilor sale. Singură Biserica poate povătui fără greșală, ca una care cunoaște cuvîntul, viața și voința Domnului Iisus-Hristos — întemeietorul ei.

Pentru ca să rămînem ortodocși, adică fii ai Bisericii celei adevărate, trebuie să păzim cu sfințenie principiul explicării Noului Testament numai de către Biserică. Toți cei ce, cu duhul mîndriei, s-au făcut singuri interpreți cuvîntului dumnezeiesc, au alunecat din lumină în întuneric, din adevăr în minciună și din Biserică în afara ei. Aici se numără toți neoprotestanții, care sînt de atîtea și atîtea feluri, tocmai după interpretările, atît de diferite și de

greșite, pe care le-au făcut. Aceștia, cu păcatul mândriei, al subiectivismului și al neprioeperii, au tulburat izvorul cel sfânt al Noului Testament. Numai prin Biserică el curge curat și proaspăt ca la început.

E adevărat că Duhul Sfânt ne luminează, dar să nu uităm că lumina Lui o găsim numai în Biserică. Aceasta e alvia pe care Duhul Sfânt se coboară în lume ca să-i mîntuiască pe oameni. Ea este „stîlpul și temelie adevărului” (I Tim. 3, 15) pe care „nici porțile iadului nu o vor birui” (Matei 16, 18).

Să citim și să trăim după această carte, ca, prin ea, să ajungem la viața veșnică.

Preot SIMION CRISTEA
Cușma — Cluj

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

SFINȚIREA BISERICII DIN CĂPTĂLAN

Așezată pe cursul mijlociu al Mureșului, după ce acesta, trecînd pe sub umbra falnicei fabrici de zahăr și termocentralei de la Luduș, își întoarce apele clocotind spre sud-vest, în apropierea unor vestite noduri de căi de comunicație ca de pildă locul de întîlnire a căilor ferate venind dinspre Alba-Iulia, Cluj și Tg. Mureș — parohia Căptălan a trăit clipe de mare praznic în acest început de vară.

Turmă mai mică dar harnică, credincioșii din Căptălan, în frunte cu preotul lor, și-au îmbrăcat biserica cu veșmînt nou, iar la terminarea lucrărilor au rugat călduros pe I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae să vină să le-o sfințească.

Evenimentul a primit însă o semnificație deosebită prin aceea că Înaltul nostru Arhipăstor a fost însoțit de P. S. Episcop-vicar al Mitropoliei Ardealului, *Visarion Rășinăreanu*.

De la Sibiu, I. P. S. Mitropolit Nicolae a mai fost însoțit de P. C. vicar arhiepiscopesc Tr. Belășcu, P. C. prof. dr. M. Șesan, P. C. prot. Gh. Șoima și C. diaconi I. Bolog și Gh. Papuc.

LA UNIREA II

În ajun, sîmbătă seara, 21 iunie 1969, I. P. S. Mitropolit Nicolae și P. S. Episcop-vicar Visarion au făcut o vizită la biserica parohială din Unirea II cu hramul „Buna Vestire”, biserică frumoasă, așezată pe un platou, străjuind parcă nu numai satul, ci și o bună parte din valea Mureșului care se deschide în față și unde se profilează, nu departe, cunoscutele uzine sodice de la Ocna Mureș.

La ora 18.30, Înălții oaspeți au fost întâmpinați, în fața bisericii, de un sobor de preoți și de credincioși, îmbrăcați cu toții în sraie de sărbătoare.

Cuvînt de „bun venit” a rostit P. C. preot al Aiudului, *M. Socaciu*, care, printre altele, exprimă bucuria credincioșilor de-a avea în mijlocul lor, pentru prima dată, un Mitropolit și un Episcop, precum și atașamentul lor deplin față de Legea noastră ortodoxă.

Răspunzînd, I. P. S. Mitropolit *Nicolae* arată, printre altele, că a primit cu bucurie invitația „pe care mi-ați făcut-o ca împreună cu P. S. Episcop și ceilalți însoțitori să venim să ne rugăm împreună în această biserică frumoasă. Bucuria noastră, a Ierarhilor, este mare atunci cînd ne adunăm cu credincioșii și ne rugăm împreună, ca Dumnezeu să ne ajute la tot ce este bun și frumos în viață. Ne bucurăm atunci cînd, ca și aici, credincioșii sînt legați de altarele noastre străbune. Ne bucurăm și pentru aceea că credincioșii de aici sînt totodată și cetățeni buni ai Patriei noastre, muncitori harnici pe ogoare și în uzine”.

În încheiere, Înaltul Ierarh îndeamnă pe credincioșii din Unirea II să țină la credința strămoșească, pe care s-o aibă „ca pe o făclie care să vă lumineze calea și să vă încălzească sufletele spre tot mai multe lucruri bune”.

S-a săvîrșit apoi slujba vecerniei, din soborul slujitor făcînd parte: P. C. vicar Tr. Belășcu (Sibiu), P. C. prof. M. Șesan (Sibiu), P. C. prot. M. Socaciu (Aiud), P. Cuv.

arhim. V. Jitaru (Ocna Mureș), C. preoți Aug. Moldovan (Unirea II), I. Puia (Teiuș III), A. Ciurdărean (Ocna Mureș I), T. Hirțoagă (Unirea I) și C. diaconi I. Bolog și Gh. Papuc (Sibiu).

Sf. Slujbă s-a desfășurat într-o atmosferă plină de căldură sufletească, toți credincioșii fiind pătrunși de un înalt simțămînt de unitate în Legea noastră din străbuni încît, cu acel prilej, ne-au venit în minte versurile lui A. Pann, care spune:

*„Nu este alt în viață
Decît tot bunul mai bun
Și din dulci mai cu dulceață
Ca frații cînd se adună“.*

Răspunsurile au fost date după rînduiala cunoscută de toți de un grup de cîntăreți bisericești, pricepuți și cu voci alese, la unele cîntări participînd întreaga obște.

La locul potrivit, I. P. S. Mitropolit Nicolae a rostit o rugăciune de mulțumire lui Dumnezeu pentru toate binefacerile revărsate asupra credincioșilor de față, pentru sporirea în dreapta credință, pentru dragoste și pace în lume.

Sfîrșindu-se vecernia, șirul cuvîntărilor a fost deschis de C. pr. *Augustin Moldovan*, parohul local, care, în numele parohienilor și al său, mulțumește ambilor Ierarhi „pentru faptul că v-ați abătut și pe la noi și rugăm pe milostivul Dumnezeu să Vă binecuvinteze pașii, munca de zidire și înălțare sufletească, precum și strădaniile pe care le depuneți cu orice prilej pentru înflorirea Bisericii noastre strămoșești și propășirea Patriei noastre dragi. Vrem să Vă asigurăm că ne vom strădui și pe viitor a cultiva în sufletele noastre comorile primite de la strămoșii noștri: credința strămoșească și dragostea de neam și țară“.

În continuare, C. Sa face un scurt istoric al bisericii și o prezentare generală a parohiei, precum și a realizărilor mai importante din cadrul ei.

A vorbit apoi P. C. vicar *Traian Belascu*, care, plecînd de la cuvintele Mîntuitorului: „De nu veți minca trupul Fiului Omului și nu veți bea sîngele lui, nu veți avea viață întru voi“ (Ioan 6, 53), zăbovește cu deosebire asupra rostului Sf. Taine în viața noastră creștinească și în chip special asupra Sf. Împărtășaniei.

„Dumneavoastră în această parohie frunză — spune P. C. Sa — cultivați Sf. Taine pentru întărirea sufletească. Creștinii care primesc pe Iisus Hristos, în Sf. Taină a împărtășaniei în sufletele lor sînt mai capabili de jertfă, de dăruire pentru binele obștesc“.

La viață frumoasă, după voia lui Dumnezeu, ne învață și Duhul Sfînt care locuiește permanent în Biserică și a cărui prăznuire am sărbătorit-o acum trei săptămîni.

În încheiere, credincioșii sînt îndemnați să-și petreacă timpul în muncă și rugăciune, gospodărindu-se cu aceeași pricepere și pe mai departe, petrecînd în dragoste față de Biserica strămoșească și de Patrie, în pace și armonie.

Plecînd de la cuvintele Evangheliei: „Bine este cuvîntat cel ce vine întru numele Domnului“ (Matei 21, 9), P. S. Episcop-vicar *Visarion*, care a luat cuvîntul în continuare, arată, printre altele, că I. P. S. Mitropolit Nicolae și însoțitorii „sîntem aici în numele Domnului nostru Iisus Hristos. De aceea noi, în mijlocul Dvs., aruncăm sîmînța cea bună, cuvîntul lui Dumnezeu, pentru ca ea să rodească însutit și înmiiți pentru binele Dvs.“.

În continuare cuvîntul P. S. Sale este ăxat pe o seamă de sfaturi practice, dintre care reținem:

„Slujbele nu se pot face oricum, ci ele trebuie să se săvîrșească cu toată grija, în spiritul învățaturii Bisericii noastre ortodoxe. Cîntarea la strănă, de asemenea, să nu se facă niți ea oricum, ci să respecte întocmai tipicul indicat pentru ziua respectivă. Este bine de asemenea ca la strănă și Sf. Altar să fie cele mai frumoase cărți, căci cu ele slujim lui Dumnezeu. În felul acesta ne vom arăta credincioși buni ai Bisericii Ortodoxe Române, legându-ne sufletele de cele ale înaintașilor noștri“.

„Biserica noastră — spune de asemenea P. S. Visarion — este o Biserică liberă și independentă, care se gospodărește aici între hotarele Patriei noastre. Ea nu primește ordine din afară. Poporul nostru este destul de inteligent ca să se conducă singur și pe plan spiritual. Noi slujim cu devotament acest ideal și mulțumim lui Dumnezeu pentru aceste daruri“.

„Să urmați deci cuvintele noastre — spune în încheiere P. S. Sa — căci în numele Domnului am venit“.

Șirul cuvântărilor a fost încheiat de I. P. S. Mitropolit Nicolae, care a spus următoarele:

„În seara aceasta ne-am rugat împreună și am cântat împreună, simțindu-ne una în credința în Iisus Hristos, pe care o mărturisim în limba noastră românească, limbă înțeleasă de toți. Noi ne simțim totdeauna bine cînd înălțăm, în limba noastră, laude lui Dumnezeu, preamărim pe Iisus Hristos, cerem Maicii Domnului și Sfinților să se roage pentru noi, ca de Sus, de la Tatăl luminilor, să se reverse toată dărea cea bună și tot darul cel desăvîrșit.

În ceea ce mă privește, mă simt totdeauna ca între frații mei, între credincioșii care muncesc fie pe ogoare, fie în uzine, fie în mine. Pentru că sînt jiu de muncitor minier din Munții Apuseni, de la Abrud, care a muncit în minele de aur de la Roșia Montană și pe urmă în minele de cărbune de pe Valea Jiului. Am crescut între minieri și de aceea mă simt bine, ca în familia mea, cu tatăl meu, cu mama mea, cu surorile mele, între credincioșii noștri care poartă pe palmele și pe fețele lor pecetea nobilă a muncii, care aduce bucurie, bunăstare, care aduce înfrățire.

De aceea noi ne simțim așa de aproape unii de alții, așa de înfrățiți, pentru că iată noi mărturisim pe același Iisus Hristos, pe aceleași Sf. Slujbe ale tuturor românilor de pretutîndeni și de totdeauna și pentru că sîntem înfrățiți și în muncă, în munca aceasta face să rodească și să înflorească țara noastră.

Privind la această biserică și aducîndu-ne aminte că aici înainte a fost o biserică de lemn, m-am gîndit să vorbesc ceva despre mersul înainte al poporului nostru, cît și al Bisericii noastre. Deoarece faptul că ați schimbat o biserică de lemn cu o biserică așa de mare, așa de încăpătoare, așa de frumos împodobită cu pictură care desfătează ochiul, care îndeamnă la evlavie, la rugăciune, la credință — arată că față de ceea ce au avut înaintașii, noi, cei de astăzi, am făcut un pas înainte.

Este destul să ne gîndim cum era situația numai cu o sută și ceva de ani în urmă, cum era atunci viața oamenilor ca să ne dăm seama ce mari transformări și ce mari progrese s-au realizat de atunci pînă acum. Casele, comunele, orașele se transformă, nu mai seamănă cu cele ce au fost. Șosele asfaltate pătrund cît mai adînc în toate părțile țării. Se ridică uzine, se construiesc hidrocentrale, termocentrale, se ridică atîtea și atîtea construcții și realizări, care sînt pentru fericirea poporului și propășirea Patriei noastre scumpe.

Mai înainte se spunea că românii sînt buni numai la coarnea plugului, că țara noastră este o țară eminentemente agricolă. Iată că acum s-a dovedit că românii sînt buni și în uzine, și în industrie, și în științe, și în toate domeniile de activitate. Iată că faima uzinelor noastre românești a început să treacă peste graniță și să primim medalii de aur pentru produsele noastre: pentru tractoarele noastre, pentru camioanele noastre, pentru strungurile noastre, pentru ceea ce produce mîntea și mîna isteată a românului.

Putem să vorbim și de alte progrese. Astfel, cu o sută și ceva de ani în urmă poporul român era împărțit în trei țări românești, dintre care Transilvania era sub stăpînirea împărăției habsburgice. Dar iată că cu vremea, prin lupta înaintașilor noștri, aceste trei țări s-au adunat la un loc, toți românii fiind cuprinși într-o singură țară românească, țară pe care au visat-o moșii

și strămoșii noștri. Și această cuprindere a noastră, a tuturor românilor, într-o singură țară românească, în România Socialistă, este și ea un pas înainte, este și ea un progres față de ceea ce a fost înainte. Căci nu-i tot una ca să fii împărțit în trei țări și să lucreze fiecare țară separat de cealaltă, decât ca să fie adunate aceste țări într-o singură țară, într-o singură Românie, și împreună, într-o unitate desăvârșită, sub călăuzirea Conducătorilor înțelepți, tot poporul, inimă la inimă, minte la minte, braț la braț să muncească și să adune la un loc toată această muncă și să se înalțe o patrie din ce în ce mai înfloritoare.

Aceasta din punct de vedere al propășirii poporului nostru. Dar să ne îndreptăm atenția și spre Biserica noastră. Și în privința aceasta s-au făcut progrese.

Și anume, aici, în această parohie, de la o biserică de lemn mică și modestă, la o biserică mare de cărămidă, la o biserică împodobită, de la o biserică în care se făcea încălzirea cu lemne, de se mai afumau pereții, la una cu încălzire modernă. Deci toate mijloacele de progres, toate mijloacele moderne au fost puse și în slujba bisericii, în așa fel încît putem să avem o biserică mai frumoasă, o biserică mai încăpătoare, o biserică în care putem sta mai comod, pentru ca astfel, în deplină reculegere sufletească, să ne putem ruga și să cîntăm preamăririle lui Dumnezeu.

Progrese s-au realizat în cadrul Bisericii noastre și din punct de vedere al vieții sufletești. Dacă înainte vreme stăpîniri străine au reușit să ne despartă pe noi românii în două Biserici și să ne facă să ne certăm pentru două cuvinte — căci atîta era toată deosebirea: două cuvinte care amîndouă sînt românești și care au același înțeles — iată că a venit vremea în care românii s-au adunat într-o singură țară, pe care vor s-o țină mereu una, liberă și independentă, și care împreună muncesc pentru înflorirea ei. Dar acești români au înlăturat și despărțirea lor bisericească, adunîndu-se la un loc într-o singură Biserică, în Biserica moșilor și strămoșilor lor, în Biserica tuturor credincioșilor români de pretutindeni, pe care au primit-o de la începuturi de la Sf. Apostol Andrei, care a propovăduit în Dobrogea, de la ucenicii Sf. Apostol Pavel și pe care au păstrat-o de-a lungul veacurilor neschimbată. Și iată că astăzi avem bucuria să fim împreună, frați în credința strămoșească, frați români, într-o țară românească.

Această unitate a noastră în aceeași Biserică românească este și ea un progres, pentru că prin aceasta noi împlinim rugăciunea Mîntuitorului care a zis: Părinte sfinte mă rog ca aceștia care vor crede în mine să fie una, precum noi una sîntem (Cf. Ioan 17).

Prin aceasta însă noi împlinim și dorința poporului român, a tuturor credincioșilor români, ca așa cum sîntem cuprinși într-o singură țară românească, tot așa să fim cuprinși și într-o singură Biserică românească. Așa cum țara noastră este o țară liberă și independentă, tot așa și Biserica românească să fie o Biserică liberă și independentă, o Biserică în care hotărăsc credincioșii, în care hotărăsc ierarhii și preoții, răsăriți din sânul credincioșilor, fii de țărani, fii de muncitori, care s-au ridicat în fruntea Bisericii prin vrednicia lor, prin munca lor, prin evlavia și știința lor.

Iată deci cum s-au realizat progrese, cum am făcut noi pași înainte, și din punct de vedere al poporului nostru și din punct de vedere al Bisericii noastre. De aceea se cuvine să preamărim pe Dumnezeu.

Să-l lăudăm și să-l preamărim pe Dumnezeu, pentru că a ocrotit pe poporul nostru de-a lungul veacurilor, l-a păzit în diferite încercări, în diferite vremuri grele, aducându-l pînă la limanul acesta al zilelor de astăzi, cînd acest popor are o singură țară și cînd acest popor își arată vrednicia nu numai în țară, ci și în fața lumii întregi.

Să preamărim pe Dumnezeu și să mulțumim lui Iisus Hristos că ne-a adunat pe noi pe toți credincioșii români în Biserica românească, astfel că astăzi din toate bisericile înălțăm cu același suflet, cu aceeași credință, aceleași sfinte cîntări din aceleași sfinte cărți ale moșilor și strămoșilor noștri, aceeași preamărire, în limba românească, a lui Dumnezeu cel în trei Fețe.

Mă bucur că am putut să mă rog împreună, că am putut să cînt împreună cu voi. Aveți cîntăreți buni, cu o voce frumoasă, melodioasă. Dar mai ales mi-a plăcut că nu cîntă numai cîntăreții, ci cîntă și credincioșii, Biserica cea mai frumoasă este aceea care este plină de credincioși, și slujba cea mai frumoasă, care merge la inimă, este aceea la care toată biserica cîntă.

Căutați deci să cîntați și mai departe împreună cu strana. Din toate vocile să răsunе dragostea de Dumnezeu, dragostea de Maica Domnului și atunci vă veți simți și mai bine, pentru că această cîntare împreună apropie sufletele și topește inimile într-o singură flacără, asemenea unor cărbuni puși unul lîngă altul, care, dacă sînt aprinși, dau flacără mai mare, pe cînd dacă sînt risipiți se sting unul cîte unul.

Cîntați și preamăriți împreună pe Iisus Hristos, cîntați și preamăriți împreună pe Maica Domnului, cîntați și preamăriți împreună pe sfinții Bisericii noastre, căci prin această preamărire Dvs. mergeți acasă cu sufletele luminate, cu inimile împăcate, cu dragostea mărită, cu credința întărită, cu nădejdea cît mai puternică. Să mărturisiți credința voastră prin pilda bună a vieții voastre, prin munca voastră pentru binele tuturor.

Dumnezeu să vă ajute să fiți mereu buni credincioși și să vă rugați zi de zi, nu numai în Duminici și sărbători, ci să faceți și acasă rugăciunile către Dumnezeu.

Dumnezeu să vă binecuvînteze familiile și munca voastră, ca în felul acesta să puteți simți cu adevărat că darul cel bun și darea cea bună vine de Sus, de la Dumnezeu, Tatăl, Fiul și Duhul Sfînt, Amin".

După polihiroane, I. P. S. Mitropolit Nicolae a stropit cu apă sfințită pe toți credincioșii prezenți la slujbă, ținînd în care strana a cîntat diferite melodii religioase.

LA CĂPTĂLAN

A doua zi, Duminică 22 iunie 1969, a avut loc sfințirea bisericii și Sf. Liturghie arhierască în parohia Căptălan.

La ora 9 clopotele bisericii vesteau sosirea I. P. S. Mitropolit Nicolae și a P. S. Episcop-vicar Visarion, care au fost întâmpinați de un sobor de preoți și de credincioși.

Un scurt cuvînt de „bun venit” a rostit P. C. prot. M. Socaciu, care a subliniat rîvna pentru Biserica și Patria noastră a credincioșilor din Căptălan, cît și vrednicia preotului, talmăcind totodată bucuria tuturor de a avea în mijlocul lor pe I. P. S. Mitropolit însoțit de P. S. Episcop-vicar.

I. P. S. Mitropolit Nicolae a mulțumit pentru cuvintele care i-au fost adresate; arătînd, printre altele, că „după ce aseară am săvîrșit vecernia la Unirea II, în dimineața aceasta am venit aici, împreună cu P. S. Episcop-vicar Visarion, ca să sfințim această biserică așa de frumos împodobită.

Ori de cîte ori venim în parohiile noastre ne bucurăm pentru că ne simțim una, lăudînd pe Dumnezeu în limba noastră românească, moștenită din moși-strămoși. Noi trăim

în credința noastră strămoșească, care ne ajută să aducem roadă spre binele nostru, al Bisericii și Patriei".

Urmărită cu mult interes de mulțimea de credincioși sosiți în preajma bisericii încă din primele ore ale dimineții, slujba sfințirii bisericii, cu rînduiala ei mișcătoare de suflet, a fost săvîrșită de ambii Ierarhi.

Sf. Liturghie arhierească ce a urmat a fost slujită pe un podiu ridicat în curtea bisericii, putînd astfel să fie ascultată și urmărită de toți credincioșii prezenți. I. P. S. Mitropolit Nicolae și P. S. Episcop-vicar Visarion au fost înconjurați de un sobor de preoți și diaconi, format din: P. C. vicar Tr. Belasçu (Sibiu), P. C. prot. M. Șeșan (Sibiu), P. C. prot. M. Socaciu (Aiud), P. Cuv. arhim. V. Jitaru (Ocna Mureș II), C. preoți Alex. Nicoară (Uioara de Jos), Alex. Borcea (Noșlac), Gr. Trîmbițaș (Lopadea Veche), R. Mureșan (Ciumbrud), Dean Vesa (Băgău), Trifan Mititeanu (Sîna de Mureș), Iosif Pușcaș (Căptălan) și C. diaconi I. Bolog și Gh. Papuc.

Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenților teologi, condus de P. C. prof. Gh. Șoima.

Cerul senin după valurile de ploii care au bîntuit luna iunie, lanurile de grîu și de porumb care se unduiau ușor în bătaia unor binefăcătoare raze solare, pomii încărcăți de roadă și alte asemenea elemente sugerau imagina unei liturghii mărețe, de proslăvire a Marelui Ziditor, la care părea că participă întreaga fire. În acest minunat cadru, atenția cu care credincioșii urmăreau Sf. Liturghie, frunțile lor descrețite, fețele lor senine, cîntările frumoase etc., ne făceau să intuim, să simțim, să gustăm ceva din acea ideală armonie cosmică, după oare tînjește întreaga făptură. Această constatare ne-a fost întărită de spusele unei credincioase, care la sfîrșitul Sf. Liturghii a mărturisit că și „în rai tot așa de frumos trebuie să fie".

La locul potrivit, I. P. S. Mitropolit Nicolae a rostit o rugăciune specială de mulțumire lui Dumnezeu pentru tot darul Său, pentru sănătatea și propășirea în toate cele bune a credincioșilor.

La priceasnă a predicat P. C. vicar Tr. Belasçu, care, plecînd de la cuvintele Mîntuitorului: „Căutați mai întîi împărăția lui Dumnezeu și toate celelalte se vor adăuga vouă" (Matei 6, 33), tălmăcește Evanghelia zilei, care, printre altele, vrea să ne arate că nu trebuie să exagerăm în preocupările pentru nevoile trupului în defavoarea vieții noastre sufletești.

Desigur că Sf. Evanghelie nu ne îndeamnă la lene, dimpotrivă, noi găsim în ea atîtea îndemnuri și exemple de activitate. Mai întîi pe Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, a cărui întreagă viață pămîntească a fost numai activitate. Avem apoi exemplul Sf. Apostoli și cu deosebire al Sf. Apostol Pavel, care a mers pînă acolo încît a rostit celebrele cuvinte: „Dacă cineva nu vrea să lucreze nici să nu mănînce" (II Tes. 3, 10).

În continuare, P. C. Sa vorbește despre unitatea Bisericii noastre, despre progresele făcute de Patria noastră în ultimii 25 de ani, în încheiere mulțumind credincioșilor pentru hărnicia și credința lor lucrătoare.

În cursul Sf. Liturghii s-a săvîrșit hirotonia într-un preot a C. diacon Mihai Bărbat, pentru parohia Blandiana (prot. Alba), iar la sfîrșit I. P. S. Mitropolit Nicolae a citit rugăciunea arhierească de dezlegare a păcatelor.

În continuare, P. C. vicar Tr. Belasçu dă citire documentelor emise cu prilejul sfințirii bisericii din Căptălan, după care Înalțul nostru Ierarh a distins cu brîu roșu pe C. preoți: Dean Vesa (secret. prot. Aiud), Romul Mureșan (Ciumbrud) și Grigore Trîmbițaș (Lopadea Veche), I. P. S. Sa hirotosind apoi întru protopop onorar pe G. pr. Iosif Pușcaș (Căptălan).

C. paroh local, I. Pușcaș, care a luat cuvîntul, a făcut un scurt istoric al bisericii. zidită în anul 1936 pe locul alteia mai veche dar necorespunzătoare nevoilor credincioșilor, precum și o dare de seamă asupra lucrărilor împreunate cu deplina dare în folosință a bisericii, lucrări care au durat mai mulți ani, ele fiind realizate prin contribuția credincioșilor.

„Se cade deci — spune P. C. I. Pușcaș, — ca în primul rînd noi, credincioșii acestei parohii, să mulțumim lui Dumnezeu, care a binecuvîntat ostenele mîinilor noastre".

Mărturisind că este pentru prima dată cînd un Arhiepiscop descinde în parohia Căptălan, vorbitorul mulțumește I. P. S. Mitropolit Nicolae și P. S. Episcop-vicar Visarion pentru bucuria deosebită pe care au făcut-o credincioșilor care și-au văzut biserica sfințită și au

putut să participe la o Liturghie arhierescă prin care s-au înălțat atât de mult sufletește. „Cîți dintre părinții noștri n-ar fi dorit să trăiască această zi minunată”.

Mulțumește de asemenea celorlalți însoțitori ai I. P. S. Sale, precum și preoților din jur care au venit să cinstească praznicul de astăzi.

Mulțumiri calde aduce apoi bunilor săi credincioși, prin a căror jertfă și osîrdie s-a înfăptuit tot ceea ce se vede

Mărturisind că este pentru a doua oară cînd ia parte la o asemenea înălțătoare sluibă, P. C. prot. *M. Socaciu*, care a vorbit în continuare, zăbovește cu deosebire asupra sensului rugăciunii în viața noastră creștinească, îndemnînd pe credincioși să se roage cu fiece prilej, căci astfel vor putea mai ușor să-și îndeplinească datoriile.

„Oricine se poate ruga — spune P. C. Sa — oricît de ocupat ar fi, căci orice gînd și faptă bună a noastră este o rugăciune”, în felul acesta deci putînd a ne ruga permanent.

Un ziditor cuvînt a rostit apoi P. C. prof. *M. Șesan* care arată, printre altele, că toată lucrarea Mintuitorului are ca scop „ca noi să fim fericiți încă aici, în această viață”.

În acest scop trebuie să avem privirea sufletească cît mai curată, deschisă către toți oamenii, ștînd că „dacă Hristos este cu noi și fericirea este între noi”. Dacă totuși mai avem nemulțumiri, cauza trebuie căutată în noi, în răutatea noastră, în lăcomia noastră.

Să lepădăm deci viciile și alte rele care ne stăpînesc și să fim asemenea naturii care este așa de frumoasă.

A vorbit apoi P. S. Episcop-vicar *Visarion*, care a spus următoarele:

„În rugăciunile minunate ale Psalmistului se spune: „Doamne iubit-am podoaba casei Tale și locul lăcașului măririi Tale”.

Acest verset din Psalmi prin rugăciunea Sf. Duh se potrivește și astăzi la acest mare eveniment din parohia Căptălan, sfințirea bisericii parohiale.

Această biserică este locul măririi lui Dumnezeu. Aici se aduce laudă lui Dumnezeu, s-a adus din moși-strămoși, se aduce și se va aduce cît va exista un suflet pe pămînt. Dumneavoastră și cu înaintașii Dvs., moșii și strămoșii, v-ați închinat în acest sfînt lăcaș.

Eu, ca arhieru, în numele Arhierelui veșnic, Hristos, vă binecuvîntez și vă îndemn să rămîneți legați și devotați Sfintei Biserici Ortodoxe Române, care este legea noastră românească, care este legea moșilor și strămoșilor noștri, pentru care ei au suferit și au murit chiar moarte de martir.

În numele Arhierelui veșnic, Hristos, vă leg, vă juruiesc, odată ce toți ne-am adunat laolaltă într-o singură Biserică, într-o singură credință, credința creștină ortodoxă, niciodată mai mult să nu mai admitem împărțirea între noi, dezbinare și dihonie. Cuvînt de afurisenie și de caterisire împotriva acelor duhuri rele, care vor mai încerca vreo dată să dezbine pe acești credincioși, acest neam românesc, acest popor binecuvîntat.

Să aveți mîngîierea și mulțumirea sufletească, pentru că ați ridicat aici acest frumos lăcaș al măririi lui Dumnezeu, unde se va preamări numele Lui și unde se vor primi atîtea binecuvîntări pentru sănătatea și toată bunăstarea Dv., pentru fericirea și mulțumirea copiilor Dv.

Doresc din toată inima ca acest tineret frumos, urmașii Dv., să trăiască, să trăiască și să înflorească spre mulțumirea lor și a Dv.

Să aveți mulțumirea că astăzi, în această măreață zi, v-ați bucurat de sărbătoarea aceasta și că jertfele pe care le-ați făcut pînă acum vor aduce roade bogate asupra sufletelor Dv. În acest chip din nou vă leg și vă juruiesc, iubiți credincioși, în numele lui Hristos-Dumnezeu, veșnicul Arhieru, să rămîneți deapăruri legați frate cu frate, cum spune poetul, că:

Unde-i unu nu-i putere

Unde-s doi puterea crește

Și dușmanul nu sporește.

Eu și-s frate, tu-mi ești frate

În noi doi un suflet bate.

Acest suflet, despre care vorbește, este pornit astăzi într-o muncă mare de ridicare a societății noastre, a tuturor popoarelor țării, spre un nivel de viață tot mai înalt, spre bucurie și mulțumire.

În acest chip, slujind Sf. noastre Biserici, noi să slujim și ca buni cetățeni ai Patriei interesele superioare ale țării noastre dragi, ale Patriei noastre scumpe, Republica Socialistă România.

Să trăiți întru mulți ani și Dumnezeu să vă binecuvânteze. Amin."

Șirul cuvântărilor a fost încheiat de I. P. S. Mitropolit Nicolae, care, în esență, a spus:

"Socotesc că a fost voia lui Dumnezeu ca să vă răsplătească pentru jertfa voastră, că Mitropolitul Ardealului și Episcopul-vicar al Mitropoliei Ardealului să facă prima ieșire aici, în această parohie, la sfințirea acestei biserici. Într-adevăr, la Sfintele Rusalii a avut loc la Sibiu, în Catedrala mitropolitană, instalarea Prea Sfințitului Visarion ca Episcop-Vicar al Mitropoliei Ardealului și atunci am slujit împreună cu alți Ierarhi ai Bisericii noastre.

Și iată că s-a întâmplat ca prima dată să pășim împreună într-o parohie, aici la Dv. Faptul acesta, că începutul vizitării noastre în parohiile din Arhiepiscopie și Mitropolia Ardealului se face aici, eu îl socotesc ca o rînduială dumnezeiască, ca un dar pe care Dumnezeu l-a făcut pentru vrednicia voastră și a preotului vostru.

Într-adevăr, dacă întoarcem filele istoriei citim acolo că pînă la 1826 aici a fost o biserică de nuițe, întărită cu lut. La 1826 s-a ridicat o biserică de birne, mică și neîncăpătoare, care a ținut 100 de ani, cînd iată, prin vrednicia voastră, a înaintașilor voștri și a preoților ați putut s-o înlocuiți cu această măreață biserică, pe care ați și împodobit-o cu o pictură frumoasă.

Privind peste aceste trei biserici se vede cum secol de secol a crescut bunăstarea credincioșilor din această comună, iar credința lor a rămas mereu vie, încît pe măsură ce bunăstarea lor a crescut ei nu s-au gîndit să-și facă numai pentru ei case noi, case mai bune și mai arătoase, ci s-au gîndit să facă și biserică mai bună, mai arătoasă, ca astfel, cinstindu-se pe ei înșiși pentru binefacerile pe care le-a revărsat Dumnezeu asupra muncii lor, să mulțumească lui Dumnezeu prin jertfa lor pentru Biserica Lui cea sfîntă.

Făcînd această asemănare între trecut și prezent, între cele de altădată și cele de acum, am putea să ne întrebăm: Oare credința aceasta care vine la noi, de veacuri, de la moșii și strămoșii noștri, dintru începuturile ființării poporului nostru pe aceste plaiuri, cînd dacii și românii s-au împreunat și s-a zămislit poporul român, oare această credință străveche acum, în vremea noastră, vreme de mari progrese, în care știința și tehnica realizează lucruri de seamă, se potrivește ea așa cum s-a potrivit în vremurile de altă dată?

Se înțelege că această întrebare și-o pune fiecare credincios, pentru că fiecare, pe de o parte, este legat de credința Bisericii, de credința în Iisus Hristos, pe de altă parte se bucură de cuceririle tehnice și astfel trăiește viața cea nouă, viață de progres, viață de belșug, viață din ce în ce mai luminată și mai ridicată. Această viață nouă aduce cu sine și un fel nou de a gîndi, un fel nou de a simți un fel nou de a vorbi, în așa fel încît oamenii se schimbă, sufletele se schimbă, nu mai rămîn așa cum au fost înainte.

Este adevărat că pe aceste plaiuri ne aducem aminte de vremea străveche a dacilor, strămoșii noștri, ne aducem aminte de vremea străveche a romanilor, care pe meleagurile acestea, nu departe, aveau o cetate, ne aducem aminte de urmașii acestora, care au muncit pe aceste locuri de-a lungul secolelor; au

suferit, au luptat, și iată că după veacuri de luptă, de strădanie, veacuri de zbucium, au ajuns la biruință, au ajuns într-o țară mare românească, într-o țară liberă și independentă, într-o țară înfloritoare, prin munca tuturor fiilor ei, fără deosebire de naționalitate și de credință religioasă.

Și dacă odată cu realizările poporului și cu contribuția noastră la aceste realizări, noi credincioșii venim cu sufletele cuprinse de aceeași credință strămoșească, noi putem mărturisi că această credință strămoșească, această credință străveche, nu este numai veche, ci ea este și mereu nouă, pentru că Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, în care credem noi, este veșnic viu; El a înviat, s-a înălțat la ceruri și stă de-a dreapta lui Dumnezeu-Tatăl și de acolo mereu este prezent, mereu este cu noi, mereu este în mijlocul nostru și darul Lui cel dumnezeiesc ne face să fim mereu ființe înnoite, mereu să ne lepădăm de ceea ce este rău, de ceea ce nu este bun și mereu să ne înnoim în dragoste, în bunătate, în smerenie, în muncă, în tot ceea ce este luminos și folositor pentru viața noastră.

Credința noastră strămoșească deși este veche, totuși este mereu nouă, potrivită cu vremurile noastre de progres, de știință și tehnică înaintată.

Dumnezeu nu este făptură văzută, El este ființă spirituală, care nu se vede cu ochii, nu se aude cu urechile, nu se pipăie cu simțurile, ci se simte numai cu sufletul și cu inima, atunci când sufletul se deschide ca să primească puterea lui Dumnezeu și astfel să simți că Dumnezeu este lumină, este bunătate, este îndrumare pe calea cea bună, pe calea cea sănătoasă a dragostei frățesti. Ca să înțelegem acest lucru este destul să ne gândim la următorul fapt. Pot doi oameni să stea unul lângă altul ani de zile, și totuși să nu se cunoască unul pe altul, decât numai după cele din afară; îl vede ce față are, ce ochi are, cum îi este nasul, cum sînt urechile ș. a. m. d., dar ce are el înăuntru, în sufletul lui, aceea nu se cunoaște. Trebuie însă să vină o clipă în viață, în care scînteia dragostei pătrunde în sufletul celor doi și prin această dragoste, privindu-se unul pe altul, simt și trăiesc că sufletele lor se ating, că inimile lor se împreună și atunci se descoperă că acel om nu este numai fața aceasta, nu este numai carne, nu este numai vorbă, ci acel om este și suflet, acel om este și inimă. Atunci se descoperă și sufletul și inima lui, care stau ascunse dincolo de înfățișarea lui cea dinafară.

Așa este și cu Dumnezeu. Cu ochii noștri trupești noi privim în jur și vedem natura aceasta minunată. Cu ochii noștri trupești privim noaptea cerul înstelat și ne minunăm de frumusețea bolții cerești. Cu ei putem privi imensitatea Cosmosului și să ne minunăm de ordinea care este acolo, toate corpurile cerești umblînd după o anumită rînduială, și cu toate acestea să nu vedem decât ceea ce se vede cu ochiul. Credința însă ne deschide sufletul, ne deschide inima, să descoperim dincolo de toate acestea prezența lui Dumnezeu, lucrarea Lui, căci, pentru sufletul credincioșilor, El este și în firicelul de iarbă, și în firul de nisip și în măreția Pămîntului, și în imensitatea Cosmosului, Dumnezeu este și în fiecare om, pe El îl vedem pretutindeni, dincolo de toate și în toate. Și atunci, cînd privesc cu credință la această măreție, la această frumusețe a lumii, atunci, în urma, în spatele acestei frumuseți, în frumusețea însăși, văd frumusețea lui Dumnezeu și atunci și frumusețea lumii îmi apare mai mare. Iar cînd privesc la fața unui om și văd pe fața lui frumusețea sufletului său, văd bunătatea lui răsfrîntă pe fața aceluia, dincolo de această bunătate văd prin credință, bunătatea lui Dumnezeu care este sălășluită în sufletul lui.

Iată deci că credința noastră poate fi nu numai veche, o credință a veacurilor trecute, ci și o credință a vremii noastre, a vremii de mari progrese în toate domeniile.

Dar nu numai în privința aceasta, ci și în alte privințe credința noastră e potrivită cu viața de astăzi. Vremea noastră este o vreme în care toate popoarele sînt stăpînite de aceleași idealuri mari, superioare: al dreptății sociale, al independenței naționale, al păcii și înfrățirii tuturor.

Oare credința noastră strămoșească nu ne îndeamnă pe noi cei de astăzi ca să fim alături de poporul nostru, să fim alături de popoarele lumii în această luptă într-o viață mai bună, pentru dreptate socială, pentru independență națională, pentru pace și înfrățire între popoare? Desigur că da. Credința noastră strămoșească ne îndeamnă să fim legați de poporul nostru și împreună cu poporul nostru, fără deosebire de naționalitate și credință religioasă, împreună să muncim pe acest pămînt, udat cu sîngele înaintașilor noștri, frămîntat cu sudoarea frunții lor, împreună să muncim pe acest pămînt strămoșesc, pentru ca Patria noastră să înflorească, să crească, să fie independentă, mereu una și nedespărțită.

Credința noastră strămoșească ne îndeamnă de asemenea să fim în relații de prietenie cu toate popoarele lumii; cu popoarele care sînt vecine cu noi și cu cele care sînt mai departe de noi. Această prietenie este izvorită din dragostea pe care Iisus Hristos ne-o poruncește, să avem față de Patrie, față de orice om, oricine ar fi, oriunde ar fi, față de toate popoarele și în felul acestuia să fim propovăduitori ai dragostei, ai frățietății și păcii în lume.

La fel, credința noastră strămoșească ne poruncește să fim oameni ai păcii. Biserica noastră, împreună cu alte Biserici din țara noastră, împreună cu Bisericile din alte țări s-a înmănunchiat în organizații internaționale, cum este Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferința Creștină pentru Pace, Consiliul Bisericilor Europene, organizații internaționale în care toate bisericile deopotrivă mărturisesc aceeași voință, sprijinind lupta popoarelor pentru ca să fie pace și bunăvoință pe întreaga suprafață a Pămîntului.

Iată, așadar, că credința noastră strămoșească este o credință mereu nouă; ea ne înnoiește sufletele, ea ne îndrumază să fim creștini ai vremii de astăzi, să trăim în actualitate, în poruncile vremurilor noastre, ca astfel să mărturisim pe Iisus Hristos care este veșnic viu și lucrător în sufletele noastre, pentru ca viața să se desăvîrșească, pentru ca lumea să aibă viață și cît mai multă viață.

Una din poruncile de seamă ale vremii noastre este porunca unității; unitatea întregului popor, unitatea tuturor popoarelor, această poruncă a unității fiind deopotrivă și pe plan bisericesc.

De aceea, porunca unității poporului întreg este însoțită de porunca unității credincioșilor români într-o singură credință strămoșească, într-o singură Biserică românească. Așa cum poporul nostru este una ca popor, așa trebuie să fie și credincioșii noștri una ca Biserică. Așa cum poporul nostru este liber și independent, ca popor și ca țară, așa trebuie să fie și credincioșii noștri într-o singură Biserică liberă și independentă, într-o biserică care are conducerea în țara noastră, îndrumată de fiii ei, episcopi, mitropoliți și patriarhi ridicați din stînul poporului, fii de țărani, fii de muncitori, care știu care este dorința poporului, care se identifică cu întreg sufletul lor cu poporul și cu năzuințele lui. O țară, un popor, o Biserică; o țară liberă, un popor liber și independent, o Biserică liberă și independentă. Acestea toate împreună: unitatea noastră ca

popor, unitatea noastră ca țară, unitatea noastră ca Biserică, aceste trei pentru noi credincioșii, ca și Sf. Treime, constituie o unitate, toate trei se sprijinesc una pe alta și nu trebuie să lipsească nici una nici cealaltă, ci pe toate trei să le avem deopotrivă.

De aceea, chemarea noastră este ca noi, creștinii Bisericii strămoșești, să ne păstrăm una cu poporul nostru, una cu țara noastră, să ne păstrăm una cu Biserica noastră, a moșilor și strămoșilor noștri. Păstrând această unitate, noi contribuim la propășirea Patriei noastre, putem să mărturisim pe Iisus Hristos cu un singur glas, cu o singură inimă, în limba noastră românească, în Sf. Liturghie a Sf. Ioan Gură de Aur, a Sf. Vasile cel Mare, a Sf. Grigore Dialogul, în sfintele slujbe din minele noastre, din triod, din penticostar și astfel, mărturisindu-l pe Hristos, să primim darul și binecuvântarea Lui.

Prin unitatea noastră, noi putem face lucruri mari, în comuna noastră, în familia noastră, în țara noastră și, ca credincioși, în Biserica noastră, Biserică ce are, prin unitatea ei, o viață din ce în ce mai bogată. Pretutindeni, în străinătate, delegații Bisericii noastre sînt primiți cu cinste, pentru că se știe că ei reprezintă o țară în plin progres, o Biserică vie, lucrătoare pe linia păcii și înfrățirii."

În continuare, I. P. S. Mitropolit Nicolae trece în revistă vizitele mai importante pe care delegații ale Bisericii noastre, unele conduse de P. F. Părinte Patriarh Justinian, le-au făcut peste hotarele țării, unde au fost primite cu cinste și bucurie, ceea ce dovedește că avem o Biserică prețuită, încheind cu cuvintele:

"Primiți din partea mea, din partea Prea Sfințitului și a celorlalți însoțitori de la Sibiu, toată prețuirea noastră pentru dragostea voastră față de Biserică și pentru munca voastră, cu care faceți ca ogoarele acestea să rodească, prin darul lui Dumnezeu, și pentru familiile voastre și pentru Patria noastră.

Noi ne rugăm lui Dumnezeu, ca El să vă înmulțească credința, să vă facă munca și mai roditoare, să reverse în casele voastre, în familiile voastre, în munca voastră zilnică darul Său, al dragostei și bunătații, ca în felul acesta bunii creștini de aici, vrednicii cetățeni de aici, să se arate mai vrednici și astfel să se binecuvînteze și Biserica noastră și țara noastră și să fie preamărit numele lui Dumnezeu, Tatăl, Fiul și Duhul Sfînt — Amin!"

După îndătinatele polihiroane, P. S. Episcop-vicar Visarion a stropit pe credincioși cu apă sfințită, iar I. P. S. Mitropolit Nicolae i-a uns cu untdelemn sfințit.

La casa parohială a urmat apoi o agapă, în cadrul căreia au toastat:

P. Cuv. Arhim. V. Jitaru, care zăbovește cu deosebire asupra unității Bisericii, subliniind că Biserica Ortodoxă „a păstrat cu fidelitate unitatea adevărului veșnic, a duhului, a tradiției, a sfințeniei, sobornicității și apostolicității, a cultului și disciplinei canonice" etc.

Toată creștinătatea trebuie să tindă spre împlinirea rugăciunii Mîntuitorului „ca toți să fie una" (Ioan 17, 21). Prezența în fruntea Mitropoliei Ardealului a I. P. S. Mitropolit Nicolae avînd ca principal colaborator pe P. S. Episcop-vicar Visarion, „ca doi ochi într-o lumină, ca doi brazi într-o tulpină", reprezintă o cheazășie a consolidării unității noastre bisericești de pe plaiurile transilvănene.

P. C. prot. M. Socaciu, care, printre altele, a reliefat atmosfera plăcută în care s-a desfășurat Sf. Liturghie, bucuria cu care credincioșii au participat la ea, apropierea dintre Ierarhi și preoți etc.

P. C. prot. onor. I. Pușcas, care a mărturisit căldura cu care credincioșii din Căptălan au așteptat aceste clipe sublime pentru ei, clipe pe care nu le vor uita niciodată, dorind Ierarhilor noștri sănătate pentru a putea face și altor credincioși asemenea bucurii.

C. pr. R. Mureșan, care, în numele celor distinși, mulțumește pentru cinstirea care li s-a făcut, făgăduind că vor sluji și mai departe, cu toată fidelitatea Biserica noastră strămoșească.

P. C. vicar Tr. Belașcu, care scoate în lumină importanța, pentru o pastorație rodnică, a exemplului personal al preotului și al familiei sale, felicitând totodată pe preot, consiliul parohial și pe credincioșii din Căptălan pentru toată rîvna lor bună și ținuta frumoasă.

P. C. prof. M. Șesan, care împărtășește unele impresii din multele călătorii făcute peste hotare, subliniind, totodată, împletirea între teorie și practică, ceea ce fericitor se vedește în zilele noastre la noi în țară.

În drum spre Sibiu, I. P. S. Mitropolit Nicolae, cu însoțitorii, a vizitat biserica în construcție din Noșlac și bisericile parohiale: Ocna Mureș I și II, unde a dat preoților parohi diverse îndrumări practice.

Vorbind despre acest frumos praznic creștinesc, prilejuit de sfințirea bisericii din Căptălan, drept încheiere vom reproduce o parte din gândurile înaltului nostru Arhipăstor, așternute în cartea de onoare a acestei parohii: „A fost o Duminică luminoasă, plină de bucurii duhovnicești, în care unitatea sufletească, în aceeași credință strămoșească și aceeași dragoste de Patrie, s-a arătat cu putere deosebită.

A fost o sărbătoare a dragostei frățești, care întărește rîvna tuturor de-a sluji cu mai mult zel Biserica și Patria“.

Diacon GH. PAPUC

SFINȚIREA BISERICII DIN UNGRA

Bătrînul Olt este unul din rîurile des întîlnite în folclorul nostru, iar poezi de seamă, ca Gh. Coșbuc de pildă, i-au deslușit tainele și i-au cîntat bucuriile și ofurile, care de fapt erau suferințele de altă dată ale poporului nostru, trudit de milenii pe aceste meleaguri.

În anii noștri însă s-au scris frumoase reportaje, oglindind peisajul natural și industrial legat de cursul acestui rîu. Din aceste reportaje n-au lipsit și nu puteau lipsi frumoasele și mănoasele lunci și dealuri ale Oltului, după ce acesta străpunge pieptul de bazalt al munților Perșani, la Racoșul de Jos, îndreptîndu-se spre vest.

Aici, în această zonă, pitulată oarecum sub sprînceana unui deal, avînd în față, spre răsărit, Valea Bogății, în dreapta Țara Făgărașului, iar în stînga luncile Homorodului, se află parohia Ungra, cu harnicii și buni credincioși. Hărnicia le-o vedeau, în acest început însoțit de septembrie, cîmpurile curățate de recolte verii, precum și lanurile de porumb care se ridicau la înălțimea călărețului, iar credința le-o vădea biserica nouă pe care și-au construit-o.

De aceea, știindu-le rîvna spre cele bune, I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului a răspuns cu deosebită bucurie invitației pe care credincioșii din Ungra, în frunte cu preotul lor, i-au făcut-o de a le sfinți biserica. Sfințirea a avut loc Duminică, 31 august 1969. De la Sibiu, I. P. S. Sa a fost însoțit de P. C. vicar arhiepiscopesc Tr. Belașcu, P. C. cons. I. Vlad și C. diaconi I. Bolog și Gh. Papuc.

LA CAȚA

În ajun, sîmbătă, 30 august 1969, Arhipăstorul nostru a participat la slujba vecerniei din parohia Cața, fiind întîmpinat, la ora 19, de un sobor de preoți și un mare număr de credincioși, îmbrăcați în frumoasele noastre costume naționale.

Cuvîntul de „bun venit” a fost rostit de parohul local, C. pr. *Valeriu Cojocaru*, care a exprimat deosebita bucurie a credincioșilor săi de a avea în mijlocul lor pe Înaltul Ierarh.

A răspuns I. P. S. Mitropolit *Nicolae*, care, printre altele, mulțumește pentru cuvintele ce i-au fost adresate, precum și lui Dumnezeu că i-a ajutat să-și împlinească gîndul pe care și l-a propus încă din anul trecut, cu prilejul sfințirii bisericii din parohia vecină, Paloș, și anume acela de a poposi în biserica din Țața, pentru a se ruga împreună cu credincioșii de aici.

Felicitînd pe credincioși pentru hărnicia lor, în încheiere I. P. S. Sa îi îndeamnă să lucreze și de acum înainte cu toată rîvna la propășirea Patriei și la îmbunătățirea vieții lor creștinești.

Soborul slujitor a fost format din însoțitorii I. P. S. Sale și preoți din jur. Răspunsurile au fost date în comun de către toți credincioșii prezenți, ceea ce a contribuit la crearea unei atmosfere duhovnicești deosebite.

La slujbă era de față și dl pastor evangh.-lut. din localitate, *Jürgen Haffner*.

La sfîrșit, I. P. S. Sa a rostit o rugăciune de mulțumire lui Dumnezeu pentru toate binefacerile revărsate asupra credincioșilor prezenți.

Șirul cuvîntărilor a fost deschis de C. pr. local *V. Cojocaru*, care, după ce subliniază faptul că este pentru prima dată cînd un ierarh vizitează parohia Țața, face un scurt istoric al bisericii, zidită în 1816 pe locul alteia de lemn.

În continuare, C. Sa menționează cîteva nume de personalități marcante din viața poporului nostru, legate de această parohie, cum au fost preotul Stan Șt. Iosif (moșul poetului Șt. Oct. Iosif), participant la revoluția din 1848, cunoscutul pedagog Ioan Popescu, istoricul Ioan Ursu ș. a. Sînt menționate de asemenea cîteva aspecte mai semnificative din viața parohiei, cu credincioși vrednici și devotați cetățeni ai Patriei, care, „înfrățiți în muncă și în năzuințe cu celelalte naționalități din comună: germani și maghiari, lucrează umăr la umăr, aducîndu-și contribuția la propășirea și desăvîrșirea vieții celei noi din Patria noastră comună”.

Roadele acestei frățești colaborări în muncă se văd și în faptul că cooperativa agricolă de producție din Țața este fruntașă pe județ.

A vorbit apoi dl pastor evangh.-lut. *J. Haffner*, care-și exprimă, printre altele, bucuria de a participa la această sărbătoare a credincioșilor români, subliniind faptul că „între credincioșii ortodocși și luterani este o frățească colaborare, iar prin prezența mea în această sf. biserică această frăție se ridică la o treaptă mai înaltă”.

Arătînd că, cu acest prilej, Iisus Hristos este în mijlocul nostru, ca oarecînd cu cei doi apostoli care călătoreau spre Emaus (Luca 24), în încheiere vorbitorul împărtășește dorința ca aceste momente solemne să fie îmbold spre mai multă dragoste între noi și între toți oamenii în general, ceea ce este spre binele Patriei noastre comune și al păcii în lume.

Cuvînt de învățătură a rostit în continuare P. C. vicar *Tr. Belasçu*, care zăbovește cu deosebire asupra rolului bisericii în trecutul poporului nostru, identificîndu-se totdeauna „cu suferințele și bucuriile poporului”, asupra contribuției Legii noastre strămoșești la cultivarea limbii și unității poporului nostru, asupra rolului pe care Evanghelia îl are în viața credincioșilor de astăzi etc.

Ca creștini să nu uităm că avem obligații nu numai față de trupul nostru, ci și față de sufletul nostru, care de asemenea trebuie hrănit, dar cu rugăciuni, cu gînduri și fapte bune. În acest scop este necesar să cercetăm sf. biserică în Duminici și sărbători.

În încheiere, P. C. Sa face o scurtă prezentare a progreselor multilaterale, înscrise în ultimii 25 de ani atît în viața Patriei cît și a Bisericii noastre, perioadă în care „poporul nostru și-a dovedit din plin darurile și aspirațiile sale”.

A vorbit apoi I. P. S. Mitropolit *Nicolae*, care a spus următoarele:

„Rugîndu-ne împreună în această biserică și ascultînd cuvintele care s-au rostit, am impresia că s-a împreunat trecutul cu prezentul și prezentul cu viitorul, această biserică fiind o trăsătură de unire, o legătură între veacuri.

Spune Mîntuitorul că dacă oamenii nu vor grăi, „vor grăi pietrele” (Luca 19, 40). Și într-adevăr, aceste ziduri grăiesc, căci ele nu sînt numai

ziduri, ci, privind la ele, simțim că sînt prezenți toți înaintașii care au ridicat această biserică în urmă cu 150 de ani, toți înaintașii care au venit aici în Duminici și sărbători, s-au rugat și au cîntat la Sf. Liturghie, și-au revărsat sufletul în fața lui Dumnezeu, iar El și-a revărsat binecuvîntările Sale asupra lor, asupra dorințelor lor, asupra mulțumirilor. De aceea noi, în această seară (și seara este potrivită totdeauna ca să ne așezăm pe gînduri și să ne adîncim în amintirea înaintașilor noștri și în amintiri din viața noastră, să ne reculegem), în această biserică simțim prezența acestor înaintași.

De fapt ei nu sînt prezenți numai în zidurile acestea, în care și-au întipărit sufletul credincios, ci ei sînt prezenți și în noi înșine, în trupul și sufletul nostru. Este valul strămoșilor, care, generații de generații, s-a transmis, a mers mai departe și care a ajuns pînă la noi și prin noi merge mai departe prin copiii și nepoții noștri. Ei grăiesc și în noi, în sufletul nostru. Este ecoul credinței lor de altă dată. În sufletul nostru este ecoul luptelor lor pentru dreptate, pentru libertate, pentru unitate. În sufletul nostru este ecoul vrednicilor lor și de aceea amintirea lor, spusă aici, a fost un moment de mare însemnătate.

Dintre aceștia, părintele (Cojocaru) a pomenit cîteva nume: pe prot. Ștefan, care a participat la revoluția din 1848 și în timpul căruia s-a ridicat această biserică și s-a pictat; pe prof. Ioan Popescu, care a studiat la Sibiu și și-a luat doctoratul la Leipzig, în Germania, a fost profesor la Institutul pedagogic-teologic din Sibiu vreme de 32 de ani, a scris o mulțime de cărți care și păstrează și astăzi valoarea, cărți de pedagogie pentru școlile românești, care erau școli ale Bisericii. Din acest motiv a fost ales membru corespondent al fostei Academii Române, fiind totodată secretar al Astreii (Asociația pentru Cultura și Literatura poporului român), ținînd, în această calitate, în satele noastre conferințe, organizînd serbări și răspîndind o mulțime de broșuri pentru luminarea poporului.

Alături de el o altă personalitate care s-a ridicat din această comună a fost profesorul de istorie la Universitățile din Iași și București, Ioan Ursu. Acesta a făcut studiile la București pe urmă și-a luat doctoratul în Germania, la Berlin. A fost și la Paris și în Italia, iar rezultatele cercetării sale le-a pus în cărți de istorie, scoțînd la lumină unele figuri istorice ale poporului nostru. Cea mai prețuită dintre cărțile sale de istorie este aceea pe care a scris-o despre marele voievod al Moldovei, Ștefan cel Mare, care a umplut Moldova de biserici și mînăstiri, pentru că după fiecare bătălie ridica drept mulțumită lui Dumnezeu o mînăstire sau o biserică. A avut peste 40 de bătălii și Dumnezeu i-a ajutat să-și apere țara de cotorpitori.

Prof. Ursu a scris o carte și despre Petru Rareș, care a avut, ca urmaș al lui Ștefan cel Mare, și posesiuni în Transilvania: Ciceu și Cetatea de Baltă. El s-a ocupat și de rolul Bisericii în viața poporului nostru.

Iată, dar, ce fel de oameni s-au ridicat din sînul vostru. Născuți aici în școala poporală bisericească, la altarul acesta, cu binecuvîntarea lui Dumnezeu au muncit, făcînd cinste poporului român și, desigur, acestei parohii.

De aceea, în seara aceasta, ne aducem aminte de toți aceia și de aceea mi-a făcut o plăcere deosebită și cînd am fost prima dată și am vizitat această biserică și acum cînd am intrat în curtea ei și am văzut-o așa de frumos aranjată, cu morminte îngrijite, pentru că grija de morminte dovedește legătura cu trecutul, dragostea față de înaintașii noștri, prețuirea muncii, a moștenirii și vrednicia lor. Iar un popor care-și prețuiește înaintașii, vrednicia lor, un popor

care preluiește moștenirea pe care înaintașii ne-au lăsat-o, acela poate cu siguranță să meargă înainte și să privească cu încredere spre viitor.

Asemenea unui copac, care nu poate să mai înflorească și să scoată frunze proaspete dacă i s-au tăiat rădăcinile, rădăcinile noastre sînt în trecutul de veacuri. Și aceste rădăcini trebuie să le prețuim, trebuie să ne aducem aminte de ele și trebuie să ducem mai departe ceea ce am primit de la înaintașii noștri.

Biserica Ortodoxă Română însă nu este numai a înaintașilor, a strămoșilor, ci ea este Biserica noastră, a celor de astăzi, a tuturor românilor credincioși ai Legii strămoșești din această țară și a celor care se găsesc în alte țări ale lumii. Toți stau sub oblăduirea B. O. R., pentru că oriunde s-a dus un credincios român a dus cu el și credința, a ridicat o biserică, are un preot și în jurul altarului își păstrează și credința și limba și dragostea față de poporul și patria lui de bastină. Cînd am fost în bisericile românilor din Canada și Statele Unite, cu cîțiva ani în urmă, în fiecare biserică am văzut și steagul tricolor. Prin aceasta ei mărturisesc că în biserică își manifestă nu numai credința lor ortodoxă, ci și conștiința lor că sînt ortodocși români și ca atare își păstrează legătura cu poporul de pe aceste plaiuri, din sânul căruia au plecat.

Această Biserică deci, care ne vine din trecutul îndepărtat și care ne vorbește de vrednicia strămoșilor, este și Biserica noastră a celor de astăzi și de aceea noi trebuie să ne bucurăm că am primit de la strămoși o moștenire frumoasă și că această moștenire n-o lăsăm să zacă nelucrătoare, n-o transformăm într-un talant îngropat în pămînt, ci într-un talant pe care-l înmulțim și facem din moștenirea pe care am primit-o o nouă viață, îmbogățim această moștenire, pentru că mersul vieții este așa, că din generație în generație, din secol în secol, ea se îmbogățește, progresează, înaintează.

Și dacă viața poporului a înaintat și înaintează mereu, progresele care s-au realizat fiind cunoscute în toate țările lumii, atunci și viața noastră bisericească, religioasă se transformă, se înnoiește pe măsura în care se transformă, se înnoiește și viața în general. Căci în Iisus Hristos avem, după cuvîntul Sf. Apostol Pavel, „toată bogăția” darului lui Dumnezeu (Ef. 3, 8), bogăție care în cuvinte este greu de exprimat.

Așa de pildă, bogăția lumii. Cînd privim în jurul nostru și vedem munții măreți, dealurile împodobite cu păduri, livezi sau alte culturi, ni se umple sufletul de bucurie și ne minunăm de aceste frumuseți, de această măreție a naturii, de această bogăție. Cînd privim apoi cerul înstelat în nopțile liniștite și vedem imensitatea cerului în care parcă ne pierdem, atunci din nou ne umplem sufletul de-o bucurie deosebită și parcă simțim melodia cerurilor, a nemărginirii.

Dar ce am putea spune despre Dumnezeu, despre Iisus Hristos, căci în toate acestea, în măreția naturii, în frumusețea celor văzute în jurul nostru, în imensitatea cerului înstelat și necuprins, căci mintea însăși nu poate să ajungă pînă la marginile lui, în toate acestea este numai o răsfrîngere din lumina lui Dumnezeu, din care se revarsă toată frumusețea, toată bunătatea, toată măreția, tot ce este înalt și tot ceea ce luminează sufletul nostru și în care oricît te-ai adînci niciodată nu poți să spui că ai ajuns la capăt sau că este destul!

Această bogăție nemărginită a lui Dumnezeu ne-o dă Biserica. Această bogăție a darului lui Dumnezeu este aici în Sf. Biserică și se revarsă în sufle-

tele noastre ale tuturor. Această bogăție a lui Dumnezeu, această lumină, această frumusețe, această bucurie, această mângâiere o simțim noi în sufletele noastre, toate acestea dându-ne puteri de viață nouă și făcându-ne să trăim ca credincioși ai vremii noastre, vrednici și de înaintașii noștri, vrednici și de vremurile pe care le trăim.

De aceea, pentru mine întâlnirile pe care le am cu credincioșii în parohii constituie una din cele mai mari bucurii. Cu prilejul acestor întâlniri simt că inimile noastre bat la fel, că în inimile noastre este aceeași credință a moșilor și strămoșilor noștri, care, deși este credință de veacuri, nu este totuși veche în înțelesul că aparține numai veacurilor trecute, ci este mereu nouă, mereu ne înnoiește și ne deschide sufletește față de bogăția darului lui Dumnezeu care se revărsă în țara noastră, față de viața în neconținut progres, viață care se dezvoltă prin munca poporului nostru. Căci în toate acestea nu este darul și puterea lui Dumnezeu, care înmulțește munca și vrednicia acestui popor, este sufletul unui popor ce se îndreaptă spre zări tot mai luminoase.

Iisus Hristos este „lumină” (Ioan, 1, 5) și lumina este aceea pe care veacul nostru, epoca noastră caută s-o reverse din belșug în toate părțile. El este lumina lui Dumnezeu, care „luminează pe tot omul care vine în lume” (Ioan 1, 9) și care luminează pe tot cel care primește această lumină și cu lumina aceasta îl îndrumază pe calea cea bună, pe calea cea sănătoasă a mântuirii.

Această lumină este dragoste și dragostea este Dumnezeu însuși (I Ioan 4, 8), este Iisus Hristos însuși și această dragoste este sămînța care rodește și care ne face pe noi să ne simțim una, să ne simțim frați și în frățietate deplină, în unitate deplină, într-un singur suflet, cu un singur glas să-l preamărim pe Iisus Hristos și împreună să ne dăm partea noastră de muncă și vrednicie pentru înnoirea și propășirea Patriei noastre.

De aceea noi ne bucurăm că trăim vremurile pe care le trăim. Noi ne bucurăm că poporul nostru a ajuns să-și făurească o țară liberă și independentă, să-și stăpânească bogățiile țării, înmulțindu-le și folosindu-le pentru sine, o țară care are un prestigiu deosebit între celelalte țări ale lumii. Noi ne bucurăm că credința noastră este vie în sufletele noastre și că această credință rodește în dragoste, rodește în viața fiecăruia dintre noi, în fiecare zi, în familiile noastre, la locurile noastre de muncă și că această credință este luminată, este călăuzită cu adevărat de darul lui Iisus Hristos.

Dar Biserica, cuprinzând pe cei din trecut, îmbrățișând pe cei de astăzi, privește și spre viitor și de aceea credința aceasta care vine de la înaintași și care rodește în cei de astăzi, se transmite prin cei de astăzi pînă departe, căci, așa după cum ne învață Sf. Apostol Pavel, viața noastră este o alergare către ținta desăvîrșirii care este Iisus Hristos. De aceea noi nu privim numai în urmă, la înaintașii noștri, nu privim numai la noi cei de astăzi și la ceea ce facem noi, ci privim și înainte către ținta desăvîrșirii și ne bucurăm că viața merge înainte, se perfecționează, se desăvîrșeste prin noi și știm că transmitem mai departe, după cum înaintașii ne-au transmis nouă, celor ce vin după noi ceea ce am săvîrșit, pentru ca ei să desăvîrșesc.

Biserica deci este atotcuprinzătoare, îmbrățișând pe toți cei care cred în Iisus Hristos și care mărturisesc dragostea de Iisus Hristos și, în Iisus Hristos, dragostea de om, ca față de un frate, dragostea de popor, de omenire. De aceea noi nu vorbim numai despre Biserica noastră, ci și despre frații noștri din alte Biserici. M-am bucurat deci că și aici, ca și în alte părți, am fost întâmpinați de slujitorul Bisericii Evanghelice Lut., în alte părți de slujitorii

altor Biserici din țara noastră, cu mărturisirea acestei frățietăți în Iisus Hristos. Este un lucru frumos al vremilor noastre că am ajuns ca noi cei ce mărturisim pe Iisus Hristos în chipuri diferite, prin înfrățirea poporului român și naționalitățile conlocuitoare, prin înfrățirea dintre Biserica noastră și celelalte culte, să ne simțim frați în Hristos și să ne simțim frați și ca fii ai aceleiași Patrii, care ne îmbrățișează pe toți, pentru care muncim cu toți și în care ne împărtășim cu toții din roadele muncii noastre.

Această dragoste este iarăși un semn al lucrării lui Iisus Hristos în vremea noastră și ea este prețuită nu numai în țara noastră, ci este prețuită de toți cei care vin din alte țări și văd cu adevărat cât de sinceră, cât de vie este dragostea creștinească dintre diferitele culte din țara noastră. Nu numai între conducătorii cultelor, ci prietenia este și între preoți, între slujitorii altarelor și între credincioșii acestor culte.

Această dragoste care ne leagă cu înaintașii noștri, care ne leagă cu toți cei de astăzi din Biserica noastră, care ne leagă cu cei ce vor veni și care ne leagă cu frații noștri din alte biserici, și din țara noastră și din alte țări ale lumii, este lucrarea lui Iisus Hristos și această lucrare a lui Iisus Hristos ne umple sufletul de bucurie, ne face ca să înălțăm cuvinte și imne de preamărire pentru darul acesta deosebit pe care ni l-a făcut. Căci „ce este mai frumos decât să fie frații împreună” — cum zice Psalmistul (Ps. 133, 1) și ce este mai urât decât acela care se mărturisește ucenic al lui Hristos și în loc să iubească pe fratele său, în loc să iubească pe om, fără deosebire de credință sau naționalitate, îl urăște. Ura nu este de la Dumnezeu, ci de la cel rău. De aceea noi, cei ce sîntem ucenici ai lui Iisus Hristos, sîntem ucenicii Lui numai dacă înlăturăm ura, dacă înlăturăm vrajba, dacă înlăturăm dezbinarea, și din familiile noastre și din obștea în care lucrăm și de pretutindeni unde ne găsim și dacă peste tot căutăm să semănăm puterea dragostei care ne unește, care ne strînge la un loc, care ne face pe toți să realizăm împreună numai lucruri bune, lucruri folositoare, și pentru sufletul nostru și pentru familia noastră și pentru Biserica noastră și pentru țara noastră și pentru lumea întreagă.

Pentru toate acestea să mulțumim cu toții lui Dumnezeu, pentru că oricît am face noi prin puterea noastră, prin priceperea noastră, totuși ajutorul lui Dumnezeu, darul lui Dumnezeu este acela care face să crească, să se dezvolte și să rodească, cum zice Sf. Apostol Pavel, că unul seamănă, altul udă, dar Domnul este cel care face să încolțească, să crească și să rodească (I Cor. 3, 6).

Să mulțumim lui Dumnezeu pentru că a revărsat darurile Sale peste noi toți și mulțumirea noastră s-o arătăm în legătura noastră cu Biserica Lui, în rugăciunile noastre și în munca noastră de fiecare zi, în viața noastră de fiecare clipă, viață în care să fie numai bucurie, numai dragoste, numai pace și bunăvoință.

*

La invitația dlui Pastor ev. lut. din Cața, a doua zi, Duminică 31 august 1969, la ora 9, în drum spre Ungra, I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae a vizitat biserica evanghelică, monument istoric (sec. XIII—XIV), fiind înțîmpinat, după datină, cu pîine și sare, precum și cu flori, de față fiind comitetul parohial și credincioși, iar dl. pastor ev. J. Haffner rostind un scurt

cuvînt, în care a tîlmăcit, printre altele sensul adînc al acestei vizite, care este acela de consolidare a frăției credincioșilor celor două Biserici.

Răspunzînd, I. P. S. Sa a mulțumit pentru primirea călduroasă care i s-a făcut, subliniind faptul că această vizită apare ca ceva firesc în contextul legăturilor frățești existente între cultele din țara noastră.

În semn de omagiu și ca amintire a acestei vizite, Arhipăstorului nostru i se dăruiește o Biblie în limba germană; „Cuvîntul lui Dumnezeu, legătură de prietenie și dragoste” — cum a interpretat I. P. S. Sa gestul credincioșilor evanghelici din Cața.

LA UNGRA

La ora 10 clopotele bisericii din Ungra vesteau sosirea Înaltului Ierarh, care a fost întîmpinat de un sobor de preoți și de credincioși.

Cuvînt de „bun venit” a rostit P. C. prot. al Brașovului, *Vasile Coman*, care arată că credincioșii din Ungra și împrejurimi „cu mare dor au așteptat să vină Arhipăstorul pentru a le sfinți biserica. Ziua de astăzi va rămîne memorabilă pentru credincioșii de aici”.

„Lucrătorii din Evanghelia de astăzi — spune P. C. Sa — au fost chemați să dea seama de munca lor. Credincioșii din această parohie, lucrători și ei, vin să dea seama de via încredințată lor de Dumnezeu, de munca lor pentru binele parohiei și al Patriei”.

Mulțumind pentru cuvintele care i-au fost adresate I. P. S. Mitropolit *Nicolae* mărturisește bucuria cu care a primit invitația credincioșilor din Ungra de a veni să le sfințească biserica, aprecindu-le în chip deosebit rîvna pe care au dovedit-o la ridicarea ei.

„Vă felicit pentru vrednicia voastră, pentru că sînteți și credincioși buni și muncitori harnici, cetățeni adevărați ai scumpei noastre Patri. Dumnezeu să vă ajute să slujiți și mai departe Biserica și Patria noastră, cu aceeași dragoste, în pace și cu roade bogate” — spune în încheiere I. P. S. Sa.

A urmat apoi slujba sfințirii bisericii, urmărită cu mult interes de către credincioși.

Sf. Liturghie arhierască s-a desfășurat afară, în fața bisericii, Arhipăstorul nostru fiind înconjurat de un mare sobor de preoți din parohiile învecinate. Răspunsurile au fost date de corul Bisericii „Sf. Adormire” din Brașov, condus de P. C. Gh. Diaconu.

La Sf. Liturghie au participat pastorii evanghelici Friedrich Wagner din Ungra și Jürgen Haffner din Cața.

La ectenia întreită s-au rostit rugăciuni speciale de către I. P. S. Sa pentru propășirea în tot binele a credincioșilor de față, precum și pentru cîtorii și binefăcătorii bisericii.

În timpul pricesnei, P. C. consilier *I. Vlad* a tîlmăcit Evanghelia zilei, zăbovind cu deosebire asupra divinității Mîntuitorului Iisus Hristos, El fiind „piatra cea din capul unghiu-lui” a Bisericii noastre, fiind mereu prezent în viața ei cu darurile Sale mîntuitoare.

Sfîrșindu-se Sf. Liturghie, I. P. S. S. Mitropolit *Nicolae* rostește rugăciunea de dezlegare, după care P. C. vicar citește documentele oficiale emise cu prilejul acestei sfințiri.

În continuare, C. preot local *Gh. Cristea*, distins cu brîu roșu, face o scurtă dare de seamă asupra lucrărilor de construcție a bisericii, „care să ne fie nouă și urmașilor noștri far luminos pe calea propășirii morale și a mîntuirii sufletelor”, lucrări începute în anul 1937 la care, asemenea legendarului Manole, credincioșii au fost deosebit de jertfelnici.

Pentru toate acestea C. Sa mulțumește lui Dumnezeu, care le-a binecuvîntat munca.

Mulțumește totodată I. P. S. Sale și însoțitorilor pentru dragostea cu care i-a cercetat și sfințit biserica.

Mulțumiri aduce Departamentului Cultelor pentru sprijin.

Mulțumește de asemenea preoților slujitori, reprezentanților Bisericii Evangh., rev. Fr. Wagner și J. Haffner, care au cîstit cu prezența praznicul credincioșilor ortodocși. Mulțumește cu deosebire consiliului parohial, epitropilor și bunilor săi credincioși pentru toată truda și jertfa lor.

În amintirea acestui praznic, C. Sa dăruiește Arhiepiscopului nostru a frumoasă icoană reprezentând pe Sf. Ierarh Nicolae.

A vorbit apoi rev. evangh. *Fr. Wagner*, care, între altele, mărturisește marea bucurie pe care o are participând la această sărbătoare. „În numele bis. evangh. din parohia Ungra, doresc ca Dumnezeu, cu darurile Sale, să fie mereu prezent în această sf. biserică”.

Citind câteva versuri din Goethe, în l. germană, dl. pastor evangh. exprimă dorirea ca toate patimile din sufletul nostru să ardă și Iisus Hristos, mereu același, să fie totdeauna prezent în noi, pentru ca, în felul acesta, toți fiii țării să trăiască în armonie deplină, spre binele nostru și pacea lumii întregi.

Un scurt cuvînt de învățătură rostește P. C. prot. *V. Coman*, care plecînd de la cuvintele Mîntuitorului: „Fiți desăvîrșiți precum și Tatăl vostru desăvîrșit este”, arată, printre altele, că „aceasta este chemarea pe care Iisus o face permanent credincioșilor prin sfintele biserici, această chemare a lui Dumnezeu corespunzînd însăși firii noastre, care tinde spre înaintare, spre propășire”. Fiecare creștin deci, trebuie să devină o biserică frumoasă în care să se preamărească Dumnezeu.

Porunca de a fi „desăvîrșiți” se referă la întreaga noastră făptură. De aceea, în încheiere P. C. Sa îndeamnă credincioșii să-și cinstească părinții, înaintașii, ceea ce se dovedește și prin îngrijirea mormintelor lor, și să fie cetățeni vrednici ai țării.

În cuvîntul său, P. C. vicar *Tr. Belascu* subliniază, printre altele, aspectul ziditor de suflet al praznicului, ceea ce se desprinde și de pe fețele credincioșilor: „Ocazii ca cele de astăzi sînt rare și ele ne înalță inimile, ne zidesc sufletește”.

Mărturisind că „sufletele noastre de creștini ortodocși sînt legate de Biserica străbună”, P. C. Sa se ocupă apoi de originea divină a acestei Biserici strămoșești și atașamentul pe care noi, ca credincioși, trebuie să-l avem față de ea.

„Dar — spune P. C. Sa — trebuie să ne iubim și Patria, care, ca și Biserica, este a moșilor și strămoșilor noștri, iar pentru binele și libertatea ei trebuie să ne punem și viața.

Cuprînși pentru totdeauna sub cupola aceleiași Biserici Ortodoxe Române, noi mergem pe drumul Patriei, înfrățiți cu toți fiii ei”.

Făcînd urări de sănătate și prosperitate credincioșilor, ca și familiilor lor, în încheiere, P. C. vicar îndeamnă la dragoste unii către alții, la unitate și pace.

A vorbit apoi Î. P. S. nostru Mitropolit *Nicolae*, care, adresîndu-se celor de față, a spus:

„Ziua de astăzi este o zi deosebită, pentru că iată ne-am adunat aici cei de la conducerea Mitropoliei Ardealului cu preoți și credincioși din diferite parohii și cu slujitori ai altarelor de diferite culte, pentru a fi de față și a cinsti vrednicia acestei parohii. Dacă am sta să ne gîndim care trăsături mai însemnate ale vredniciei acesteia putem scoate mai în lumină, aș putea spune că, pe lîngă altele, în primul rînd ar fi statornicia acestor credincioși, continuitatea în lucrarea lor. Pentru că, într-adevăr, să începi să ridici o biserică cu credincioși puțini și să stăruiești în zidirea acestei biserici vreme de 30 de ani, aceasta dovedește că acești credincioși, în frunte cu păstorul lor, n-au fost ca unii care se grăbesc să înceapă un lucru, pentru ca repede rîuna lor să se stingă și să nu rămână decît începuturile, ci, fără să se dea în lături de la nici o osteneală, au stăruit mereu la împlinirea planului lor. Căci mai sînt și din aceia care ar dori să facă multe, dar atunci cînd se apucă de treabă încep să se gîndească și-și zic că mai este vreme, că o vom putea face și altă dată, și lucrul rămîne nefăcut.

Dvs. ați dovedit, preot și credincioși, că v-ați însușit pentru această cauză, ați pus-o la inimă, v-ați gîndit la ea zi și noapte, n-ați avut deloc odihnă, nu v-ați lăsat și ați dus-o la capăt. Acest lucru l-ați făcut pentru că

ai fost și sînteți legați de Biserica strămoșească și pentru că darul lui Dumnezeu, prin rugăciunile pe care le-ai înălțat, s-a pogorît în sufletele voastre și v-a întărit și călăuzit pe calea acestei statornicii.

Statornicia însă nu caracterizează numai pe credincioșii acestei parohii, ci viața Bisericii noastre întregi, ca și viața poporului nostru de-a lungul veacurilor.

Oare poporul nostru, care s-a născut pe aceste plaiuri din împreunarea dacilor cu romanii, nu s-a înrădăcinat adînc în pămîntul acesta și nu și-a trăit existența lui sub bolta aceasta a cerului fără să se miște, fără să se plece, ci, generație de generație, s-a dovedit statornic pe aceste plaiuri, statornic în munca lui de-a le face mai frumoase, statornic în lupta lui pentru dreptate socială, pentru libertate și unitate politică!

Această Biserică apoi — care a adus pe Iisus Hristos în sufletul românilor încă de la începuturile existenței sale prin Apostolul Andrei pe malul Mării Negre, prin ucenicii Sf. Apostol Pavel din sudul Dunării și prin alți creștini din Asia Mică etc. — s-a înrădăcinat adînc în sufletul credincioșilor săi, încît de veacuri ei au stat neclintiți în Legea strămoșească și au apărut-o împotriva tuturor primejdiilor și au sprijinit-o și susținut-o, găsind în Biserica străbună mîngîiere, loc de întărire, de luminare, de îndrumare către o viață din ce în ce mai bună, din ce în ce mai luminoasă.

Statornicia de veacuri a poporului nostru pe plaiurile acestea, statornicia de veacuri a credincioșilor noștri în Biserica strămoșească este o realitate istorică, nedezmințită.

Dar această statornicie nu înseamnă că noi am rămas și rămînem neschimbați. Într-un fel am rămas și rămînem neschimbați, că tot români și tot ortodocși sîntem. Dar în alt fel, de-a lungul istoriei vedem o dezvoltare, o creștere, un urcuș din treaptă în treaptă, un progres, atît în ce privește viața poporului nostru, cît și în ce privește viața Bisericii noastre.

Astfel, vedem cum poporul nostru, care a fost vreme de veacuri împărțit în trei provincii, a ajuns să-și realizeze unitatea într-un singur stat național, liber și independent, într-un stat care urcă cu pași repezi spre o viață din ce în ce mai luminoasă, mai fericită.

Odată cu adunarea la un loc a întregului nostru popor într-un singur stat, vedem pe plan bisericesc că Biserica noastră, care a fost împărțită și ea în veacurile trecute în trei mitropolii strîns legate între ele — a Ardealului, Moldovei și Țării Românești — și vreme de 250 de ani în două Biserici românești, a ajuns să adune la un loc pe toți ierarhii, preoții și credincioșii români într-o singură Biserică, Biserica Ortodoxă Română, sub călăuzirea Sf. Sinod. în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, și să fie una din patriarhatele de cînte ale Ortodoxiei întregi, cu prestigiu între toate Bisericile Ortodoxe și între celelalte Biserici creștine din țara noastră și de dincolo de hotarele ei. Am ajuns astfel, în vremea noastră, să fim una într-o singură țară înfloritoare și să fim una într-o singură Biserică Ortodoxă Română, Biserica moșilor și strămoșilor noștri, Biserica în care ne-am găsit adăpost și ocrotire, ne-am găsit sprijin totdeauna și care și astăzi este alături de popor, mergînd împreună cu el pe calea istoriei celei noi. De aceea desi sîntem statornici, am rămas aceiași, cu toate acestea astăzi zestrea pe care am moștenit-o, o îmbogățim, o înmulțim și o valorificăm, simțindu-ne mai bogați, mai împliniți, mergînd spre o viață din ce în ce mai desăvîrșită.

Acest lucru îl simțim și în planul vieții noastre bisericești. S-au pictat

biserici astfel, că intrînd întrînsele, credinciosul să se simtă cuprins de fiorul că acolo este Dumnezeu împreună cu Sfinții Săi, și împreună cu Sfinții și cu îngerii să cînte și să preamărească pe Dumnezeu.

Dar trebuie să mărturisim că, alături de frumusețea din afară, podoaba bisericii cea mai deplină este credința credincioșilor noștri care vin la sfintele slujbe din aceste biserici, care își dau silința ca bisericile să fie cît mai frumoase, ca viața bisericească să fie cît mai deplină. Marele nostru poet M. Eminescu spune că „credința zugrăvește icoanele în biserici“. Zugrăveala aceasta a bisericilor mărturisește deci despre credința acestor credincioși, despre vrednicia preoților și astfel podoaba aceasta este mărturia acestei vieți bisericești, prin care sufletele noastre sînt înălțate către Dumnezeu, primind daruri și binecuvîntarea Lui.

Se poate spune că sufletul nostru este atras de Dumnezeu, de Iisus Hristos, așa cum pilitura de fier este atrasă de un magnet. Căci puterea, înțelepciunea, dragostea, bunătatea lui Dumnezeu sînt ca un magnet imens care atrage sufletele către El. De aceea aceste suflete se simt pline de lumină și bucurie atunci cînd El se sălășluiește în ele, atunci cînd, în rugăciune, aplecați în fața sf. icoane sau în fața Sf. Altar, simt cu adevărat că vorbesc cu Dumnezeu, că El ne răspunde, revărsînd în inimile lor pacea, bunătatea, dragostea, smerenia și hotărîrea de a înlătura răul și de a face numai binele, și pentru fratele nostru, și pentru familia noastră, și pentru comuna noastră, și pentru țara noastră și pentru Biserica noastră.

Aceasta este ceea ce ne oferă Biserica. Ea ni-l dă pe Dumnezeu, ea ni-l dă pe Iisus Hristos și dacă avem pe Dumnezeu, dacă avem pe Iisus Hristos, atunci le avem pe toate celelalte, pentru că în Dumnezeu și de la Dumnezeu sînt toate. De la El este acest Pămînt, de la El este imensitatea lumii, de la Dumnezeu este sănătatea noastră, mintea noastră, binecuvîntarea roadelor muncii noastre, de la El vine tot darul și toată darea cea bună și dacă îl avem pe Dumnezeu avem tot, pentru că El este Acela care ne dă toate, care ne ajută să săvîrșim tot ce este bine și frumos pentru viața noastră a tuturor.

Dar dacă noi sîntem însetați de Dumnezeu și dacă alergăm — cum aleargă cerbul însetat la izvoarele apelor, precum spune Psalmistul (Ps. 41, 1) — la izvorul harului lui Dumnezeu, care se revărsă de pe Sf. Altar, prin sf. slujbe și Sf. Taine ale Bisericii, dacă alergăm deci spre Dumnezeu, nu facem acest lucru pentru ca, îndreptîndu-ne sufletul spre El, să uităm de datoriile vieții noastre pămîntești de fiecare zi. Nu! Noi facem aceasta pentru ca luînd de la Dumnezeu, de la Iisus Hristos puteri noi, energii noi, daruri noi, cu aceste daruri și aceste puteri înmulțite să mergem în viața de fiecare zi și să ne împlinim mereu munca noastră și datoria noastră cu mai mult entuziasm, cu mai multă însușețire, cu mai multă pricepere, cu mai multe rezultate. Dumnezeu nu ne spune: voi să nu lucrați, să nu faceți nimic, lăsați că fac Eu totul, vă dau Eu totul de-a gata. Nu! Dimpotrivă, Dumnezeu ne spune: „Lucrați pînă este ziua“, lucrați pînă este vremea de muncă. El ne spune prin Sf. Apostol Pavel, că acela care nu lucrează nu are dreptul să mănînce (II Tes. 3, 10), ne spune că omul este făcut să muncească așa cum pasărea este făcută să zboare, cum citim în cartea Iov. Dumnezeu ne spune deci să muncim, să ostenim, să facem tot ceea ce este în puterea noastră, că El ne ajută, ne binecuvîntează și cu ajutorul Lui puterile noastre se înmulțesc și munca noastră aduce roade mai bogate, mai îmbelșugate.

De aceea, credința noastră a fost și este izvor de puteri noi, prin care credincioșii noștri sînt îndrumați să fie cetățeni buni ai Patriei noastre, buni

muncitori în uzine și pe ogoare, iar prin această vrednicie a lor mărturisesc și arată că credința lor nu este fugă de viață, ci, dimpotrivă, este slujire pentru viață, slujire pentru om, pentru popor, pentru omenire.

Pentru mine deci este o mare bucurie când privesc de aici și văd plaiurile acestea frumoase așa de bine cultivate și îngrijite, ceea ce arată că sînteți nu numai buni fii ai Bisericii noastre, ci totodată și vrednici oameni ai muncii, oameni de frunte în toate cele bune, așa cum se cuvine adevăraților creștini, adevăraților credincioși, adevăraților fii ai Patriei noastre scumpe.

Am vorbit, așadar, despre statornicia în lucrarea cea bună, statornicia poporului nostru de-a lungul veacurilor, a credincioșilor noștri în credință strămoșească, statornicia credincioșilor de aici în ridicarea acestei biserici.

Trebuie să amintesc însă, așa în general, că sînt și credincioși, e drept, puțini la număr, care au un fel de statornicie care nu este bună. Și anume o statornicie în rele. Sînt unii spre exemplu, care din te miri ce ajung de se ceartă, ajung la vrăjmășie. Și în loc să înțeleagă că vorbele acelea au fost nimica toată, că poate au fost rostite într-un moment de enervare, într-un moment nepotrivit, ei se vrăjmășesc, rămîn statornici în ură, se urmăresc unii pe alții, se prelucreează, caută să se doboare. Această statornicie nu este bună nici pentru credincios, nici pentru Patria noastră, nici pentru Biserică. Ura și vrăjmășia nu este de la Dumnezeu, ci dragostea. Patria noastră de asemenea ne cheamă la unitate, la înfrățirea tuturor celor care trăiesc pe aceste plaiuri, la înfrățirea tuturor oamenilor muncii fără nici o deosebire.

Alții au alte statornicii în rău. Așa de pildă cei ce cad încetul cu încetul pradă beției, care, în ciuda rugăminților soției, copiilor și a părinților, a preotului și oameni de bine, de a se întoarce de la calea cea rea, rămîn „statornici” pe acest drum. O astfel de statornicie nu este nici de la Dumnezeu, nici de folos obștei în care trăim, ci este de la cel rău, ducînd pe om la distrugere, la decădere, la ruina lui și a familiei sale și făcînd din el o povară pentru familie și pentru societate.

Iată deci că sînt statornicii și statornicii.

Sînt statornicii în cele rele, sînt adică oameni cuprinși în lanțurile răutății pe care trebuie să-i ajutăm să se elibereze din patimile lor. Dar sînt mai ales statorniciile cele bune, cele frumoase, statornicia în credința strămoșească, în munca pentru înflorirea Patriei, statornicia în înfrățire, în tot ceea ce este bun și frumos pentru viața fiecăruia și pentru viața Patriei noastre scumpe.

M-am bucurat totodată că aici, ca și aseară la vecernie în parohia Cața, avem oaspeți din partea Bisericii ev.-lut. Aceasta este mărturia vremurilor noi pe care le trăim, vremuri care au adus înfrățirea între Bisericile creștine, au adus spiritul ecumenismului prin care toate Bisericile își recunosc una celeilalte valorile pe care le au, se recunosc în dragostea lui Iisus Hristos și împreună caută să slujească omului, Patriei comune, omenirii întregi. Acest spirit ecumenic este în duhul lui Hristos și în duhul vremurilor noastre, care cer înfrățirea tuturor popoarelor, a poporului român cu naționalitățile conlocuitoare, pentru ca prin această înfrățire să se cîitorească o viață din ce în ce mai bună în țara noastră și de pace și progres în toată lumea.

Dumnezeu să binecuvînteze lucrarea voastră, dragostea voastră, rîvna voastră, jertfa voastră, munca voastră, viața fiecăruia, a familiilor voastre, viața Bisericii și a Patriei noastre. Dumnezeu să ne ajute ca — așa cum pînă acum am trăit în Legea strămoșească, în credința moșilor și strămoșilor noștri, credință înrădăcinată și lucrătoare în actualitatea vremii noastre — să fim și

de acum înainte și mai buni, și mai harnici, și mai plini de dragoste, pentru ca Biserica noastră să-și poată da toată contribuția ei la înflorirea Patriei și pentru ca viața noastră a tuturor să fie tot mai îmbelșugată, tot mai luminoasă și tot mai plină de darul lui Dumnezeu.

Lui Dumnezeu să-i aducem mulțumită pentru toate. Lui să-i înălțăm, împreună cu Sfinții și cu îngerii, preamăririle noastre. Să-l preamărim nu numai prin rugăciunile noastre, ci mai ales prin faptele noastre bune, pentru că așa ne spune Mântuitorul: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzînd faptele voastre cele bune să preamărească pe Tatăl vostru cel din ceruri” (Matei 5, 16).

În continuare au fost rostite îndătinatele polihroane, după care Înalțul nostru Arhiepiscop a uns cu untdelemn sfințit pe toți credincioșii prezenți la acest înălțător praznic.

A urmat o *agapă* frățască dată de consiliul parohial, la care a participat un mare număr de credincioși.

În cadrul acestei agape au vorbit:

Zaharie Dumitru, consilier parohial, care, printre altele, exprimă atașamentul credincioșilor față de Biserica străbună, dragostea cu care au contribuit, după puterile fiecăruia, la zidirea bisericii, dorința credincioșilor de-a o vedea și pictată etc.

În numele consiliului parohial, mulțumește I. P. S. Sale pentru bucuria pe care le-a făcut-o venind să le sfințească biserica, cît și pentru ziditorul cuvînt de învățătură, precum și P. C. vicar Tr. Belasçu, care a fost „inițiatorul refacerii unității noastre bisericești” din 1948, în încheiere făgăduind că se vor strădui, cu ajutorul lui Dumnezeu, să fie creștini cît mai adevărați și cetățeni buni ai Patriei.

C. pr. **Gh. Cristea**, parohul local, care, printre altele, urzește cîteva fire din mosorul bogat al amintirilor, legate de cele patru decenii de pastorație în parohia Ungra, cu „credincioși legați de biserică, oameni harnici, mîndri de satul lor, păstrători ai portului și datinelor strămoșești”.

C. pr. **Aurel Voicu** (Miercurea), care, ca fiu al satului, subliniază printre altele importanța evenimentului, evocînd totodată generația de credincioși de acum 30 de ani, care a pus temelia bisericii ce astăzi s-a sfințit, oameni dintre care o bună parte au trecut la cele veșnice.

P. C. prot. I' **Coman**, care, printre altele, reliefează vrednicia credincioșilor ungrăzeni în frunte cu preotul lor, ei dovedind că „mult pot face puțini buni împreună”, după cuvîntul Sf. Scripturi, mulțumindu-le în numele preoților și credincioșilor din protopopiat, pentru această rîvnă bună a lor.

P. C. vicar Tr. **Belasçu**, care, printre altele, evidențiază rolul unității la înfăptuirea lucrărilor sau operelor mai de seamă din viața obștilor mai mici sau mai mari.

P. C. Sa remarcă totodată strînsa legătură a Arhiepiscopului nostru cu credincioșii, iar în încheiere apreciază cuvîntul credinciosului Zaharia, care a exprimat opinia poporului nostru asupra actului de reîntregire bisericească din 1948.

Tuturor a răspuns Î. P. S. nostru Mitropolit **Nicolae**, care subliniază, printre altele, că este nepotrivit ca parohiile să fie categorisite ca mici sau mari în funcție de numărul credincioșilor, ci după rîvna, după sufletul lor. Astfel că din acest punct de vedere, parohia Ungra, deși cu credincioși puțini, este totuși o parohie mare „și eu doresc ca ea să fie mereu așa”, făcînd cîinste „întregii noastre Biserici”.

În încheiere I. P. S. Sa toastează pentru dl **Nicolae Ceaușescu**, președintele Consiliului de Stat.

Î. P. S. Sa toastează de asemenea pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh **Justinian**, îndrumătorul vieții noastre bisericești pe calea unității și apostolatului social, cît și pentru dl prof. **Dumitru Dogaru**, Secretarul General al Departamentului Cultelor.

Sfințirea bisericii din Ungra va rămîne în amintirea credincioșilor de aici și în amintirea tuturor participanților ca o sărbătoare deosebită, ca un prilej de mărturisire a dragostei de „lege” și a dragostei de Patrie, de înfrățirea cu celelalte culte, o sărbătoare de zidire creștinească și patriotică.

REPORTER

PREA SFINȚIA SA EPISCOPUL TEOFIL AL CLUJULUI ÎN MIJLOCUL PĂSTORIȚILOR SĂI

Ca și în anii trecuți, și în vara acestui an P. S. Sa Episcopul Teofil al Clujului a poposit adeseori în mijlocul credincioșilor din cuprinsul eparhiei Clujului, cu ocazia târnosirii, a reînălțării sau a prăznuirii hramului unor biserici, precum și a vizitațiilor canonice a unor parohii din cuprinsul eparhiei. Astfel, în ziua de 14 august a. c., P. S. Sa Episcopul Teofil al Clujului, însoțit de P. C. Păr. Arh. stavr. Dr. Ioan Zăgorean, profesor la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, și de P. C. Păr. Arhidiacon Sever Suciu de la catedrala episcopală din Cluj, s-a deplasat la minăstirea „Sf. Ana” din Rohia, județul Maramureș, în vederea prăznuirii hramului (Adormirea Maicii Domnului).

P. S. Sa Episcopul Teofil a sosit la Rohia în seara zilei de 14 august a. c., fiind întâmpinat la poarta de intrare pe drumul ce duce la minăstire de către P. C. Prot. stavr. Dr. Carol Pop din Baia Mare, de P. C. Prot. Petru Șuteu din Tg. Lăpuș și de un mare număr de credincioși. Drumul cu urcuș anevoios de circa 1 km pînă la minăstire, neaccessibil vehiculelor, a fost făcut pe jos, credincioșii însoțind pe P. S. Sa în răsunetul melodioaselor cîntări locale, închinare Sf. Fecioare Maria. În fața minăstirii, P. S. Sa a fost întâmpinat de P. Cuv. Sa Arhim. Justinian Chira, starețul minăstirii, care a rostit un cuvînt de bineventare. A răspuns P. S. Episcop Teofil, exprimîndu-și bucuria că și de astă dată are prilejul să vestească în mijlocul poporului cuvîntul evangheliei Domnului și să se roage împreună cu cei ce au venit la acest praznic pentru bunăstarea sfințelor lui Dumnezeu biserici, pentru unirea tuturor și pentru scumpa noastră Patrie și pentru înflorirea ei.

La orele 19 a început, în pridvorul minăstirii, slujba vecerniei cu litie, oficiată de către un sobor de preoți compus din: P. Cuv. Arhim. Justinian Chira, starețul minăstirii, P. C. Prot. Dr. Carol Pop, P. C. Prot. Petre Șuteu-Tg. Lăpuș, Pr. Petru Radu Dealul-Mare. Pr. I. Popovici-Rohia, ierom. Neofit Man și ierom. Serafim Man, precum și din Arhidiaconii Dr. Ioan Zăgorean și Sever Suciu. La serviciul litiei, în fruntea soborului a oficiat și P. S. Episcop Teofil al Clujului. P. S. Episcop Teofil a rostit o înălțătoare cuvîntare, subliniind că toți credincioșii care au venit la această prăznuire, partea cea bună și-au ales, întocmai ca Maria, sora Martei, care s-a așezat la picioarele Mîntuitorului, spre a-i asculta cuvintele. P. S. Sa a îndemnat credincioșii să participe și să urmărească cu evlavie serviciile divine ce se vor face în biserica minăstirii și să se mărturisească preoților, spre a se putea împărtăși în ziua hramului.

Vineri, 15 august, la orele 7, s-a făcut sfințirea apei, iar la ora 8, P. S. Sa Episcopul Teofil a fost primit după rînduiala îndătinată în biserica minăstirii. După rugăciunile dinaintea luării vremii și după îmbrăcarea în sfințele odăjdii, P. S. Episcop Teofil, înconjurat de același sobor, a oficiat serviciul Sfintei Liturghii, răspunsurile la strană fiind date de vicăritorii minăstirii și de elevi ai seminarului teologic din Cluj. La chinonic, P. S. Sa Episcopul Teofil a ținut o impresionantă predică, ascultată cu un deosebit interes de către credincioși.

P. S. Sa și-a început cuvîntarea plecînd de la textul din Luca 11, 27: „Fericit pîntecele care te-a purtat și sânul ce ai supt”, cuvinte rostite de către o femeie din popor, la adresa Sf. Fecioare Maria, la care Mîntuitorul a răspuns: „Fericiți cei ce ascultă cuvîntul lui Dumnezeu și îl păzesc pe el” (Luca 11, 28). Cuvîntul lui Dumnezeu — a spus P. S. Sa — este hrană pentru veșnicie, necesară oricărui creștin, dacă este ascultat așa cum a fost vestit de către Mîntuitorul Hristos și propovăduit de Sfinții Apostoli și dacă bineînțeles îl împlinim.

Dar cuvîntul lui Dumnezeu poate fi și stricat sau alterat și atunci în loc să fie credincioșilor spre mîntuire, el le aduce osîndă (cf. II Cor. 2, 17; I Tim. 1, 3; II Cor. 4, 2). Căci precum dintr-o mîncare alterată te intoxici, tot așa, din cuvîntul lui Dumnezeu stricat sau răstălmăcit, adică rău tălmăcit, te osînd-

dești. Toți cîți propovăduiesc o pocăință falsă, fără biserică, fără Maica Domnului, fără cruce, tălmăcesc greșit Sfînta Scriptură, spre pierzania lor, precum ne învață Sf. Apostol Petru (II Petru 3, 16). Însuși diavolul se folosește de Scriptură, de cuvîntul lui Dumnezeu, spre a ispiti pe credincioși, așa cum a încercat să-l ispitească și pe Mîntuitorul, citîndu-i Fiului lui Dumnezeu texte din Scriptura Vechiului Testament. Sf. Apostol Pavel ne spune că satana se prefăce în înger al luminii (II Cor. 11, 14), în scopul de a atrage pe creștini în rătăcire.

Tălmăcirea corectă a Sf. Scripturi o face numai Biserica (I Tim. 3, 15; F. A. 20, 28). Episcopii și preoții propovăduiesc adevărul în Biserică, ei au darul și puterea de a tălmăci după adevăr cuvîntul lui Dumnezeu, iar Biserica ne-a învățat totdeauna să cinstim pe Maica Domnului. Cînd Sf. Fecioară Maria a făcut o vizită Elisabetei, aceasta, plină de Duhul Sfînt, i-a zis: „Binecuvîntată ești tu între femei și binecuvîntat este rodul pîntecelui tău. Și de unde mie această cinste, ca să vină la mine maica Domnului meu?” (Luca 1, 42—43). Rodul pîntecelui Fecioarei a fost Iisus Hristos, cel ce a fost prevestit de Dumnezeu în Cartea Facerii (Gen. 3, 15), cînd a blestemat șarpele: „Dușmănie voi pune între tine și între femeie, între sămînța ta și sămînța ei; aceasta își va zdrobi capul tău, iar tu vei înțepa călcîiul ei“. Nci, cînd lăudăm pe Sf. Fecioara Maria, preamărim pe însuși Dumnezeu, cel ce s-a sălășluit și s-a născut din dînsa.

P. S. Sa a arătat apoi că toți cei ce se abat sau propovăduiesc o altă învățătură decît cea adevărată, produc dezbinări între creștini, ceea ce nu este un lucru plăcut lui Dumnezeu. Să ne ferim de dezbinări — a spus P. S. Sa — căci acestea strică nu numai Bisericii, ci deopotrivă și neamului nostru. P. S. Sa a îndemnat pe cei prezenți să se roage Preasfintei Fecioare Maria spre a le da ajutor, căci ea este cea mai bună mijlocitoare pentru noi, creștinii, către Fiul Său. În încheiere, P. S. Sa a binecuvîntat pe cei ce au venit la acest praznic la mînaștire, spre a-și primesti sufletele, rugîndu-i să ducă binecuvîntările P. S. Sale tuturor celor din familiile lor.

A urmat împărtășirea credincioșilor. Un sobor de preoți a săvîrșit Taina Sf. Maslu obștească în pridvorul stăreției noi. Praznicul hramului s-a încheiat cu o masă obștească.

Prezența P. S. Sale Episcopului Teofil la hramul mînaștirii „Sf. Ana“ din Rohia a constituit un prilej de adevărată înălțare sufletească pentru credincioșii din județele Maramureș și Cluj care au luat parte la această sărbătoare, iar învățăturile și îndemnul la unitate în credință și simțire creștinească și românească, împărtășite de la P. S. Sa celor prezenți, au avut un răsunet deosebit în sufletele credincioșilor. O dovadă despre aceasta e faptul că deși vremea a fost nefavorabilă, credincioșii au înfruntat ploaia ce a căzut din abundență, rămînînd prezenți pînă la încheierea întregului program al serviciilor divine.

I. Z.

PENTRU COOPERARE INTERNAȚIONALĂ ȘI PACE

La Zagorsk, lîngă Moscova, s-a ținut, între 1—4 iulie 1969, o Conferință a reprezentanților tuturor confesiunilor din Uniunea Sovietică, pentru cooperare internațională și pace. Au participat peste 200 de delegați din U.R.S.S., reprezentînd diferite credințe religioase, precum și oaspeți din mai multe țări.

Delegația Bisericii noastre Ortodoxe Române a fost formată din I. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului și P. S. Episcop *Antim*, vicar patriarhal.

Conferința a fost deschisă de S. Sa Patriarhul *Alexei*, iar raportul general a fost prezentat de Mitropolitul *Nicodim* al Leningradului, după care s-au citit mesaje de salut din partea a diferite Biserici și religii.

I. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului a prezentat mesajul Bisericii noastre, în care se spune:

„Este pentru noi, delegația Bisericii Ortodoxe Române, o cinste și o bucurie deosebită, ca din încredințarea Prea Fericitului Patriarh *Justinian* al României să aducem la această Conferință salutul frățesc al Sfântului Sinod, al clerului și credincioșilor noștri. Într-adevăr Conferința reprezentanților tuturor religiilor din U.R.S.S. pentru cooperare și pace — la care sînt invitați și oaspeți din alte țări — continuînd firul conferințelor anterioare, reprezintă o manifestare impresionantă a voinței și acțiunii comune a religiilor pentru sprijinirea în condițiile actuale a luptei popoarelor pentru pace, cooperare și progres.

Biserica Ortodoxă Română, precum știți, slujitoare a apostolatului social sub îndrumarea Sfântului Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh *Justinian*, a fost și este o Biserică activă în marele front al omenerii luptătoare pentru pace, al Bisericilor Ortodoxe, al tuturor cultelor creștine și al tuturor religiilor. Pe plan intern, încă din anul 1949, au avut loc consfătuiri ale conducătorilor tuturor cultelor din țara noastră (ortodox, catolic, evanghelic-luteran, reformat, unitarian, de rit vechi, mozaic, musulman etc.), care au luat atitudini în diferitele sarcini ale luptei pentru pace, astăzi, la noi, conlucrarea dintre culte fiind ceva firesc și unitatea lor în acțiune o realitate evidentă. Pe plan internațional, Biserica noastră — adesea împreună cu reprezentanții celorlalte culte — și-a manifestat voința și conlucrarea pentru pace la numeroase conferințe și consfătuiri internaționale, în relațiile bilaterale cu cultele din alte țări, în legătură cu Bisericile Ortodoxe surori, între care legătura cu Biserica Ortodoxă Rusă ocupă un loc important. Contactele între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Ortodoxă Rusă au fost și sînt frecvente și în toate aceste contacte problema păcii și prieteniei între popoare a ocupat un loc central. Amintesc aici vizitele reciproce, din ultimele decenii, ale Întîistătorilor celor două Biserici. Vizita din 1947 și alte vizite ale Sanctității Sale Patriarhului *Alexei*, nu numai în București, ci și în Transilvania (la Sibiu) și alte centre, s-a întipărit pentru totdeauna în inima ierarhilor, clerului și credincioșilor noștri. Același lucru poate fi afirmat și despre vizitele Prea Fericitului Patriarh *Justinian* făcute Bisericii Ortodoxe Ruse.

Am amintit aceste fapte, pentru că ele arată că participarea noastră la Conferința reprezentanților tuturor religiilor din U.R.S.S. pentru cooperare și pace este numai continuarea unei activități îndelungate, intense și multilaterale a Bisericii noastre. Ceea ce vrem să accentuăm este faptul că această activitate s-a temeinicit și se temeinicește pe Evanghelia Domnului nostru *Iisus Hristos*, pe învățătura religioasă-morală a Ortodoxiei, care în principiile ei moral-sociale se află în concordanță cu religiile lumii și cu principiile superioare umanitare ale epocii noastre. Noi participăm la lupta pentru pace a credincioșilor de pretutindeni, a oamenilor de bunăvoință de pe întreg globul pămîntesc, pornind de la credința noastră, care nu e o credință moartă, ci o credință vie, lucrătoare în dragoste pentru binele omului, propășirea poporului și mersul înainte al omenerii întregi.

Dintre aceste principii amintim următoarele: solidaritatea în dragoste cu tot omul, cu omeneria; independența națională și dreptatea socială; pacea

și colaborarea dintre popoare. Iisus Hristos s-a identificat cu fiecare om, cu fiecare popor, cu omenirea întreagă, s-a făcut slujitor pînă la moarte, dîndu-și viața lui pentru ca să elibereze pe om, omenirea, de robie și să ne ridice la o viață nouă, liberă și în continuă dezvoltare, spre ținta unei desăvîșiri finale, cînd va stăpîni pe pămînt dragostea, dreptatea, pacea. Iisus Hristos, care lucrează în Biserica Sa, în mădularele acestei Biserici, care toarnă în inimile noastre dragostea jertfelnică și atotcuprinzătoare, ne face să fim solidari cu durerile și bucuriile, cu visurile și realizările, cu strădaniile și lupta tuturor oamenilor pentru o viață pașnică, îmbelsugată și fericită. Căci dragostea față de Hristos, față de Dumnezeu, este autentică — numai dacă cel ce iubește pe Dumnezeu, iubește și pe semenul său. Dacă deci Hristos s-a jertfit pentru mîntuirea tuturor, și noi sîntem chemați să ne jertfim pentru binele tuturor.

Omenirea însă este o mare familie — formată din popoare diferite. Evanghelia Domnului, morala creștină, confirmă existența popoarelor ca realități voite de Dumnezeu și chemate la o viață pleneră, nu numai pe pămînt, ci și în veșnicie. O astfel de dezvoltare a poporului nu se poate realiza în subjugare și înapoiere, ci numai în libertate și progres și în conlucrare cu celelalte popoare. De aceea am sprijinit și sprijinim lupta pentru independență a popoarelor înrobite de colonialiști, am sprijinit și sprijinim relațiile dintre state pe temeiul respectării reciproce a libertății, suveranității și egalității, a dreptului de autodeterminare, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc.

La fel dezvoltarea omului și a societății cere înlăturarea nedreptății sub toate formele ei și instaurarea dreptății sociale, prin care se desființează exploatarea omului de către om, pe care Epistola Sf. Iacob o condamnă așa de vehement, și se afirmă valoarea omului ca om, dreptul lui la libertate, egalitate, frățietate, la muncă și desfășurarea forțelor lui creatoare, la bunăstare materială și viață spirituală înaltă.

Natural atît propășirea popoarelor, cît și ridicarea omului, cere cu necesitate înlăturarea războiului și instaurarea unei păci universale și permanente. Evanghelia dragostei și păcii, Iisus Hristos — Domnul păcii —, viziunea unei omeniri, care în pace își făurește o viață de înfrățire și belșug spiritual și material, ne-a chemat și ne cheamă să sprijinim cu toate forțele și fără răgaz lupta popoarelor pentru ca războiul să fie eliminat definitiv din viața noastră și colaborarea multilaterală dintre popoare să se desăvîrșească.

Această succintă prezentare a cîtorva principii religio-morale, pe temeiul cărora (și al altora pe care nu le putem aminti acum) Biserica noastră a conlucrat cu toate cultele, ne obligă să fim alături de Conferința aceasta în situația actuală, să sprijinim stingerea focarelor de război — cum sînt în Vietnam, în Orientul Apropiat —, să stăvilim acțiunea cercurilor agresive, care amenință cu declanșarea unui război nuclear, să ajutăm la eliberarea popoarelor înrobite de colonialiști, la dezvoltarea în independență deplină a popoarelor în curs de dezvoltare, să milităm pentru securitatea Europei, izvor de pace și de progres pentru toate popoarele europene, pentru zone denuclearizate, pentru dezarmare generală și totală, pentru relații multilaterale între popoare, pentru ca toate energiile omenirii să fie puse în slujba păcii și progresului.

În acest sens urăm succes Conferinței reprezentanților tuturor religiilor din URSS pentru cooperare internațională și pace și rugăm pe Dumnezeuul păcii și al dragostei să binecuvînteze lucrările ei, ca ea să constituie un nou

îmbold pentru noi toți de intensificare a acțiunii comune, ca să se facă noi pași pe calea păcii și înfrățirii tuturor”.

Lucrările conferinței s-au desfășurat în cinci comisii și anume: 1. Problema vietnameză; 2. Securitatea europeană; 3. Conflictul din Orientul Apropiat; 4. Colonialismul, neocolonialismul și rasismul și 5. Sprijinul pe care credincioșii tuturor religiilor îl pot aduce la colaborearea și pacea între popoare. Pe lângă aceste comisii au fost și forum-uri, în care s-au tratat: Problema dezarmării, a dezvoltării țărilor mai puțin înaintate, individul în societatea de astăzi etc. La sfârșitul conferinței s-au aprobat rezoluții în toate aceste cinci probleme. S-a aprobat totodată un Apel și un comunicat comun, în care s-a arătat că dragostea, frățietatea și pacea sînt principii comune pentru toate religiile pe temeiul cărora ele împreună pot sprijini eforturile popoarelor pentru pace și cooperare. S-a cerut încetarea războiului din Vietnam, ca poporul vietnamez să-și făurească singur soarta; rezolvarea pașnică a conflictului din Orientul Apropiat pe bază rezoluției Consiliului de Securitate; promovarea securității europene prin o Conferință a tuturor țărilor din Europa și prin colaborarea multilaterală a acestor țări. S-a condamnat de asemenea colonialismul și rasismul, recomandîndu-se sprijinirea luptei popoarelor pentru eliberare și ajutorarea țărilor în curs de dezvoltare. S-a afirmat cu tărie că toate religiile lumii sînt chemate ca să-și aducă partea de contribuție la prietenia între popoare, ca pacea lumii să se întărească.

În zilele de 5 și 6 iulie a. c. delegații au mers la Moscova, unde au vizitat biserici, monumente istorice, noile construcții și au participat la o slujbă în catedrala patriarhală. În zilele de 7 și 8 iulie a. c. delegația noastră și altele au vizitat Leningradul, diferite biserici de aici, așezăminte culturale, Academia Teologică etc.

Din toate aceste manifestări s-a desprins spiritul de dragoste, care, de altfel, este însăși esența credinței noastre. Mesajul acesta al dragostei ne cheamă, pe preoții și credincioșii noștri, să continuăm lucrarea pentru sprijinirea poporului nostru, în munca lui de ridicare a Patriei și în lupta lui — alături de alte popoare — ca război să nu mai fie în lume, ca pacea să stăpînească peste tot, spre binele și fericirea tuturor și spre mărirea lui Dumnezeu, Tatăl, Fiul și Duhul Sfînt.

R.

VIZITA UNOR OASPEȚI DE PESTE HOTARE LA CENTRUL ARHIEPISCOPESC DIN SIBIU

În 12 aug. a. c., Înalț Prea Sfințitul nostru Mitropolit *Nicolae* al Ardealului a primit la Reședința mitropolitană din Sibiu, pe Înalț Prea Sfințitul *Paavali*, Arhiepiscopul Bisericii Ortodoxe din Finlanda, care —, însoțit de corul Catedralei din Helsinki și de alte persoane oficiale ale acelei Biserici — a făcut o vizită în țara noastră.

Din partea Patriarhiei Române, oaspeții au fost însoțiți prin țară de P. C. Pr. Ilie Georgescu, inspector patriarhal.

Fiind înconjurat de P. C. vicar Tr. Belașcu și de ceilalți membri ai Consiliului Arhiepiscopesc, Î. P. S. Mitropolit *Nicolae* a rostit, cu acest prilej, un cuvînt de întîmpinare, prin care a dat expresie bucuriei prilejuită de prezența în mijlocul nostru a Î. P. S. Arhiepiscop *Paavali*, conducătorul Bisericii Ortodoxe din Finlanda, împreună cu un grup de preoți și credincioși. Pe Înalț Prea Sfinția Sa l-am avut oaspete al Mitropoliei noastre în anul trecut, cu ocazia serbărilor legate de aniversarea a douăzeci de ani de la întronizarea Prea Fericitului Părinte Justinian ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Cu acea ocazie, cunoscînd o parte a realităților noastre bisericești, ne-a făgăduit că va reveni cu un grup de credincioși spre a cunoaște mai deplin atît frumusețile și realizările Patriei, cît și ale Bisericii noastre.

„Sîntem mulțumiți și bucuroși de-a vă avea iarăși în mijlocul nostru — a precizat I. P. S. Sa — pentru că aparținînd unei Biserici ortodoxe surori, ne întîlnim ca frații de aceeași străveche și dreptmăritoare credință ortodoxă. Vizita pe care ne-o faceți ne va ajuta să ne cunoaștem mai bine și să ne îmbogățim duhovnicește din experiențele și realizările pe care ni le împărtășim unii altora. Îndrumați și întăriți de aceeași credință și de aceleași rînduieli apostolice și patristice, vă simțim aproape de sufletul nostru și vă îmbrățișăm în dragostea Domnului Hristos, dorindu-vă ca să vă simțiți bine și pe deplin mulțumiți de cele ce le veți cunoaște pe meleagurile Patriei și în vizitarea așezămintelor bisericești pe care le veți întîlni cu această ocazie.

I. P. S. Mitropolit Nicolae și I. P. S. Arhiepiscop Paavali

Ne exprimăm convingerea — a încheiat Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit — că prin vizita pe care ne-o faceți, se va întări și adînci colaborarea dintre Bisericile noastre surori și dintre popoarele țărilor noastre“.

A răspuns Înalt Prea Sfințitul Paavali, care a mărturisit că încă din anul trecut, cu prilejul vizitei pe care a făcut-o la Sibiu, și-a exprimat dorința de-a

veni încă o dată aci, împreună cu preoți și credincioși ai Bisericii Ortodoxe din Finlanda. Dorința aceasta — a spus Înalt Prea Sfinția Sa — s-a împlinit astăzi, când am sosit aci însoțit de corul Catedralei noastre. Sîntem foarte mulțumiți că Patriarhia Ortodoxă din București a îndrumat călătoria noastră turistică în Transilvania“.

În continuare, Î. P. S. Sa și-a exprimat sentimentele de admirație față de frumusețile Patriei noastre, față de evlavia credincioșilor noștri, față de minunatele realizări actuale ale poporului român.

„În România există multe ținuturi frumoase — a zis Înaltul Ierarh — însă o singură Transilvanie. Munții ei măreți au crescut oameni aleși și iubitori de libertate. Păstrăm în amintirea noastră cîntările corului Institutului Teologic din Sibiu, care vorbesc despre iubirea față de patrie... Ne amintim de evlavia poporului în timpul slujbei divine și dragostea lui față de Biserică“.

Î. P. S. Mitropolit Nicolae și Î. P. S. Arhiepiscop Paavali
cu corul bisericesc ortodox finlandez

Exprimîndu-și bucuria de-a întîlni din nou pe Î. P. S. Mitropolit Nicolae, înconjurat de membrii Consiliului Arhiepiscopesc, Î. P. S. Paavali a urat Înaltului nostru Ierarh, precum și întregii Biserici Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian: „înțelepciune și deplină putere spre a munci în slujba acestui popor dreptcredincios..., pentru înfrățirea și colaborarea tuturor Bisericilor și popoarelor“. Vizita corului, care reprezintă și poporul finlandez, este un exemplu de înfrățire între popoarele noastre. Legăturile dintre Biserici nu sînt numai relații între ierarhi, ci și ale întregului nostru popor. În acest sens, Î. P. S. Sa invită pe Î. P. S. nostru Mitropolit și corul Catedralei din Sibiu să viziteze Finlanda, spre a întoarce vizita pe care Î. P. S. Sa și corala Catedralei a făcut-o aci.

În încheiere, adresându-se direct Arhipăstorului nostru, I. P. S. Paavali a arătat că drept „amintire despre vizita noastră în Transilvania și ca o dovadă a pietății frățești și drept recunoștință pentru iubirea față de Biserica Ortodoxă a Finlandei, Vă rugăm, în calitatea de Mitropolit al Transilvaniei, să primiți decorația Bisericii noastre, în gradul de comandor al Ordinului Sfîntului Miel“.

Corul a cîntat „Mulți ani“ în limba română.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a mulțumit pentru cuvintele de apreciere rostite la adresa Bisericii noastre, a Patriei și poporului nostru, a Mitropoliei Ardealului și la adresa persoanei Înalt Prea Sfinției Sale.

„Nutrim sentimente de deosebită bucurie — a spus I. P. S. Sa — pentru primirea Ordinului Sf. Miel, o decorație aleasă a Bisericii Ortodoxe din Finlanda. Este prin aceasta onorată nu numai persoana mea, ci întreaga Biserică a Mitropoliei Ardealului cu clericii și credincioșii săi, cu care formăm un singur „trup“, ale cărui mădulare sîntem noi toți. Prețuirea care mi s-a acordat prin decorația primită este în același timp și un prilej minunat prin care vom consolida prietenia dintre noi, ca ierarhi ai celor două Biserici surori. Dar aceasta va contribui și la întărirea colaborării dintre Bisericile și popoarele noastre, în sprijinul tot mai deplin al ecumenismului creștin și al păcii între popoare“.

Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit a oferit oaspeților pliante, cuprinzînd cele mai însemnate biserici din Arhiepiscopia ortodoxă română de Alba-Iulia și Sibiu.

Într-o atmosferă de sinceră și caldă familiaritate, s-a servit tuturor o gustare.

I. P. S. Arhiepiscop Paavali și cîțiva clerici însoțitori au servit masa la Reședința Mitropolitană, întreținîndu-se cu I. P. S. Mitropolit Nicolae.

Apoi oaspeții au vizitat Sibiul, Catedrala mitropolitană, Institutul Teologic și Biblioteca Mitropolitană, primind explicațiile cuvenite de la P. C. Rector Sofron Vlad și P. C. Prot. I. Beju, directorul bibliotecii.

La ora 17, oaspeții s-au îndreptat spre R.-Vîlcea.

F. C.

Insemnări

SPICUIRI DIN „ALMANAHUL” PAROHIEI ORTODOXE ROMÂNE DIN VIENA PE ANUL 1969

„Almanahul” acestui an este cel de al optulea din seria de almanahuri, scos la obștească lumină prin osîrdia și osteneala Pr. Prof. Dr. Gheorghe Moisescu, parohul bisericii ortodoxe din Viena.

Acest „Almanah” își are importanța lui deosebită în cadrul legăturilor istorice de apropiere și prietenie dintre poporul român și poporul austriac, continuînd în chip strălucit tradiția cultural-românească a Vienei. Scoțînd la lumină fapte de cultură, de literatură și artă care ne leagă pe români de centrul de cultură al Vienei, „Almanahul” pe anul 1969, îl vedem pus în slujba patriei și a Bisericii strămoșești, tinzînd „să rămînă o călăuză de viață, de cuget și de simțire pentru credincioșii români statorniciți în Austria, ori pe alte meleaguri mai îndepărtate” (pag. 33). În centrul năzuințelor legate de prezentul „Almanah” — după cuvîntul de lămurire al Pr. Prof. Dr. Gh. Moisescu — stă permanenta grijă de a face să rodească în sufletul fraților de peste hotare, virtuțile vredniciei românești, care să le întărească încrederea că „românul în veci nu pierе”, cum spune poetul.

„Almanahul” are în frunte un cuvînt al Prea Fericitului Părinte Patriarh, care apre-ciînd silințele tuturor enoriașilor Parohiei ortodoxe din Viena „întru săvîrșirea multor fapte temeinice”, dintre care la loc de cinste se află și acest cuprinzător „Almanah”, socotește pe toți fiii duhovnicești statorniciți în Austria ca fiind „vrednici de cununa laudei celei bune”.

Cuprinsul prezentului „Almanah” se desfășoară pe cîteva capitole mai importante, tratînd problemele de cuprins diferit. Un loc important îl ocupă cele legate de evenimente din viața Bisericii Ortodoxe Române: împlinirea a 20 de ani de arhipăstorie a Prea Fericitului Părinte Patriarh Jositinan; vizitele făcute de Prea Fericitul Părinte Patriarh la Constantinopol, la Moscova și îndeosebi în Austria; 20 de ani de la reîntregirea Ortodoxiei Românești, etc.

Tradițiile de cultură româno-vieneze și evenimente legate de istoria relațiilor româno-austriace, se desfășoară pe pagini numeroase, amintind despre viața studenților români din Viena în a doua jumătate a secolului XIX, despre anii de studiu ai lui Enescu la Viena, despre oamenii de știință vienezii care au cercetat cultura populară românească, pribegia lui Radu Șerban, voevodul Țării Românești în Austria, etc.

„Viena a fost de-a lungul vremurilor un izvor de cultură și model de civilizație pentru cărturarii din țările române (la Viena au studiat Gheorghe Șincai, Ioan Budaș Deleanu, Gheorghe Lazăr, Gheorghe Asachi, Al. Treboniu Laurean, Titu Maiorescu, Ioan Slavici, Mihai Eminescu, Ciprian Porumbescu, George Enescu, Sextil Pușcariu și alții alții). Popasurile de astăzi ale oamenilor de știință și artă români, mereu mai dese și mai stăruitoare, vin de fiecare dată să afirme viguros și firesc nesecata spiritualitate românească dorința de pace și adevăr, năzuința spre luminare, progres și prosperitate a urmașilor din Dacia Felix. După maestrul cuvintelor potrivite, Tudor Arghezi, un alt cărturar și dascăl român, academicianul Constantin Daicovici a primit în acest an la Viena premiul Gottfried von Herder” (pag. 44).

Valoroase relatări sînt cuprinse în descrierea manifestărilor cultural-artistice ale societății „România Jună”, ai căror membri erau toți studenții români veniți de pe toate meleagurile țării, la studii în Viena.

Partea literară este consemnată de cîteva fragmente literare și poezii bine alese spre a reliefa specificul creației literare românești. Numele lui Tudor Arghezi (Primăvara vieții),

George Coșbuc (Poetul), Lucian Blaga (Înviere), Șt. O. Iosif (Cîmpul Libertății), Mihail Sadoveanu (Verbila), Ioan Pop-Reteganul (Zîna apelor) etc. — aduc înaintea cititorului zăările literaturii române, care au străbătut dincolo de granițele patriei, intrînd în patrimoniul literaturii universale.

Sentimentul patriotismului autentic este strălucit: exprimat în capitolul „Cuvinte din bătrîni”, în care sînt redată bucăți alese din N. Bălcescu (Istoria românilor sub Mihai Vodă Viteazul), Mihail Kogălniceanu (Din introducerea la arhiva românească), cronicarul Radu Popescu (Din faptele domniei lui Matei Vodă Basarab), etc.

„Națiile ca și oamenii în deosebi — zice M. Kogălniceanu — își au solia lor pe pămînt și sînt răspunzătoare de petrecerea lor aici jos...”

„... Vom avea încă zile frumoase pe pămînt. Dar pentru a le avea, trebuie să ne cunoaștem solia ce Dumnezeu ne-a dat, trebuie să fim vrednici de bunătățile ce cerul ne-a dat, trebuie să ținem în unire, trebuie să sporim în bine. Să ne ținem mai ales de cele trecute, (căci) ele pot să ne scape de piere.”

„Istoria noastră este în tradițiile poporului, în movilele nenumărate ce împeștriază întinsele cîmpii, în minăstirile ce cuvioșii și vitejii noștri domni au zidit în aducerea aminte a biruințelor cîștigate, în hrisoave, în urice și în sfîrșit în cronicile atîtor bărbați, care într-o mină țineau sabia spre apărarea patriei și într-alta condeiu, spre a scrie mărețele lor fapte...” (Pag. 159).

„Alinanahul” se sfîrșește prin încrestarea evenimentelor mai însemnate din viața Parohiei ortodoxe române din Viena, din care reținem: manifestările bisericești legate de Anul Nou, Sfintele Paști, Concertul de colinde, Pomul de Crăciun, Hramul bisericii, Tedeum cu prilejul zilei de naștere a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, pomenirea ostașilor români înmormîntați în cimitirul central din Viena, etc.

Încheiem cu cuvintele pline de multă căldură ale Pr. Prof. Dr. Gh. Moisescu, în care simțim exprimat un imn al iubirii și dorului de Patrie: „La porțile de aur ale dorului de țară te întîmpină, cititorule iubit, slovele acestei cărți. Ele înfloresc ca o creangă înmiresmată în taina gîndurilor tale, cu înduioșarea înstrăinării îndelungate. Mereu îmbogățită și înfrumusețată, glia în care te-ai născut face să șoptească în clipele tale de liniște, freamătul codrilor, murmurul izvoarelor și adierea lină a holdelor mănoase. Pentru aceasta, te îndemn: nu da odihnă genelor tale pînă nu vei străbate filele acestei cărți, căci din ele vei culege cu îndesulare toată căldura inimii cu care pentru tine au fost scrise și date la iveală.” (pag. 36).

Pr. FILARET ȚOSTEA

O CARTE PENTRU TINERI

Societatea se urcă în viitor prin elementele tinere pe care le recrutează și le educă într-un spirit anume spre atingerea scopului propus. Astfel viitorul unei societăți este în funcție de modul cum ea se înarmează în fața istoriei prin elementele sale tinere.

Astăzi, în statul nostru, se pune un accent deosebit pe instrucția și educația tinerețului, a acestui tineret entuziast care miine va fi chemat să întrețină aprinsă flacăra culturii și a civilizației românești.

Toate mijloacele moderne de difuzare a culturii, ca: radio, televiziune, tipar, ș.a.m.d., sînt puse în slujba acestei opere de „chezăuire a viitorului”, de educare a generației tinere în spiritul culturii secolului înaintat pe care îl trăim în spiritul responsabilității morale, cerută de sociabilitatea omului modern.

Ne oprim numai asupra activității editoriale atît de intense care, în fiecare zi, face să apară în librării noi și noi lucrări în sute și mii de ediții. Acestea cuprind toate ramurile de specialitate, atît de diversificate astăzi, precum și acel domeniu comun tuturor al culturii generale. Între acestea un număr însemnat de lucrări sînt cele dedicate educației tinerețului. Dintre ele, evidențiem cartea: „Culmi de viață”; ediție îngrijită de Grigore N. Criveanu (Editura Tineretului, București 1969, pag. 256).

Îngrijitorul acestei ediții este atras de genul aforistic (cu un an înainte scosese un volum de „Cugetări și maxime”; Editura tineretului, București 1968, pag. 390), iar o parte din culegerile ce alcătuiesc volumul „Culmi de viață”, se tipăriseră în 1927 (ediția I-a) și în 1942 (ediția a II-a) sub titlul „Puterea unui copil”.

Cartea „Culmi de viață” poartă subtitlul de „Lecturi morale de altă dată”, de unde se poate observa programul educativ al acesteia.

Culegerea aceasta cuprinde 124 de bucăți, istorioare, vorbe de duh, sau exemple din viața multor personalități din trecut, culese din autori români și străini, de o extensiune estetică variată. Este adevărat că piesele ei componente nu sînt toate la aceeași înălțime, dar trebuie avut în vedere că autorul își propune un scop etic și nu estetic.

Tematica lucrării se desfășoară pe două planuri: „Patria, inima noastră” și „Înălțimi spirituale”.

În prima parte sînt prezentate bucăți alese din opera unor istorici ca: N. Iorga, M. Kogălniceanu, N. Bălcescu, I. Simionescu; din opera unor prozatori ca: M. Sadoveanu, C. Negruzzi, Al. Odobescu; sau din opera unor poeți ca: O. Goga, Al. Vlahuță, George Coșbuc ș. a.

Amintim că alături de Dr. Justin Suciu, fost profesor de teologie, este citat Dr. Grigorie Comșa, fostul episcop al Aradului, a cărui activitate literar-teologică este astăzi mai puțin cunoscută.

În această primă parte a lucrării sînt prezentate scene glorioase din trecutul de luptă pentru neamul român, ca: „Sobiești și Români”, „Lupta de la Podul-Înalt”, „Lupta de la Călugăreni”, „Luarea Griviței”, „Mărăști-Mărășești”; sînt evidențiate personalități proeminente din istoria neamului ca: Avram Iancu; sau sînt citate bucăți clasice care descriu frumusețile plaiurilor românești, cum sînt: „Ardealul” de N. Bălcescu; „Cetatea Neamțului” de Al. Vlahuță, „În Vrancea” de Al. Vlahuță, „La Ciineni” de Al. Vlahuță ș. a.

În partea a II-a a culegerii, sub titlul „Înălțimi spirituale”, sînt adunate diferite istorioare cu personaje istorice care sau remarcă prin anumite trăsături de caracter ca personalități exemplare. Așa sînt: Dimitrie Cantemir, N. Grigorescu, Aurel Vlaicu, Horia; sau: Pasteur; Walter Scott, Buffon, Montesquieu, Michelangelo, Socrate, Alexandru cel Mare, Diogene, Demostene ș. a.

În această a doua parte a culegerii prezente întîlnim o serie de autori străini ca: Försier, Ed. De Amicis, G. S. Petrov, S. Smiles, mai puțini cunoscuți tinerilor de astăzi, alături de nume ca: Lev Tolstoi, Victor Hugo, Turgheniev, Lamartine.

Astfel cele două planuri ale culegerii de față tratează pe de o parte datorită față de patrie, de trecutul glorios al ei, de poporul din care facem parte; iar pe de altă parte, sînt evidențiate datorită față de părinți, față de frați, prieteni, cunoscuți; datorită de a munci, de a sluji numai adevărul ș. a.

Meritul îngrijitorului ediției este acela de a fi ales bucățile cele mai potrivite pe care le orînduiește într-un sistem, fără a fi rigid sau didacticist.

Lectura acestor bucăți este mai mult decît atractivă, este constructivă, și se impune deopotrivă celor vișnici ca și celor tineri. Dar, în primul rînd, cartea se adresează tinerilor pe care îi cheamă să revalorifice în ei înșiși înălțimile spirituale la care s-au ridicat înaintașii.

Fie ca această culegere binevenită să treacă prin mîna fiecărui tînar în care să întîlnească dorul după mai bine, după desăvîrșire.

IONIȚA VIOREL

STUDENȚII TEOLOGI DIN SIBIU ÎN EXCURSIE DE STUDII LA MINASTIRILE DIN OLTENIA ȘI MUNTENIA

A devenit aproape o tradiție la Institutul nostru ca la încheierea anului școlar să se organizeze o excursie la minăstirile de dincolo de Carpați, în scopul de a adînci cunoștințele dobîndite îndeosebi la cursurile de Istoria Bisericii Române. Cu ajutoarele oferite din partea Prea Sfințitelor Chiriarhi din Ardeal și Banat și a Rectoratului Institutului, s-a organizat o astfel de excursie și la sfîrșitul anului școlar 1968/69, la care au participat 40 de studenți, sub conducerea asistentului Mircea Păcurariu.

Excursia a durat 6 zile (30 iunie—5 iulie a. c.), după următorul itinerar: Sibiu—Deva—Hunedoara—Sarmizegetusa—Petroșani—Tg. Jiu—Tismănaș—Horezu—Rm. Vilcea—Pitești—Curtea de Argeș—Tîrgoviște—Ploiești—Cîmpina—Sinaia—Brașov—Sibiu.

În prima zi a excursiei ne-am oprit la biserica ortodoxă din Orăștie, monument de arhitectură, cu picturile lui Belizarie. După un scurt popas la Deva, ne-am oprit la Hunedoara, unde am vizitat castelul Huniazilor, avînd prilejul să vedem „cetatea oțelului”, cu binecunoscutele furnale și uzine siderurgice. Am cercetat apoi biserica din Strei, monument istoric din sec. XIII, în curs de restaurare, biserica din Sîntămăria Orlea, din aceeași perioadă,

rezervația de zimbri din apropierea Hațegului, ruinele Sarmizegetusei romane și muzeul arheologic, orașul Petroșani, cu minutata Vale a Jiului, bazinul carbonifer al țării, schiturile Lainici și „Locuri rele”.

În ziua de 1 iulie am vizitat mănăstirea Tismana, vatră a monahismului românesc, în care a trăit Sf. Nicodim, în a doua jumătate a sec. XIV, orașul Tg. Jiu cu celebrele opere ale lui Constantin Brîncuși (Coloana Infinitului, Poarta Sărutului, Masa tăcerii), apoi peștera Muierii, mănăstirea Polovraci, ctitorie boierească din sec. XVII, cheile Oltețului, mănăstirea Horezu, ctitoria lui Constantin Brîncoveanu.

În ziua de 2 iulie am vizitat biserica fostei mănăstiri Bistrița, cu moaștele Sf. Grigorie Decapolitul, mănăstirea Arnota, ctitoria lui Matei Basarab, unde se vede și mormîntul său, mănăstirea Govora, ctitoria lui Radu cel Mare, unde a apărut cunoscuta Pravilă din 1640, stațiunile climaterice Govora și Călimănești—Căciulata, apoi ctitoria lui Mircea cel Bătrîn, Cozia, unde se găsește mormîntul său și al mamei lui Mihai Viteazul. Spre seară am vizitat orașul Rimnicul Vilcea, reședința episcopală și clădirile din incinta ei: Catedrala, bolnița, paraclisul și muzeul eparhial.

În ziua de 3 iulie am pornit spre Pitești, unde am făcut un scurt popas în centrul orașului, vizitînd fosta biserică domnească. Am urcat apoi la Hidrocentrala de pe Argeș. Frumusețea peisajului sălbatic din aceste locuri, ca și mărețele construcții ridicate aici în ultimii ani, au lăsat asupra tuturor impresii de neuitat. Ne-am întors apoi la Curtea de Argeș, fosta capitală a Țării Românești și reședința primilor mitropoliți ai Ungrovlahiei. Aici am vizitat biserica domnească, biserica mînăstirii lui Neagoe Basarab, refăcută în secolul trecut, paraclisul și „sala Manole”.

În 4 iulie am poposit la Tîrgoviște, de asemenea fosta capitală a țării și reședință a mitropoliților Ungrovlahiei. Am vizitat catedrala zisă „mitropolitană”, refăcută în secolul trecut, biserica Stelea, ctitoria lui Vasile Lupu al Moldovei, biserica și ruinele curții domnești cu turnul Chindiei. Am urcat apoi la mănăstirea Dealu, ctitoria lui Radu cel Mare, gropniță domnească unde se află capul lui Mihai Viteazul. Am putut vedea aici grija deosebită a Preafericitului Patriarh Justinian față de călugării bătrîni și preoții fără familii, care găsesc aici un adăpost. De aici am plecat la Cîmpina și la muzeul Doftana, locul în care au suferit în trecut cei mai buni fii ai poporului nostru, conducătorii României Socialiste de astăzi. Spre seară am vizitat orașul Ploiești.

În ultima zi a excursiei am vizitat muzeul Peleş din Sinaia, orașul Brașov cu biserica Sf. Nicolae din Schei și muzeul ei, biserica Neagră, turnul Sfatului. De aici am făcut un nou popas la mănăstirea Simbăta de Sus, ctitorie brîncovenească în Transilvania, refăcută prin strădaniile mitropolitului Nicolae Bălan, care își doarme somnul de veci aici.

În felul acesta, studenții teologi au putut vedea diferite orașe, locuri pitorești din țară, monumente feudale, instituții de cultură, un centru eparhial, biserici de mir și mînăstiri.

Peste tot am putut cunoaște nu numai monumentele de artă create de marii noștri înaintași, ci și mărețele realizări ale regimului nostru socialist, realizări care au creiat țării noastre un prestigiu deosebit în fața lumii întregi. Astfel, studenții teologi au putut admira frumusețile pămîntului românesc, și-au îmbogățit cunoștințele asupra trecutului nostru glorios și au putut prețui munca și realizările prezentului, vădite în numeroasele construcții și șantiere întîlnite la tot pasul. În felul acesta, excursia de studii la mînăstirile din Oltenia și Muntenia a constituit pentru studenții teologi un izvor de învățăminte asupra trecutului, dar și un imbold puternic de a-și iubi Patria cu toată căldura sufletului și de a munci neconținut pentru binele și prosperarea ei, pentru pace și bună înțelegere în lume.

M. P.

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

MITROPOLIA ARDEALULUI

No. 7—8/1969

août—septembre

RÉSUMÉ

A l'occasion de l'accomplissement des 25 années depuis la libération de la Roumanie du joug fasciste (23 Août 1944—23 Août 1969), S. E. le Métropolite Dr. Nicolae Mladin de Transylvanie a adressé au clergé et aux fidèles dirigés par lui une parole de fête (p. 451—454), où il dit, entre autres:

Le Saint Apôtre Paul compare la vie du chrétien à une course vers le but de la perfection (Philippiens 3, 14). Cette comparaison s'accorde à la vie de chacun, de chaque peuple, de l'humanité entière, parceque Dieu a mis en tous et en toutes le pouvoir de la croissance, le pouvoir du développement vers un état de plus en plus parfait, pouvoir qui nous appelle, nous oblige à nous efforcer, à nous engager toutes les forces, afin que nous avançons de plus en plus vers la perfection.

Cette aspiration et cet effort ont été et sont vifs dans l'histoire de notre peuple. En dépit de toutes les difficultés qu'il a traversé, il est accru sans cesse, en peine et en lutte, avec l'entier de son être dressé vers le but lumineux de son unité dans une seule patrie, une patrie libre et florissante, dans laquelle il puisse édifier une vie de plus en plus parfaite. Et ce temps des accomplissements est arrivé. Ce que nos pères et nos ancêtres ont rêvé, et beaucoup davantage ce qu'ils ont osé de rêver, ce pour lequel nos précurseurs se sont battu et se sont sacrifié, aujourd'hui c'est une réalité. C'est pourquoi le peuple entier fête avec un enthousiasme infini au 23 Août le 25-ème anniversaire de la libération de notre patrie, libération qui a ouvert les horizons d'une ère nouvelle de grandes victoires dans la vie de notre peuple.

L'Eglise Orthodoxe Roumaine qui a été auprès du peuple dans toutes les circonstances, qui au grand tournant historique du 23 Août 1944 a marché de pair avec le peuple et a soutenu et soutient son travail pour l'édification et l'achèvement de la vie nouvelle, se réjouit aujourd'hui avec le peuple et rends hommage d'estime et de reconnaissance envers tous ceux qu'les meilleurs fils du pays-ont créé le grandieux acte historique de 1944, avoue son respect sans

bornes anvers les réalisations magnifiques de notre patrie dans ce quart de siècle et s'engage — en face de Dieu et de l'histoire — de soutenir aussi à l'avenir le travail de notre peuple pour élever la Roumanie aux degrés toujours plus hauts, plus lumineux.

A cette-même occasion, la rédaction publie l'article anniversaire „Un quart de siècle d'édification nouvelle“ (p. 455—463), qui présente les réalisations principales dans la vie du pays, dans cette période de progrès multiforme, ainsi que le mode dont celles-ci se reflètent dans les préoccupations du clergé et des fidèles de l'Eglise Orthodoxe Roumaine.

ETUDES THÉOLOGIQUES

Théologie exégétique

— *L'Ancien Testament dans les thèmes des icônes sous verre* — (auteur: l'archiprêtre Dr. Nicolae Neaga, professeur à l'Institut Théologique Universitaire de Sibiu).

Théologie historique

— *Sur les Eglises orientales nonchalcédoniennes* — (auteur: l'archiprêtre Dr. Milan Šesan, professeur à l'Institut Théologique Universitaire de Sibiu), — examine la situation actuelle des Eglises chrétiennes orientales d'aujourd'hui, dont la doctrine garde des réminiscences nestoriennes, monophysites ou monothélites. En conclusion l'auteur se prononce sur le dialogue entre orthodoxes et nonchalcédoniens, qui se déroule favorablement.

— *L'histoire du monastère Rîmet de Transylvanie* — (auteur: le prêtre M. Manolache), dont l'ancienneté remonte jusqu'aux 14—15 siècles.

Théologie systématique

— *Les fondements ecclésiologiques de l'oecuménisme biblique* — (auteur: le prêtre Ioan Oprea).

Théologie pratique

— *Notes marginales sur un livre de homilétique* (auteur: l'archiprêtre prof. Dr. Dumitru Belu), — examine au point de vue orthodoxe le livre de W. Trillhaas „Evangelische Predigtlehre“ (Berlin, 1954).

INDICATIONS HOMILÉTIQUES

Cette rubrique contient des indications homilétiques et des sermons pour les dimanches et les fêtes, comme par exemple: „Priez en tout temps“, „L'appel

au sacerdoce" etc., signées par: le prêtre Zosim Oancea, le prêtre S. Săsăujan, le prêtre prof. Dr. D. Călugăr, le diacre Gh. Papuc, le prêtre Ioan Bunca et le prêtre S. Cristea.

LA VIE ECCLÉSIASTIQUE

Cette rubrique contient la chronique des événements ecclésiastiques qui ont eu lieu dans les confins de la Métropole de Transylvanie, pendant les mois de juillet et août 1969 (consécration d'églises, visitations canoniques, visites oecuménistes, participations aux conférences ecclésiastiques).

DIVERSES NOTES

concernant des événements et des préoccupations d'actualité achèvent le contenu de la revue.

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

TIPOGRAFIA EPARHIALĂ
S I B I U

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

